Burmistrz
Miasta i Gminy
Bogatynia

Zmiana
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY BOGATYNIA

ZAŁĄCZNIK NR1
DO UCHWAŁY NR L / 894 / 12
RADY GMINY i MIASTA BOGATYNIA
Z DNIA 28 LISTOPADA 2012 ROKU

Bogatynia, listopad 2012 r.

Zawartość opracowania:

WPROWADZENIE.

CZĘŚĆ I.
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

1. UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNO-MORFOLOGICZNO-PRZYRODNICZE.
    1.1. Położenie geograficzne.
    1.2. Położenie administracyjne.
    1.3. Klimat.
    1.4. Geologia.
    1.5. Geomorfologia.
    1.6. Hydrologia.
    1.7. Gleby.
    1.8. Warunki podłoża budowlanego.
    1.9. Roślinność.
    1.10. Zwierzęta.
2. OCHRONA ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW ORAZ OCHRONY PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.
    2.1. Położenie gminy na tle systemu ochrony przyrody w regionie.
    2.2. Obszar natura 2000.
    2.3. Rezerwat przyrody.
    2.4. Pomniki przyrody.
    2.5. Ochrona gatunkowa fauny i flory.
    2.6. Parki miejskie i wiejskie i inne elementy zieleni urządzonej.
    2.7. Ochrona gleb.
    2.8 Ochrona złóż węgla brunatnego i jego eksploatacja.
    2.9 Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych.
    2.10 Ochrona przeciwpowodziowa.
    2.11 Ochrona krajobrazu.
3. ROLANICZA I LEŚNA PRZESTRZEŃ PRODUKCYJNA.
4. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO-KULTUROWE.
5. CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNA WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW.
6. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA.
7. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.
    7.1. Komunikacja.
    7.2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.
    7.3. Sieć gazowa.
    7.4. Elektroenergetyka.
    7.5. Ciepłownictwo.
    7.6. Telekomunikacja.
    7.7. Gospodarka odpadami.
    7.8. Melioracje i urządzenia wodne.
    7.9. Cmentarze.
8. DOKUMENTY STRATEGICZNE.
9. ANALIZA SWOT – UWARUNKOWANIA.

CZĘŚĆ II.
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

1. Cele polityki przestrzennej.
2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Bogatynia.
    2.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów.
        2.1.1. Docelowe elementy struktury przestrzennej gminy.
        2.1.2. Kierunki zmian i zasady kształtowania struktury przestrzennej gminy.
        2.1.3. Zmiany przeznaczenia terenów związane są z dążeniem do ukształtowania / realizacji przyjętej (w pkt 2.1.1.) struktury przestrzennej obszaru gminy.
        2.1.4. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów.

2.1.4.1. Przeznaczenie i wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania terenów.
2.1.4.2. Kierunki i zasady zagospodarowania oraz użytkowania terenów układu osadniczego.
2.1.4.3. Tereny otwarte, tworzących obszar rolniczo-przyrodniczy.
2.1.4.4. Obszar związane z funkcjonowaniem zespołu paliwowo-energetycznego (BOT – Kopalnia Węgla Brunatnego Turów i Elektrownia Turów).
2.1.4.5. Zasady zagospodarowania i przekształcenia obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
2.1.4.6. Zasady kształtowania zabudowy.
2.1.4.7. Obszary przestrzeni publicznej.
2.1.4.8. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m^2.
2.1.5. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.
2.1.6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponad lokalnym.
2.1.7. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.
2.1.8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
2.1.9. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji. Główne kierunki działań przestrzennych związanych z rozwojem gminy.
2.1.10. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.
2.1.11. Inne obszary problemowe.
2.2. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.
2.2.1. Ogólne zasady.
2.2.2. Obszary cenne przyrodniczo. System przyrodniczy gminy.
2.2.3. Tereny zieleni urządzonej.
2.2.4. Ochrona prawna przyrody na obszarze gminy.
2.2.5. Kierunki i zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej.
2.2.6. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
2.2.7. Obszary szczególnego zagrożenia przed powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.
2.2.8. Obszary dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.
2.2.9. Ochrona krajobrazu kulturowego.
2.3. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
2.3.1. Elementy dziedzictwa kulturowego wymagające ochrony.
2.3.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.
2.3.3. Instrumenty polityki przestrzennej wobec dziedzictwa kulturowego i zabytków.
2.3.4. Kierunki zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony zabytków.
2.3.5. Zabytki archeologiczne.
2.4. Kierunki rozwoju systemów komunikacji.
2.5. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej.
3. Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań.

WPROWADZENIE.

1. Podstawy prawne zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Opracowanie stanowi zmianę „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" uchwalonego uchwałą Nr XXXII/255/2001 Rady Gminy i Miasta Bogatynia z dnia 30 stycznia 2001 r., a następnie zmienionego następującymi uchwałami:
- Nr XXXVII/325/06 Rady Gminy i Miasta Bogatynia z dnia 8 sierpnia 2006 r.,
- Nr LXIV/381/2010 Rady Gminy i Miasta Bogatynia z dnia 15 lutego 2010 r.

Podstawami prawnymi sporządzenia zmiany „Studium..." są:
a) Uchwała Nr V/32/11 Rady Gminy i Miasta z dnia 11 stycznia 2011 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia,
b) Ustawa z dnia z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz.U. z 2012r. poz. 647.) wraz z przepisami wykonawczymi,
c) aktualne przepisy odrębne związane z gospodarką przestrzenną.

2. Zakres zmian Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Gruntownej zmianie i aktualizacji poddano kierunki zagospodarowania przestrzennego, uwzględniając:
- **wnioski zainteresowanych osób oraz instytucji, dotyczące w szczególności zmian w funkcjonowaniu układu osadniczego, lokalizacji elektrowni wiatrowych, korekt zasięgu eksploatacji węgla brunatnego i nowych wymagań związanych z modernizacją Elektrowni Turów;**
- **nowe okoliczności i warunki związane z funkcjonowaniem i stanem gminy oraz zmiany, jakie zaszły w zagospodarowaniu przestrzennym, w tym w następstwie powodzi z 2010 r. oraz działań inwestycyjnych dotyczących infrastruktury technicznej gminy;**
- **zaktualizowaną koncepcję gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Bogatynia;**
- **wymagania określone w art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.**

W niezbędnym zakresie zaktualizowano uwarunkowania rozwoju gminy, dotyczącym w szczególności strefy społecznej gminy, ochrony zabytków oraz zagadnień środowiskowych.

Przy opracowaniu zmiany „Studium..." wykorzystano:
a) dotychczas opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w tym:
  - **mpzp miasta i gminy Bogatynia – Uchwała Nr XLVIII/347/2002 Rady Gminy i Miasta w Bogatyni z dnia 5 sierpnia 2002 r.,**
  - **zmianę mzpz dla części obszaru gminy i miasta Bogatynia (południowa część miasta – Uchwała nr LXXII/434/10 z dnia 27 maja 2010 r.;**
  - **mpzp dla obszaru wsi Krzewina – Uchwała nr LXXII/437/10 z dnia 27 maja 2010 r.,**
  - **mpzp dla obszaru wsi Posada – Uchwała nr LXXII/436/10 z dnia 27 maja 2010 r.,**
  - **mpzp dla części obszaru wsi Sieniawka, Porajów i Kopaczów – Uchwała nr LXXIII/508/10 z dnia 9 listopada 2010 r.,**
  - **mpzp dla lokalizacji farmy wiatrowej w mieście i gminie Bogatynia – Uchwała nr XXI/202/11 z dnia 11 sierpnia 2011 r.**
b) Plany Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego – uchwalony uchwałą Nr XLVIII/873/2002 z dnia 30 sierpnia 2002 r. przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego,
c) Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2020, uchwała nr XLVIII/649/2005 SWD z dnia 30 listopada 2005r.;
d) Projekt Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego – WBU Wrocław (UMWD) publ: www.wbu.wroc.pl;
e) opracowanie ekofizjograficzne dla obszaru gminy i miasta Bogatynia, Zakład Ochrony Środowiska „DECYBEL" Jelenia Góra – 2005 r.

f) Strategię Rozwoju Gminy i Miasta Bogatynia na lata 2006–2014 (Uchwała nr XXXVI/312/06 Rady Gminy i Miasta Bogatynia z dnia 4 lipca 2006 r.; opr. A Sztando);
g) Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bogatynia w latach 2009–2013 (Uchwała Nr XLVII/319/09 z dnia 26 czerwca 2009 r.), opr. Monika Dankowska, Marek Wolk-Lewanowicz;
h) Trójstronna Koncepcja Rozwoju Regionalnego „Kraina Domów Przysłupowych", cz. 1 (Niemcy – Polska) – Raport, 2005 r.;
i) Plan Gospodarki Odpadami Miasta i Gminy Bogatynia, Bogatynia 2005 r. (opr. BP Abrys Technika);
j) Koncepcja gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Bogatynia, Bogatynia 2008 r., Zakład Ochrony Wód – GIG Katowice – P. Krawczyk;
k) Plan Ochrony Środowiska, Bogatynia 2005 r. (opr. BP Abrys Technika);
l) Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i gminy Bogatynia, 2007 r., opr. Krzysztof Kurek.

Sporządzenie zmiany „Studium..." poprzedzone zostało:
a) zebraniem wniosków do zmian, w tym w trybie ustalonym obowiązującą ustawą,
b) wykonaniem uzupełniającej inwentaryzacji urbanistycznej i diagnozy stanu zagospodarowania wykonanych w trybie roboczym.
Dla celów opracowania mapy pozyskano z zasobu Starostwa Powiatowego w Zgorzelcu.

3. Elementy składowe tekstu Studium:

Opracowanie obejmuje:
- **tekst Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia (tekst jednolity),**
- **rysunek nr 1 – Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia.**
- **rysunek nr 2 – Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia.**

Opracowanie stanowi ujednoliconą formę tekstu i rysunków.
Zmiany w tekście zostały pogrubione.

4. Zespół opracowujący aktualizację „Studium .."

arch. Wojciech KORPAL - główny projektant
mgr inż. Krzysztof CHŁOPENIUK
mgr inż. Katarzyna KORPAL

mgr Krzysztof KUREK

Współpraca:
mgr Andrzej KURPIEWSKI
mgr Małgorzata CZCIŃSKA-WYDRA

5. Rola i zadania „Studium …".

Obowiązek sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w jej granicach administracyjnych nałożyła na samorząd ustawa z dn. 07.07.1994 o zagospodarowaniu przestrzennym, podtrzymała też ustawa z dn. 27.03.2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Zadaniem studium jest określenie polityki przestrzennej oraz ustalenie wyrażających tę politykę ogólnych kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest opracowaniem o charakterze strategicznym. Określa politykę przestrzenną gminy, kompleksowo odnosząc się do wszystkich istotnych problemów, związanych z gospodarką przestrzenną. Studium jest sporządzane dla całego obszaru gminy i odnosi się do odległych horyzontów czasowych. Na tle długotrwałej polityki

przestrzennej samorządu wyodrębnia ramowo zakres działań krótko- i średnioterminowych. Ważność studium nie wygasa samoistnie - może ją znieść jedynie odpowiednia uchwała rady gminy.

W studium, zgodnie z przepisami ustawy, uwzględnia się uwarunkowania wynikające z rozpoznania stanu środowiska i istniejącego zainwestowania, formułuje się cele, kierunki i możliwości rozwoju gminy - określa się politykę gminy w zakresie gospodarki przestrzennej jako wyraz woli rady gminy do realizacji strategicznych celów. W studium uwzględnia się również uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy. Dwie pierwsze warstwy studium mają wartość bardziej trwałą i długoterminową, warstwa ostatnia – polityka może zmieniać się w okresach krótszych, w zależności od woli rady gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nie jest aktem ustanawiającym przepisy gminne. Nie ma mocy aktu powszechnie obowiązującego, nie może stanowić podstawy do wydawania decyzji administracyjnych. Jest jednak merytoryczną podstawą dla opracowań miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które muszą być zgodne z jego ustaleniami.

Studium spełnia więc rolę podstawy merytorycznej przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poprzez dokonanie generalnych rozstrzygnięć dotyczących kierunków rozwoju i zasad przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.

Uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego, zawarte w studium jako strategicznym opracowaniu długookresowym, pozwalają na ich wykorzystywanie przy konstruowaniu programów lokalnych (rozwoju infrastruktury technicznej, gospodarki gruntami, itp.) i dają ponadto możliwość kierowania wniosków do programów wojewódzkich.

Zawarty w dokumentacji studium zasób informacji i sformułowana tu polityka przestrzenna mogą służyć promocji gminy oraz opracowywaniu ofert lokalizacyjnych dla potencjalnych inwestorów, zachęcając ich do uczestnictwa w rozwoju gminy.

6. Dotychczasowe wersje „Studium …”.

Uchwalone uchwałą Nr XXXII/255/2001 Rady Gminy i Miasta Bogatynia z dnia 30 stycznia 2001 r., „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia” poddane zostało dwukrotnej aktualizacji.
Aktualizacje te zostały zatwierdzone następującymi uchwałami:
- **Nr XXXVII/325/06 Rady Gminy i Miasta Bogatynia z dnia 8 sierpnia 2006 r.,**
- **Nr LXIV/381/2010 Rady Gminy i Miasta Bogatynia z dnia 15 lutego 2010 r.**

Aktualizację wywoływały:
- **potrzeby dostosowania pierwotnej wersji studium do wymogów art. 10 ust. 2 ustawy z 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;**
- **zmiany dokumentów planistycznych, w tym „Strategii rozwoju gminy” z 2002 r.;**
- **potrzeba aktualizacji uwarunkowań i celów rozwojowych oraz celów rozwojowych Gminy Bogatynia wobec zmian zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy (komunikacyjnych, gospodarczych),**
- **wnioski wynikające ze zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, w tym wynikających z realizacji inwestycji drogowych i innych celu publicznego;**
- **liczne wnioski inwestycyjne wynikające ze zmieniającej się sytuacji społecznej Gminy oraz propozycji funkcjonowania nowych technologicznie dziedzin gospodarki, między innymi związanych z wytwarzaniem energii z odnawialnych źródeł energii.**

Dotychczasowe wersje opracowywali:
Regioplan sp z o.o., ul. Wolbromska 7, 53-148 Wrocław:
- **mgr inż. Przemysław Nowacki ZOIU Z-372 – główny projektant zmiany studium z 2006 r.**

Biuro Urbanistyki i Architektury, sp z o.o. ul. Grodzka 13, 58-500 Jelenia Góra:
- **arch. Artur Domagała – główny projektant.**

CZĘŚĆ I.
UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

1. Uwarunkowania geograficzno-morfologiczno-przyrodnicze.

1.1. Położenie geograficzne

Gmina miejsko-wiejska Bogatynia położona jest w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego, na wysokości od 199 do 643 m n.p.m. Najwyżej położonym punktem w gminie jest zlokalizowane w jej południowo-wschodniej części wzniesienie „Graniczny Wierch" o wysokości 642,8 m n.p.m., zaś najniżej usytuowany jest obszar położony wzdłuż koryta rzeki Nysy Łużyckiej (199 m n.p.m.).
Współrzędne geograficzne wynoszą 51º szerokości geograficznej północnej oraz 15º długości geograficznej wschodniej. Powierzchnia rozpatrywanego obszaru wynosi 13617 ha (w tym miasta Bogatynia – 5992ha), to jest 136km², co stanowi 16,23% powierzchni powiatu zgorzeleckiego oraz 0,68 % powierzchni województwa dolnośląskiego.

Według fizyczno-geograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego gmina Bogatynia umiejscowiona jest w następujących jednostkach:
- megaregion – Europa Środkowa (3);
- prowincja – Masyw Czeski (33);
- podprowincja – Sudety z Przedgórzem Sudeckim (332);
- makroregion – Pogórze zachodniosudeckie (332.2);
- mezoregion – Obniżenie Żytawsko – Zgorzeleckie (332.25).

Należy nadmienić, że wschodnie kresy gminy (okolice Wigancic Żytawskich, Wyszkowa i Wolanowa) znajdują się w mezoregionie Pogórza Izerskiego (332.26), natomiast południowo-wschodnie krańce gminy (Graniczny Wierzch) położone są w mezoregionie Gór Izerskich (Jizerske hory). W ramach Obniżenia Żytawsko-Zgorzeleckiego i Pogórza Izerskiego na terenie gminy Bogatynia wyróżniamy także 4 mikroregiony:
- Kotlina Turoszowska (332.251);
- Przełomowa Dolina Nysy (332.252);
- Obniżenie Zawidowskie (332.253);
- Przedgórze Izerskie (332.261).

Mezoregiony Obniżenia Żytawsko-Zgorzeleckiego i Pogórza Izerskiego graniczą bezpośrednio z:
- Pogórzem Zachodniołużyckim (Westlausitzer Vorberge) – od zachodu;
- Niziną Łużycką (Lausitzer Heideland) – od północnego-zachodu;
- Borami Dolnośląskimi – od północnego-wschodu;
- Pogórzem Kaczawskim – od wschodu;
- Górami Kaczawskimi – od południowego-wschodu;
- Kotliną Jeleniogórską – od południowego-wschodu;
- Górami Izerskimi – od południa;
- Kotliną Liberecką (Liberecka kotlina) – od południa;
- Górami Żytawskimi (Zittauer Gebirge) – od południowego-zachodu.

Odległość z Bogatyni do stolicy województwa Wrocławia wynosi 192 km. Ponadto do:
- Zgorzelca – 32 km;
- Poznania – 277 km;
- Świnoujścia – 443 km;
- Krakowa – 446 km;
- Warszawy – 534 km;
- Gdańska – 582 km.

Na terenie gminy funkcjonują 3 przejścia graniczne z Niemcami:
1. Krzewina – Ostritz (turystyczne);
2. Sieniawka – Zittau (osobowe i towarowe);
3. Porajów – Zittau (osobowe);

oraz 5 z Republiką Czeską:
1. Lutogniewice – Andelka (turystyczne);
2. Bogatynia – Kunratice (osobowe);
3. Porajów – Hradek (turystyczne).;
4. Bogatynia – Kunratice, turystyczne / piesze;
5. Kopaczów – Ołdrzyczów, turystyczne / piesze.

Ponadto odległość z Bogatyni do najbliższych, większych drogowych przejść granicznych wynosi:
- Słowacja (Zwardoń) – 460 km;
- Rosja (Bezledy) – 680 km;
- Ukraina (Korczowa) – 694 km;
- Białoruś (Terespol) – 724 km;
- Litwa (Ogrodniki) – 832 km.

1.2. Położenie administracyjne.

Po wdrożeniu reformy administracyjnej, od 1 stycznia 1999 roku gmina miejsko-wiejska Bogatynia wchodzi w skład województwa dolnośląskiego oraz powiatu zgorzeleckiego.

Graniczy z
- gminą miejsko-wiejską Zgorzelec – od północy;
- Republiką Czech – od wschodu i południa;
- Republiką Federalną Niemiec – od zachodu.

Łączna długość granic okalających gminę wynosi 64 km, w tym 60,2km czyli 94% to granice państwowe. Siedzibą urzędu jest położone w południowo-wschodniej części gminy miasto Bogatynia. Poza miastem w skład gminy wchodzi 13 sołectw. Należą do nich: Krzewina, Lutogniewice, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów, Opolno Zdrój, Jasna Góra, Białopole, Sieniawka, Porajów i Kopaczów. Gęstość sieci osadniczej mierzona liczbą miejscowości na 100km² powierzchni wynosi 11,76. Jest to wartość wyższa od wskaźnika charakteryzującego powiat zgorzelecki, wynoszącego 9,90 oraz niższa od średniej dla województwa dolnośląskiego, który wynosi 15,0.

1.3. Klimat.

Klimat gminy podobnie jak całej polski jest przejściowy, kontynentalno-morski, kształtowany na przemian przez masy powietrza napływające znad Oceanu Atlantyckiego lub wschodniej Europy i Azji. W skali kraju według W. Okołowicza i D. Martyn (1979) gmina Bogatynia wchodzi w skład regionu klimatycznego sudeckiego, ze słabym wpływem gór i wzniesień. Natomiast według A. Wosia (1999) gmina położona jest w regionie dolnośląskim zachodnim. Niezależnie od podziałów rejon gminy należy do cieplejszych w Polsce i charakteryzuje się: przewagą wpływów oceanicznych, mniejszymi od przecięt-

nych amplitudami temperatur, wczesną wiosną, długim ciepłym latem, łagodną i krótką zimą oraz malejącymi opadami w kierunku centrum kraju.

Reprezentatywne dla gminy Bogatynia będą dane charakteryzujące klimatyczny region dolnośląski jako całość. Według pomiarów średnia temperatura roczna z wielolecia 1951 – 1980 wynosi około 8,2ºC; stycznia (-1,9ºC), a lipca 17,8ºC. W skali roku średnia liczba dni przymrozkowych, to jest takich, w których temperatura powietrza może wynieść 0ºC wynosi 86, dni mroźnych z ujemną temperaturą powietrza w ciągu całej doby jest 29, zaś dni ciepłych z temperaturą minimalną powyżej 0ºC jest 250. Izoamplitudy roczne kształtują się na poziomie 19 – 20ºC.

Tabela 1. Czas trwania termicznych pór roku oraz daty przejścia średniej dobowej temperatury przez określone progi termiczne dla regionu klimatycznego dolnośląskiego.
Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (T. Niedźwiedź, D. Limanówka, 1992).

Pora roku	Charakterystyka termiczna	Czas trwania – liczba dni	Data przejścia
Przedwiośnie	0ºC < t ≤ 5ºC	34	22 II
Wiosna	5ºC < t ≤ 15ºC	65	28 III
Lato	t ≥ 15ºC	93	1 VI
Jesień	5ºC < t ≤ 15ºC	68	1 IX
Przedzimie	0ºC < t ≤ 5ºC	57	8 XI
Zima	t ≤ 0ºC	64	19 XII

Z powyższej tabeli wynika, że okres kiedy średnia temperatura dobowa kształtuje się w granicach od 5ºC wzwyż trwa tutaj przez około 226 dni, w tym powyżej 15ºC przez 93 dni, natomiast okres ze średnią temperaturą dobową poniżej 5ºC trwa 155 dni, w tym poniżej 0ºC przez 64 dni w roku.

Tabela 2. Temperatura powietrza dla regionu dolnośląskiego.
Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (ºC).

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
średnie	-1,9	-0,9	2,7	7,9	12,7	16,7	17,8	17,2	13,5	8,7	4,1	0,3
najwyższe	3,8	3,1	6,4	11,5	15,2	19,0	20,4	19,4	16,5	11,8	7,8	3,9
najniższe	-9,7	-12,0	-1,3	5,2	10,3	14,4	15,3	15,2	11,2	6,2	0,1	-6,5

Tabela 3. Rozkład średnich temperatur powietrza dla regionu dolnośląskiego.
Wartości średnie za lata 1951 – 1980.

Temperatura	Wartość w ºC
Średnia roczna	8,2
Średnia stycznia	-1,9
Średnia lipca	17,8
Izoamplituda roczna	19,7

Suma rocznego opadu wynosi 600 – 700mm, w tym półrocza chłodnego (listopad – kwiecień) około 200 – 250mm. Opady półrocza ciepłego (maj – październik) osiągają 400 – 450mm. Pierwszy śnieg pojawia się około połowy listopada, a ostatni na przełomie marca i kwietnia. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio przez 45 – 65 dni. Jej grubość waha się w przedziale 15 – 20cm. Okres występowania pokrywy śnieżnej przerywany jest częstymi odwilżami. W tym czasie opad zimowy stanowi deszcz.

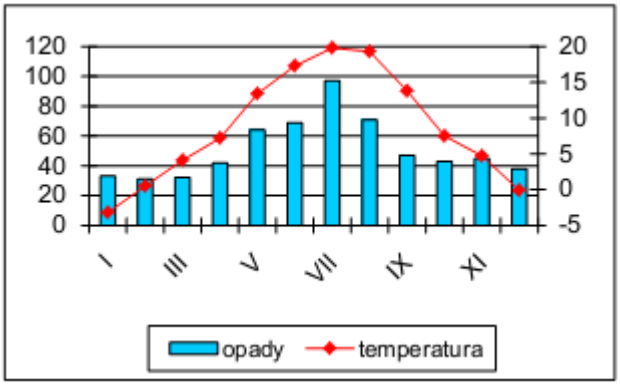
Tabela 4. Średnie miesięczne wartości opadów dla regionu dolnośląskiego.
Dane za lata 1951 – 1980.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
wartość w mm	33	31	32	42	64	69	97	71	47	43	45	38

Tabela 5. Sumy opadów dla regionu dolnośląskiego. Dane za lata 1951 – 1980.

Opady	Wartość
Suma roczna	600 – 700 mm
Suma półrocza chłodnego	200 – 250 mm
Suma półrocza ciepłego	400 – 450 mm
Grubość pokrywy śnieżnej	15 – 20 cm

Wykres 1. Rozkład średnich temperatur oraz sum opadów dla regionu dolnośląskiego w latach 1951 – 1980.

Na podstawie danych za lata 1951 – 1980 średnia liczba dni pogodnych (zachmurzenie ≤ 20%) w roku wynosi 41, a pochmurnych (zachmurzenie ≥ 80%) 118 i jest jedną z najmniejszych w Polsce. Mgła pojawia się średnio przez około 50 dni w roku, zaś mgła całodzienna przez około 3 do 5 dni w roku. Usłonecznienie przekracza w roku 1400 godzin. Dni z burzą jest przeciętnie około 20 w roku.

Najczęstsze wiatry wieją z sektorów: północnego, zachodniego i południowego. Stanowią około 70% częstości wiatru. Ich średnia prędkość oscyluje w granicach 3,3 m/s. Średnia roczna liczba dni w okresie 1951 – 1985 (T. Niedźwiedź, J. Paszyński, D. Czekierda, 1994) z wiatrem bardzo silnym (prędkość powyżej 15m/s) wynosi 2, z wiatrem silnym (prędkość od 10 do 15m/s) wynosi około 20 – 30, zaś średnia roczna częstość występowania ciszy i słabego wiatru (prędkość poniżej 2m/s) wynosi około 60% dni w roku.

Tabela 6. Prędkość wiatru w regionie dolnośląskim.
Wartości średnie za lata 1951 – 1965 (m/s).

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
prędkość	3,9	3,7	3,7	3,3	3,1	3,0	3,0	2,8	3,0	2,8	3,5	3,6

Okres wegetacyjny jest jednym z najdłuższych w Polsce i trwa średnio przez około 226 dni. Początek robót polnych przypada na drugą dekadę marca. Reasumując, warunki klimatyczne panujące na terenie gminy są bardzo korzystne, sprzyjają rozwojowi rolnictwa oraz pozwalają na osiąganie wysokiego komfortu osiedlania.

Istotnym czynnikiem kształtującym mikroklimat regionu jest występowanie odkrywki węgla brunatnego. Istnienie wyrobisk sprzyja utrzymywaniu się nocą zastoisk chłodnego powietrza na ich dnie. Latem temperatura powietrza w spągu wyrobiska jest o 2 – 3ºC wyższa w ciągu dnia i o 4ºC w nocy w stosunku do otoczenia odkrywki. Zimą spąg jest chłodniejszy o 5 – 7ºC od północnych ścian odkrywki.

1.4. Geologia.

1.4.1. Budowa geologiczna.

Budowę geologiczną obszaru gminy Bogatynia opracowano na podstawie Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000, arkusze: Bogatynia nr 792 (PIG, 2004) oraz Grabiszyce Górne nr 793 (PIG, 2004).

Obszar arkusza Bogatynia (792) oraz zachodniej części arkusza Grabiszyce Górne (793) znajduje się w obrębie masywu karkonosko-izerskiego pomiędzy blokiem karkonosko-izerskim a blokiem łużyckim. Obszar ten położony jest na przedłużeniu rowu kruszcogórskiego i należy do dwóch jednostek struktu-

ralnych niższego rzędu: niecki żytawskiej i zrębu Działoszyna, oddzielającego tę depresję od leżącej dalej ku północnemu – wschodowi niecki berzdorfsko-radomierzyckiej.

Podłoże krystaliczne niecki żytawskiej i elewacje na jej obrzeżeniu są zbudowane z eokambryjskich skał kompleksu łużycko-izerskiego, składającego się ze skał plutonicznych, wulkanicznych i metamorficznych. W południowo-zachodniej części obrzeżenia niecki występują ponadto relikty pokrywy paleozoicznej (Berezowski, 1972, Berezowski, 1973, Berezowski, Berezowska, 1962). Skały plutoniczne są reprezentowane przez dwa rodzaje granitoidów, zwane granitami rumburskimi i granitami zawidowskimi. Granity rumburskie to granitoidy o strukturze porfirowatej, natomiast granity zawidowskie mają charakter granodiorytów, lokalnie zgnejsowanych.
Obok nich występują diorytoidy, grejzeny i kwarcolity. Skały te w znacznej części uległy procesom metamorfizmu, prowadzącym do powstania granitognejsów, gnejsów, łupków krystalicznych i kataklazytów. Występują one powszechnie na południe od linii Zgorzelec – Siekierczyn (Kozłowska – Koch, 1965).

Zmetamorfizowane skały osadowe podłoża paleozoicznego, występujące na południowo-wschodnim obrzeżeniu niecki żytawskiej są wykształcone głównie w postaci fyllitów. Przedkenozoiczne skały wulkaniczne i subwulkaniczne, występujące na zrębie Gór Izerskich i na zrębie Działoszyna są reprezentowane przez metabazyty, mikrogranity i mikrogranodioryty, aplity i diabazy. Na utworach podłoża krystalicz-nego spoczywają wulkaniczne i piroklastyczne utwory trzeciorzędowej formacji wulkanicznej, bardzo powszechne na omawianym obszarze. Są to skały wulkaniczne typu: nefelinitów oliwinowych, bazaltów toleitowych, fonotefrytów, mugearytów, trachitów kwarcowych i latytów (Szymkowiak, Panasiuk, 1985). Skałom wulkanicznym towarzyszą powszechnie utwory piroklastyczne, występujące stratygraficznie w tej samej pozycji co wulkanity.

Zapadlisko tektoniczne niecki żytawskiej jest wypełnione przez grubą serię trzeciorzędowych osadów klastyczno-ilastych z pokładami węgla brunatnego, których miąższość przekracza 350m (Bieniewski, 1966). Osady te nie występują poza obszarem niecki. Podłoże niecki oraz osady asocjacji brunatnowęglowej są rozcięte i przemieszczone wzdłuż gęstej sieci dyslokacji tektonicznych (Kasiński, Panasiuk, 1987).

W profilu osadów można tutaj wyróżnić cztery podstawowe cykle sedymantacyjne (Kasiński, 2000). W spągu każdego z nich występuje z reguły pakiet skał gruboklastycznych lub średnioklastycznych, przechodzących ku górze stopniowo w skały mułkowo-ilaste. W stropie cyklu występuje przeważnie pokład węgla brunatnego.
Poszczególne cykle sedymentacyjne różnią się od siebie miąższością elementów, a często także grubością ziarna skał budujących człon klastyczny. W stropie dwóch sekwencji występują pokłady węgla brunatnego znacznej miąższości, stanowiące podstawę działalności eksploatacyjnej kopalni „Turów". W południowej części niecki żytawskiej pokład górny rozszczepia się na dwa pokłady (pokład II i III). Miąższość obu tych pokładów maleje systematycznie ku południu, a jednocześnie rośnie miąższość rozdzielającego je przerostu, osiągając w strefie wyklinowania pokładu III w polu „Turów III" wartość 55m. Pokłady węgla w części północnej i zachodniej arkusza Bogatynia (792) występują bardzo płytko. Strop górnego pokładu występuje miejscami tylko kilka metrów poniżej powierzchni terenu, a zapadają najgłębiej w centralnej części arkusza Bogatynia (792) w strefie depresji Rybarzowic. Strop pokładu górnego leży tutaj na głębokości około 190m p.p.t., a strop pokładu dolnego na głębokości około 235m p.p.t. Pokład dolny na południowym skraju arkusza Bogatynia (792) jest zrzucony wzdłuż równoleżnikowego uskoku na głębokość ponad 300m p.p.t.

W całym profilu osadów trzeciorzędowych asocjacji brunatnowęglowej często występują poziomy konkrecji syderytowych. Lokalnie pojawiają się także pakiety klastycznych utworów syderytowych, osiągające miejscami znaczne miąższości. W południowo-zachodniej części niecki wzrasta udział utworów gruboklastycznych, związanych ze strefą stożka, rozwijającego się u stóp zrębu Gór Izerskich, aktywnego tektonicznie w czasie sedymentacji (Kasiński, 1977). Wiek osadów trzeciorzędowych niecki żytawskiej można określić na dolny i częściowo środkowy miocen (Kasiński, Ziembińska – Tworzydło, 1988), choć jej najniższa część jest zapewne górnooligoceńska. W najwyższej części profilu występuje kompleks osadów klastycznych o różnej frakcji, z podrzędnymi wkładkami osadów ilastych. W osadach tego kompleksu nie występują pokłady i ławice węgla brunatnego, a utwory zawęglone pojawiają się sporadycznie. Osady te reprezentują szeroko rozprzestrzenioną w Polsce południowo-zachodniej formację Gozdnicy.

Utwory czwartorzędowe są reprezentowane przez osady plejstoceńskie, a w dolinach rzecznych także holoceńskie. Utwory plejstocenu na obszarze niecki żytawskiej przykrywają cienką pokrywą niżejległe utwory kenozoiczne. Miąższość tych osadów nie przekracza na ogół kilku metrów, a w niektórych rejonach, przede wszystkim w północno-wschodniej części basenu, nie występują w ogóle. Wśród utworów czwartorzędowych dominują utwory wodnolodowcowe (piaski, żwiry i mułki) oraz gliny morenowe zlodowaceń południowopolskich. Zlodowacenia te osiągnęły swój maksymalny zasięg w rejonie Hradka nad Nysą i oparły się o północne stoki Gór Izerskich (Kasiński i inni, 1997). Najstarszymi osadami czwartorzędowymi są gliny spływów błotnych. Miąższość pokrywy glin spływów błotnych w rejonie Opolna Zdroju wynosi maksymalnie około 7m, a średnio około 3m. Gliny te zbudowane są z substancji ilasto-mułkowej o zmiennej zawartości frakcji piaszczystej, w której tkwią liczne okruchy kwarcu, gnejsów i granitognejsów.

Osady wodnolodowcowe podścielające gliny morenowe występują w formie izolowanych płatów. Największą miąższość (40 – 50m) osiągają one w rejonie Rybarzowic. Lokalnie w rejonie miejscowości Wigancice Żytawskie wśród osadów wodnolodowcowych występują żwiry z głazami o średnicy do 2m. W obrębie glin morenowych występują licznie zarówno głazy skał lokalnych jak i granitoidów skandynawskich. Maksymalny zasięg zlodowaceń południowopolskich dokumentują piaski i żwiry tarasów kemowych na zboczach Gór Izerskich, sięgające do wysokości około 420m n.p.m. w okolicach Opolna Zdroju i Markocic. Miąższość tych osadów sięga 10m.

Wzdłuż doliny Nysy Łużyckiej występują lokalnie osady zasypania rzecznego, związane ze zlodowaceniem Warty i zlodowaceniami północnopolskimi. W okresie ostatniego zlodowacenia powstały również zachowane płaty utworów pyłowych o charakterze lessów. Osady holocenu występują przede wszystkim w dolinach rzek.
Największe miąższości, rzędu kilkudziesięciu metrów, osiągają klastyczne osady holocenu wypełniające dolinę Nysy Łużyckiej. W dolinach mniejszych rzek miąższości osadów klastycznych są znacznie mniejsze. Obok nich występują mady, a podrzędnie także namuły organiczne i torfy. Do utworów czwartorzędowych o bliżej nieokreślonym wieku należy zaliczyć także większość wietrzeniowych utworów deluwialnych, przykrywających skały magmowo-metamorficzne obrzeżenia niecki żytawskiej.

1.4.2. Złoża kopalin.
Na obszarze gminy występują 3 udokumentowane złoża kopalin. Są to złoża: kopaliny podstawowej – węgla brunatnego „Turów" oraz kopalin pospolitych – surowców ilastych ceramiki budowlanej „Wolanów" i bazaltu „Wojtek".

Złoże węgla brunatnego„Turów" znajduje się pomiędzy miejscowościami: Trzciniec, Zatonie, Bogatynia, Opolno Zdrój, Kopaczów i Porajów. Złoże jest udokumentowane w kategorii A + B (Siata, 2003). Jego powierzchnia wynosi 1673,3ha. W złożu udokumentowano trzy pokłady węgla, których średnia miąższość jest następująca: pokład I – 14,72m, pokład II – 19,53m i pokład III – 6,98m. W nadkładzie pokładu III występują gruboklastyczne utwory pliocenu oraz kompleks przeławiceń piaszczysto-mułkowych z cienkimi wkładkami węgla brunatnego. Stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża (N/Z) wynosi średnio: dla pokładu I – 2,08 i dla pokładu II – 2,63. Węgiel brunatny ze złoża „Turów" jest węglem energetycznym dobrej jakości o podwyższonej zawartości siarki. Zgodnie z dokumentacją geologiczną zasoby węgla brunatnego według stanu na dzień 31.12.2002 roku wynoszą 516532 tys. ton. Złoże jest konfliktowe dla środowiska ze względu na znaczące przeobrażenie powierzchni terenu, zmiany krajobrazowe, zmiany stosunków wodnych oraz zapylenie i hałas. Podstawowe parametry jakościowe węgla prezentuje poniższa tabela.

Tabela 7. Gmina Bogatynia – podstawowe średnie parametry jakościowe węgla brunatnego w złożu „Turów".

Pokład węgla	Wartość opałowa przeliczona na stan roboczy (MJ/kg)	Zawartość popiołu przeliczona na stan suchy (%)	Zawartość siarki przeliczona na stan roboczy (%)
I	9,729	20,72	0,28
II	9,523	21,55	0,71
III	9,070	25,85	0,62

Złoże bazaltu „Wojtek" znajduje się na wschód od Markocic (obecnie część miasta Bogatynia). Według karty rejestracyjnej (Jerzmański, Chudowski, 1963) jego powierzchnia wynosi 6,2ha, średnia miąższość 10,0m, średnia grubość nadkładu – 0,2m i średnia zawartość N/Z – 0,02. Średnie parametry jakościowe kruszywa są następujące: gęstość – 2,77Mg/m^3, wytrzymałość na ściskanie – 137, MPa, zawartość związków siarki – poniżej 0,5%. Przydatność kopaliny określono jako surowiec do produkcji kruszywa łamanego. Złoże jest małokonfliktowe w stosunku do chronionych elementów środowiska.

Zlokalizowane w północno-wschodniej części gminy złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej „Wolanów" udokumentowane zostało kartą rejestracyjną (Śliwa, 1960) w obrębie czwartorzędowych glin zwałowych i iłów mioceńskich, występujących pod nadkładem piasków zaglinionych i gleby o grubości 0,2 – 1,5m, średnio 0,3m. Łączna powierzchnia złoża, udokumentowanego w dwóch polach wynosi 8,8ha.
Stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża (N/Z) wynosi 0,02 – 1,17, średnio 0,2. Podstawowe średnie parametry jakościowe kopaliny są następujące: woda zarobowa względna – 19,4%, skurczliwość wysychania – 3,2%, wytrzymałość na ściskanie próbek wypalonych w temperaturze 950ºC – 13,8MPa, nasiąkliwość po wypaleniu w temperaturze 950ºC – 17,3%. Kopalina jest przydatna do produkcji wyrobów ceramiki czerwonej, a po części także wyrobów kamionkowych i wyrobów grubościennych. Złoże jest małokonfliktowe w stosunku do chronionych elementów środowiska.

Tabela 8. Gmina Bogatynia – charakterystyka złóż kopalin.

Nazwa złoża	Rodzaj kopaliny	Stan zagospodarowania	Zastosowanie kopaliny	Przyczyny konfliktowości złoża
Turów	Wb	G	E	Gl, U, W
Wojtek	ß	N	Sd	-
Wolanów	g(gc), i (ic)	N	Scb	-

Wb – węgiel brunatny, ß – bazalty, g(gc) – gliny ceramiki budowlanej, i(ic) – iły ceramiki budowlanej; G – zagospodarowane, N – niezagospodarowane; E – kopaliny energetyczne, Sd – surowce drogowe, Scb – surowce ceramiki budowlanej; Gl – ochrona gleb, U – ogólna uciążliwość dla środowiska, W – ochrona wód podziemnych.

1.4.3. Perspektywy i prognozy występowania kopalin.
Na obszarze gminy Bogatynia wyznaczono na podstawie analizy archiwalnych materiałów geologicznych cztery obszary perspektywiczne dla występowania granitów, trachitów, bentonitów (zwietrzelin bazaltowych) i kopaliny skaleniowej oraz trzy obszary prognostyczne dla występowania trachitów, rud toru i kopaliny skaleniowej.
W niektórych sytuacjach przebieg granic obszarów perspektywicznych i prognostycznych został skorygowany na podstawie danych z regionalnego opracowania „Bilans zasobów perspektywicznych i prognostycznych ..." (Stachowiak, i in., 2004).

Obszary perspektywiczne granitów związane są z występowaniem skał granitoidowych w rozległym masywie położonym w północnej części gminy, na zachód od Działoszyna do granicy państwowej oraz we wschodniej części gminy w rejonie Wigancic (Berezowski, 1972). Skały te były w okresie przedwojennym przedmiotem lokalnej eksploatacji. W omawianym rejonie występują one pod niewielkim nadkładem utworów czwartorzędowych i osadów deluwialnych nieokreślonego wieku (Sachanbiński, Czerwiński, 1969).

Obszar perspektywiczny trachitów położony jest na południowy-zachód od Opolna Zdroju. Skały te odsłaniają się na powierzchni lub występują pod niewielkim nadkładem glin deluwialnych o średniej miąższości 5m. Utwory te były przedmiotem wstępnych badań geologicznych (Kozłowski, Skiba-Wyderko, 1966).

W rejonie Markocic znajduje się obszar występowania iłów zwietrzelinowych, które rozpoznane zostały osiemnastoma otworami wiertniczymi do maksymalnej głębokości 30m, wykonanymi w ramach rozpoznania mineralizacji Th (Jęczmyk i in., 1982), wykorzystanych w badaniach zwietrzelin bazaltowych w regionie dolnośląskim (Kościówko i in., 1985). W sensie litologicznym są to występujące in situ i redeponowane zwietrzeliny bazaltów, tufów, trachitów oraz granitoidów i gnejsów. Wyniki badań mineralogicznych wskazują, że w omawianym obszarze dominują zwietrzeliny typu kaolinitowego oraz kaolini-

towo-smektytowego, rzadziej smektytowego. Wykonane wskaźnikowe badania technologiczne kilku prób zwietrzelin smektytowych wykazały ich przydatność w produkcji ziem odbarwiających i koagulantów, a po pewnej przeróbce także w odlewnictwie. Ze względu na dużą zmienność występujących zwietrzelin nie określono granic obszaru perspektywicznego.

Na południowym skraju zrębu Działoszyna, w rejonie atonia, wyznaczono obszar perspektywiczny występowania surowców kwarcowo-skaleniowych, związanych z wychodnią dużej żyły pegmatytowej o orientacji SSW – NNE (Śliwa, 1969).

Obszar prognostyczny występowania skał wulkanicznych (trachitów i fonolitów) położony jest na południowy-wschód od Opolna Zdroju. Skały te występują pod niewielkim nadkładem o średniej miąższości 5m, a miejscami bezpośrednio pod warstwą gleby. Były one objęte pracami geologicznymi, które zakończono sprawozdaniem (Stachowiak, 1974). Stwierdzone parametry jakościowe trachitów i fonolitów z omawianego rejonu pozwalają na określenie przydatności tych skał jako surowiec skaleniowy do produkcji porcelany i narzędzi ściernych oraz kruszywa łamanego do celów drogownictwa (Kozłowski, Skiba-Wyderko, 1966). Powierzchnia tego obszaru wynosi 15,5ha.

W rejonie Markocic wyznaczono obszar prognostyczny występowania surowca skaleniowego, który stanowią granitoidy alkaliczne (Szepietowska, 1977, Kościówko, 1987). Wyniki badań wskazują, że surowiec ten może znaleźć zastosowanie do produkcji porcelany i narzędzi ściernych, a analiza opłacalności jego eksploatacji powinna uwzględniać występowanie w pobliżu rud toru. Powierzchnia tego obszaru wynosi 10,5ha.

Pomiędzy miejscowościami Markocice i Jasna Góra zlokalizowany jest obszar prognostyczny związany z występowaniem bogatej mineralizacji toru i pierwiastków towarzyszących (pierwiastki ziem rzadkich: itr, neodym, cer, dysproz i samar oraz niob i uran – Jęczmyk i in., 1982). Rudy toru występują głównie w postaci ferrotorytu i brockitu, związanego z szeregiem stromo zapadających żył pegmatytowych w otaczających sjenitach i granitoidach wysokopotasowych. Średnia zawartość toru wynosi 0,121%. Rudom toru towarzyszy także surowiec skaleniowy. Powierzchnia tego obszaru wynosi 2,3ha.

1.5. Geomorfologia.

Ukształtowanie terenu na obszarze gminy jest zróżnicowane. Kotlina Turoszowska, wchodząca w skład Obniżenia Żytawsko-Zgorzeleckiego, jest kotliną śródgórską o nieco falistym dnie i deniwelacjach nieprzekraczających 95 m. Wysokości bezwzględne dna kotliny wahają się w granicach 215 – 300m n.p.m. Charakterystycznym elementem krajobrazu w południowo-wschodniej części Kotliny Turoszowskiej są ostańce bazaltowe. Eksploatacja węgla brunatnego w kopalni odkrywkowej „Turów" spowodowała powstanie głębokich, nawet do 300m, wyrobisk oraz wysokich hałd płonnego urobku (Kondracki, 1998). Trwałą częścią krajobrazu gminy stało się byłe zwałowisko zewnętrzne kopalni „Turów" (obecnie zalesione / poddane rekultywacji), znajdujące się na północ od Bogatyni. Jego wysokość bezwzględna wynosi ponad 220m.
Odkrywka razem z obszarem zwałowiska tworzy obraz specyficznego krajobrazu górniczo-przemysłowego.

Na północ od Kotliny Turoszowskiej rozciąga się Grzbiet Działoszyna, należący do Przedgórza Izerskiego, który na północnym wschodzie osiąga 378,5m n.p.m. – wulkaniczny masyw Góry Świniec. Obszar ten rozczłonkowany jest młodymi dolinami wciosowymi o stromych zboczach i głębokościach sięgających 20 – 40m. Wznosi się on od 50 do 150m ponad dnem Kotliny Turoszowskiej.

Na terenie gminy leży także najdalej na zachód wysunięty fragment Gór Izerskich. Tutaj deniwelacje dochodzą do 250m, a wysokości bezwzględne osiągają wartości 350 – 640m n.p.m. Najwyżej położnym punktem w gminie jest kulminacja „Graniczny Wierch" o wysokości 642,8m n.p.m.

1.6. Hydrologia.

1.6.1. Wody podziemne

Obszar gminy Bogatynia według podziału proponowanego przez autorów Mapy Hydrogeologicznej Polski w skali 1:200000 (Michniewicz i inni, 1982, 1983), leży w obrębie podregionu izersko-karkonoskiego (region sudecki). Ponadto na obszarze objętym działalnością górniczą wydzielono jednostkę niższego rzędu – rejon Turoszowa.

Na omawianym obszarze występują trzy piętra wodonośne:
- czwartorzędowe;
- trzeciorzędowe;
- proterozoiczne.

Czwartorzędowe piętro wodonośne związane jest z wystąpieniami piaszczysto-żwirowych osadów współczesnych koryt rzecznych oraz z piaskami i żwirami pochodzenia wodnolodowcowego, częstokroć pod nadkładem i z przewarstwieniami glin. W ich obrębie występują wody o zwierciadle swobodnym lub słabo napiętym.
Zwierciadło statyczne stabilizuje się na głębokościach od kilkudziesięciu centymetrów do około 3 metrów, a sporadycznie poniżej 10 metrów. Strop utworów wodonośnych nawiercić można na głębokościach od około 2 do prawie 10m. Miąższość utworów wodonośnych waha się od kilku do około 20m. Wydajności potencjalne pojedynczych studni są z reguły niskie, rzędu kilku m^3/h. Wody występujące w obrębie tego piętra są z reguły średnio twarde i twarde, choć lokalnie mogą być nawet bardzo twarde (14,32 $mval/dm^3$ - Bogatynia). Ich pH oscyluje z reguły od 6,5 do 7,5, choć w okolicach Bogatyni nawiercono wody o pH poniżej 6, przy normie dla wód pitnych 6,5 – 8,5. Zawartość suchej pozostałości dochodzi do 700mg/dm^3, choć może ona przekraczać w poszczególnych przypadkach 1100 mg/dm^3 (Bogatynia). Ponadto badania wykazały obecność jonów: magnezu – do 32,4mg/dm^3, wapnia – do 86,4mg/dm^3, chloru – do 67,4mg/dm^3, amonowych – do 45,0mg/dm^3, azotynowych – do 0,255mg/dm^3, azotanowych – do 0,26mg/dm^3, siarczanowych – poniżej 200mg/dm^3. Ta ostatnia wartość stanowi górną granicę normy dla wód pitnych. Ponadto w większości stwierdzonych przypadków dość znacznie przekraczane były normy obowiązujące dla żelaza i manganu. W przypadku żelaza były to ilości rzędu nawet kilkunastu mg/dm^3, natomiast manganu około 2,5 mg/dm^3.

Trzeciorzędowe piętro wodonośne związane jest z występowaniem w obrębie utworów ilastych oraz ilasto mułkowych przewarstwień i soczew piaszczysto-żwirowych. Można je nawiercić na głębokościach od około 10 do ponad 50m. Ich miąższość waha się od kilkudziesięciu centymetrów do kilku metrów. Zwierciadło wody ma charakter napięty, a stabilizuje się kilka metrów poniżej poziomu terenu. Uzyskiwane wydajności nie przekraczały z reguły kilku m^3/h, przy deprersjach przekraczających 10m. Wody tego piętra mają charakter od miękkich do twardych, pH jest nieco obniżone – od 6,0 do 7,0. Mają one dość niską mineralizację – do 500mg/dm^3. Zawartość podstawowych składników stałych przedstawia się następująco – jony: magnezu – do 38,4mg/dm^3, wapnia – do 98,6mg/dm^3, chloru – do 273,0mg/dm^3, amonowe – do 0,06mg/dm^3, azotynowe – do 0,006mg/dm^3, azotanowe – do 5,0mg/dm^3, siarczanowe – do 334,0mg/dm^3, a także żelazo – do 2,1mg/dm^3 i mangan – do 0,005mg/dm^3.

Piętro proterozoiczne jest bardzo słabo rozpoznane i nie ma większego znaczenia użytkowego. Można stwierdzić, że wody występować mogą w przypowierzchniowej strefie zwietrzelinowej bądź też na głębokościach kilkudziesięciu metrów, w obrębie spękanego górotworu. Wydajności nie powinny przekraczać kilku m^3/h, przy znacznych depresjach. Możliwe jest tu jednak napotkanie wód o znacznej mineralizacji i podniesionej temperaturze w rejonach występowania zluźnień i nieciągłości tektonicznych. Świadczy o tym wypływ w obrębie wyrobiska kopalni „Turów" wód o temperaturze 24 – 27ºC i mineralizacji dochodzącej do 4,2mg/dm^3. Są to wody typu HCO_3–Na z wysoką zawartością fluoru – do 14,5mg/dm^3, obecnością CO_2 – do 0,2mg/dm^3 oraz krzemionki – do 3,44mg/dm^3 (Sztuk, 1986).

Generalnie system hydrogeologiczny terenu gminy został zaburzony wskutek funkcjonowania kopalni odkrywkowej węgla brunatnego. Wskutek przerwania zwierciadła wód głębinowych istnieje konieczność ciągłego odprowadzania wody z terenu wyrobiska. Średnioroczna ilość wody pompowanej z górotworu wynosi 10m^3/s, a z systemu odwodnienia powierzchniowego wyrobiska odkrywkowego 24m^3/s. Na skutek prowadzonego odwodnienia odkrywki wykształcił się rozległy lej depresyjny w obrębie utworów czwarto- i trzeciorzędowych o powierzchni około 40km^2, sięgając swym zasięgiem poza granice kraju.

1.6.2. Główny Zbiornik Wód Podziemnych.
Według Mapy obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) (Kleczkowski, 1993) na omawianym terenie nie wyróżniono żadnego z głównych zbiorników wód podziemnych.

1.6.3. Wody powierzchniowe
Obszar gminy Bogatynia położony jest w dorzeczu rzeki Odry, w obrębie zlewni rzeki Nysy Łużyckiej. Nysa Łużycka rozpoczyna swój bieg na terenie Czech.

Na długim odcinku zbiera wody spływające potokami z Gór Izerskich i Gór Łużyckich.
Do Polski Nysa Łużycka wpływa na wysokości 233m n.p.m., poniżej miasta Hradek nad Nisou. Rzeka, na całej swej długości w obrębie gminy Bogatynia (25,86km), stanowi zarazem granicę państwową z Niemcami. Jest to rzeka o zmiennych stanach i przepływach. Wysokie wodostany występują wiosną i jesienią. Minimalne powstają w porze letniej i podczas mroźnych okresów zimowych. Rzeka nie jest uregulowana.

Drugim pod względem długości ciekiem jest prawobrzeżny dopływ Nysy Łużyckiej – Miedzianka. Rzeka ta przepływa przez Bogatynię, a następnie w bezpośrednim sąsiedztwie północnej granicy wyrobiska kopalni „Turów". Koryto rzeki zostało wskutek prac wydobywczych częściowo przesunięte i obudowane / obetonowane. Na terenie gminy jej długość wynosi 10,7km.

Największym dopływem Miedzianki jest Jasienica, wypływająca na południe od miejscowości Opolno Zdrój. Na północny-wschód od tej wsi płynie ona sztucznym korytem do Bogatyni.

Na obszarze gminy występują też mniejsze cieki wodne:
- potok Okleśna –źródło leży na zachód od wsi Wigancice Żytawskie; odbiera część wód ze skarp i północnego zwałowiska;
- potok Biedrzychówka, którego koryto kilkakrotnie przekładano w miarę rozszerzania się odkrywki;
- Krzywa Struga – odwadnia północne przedpole złoża węglowego;
- Potoki: Przepiórka, Ślad, Zatonka, Rybi;
- zbiornik wyrównania dobowego przy Elektrowni „Turów" – 43tys.m^3.

Tabela 9. Gmina Bogatynia – charakterystyka mniejszych cieków wodnych.

Nazwa cieku	Długość cieku na terenie gminy w km
Potok Ziębówka	2,45
Potok Szkło	3,60
Potok Krzywa Struga	5,60
Potok Czerwienica	4,20
Potok Ślad	7,45
Potok Przepiórka	2,45
Potok Ochota	3,00
Potok Lubata	4,95
Potok Okleśna	5,45
Kanał Ulgi w Krzewinie	0,314

Na terenie gminy Bogatynia nie występują naturalne zbiorniki wodne o dużej powierzchni. Do charakterystycznych elementów sieci wodnej gminy należą jedynie mniejsze zbiorniki wodne w postaci stawów, śródpolnych oczek wodnych i wyrobisk poeksploatacyjnych wypełnionych wodą. Są one zasilane głównie wodami powierzchniowymi. Na ogół są płytkie i zarastające. Pełnią nie tylko znaczącą funkcję biocenotyczną, ale stanowią także cenny element urozmaicenia krajobrazu rolniczego. Ponadto w okolicy miasta Bogatynia znajduje się większy sztuczny zbiornik wodny „Zatonie" o objętości 2mln.m^3. Pełni on rolę zasobnika wodnego na użytek BOT Elektrowni „Turów" SA oraz miasta. Zbiornik posiada betonową zaporę o wysokości 40m.

Należy podkreślić, że decydujący wpływ na kształtowanie się warunków wodnych na obszarze gminy ma działalność górnicza. Zlikwidowane zostały między innymi liczne cieki płynące na obszarze wyznaczonym przez miejscowości: Sieniawka – Opolno Zdrój – Wigancice Żytawskie – Turoszów. Znajdują się tutaj teraz wyrobiska oraz hałdy kopalniane.

1.7. Gleby.

Wytworzenie się określonych profilów glebowych oraz ich przydatność rolnicza pozostaje w ścisłym związku z budową geologiczną i morfologią danego obszaru.
Natomiast skład mineralny i właściwości gleb są uzależnione przede wszystkim od rodzaju skały macierzystej, panującego klimatu i występującej szaty roślinnej.

Na obszarze gminy występują następujące typy gleb:

- bielicowe i pseudobielicowe;
- brunatne właściwe i kwaśne;
- mady;
- gleby bagienne.

Gleby bielicowe wytworzyły się z utworów lessopodobnych, luźnych piasków i glin. Są to gleby urodzajne o dobrych warunkach wilgotnościowych, których największe kompleksy rozciągają się równoleżnikowo od Porajowa do Bogatyni. Na wzniesieniach przeważają gleby słabo zbielicowane, które powstały z piasków pylastych.

Gleby brunatne powstałe z glin zajmują tereny na południowy – wschód i pół-noc od Bogatyni. W strefie podgórskiej koło wsi Jasna Góra, na wyniesieniach Działoszyna i Posady oraz w okolicach Wigancic Żytawskich i Zatonia, gleby te cechuje szkieletowość.

Mady zachowały się w dolinach rzek. Do czasu rekultywacji zwałowiska zewnętrznego były one sukcesywnie przeobrażane przez sedymentację ilastych zawiesin zmywanych ze zwałowiska. Natomiast podmokłe tereny bagienne wykształciły się w obniżeniach terenu na mułach i piaskach.

Pod względem wartości użytkowej przeważającą część gleb zaliczono do III i IV klasy bonitacyjnej (gleby dobre i średnie). Pomiędzy odkrywką „Turów I" a Sieniawką leży płat gleb bardzo dobrych II klasy bonitacyjnej. Ponadto duże płaty gleb płytowych z utworów lessopodobnych występują koło Trzcińca. Gleby piaszczyste klasy V i VI (wykształcone na bazie piasków fluwioglacjalnych) leżą na południe od Bogatyni.

Tabela 10. Gmina Bogatynia – struktura gruntów ornych według klas bonitacyjnych.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w (%)
I	-	-
II	109,5	2,79
IIIa	1199,3	30,56
IIIb	710,3	18,10
IVa	1037,5	26,43
IVb	367,5	9,36
V	489,3	12,47
VI	11,5	0,29

Tabela 11. Gmina Bogatynia – powierzchnia użytków zielonych według klas bonitacyjnych.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w (%)
I	0,1	0,01
II	35,8	2,11
III	656,8	38,69
IV	853,5	50,28
V	137,8	8,12
VI	13,6	0,80

Z powyższego zestawienia wynika, że udział gleb bardzo dobrych i dobrych gruntów ornych, będących w II – III klasie bonitacyjnej wynosi 51,44%. Gleby średnie IV klasy bonitacyjnej to 35,80% ogółu, zaś gleby słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią zaledwie 12,76%. Natomiast udział użytków zielonych będących w I – III klasie bonitacyjnej wynosi 40,80%, w IV klasie – 50,28% zaś najsłabsze V i VI klasy to 8,92%.

Wykres 2. Gmina Bogatynia – struktura powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych według klas bonitacyjnych

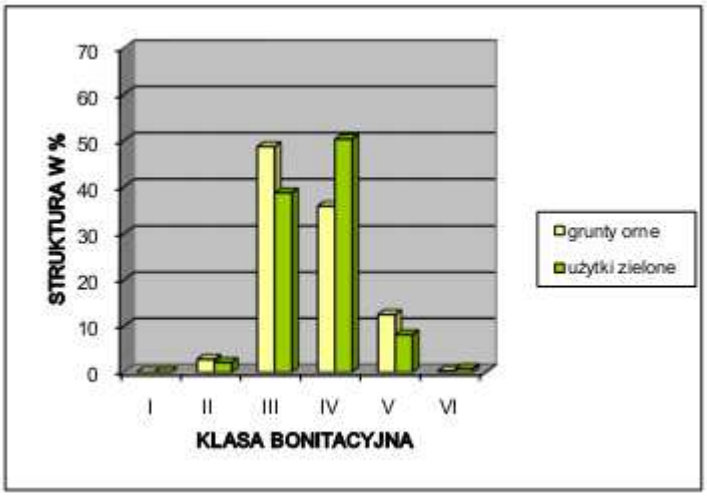

Tabela 12. Gmina Bogatynia – powierzchnia gruntów ornych według klas bonitacyjnych.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna gruntów ornych – powierzchnia w ha							
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI
Białopole	-	5,6	115,5	33,9	38,5	4,8	6,8	1,7
Biedrzychowice	-	-	1,9	3,1	1,3	0,5	0,6	-
Bogatynia	-	11,6	268,3	86,4	356,4	109,7	118,4	2,1
Bratków	-	-	71,7	72,8	44,6	15,1	12,6	-
Działoszyn	-	-	160,7	95,9	141,2	53,8	95,9	0,8
Jasna Góra	-	-	1,3	3,9	22,7	88,2	139,0	5,9
Kopaczów	-	24,7	140,8	132,0	51,4	2,2	8,5	-
Krzewina	-	-	9,5	9,7	66,8	41,5	41,9	0,1
Lutogniewice	-	-	13,3	82,6	93,6	2,2	13,3	0,9
Opolno Zdrój	-	-	0,1	38,9	89,9	26,8	11,5	-
Porajów	-	8,5	30,5	39,0	20,4	3,0	9,3	-
Posada	-	-	72,8	23,8	36,5	9,5	13,2	-
Rybarzowice	-	53,7	46,5	13,9	31,9	5,2	8,4	-
Sieniawka	-	5,4	54,6	14,4	6,9	0	-	-
Wigancice	-	-	97,0	21,0	14,7	3,6	5,8	-
Wolanów	-	-	33,7	33,2	17,6	0,8	1,4	-
Wyszków	-	-	81,1	5,8	3,1	0,6	2,7	-

Tabela 13. Gmina Bogatynia – powierzchnia użytków zielonych według klas bonitacyjnych.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna użytków zielonych – powierzchnia w ha					
	I	II	III	IV	V	VI
Białopole	-	0,7	36,8	8,6	0,3	-
Biedrzychowice	-	-	4,7	2,0	1,1	-
Bogatynia	-	-	101,5	279,0	34,4	2,2
Bratków	-	8,3	49,1	31,9	9,1	-
Działoszyn	-	-	79,8	67,8	20,6	3,4
Jasna Góra	-	4,4	8,9	116,8	8,6	0,8
Kopaczów	-	2,5	61,7	51,1	2,1	-
Krzewina	0,1	7,0	24,1	69,1	28,4	3,1
Lutogniewice	-	-	20,8	48,1	6,1	0,9
Opolno Zdrój	-	-	78,9	59,7	0,2	-
Porajów	-	0,8	13,5	23,5	12,8	0,9
Posada	-	-	50,0	44,1	1,7	1,0
Rybarzowice	-	8,9	24,9	14,4	0,9	-
Sieniawka	-	3,2	26,2	2,9	1,2	0,4
Wigancice	-	-	35,8	18,3	7,6	-
Wolanów	-	-	16,8	8,8	1,3	0,8
Wyszków	-	-	23,3	7,4	1,4	0,1

1.8. Warunki podłoża budowlanego.

Analizie warunków podłoża budowlanego poddano około 15% powierzchni arkuszy Bogatynia (792) i Grabiszyce Górne (793) Mapy Geośrodowiskowej Polski (PIG, 2004). Powierzchnia ta pozostała po wyłączeniu z oceny geologiczno-inżynierskiej terenów: występowania złóż kopalin, leśnych, rolnych o glebach klas I – IVa, łąk na glebach pochodzenia organicznego oraz zwartej zabudowy Bogatyni i BOT Elektrowni „Turów". Z analizy wyłączono również obszar zajęty przez składowisko odpadów mineralnych.

Wyróżniono dwie podstawowe kategorie obszarów:
- warunki korzystne dla budownictwa;
- warunki niekorzystne, utrudniające budownictwo.

Korzystne warunki dla budownictwa występują w miejscach gdzie znajdują się grunty spoiste w stanie twardoplastycznym, półzwartym i zwartym oraz niespoiste żwirowe i piaszczyste w stanie średniozagęszczonym i zagęszczonym oraz gdzie zwierciadło wód gruntowych położone jest na głębokości większej niż 2m p.p.t. Takie tereny występują głównie w północnej i południowo-wschodniej części gminy Bogatynia w obrębie wychodni skał magmowych i ich zwietrzelin oraz w południowo-zachodniej części gminy na obszarach występowania plejstoceńskich glin zwałowych i piasków czwartorzędowych.

Do rejonów o warunkach niekorzystnych, utrudniających budownictwo należą obszary: występowania gruntów słabonośnych, w których zwierciadło wody gruntowej znajduje się na głębokości mniejszej niż 2m od powierzchni terenu, tereny zalewane w czasie powodzi i stoki o nachyleniu powierzchni powyżej 12%. Grunty słabonośne to przede wszystkim grunty organiczne, spoiste w stanie plastycznym i miękkoplastycznym, a także grunty niespoiste, luźne. Obszary takie występują przede wszystkim na północnym i południowym obrzeżeniu niecki żytawskiej. Tarasy zalewowe rzeki Nysy Łużyckiej również zakwalifikowano jako obszary o niekorzystnych warunkach podłoża budowlanego.

1.9. Roślinność.

1.9.1. Regionalizacja geobotaniczna.
Według geobotanicznego podziału Śląska gmina Bogatynia należy do następujących jednostek:

- Państwo: Holarktyka;
- Obszar: Euro – Syberyjski;
- Prowincja: Niżowo – Wyżynna Środkowoeuropejska;
- Dział: Sudety;
- Okręg: Sudety Zachodnie;
- Piętro: podgórza.

Obszar gminy Bogatynia jest w rzeczywistości strefą przejściową pomiędzy Krainą – Kotlina Śląska, a górskim Działem Sudety. Za linię rozgraniczającą te jednostki przyjęto poziomicę 300m n.p.m.

1.9.2. Zbiorowiska nieleśne.
Obecny charakter roślinności to efekt przekształceń dokonanych przez człowieka. Obszar gminy Bogatynia to najsilniej zdewastowany fragment pogranicza polsko-niemieckiego. W związku z tym większość obszaru gminy to tereny o bardzo niskich walorach przyrodniczych. Niemniej roślinność nieleśna gminy pełni ważną funkcję przyrodniczą. W obrębie terenów produkcji rolnej do najcenniejszych elementów przyrodniczych zaliczyć należy zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne, a także układy zieleni przydrożnej i obudowy biologicznej cieków. Pełnią one istotne funkcje ekologiczne, krajobrazowe i ochronne. Ekosystemy łąkowe wraz z ekosystemami leśnymi i zadrzewionymi tworzą mozaikę o dużym znaczeniu biocenotyczno-środowiskowym, stanowiąc element urozmaicający krajobraz gminy. Tereny podmokłe i źródliska występują również u podnóża Granicznego Wierchu. Są to obszary najobfitszego występowania roślinności torfowiskowej i bagiennej: podkolana zielonawego, storczyków, turzycy i jaskrów. Zbiorowiska roślinności wodnej i szuwarowej zajmują niewielkie powierzchnie, reprezentowane przez: moczarkę kanadyjską, trzcinę pospolitą, pałki wodne, mozgę trzcinowatą oraz rzęsę drobną i żabiściek pływający.

Uzupełnieniem powyższych zespołów roślinności naturalnej jest zieleń urządzona reprezentowana przez: zieleń parkową, cmentarną, przykościelną, a także przez szereg alei i szpalerów przydrożnych oraz zadrzewienia śródpolne i przywodne. W otwartym krajobrazie rolniczej części gminy pełni ona nie tylko funkcję krajobrazowo-estetyczną, ale także ekologiczną, korzystnie wpływającą na mikroklimat oraz walory użytkowe środowiska rolniczego. W zadrzewieniach przeważają takie gatunki jak: topole, wierzby, kasztanowce, jesiony oraz olsze czarne, a także: jarzębina, kruszyna pospolita czy kalina koralowa. W związku z ograniczoną ilością naturalnej zieleni wysokiej na omawianym terenie duże znaczenie ma także zieleń towarzysząca zabudowie oraz zieleń uprawnych sadów i ogrodów.

1.9.3. Lasy.
Obecnie teren gminy jest zasoby w obszary leśne. Z jednej strony roślinność leśna została wyeliminowana w związku z górnictwem węgla brunatnego, zaś z drugiej właśnie w kierunku leśnym zostało zrekultywowane byłe składowisko zewnętrzne KWB „Turów". Ogólna powierzchnia lasów na terenie gminy Bogatynia wynosi obecnie 3604ha, co stanowi 26,47% jej powierzchni. Tereny leśne są obszarami cennymi pod względem florystycznym, ekologicznym i krajobrazowym. Skupia się w nich większość chronionych i rzadkich gatunków roślin, występujących na terenie gminy.

Większość zbiorowisk leśnych na terenie gminy można zaliczyć do borów mieszanych. Gatunkami budującymi te zbiorowiska są głównie dąb szypułkowy i sosna zwyczajna. Często w różnych proporcjach udział ma także świerk pospolity, brzoza brodawkowata, buk zwyczajny, lipa drobnolistna i inne.

Na dnie i stromych zboczach jarów wpadających do Nysy Łużyckiej oraz w samej dolinie rzeki, na przełomowym odcinku między Trzcińcem i Bratkowem, znaleźć można zbiorowiska zbliżone do grądów oraz buczyny sudeckiej. Bardzo interesujące jest występowanie tutaj lasów zboczowych klonowo-lipowych i klonowo-jesionowych stosunkowo rzadkich w Polsce. Wilgotne dna dolinek potoków i fragmenty aluwiów nad samą Nysą Łużycką zajmują wilgotne grądy i łęgi jesionowo-wiązowe oraz płaty podgórskiego łęgu jesionowego i łęgu olszowego.

Ciepłolubne zbiorowiska leśne z udziałem dziko rosnącego lub zdziczałego ligustra pospolitego i tarniny występują przy nieczynnym kamieniołomie bazaltu w Markocicach. Skaliste ściany kamieniołomu porasta między innymi: rozchodnik biały i wielki, lebiodka pospolita, macierzanka wczesna.

Interesującą odmianą na terenie gminy są lasy położone w okolicach Granicznego Wierchu. Mimo wielu zniekształceń widoczne są tam podobieństwa do zbiorowiska dolnoreglowych Sudetów. Spowodo-

wane jest to położeniem na wysokości od 400 do 650m n.p.m. i odmiennym, bardziej surowym i wilgotnym klimatem. Występują tutaj fragmenty buczyn oraz znaczne powierzchnie terenów podmokłych ze zdegradowaną roślinnością torfowiskową.

Tabela 14. Gmina Bogatynia – typy siedliskowe lasów (Nadleśnictwo Pieńsk, leśnictwa: Posada i Bogatynia).

Typ siedliskowy lasu	Oznaczenie	Powierzchnia w ha	Struktura w %
Bór mieszany wyżynny	BMWyż	121,05	6,46
Las mieszany świeży	LMśw	3,75	0,20
Las mieszany wyżynny	LMWyż	1280,36	68,36
Las świeży	Lśw	15,70	0,84
Las wilgotny	LW	7,10	0,38
Las wyżynny	LWyż	444,34	23,72
Ols jesionowy	OLJ	0,80	0,04

Na terenie gminy zdecydowanie dominują siedliska lasowe nad borowymi.
Siedliska lasowe stanowią aż 93,54% ogólnej powierzchni lasów będących w zarządzie Nadleśnictwa Pieńsk – leśnictwa: Posada i Bogatynia. Wśród siedlisk lasowych dominującymi są: las mieszany wyżynny oraz las wyżynny.

Tabela 15. Gmina Bogatynia – struktura gatunkowa drzew (Nadleśnictwo Pieńsk, leśnictwa: Posada i Bogatynia).

Gatunek drzewa	Symbol	Powierzchnia w ha	Struktura w %
Sosna	So	180,16	9,62
Modrzew	Md	86,43	4,61
Świerk	Św	266,23	14,21
Jodła	Jd	2,25	0,12
Buk	Bk	82,02	4,38
Dąb	Db	240,97	12,86
Klon	Kl	2,70	0,14
Jawor	Jw	25,31	1,35
Jesion	Js	5,41	0,29
Grab	Gb	6,16	0,33
Brzoza	Brz	534,03	28,51
Olcha	Ol	254,61	13,59
Topola	Tp	92,28	4,93
Osika	Os	34,38	1,84
Wierzba	Wb	4,49	0,24
Lipa	Lp	18,57	0,99
Akacja	Ak	37,10	1,98

Drzewa iglaste stanowią 28,57% ogólnej powierzchni lasów. Dominującym gatunkiem jest tutaj świerk (14,21% ogólnej powierzchni). Wśród drzew liściastych najbardziej powszechna jest brzoza (28,51% ogólnej powierzchni), olcha (13,59%) oraz dąb (12,86%). Najrzadziej spotykanymi gatunkami drzew w gminie są: jodła (0,12%), klon (0,14%), wierzba (0,24%), jesion (0,29%), grab (0,33%) i lipa (0,99%).

1.10. Zwierzęta.
Fauna gminy Bogatynia jest typowa dla górzystych terenów kraju, w tym przypadku – Sudetów. Kompleksy leśne umożliwiają swobodne przemieszczanie się zwierzyny, a łąki znajdujące się w dolinach rzecznych tworzą dobre warunki życia dla ptactwa, owadów i drobnych gryzoni.

Występujące w lasach gatunki zwierzyny grubej są reprezentowane przez: sarny, jelenie, daniele i dziki. Wśród zwierzyny drobnej można wyróżnić: lisy, zające, wydry, kuny, tchórze, borsuki i piżmaki. Spotyka się również gronostaje i łasice. Spośród innych ssaków najczęściej spotykane to: jeż, ryjówka malutka, ryjówka aksamitna, nornica ruda, mysz leśna, wiewiórka, kret, nietoperz. Ciekawym zjawi-

skiem na tym terenie jest pojawianie się kozicy – gatunku typowo wysokogórskiego, który prawdopodobnie w poszukiwaniu pożywienia w okresie zimy zachodzi tutaj z Niemiec.
Urozmaiconą i licznie reprezentowaną grupę stanowią ptaki, żerujące i gniazdujące głównie wzdłuż rzeki Nysy Łużyckiej i jej dopływów oraz przy zbiorniku „Zatonie". Na terenie miasta i gminy Bogatynia stwierdzono łącznie 112 gatunków ptaków, w tym 104 gatunki lęgowe i 8 przelotowych. Występują tutaj między innymi: krzyżówka, czapla siwa, błotniak stawowy, myszołów, turkawka, sierpówka, jeżyk, dzięcioł, skowronek i pliszka. Na terenach rolnych spotkać można bażanty i kuropatwy. Stwierdzono także występowanie przepiórki, bociana czarnego i mysikrólika. Spośród najciekawszych na uwagę zasługują stanowiska kani czarnej, brodźca piskliwego, remiza i czeczotki.

Z gatunków gadów występujących na terenie gminy wymienić należy: jaszczurkę zwinkę, jaszczurkę żyworodną, padalca zwyczajnego i zaskrońca zwyczajnego. Płazy reprezentowane są przede wszystkim przez: żaby, ropuchy, traszki, kumaka nizinnego i grzebiuszkę ziemną.

Fauna ryb ogranicza się do gatunków pospolitych i w dużej mierze utraciła właściwe jej cechy. Na terenie gminy występują: okonie, karpie, leszcze, płocie i szczupaki. W wielu zbiornikach wodnych fauna ryb kształtowana jest przez działalność gospodarczą człowieka. W rzekach duży wpływ na ilość i jakość ryb na zły stan czystości wód płynących. Stwierdzono występowanie tylko dwóch stosunkowo pospolitych gatunków chronionych: śliza i strzebli potokowej.

2. Ochrona środowiska przyrodniczego i jego zasobów oraz ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego.

2.1. Położenie gminy na tle systemu ochrony przyrody w regionie.

Spośród form ochrony przyrody wyszczególnionych w art. 6 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. Nr 92 poz. 880) na terenie gminy Bogatynia występuje: **obszar Natura 2000, rezerwat przyrody, pomniki przyrody oraz gatunkowa ochrona roślin i zwierząt.**
Natomiast w bezpośredniej bliskości od granic gminy zlokalizowane są dwa istotne dla tego regionu wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody. Są to:

- na południowy-wschód od granic gminy: Park Krajobrazowy Gór Izerskich na terenie Republiki Czeskiej;
- na południowy-zachód od granic gminy: Park Krajobrazowy Gór Łużyckich na terenie Republiki Czeskiej i Republiki Federalnej Niemiec.

Do podstawowych form ochrony przyrody w Polsce należy tworzenie rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Coraz większe znaczenie mają także użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Formami ochrony indywidualnej są: gatunkowa ochrona roślin i zwierząt oraz pomniki przyrody w rodzaju: pojedynczych drzew, alei, głazów narzutowych, skałek itp., które są akcentami wydatnie wpływającymi na urozmaicenie krajobrazu.

2.2. Obszar natura 2000.

Na obszarze gminy wyznaczono wstępnie granice projektowanego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Przełomowa Dolina Nysy Łużyckiej".
Zasady ochrony środowiska przyrodniczego oraz zakazy i ograniczenia w użytkowaniu terenów określają przepisy odrębne.
Dla obszaru opracowany będzie plan ochrony, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.

2.3. Rezerwat przyrody.

Zgodnie z art. 13 ustawy o ochronie przyrody 16 kwietnia 2004 roku „rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi". Tworzenie rezerwatów ścisłych jest jedną z podstawowych metod ochrony przyrody w ramach tak zwanej strategii zachowawczej, czyli konserwatorskiej. Celem tej strategii jest utrzymanie w stanie możliwie niezmienionym obiektów o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych lub kulturowych, przy wykluczeniu jakiejkolwiek ingerencji człowieka. Częściowe rezerwaty przyrody są domeną kierunku biocenotycznego w ochronie przyrody. Ich tworzenie uzasadnione jest

względami naukowymi, dydaktycznymi i gospodarczymi. Dopuszcza się tutaj stosowanie określonych, w tak zwanych planach ochrony, zabiegów hodowlano-pielęgnacyjnych dla osiągnięcia celu ochrony.

Na terenie gminy Bogatynia Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 czerwca 2002 roku na powierzchni 5,27ha utworzono rezerwat przyrody „Grądy koło Posady". Jest to rezerwat leśny utworzony dla ochrony fragmentów naturalnych lasów grądowych, w tym grądów klonowo-lipowych. W runie rezerwatu bogata flora leśna, tym rośliny chronione: konwalia majowa i bluszcz pospolity. Pomimo obfitości w Polsce rezerwatów chroniących lasy grądowe, rozpatrywany obiekt nie ma dobrego odpowiednika w sieci obiektów chronionych w naszym kraju.
Decyduje o tym pełne wykształcenie się warunkowanego siedliskowo kompleksu roślinności, od kwaśnych buczyn przez grądy, lasy zboczowe, aż po łęgi jesionowe i olszowe, a także sprzężone z tymi zbiorowiskami leśnymi oszyjki i okrajki. Niektóre partie lasu między Trzcińcem a Posadą, zwłaszcza fragmenty z drzewostanem lipowym lub klonowym, stanowią unikat w skali Polski.

2.4. Pomniki przyrody.
Według art. 40 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie".
Pomniki przyrody są ważnym elementem składowym krajobrazu, podnoszą jego piękno, posiadają wysokie walory dydaktyczne i edukacyjne.

Na terenie gminy Bogatynia znajdują się 3 pomniki przyrody: lipa drobnolistna i dąb szypułkowy w Wigancicach Żytawskich i jeden pomnik przyrody nieożywionej – pień mioceńskiego drzewa Taxodioxylon gypsaceum, ustawiony przed budynkiem dyrekcji kopalni PGE KWB „Turów" SA.

Tabela 16. Gmina Bogatynia – pomniki przyrody.

Miejscowość	Rodzaj obiektu	Rok zatwierdzenia	Nr rejestru
Bogatynia	kopalny pień drzewa iglastego	1991	290
Wigancice Żytawskie	Lipa drobnolistna	1991	292
Wigancice Żytawskie	Dąb szypułkowy	1991	295

2.5. Ochrona gatunkowa fauny i flory.
Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej".

Ogólnie na terenie miasta i gminy Bogatynia odnotowano 24 gatunki roślin chronionych, w tym 15 objętych ochroną ścisłą i 9 częściową.

Gatunki objęte ochroną ścisłą:
- Cis pospolity (Taxus baccata);
- Kruszczyk szerokolistny (Epipactis helleborine);
- Lilia złotogłów (Lilium martago);
- Listera jajowata (Listera ovata);
- Paprotka pospolita (Polypodium vulgare);
- Parzydło leśne (Aruncus silvester);
- Podkolan zielonawy (Platanthera chlorantha);
- Podrzeń żebrowiec;
- Kukułka plamista (Dactylorhiza maculata);
- Kukułka szerokolistna (Dactylorhiza majalis);
- Śniadek baldaszkowy (Ornitogalum umbellatum);
- Wawrzynek wilczełyko (Daphne mezereum);
- Wiciokrzew pomorski (Lonicera periclymenum);
- Centuria pospolita (Centaurium erythraea).

Gatunki objęte ochroną częściową:
- Barwinek pospolity (Vinca minor);
- Bluszcz pospolity (Hedera helix);
- Kalina koralowa (Viburnum opulus);
- Konwalia majowa (Convalaria majalis);
- Kopytnik pospolity (Asarum europaeum);
- Kruszyna pospolita (Frangula alnus);
- Marzanka wonna (Galium odoratum);
- Pierwiosnka wyniosła (Primula elatior).

Ssaki:
Na terenie gminy odnotowano szereg zwierząt objętych ochroną gatunkową.
Do tego grona należą następujące gatunki:
- Kret (Talpa europaea);
- Jeż zachodni (Erinaceus europaeus);
- Ryjówka aksamitna (Sorex araneus);
- Ryjówka malutka (Sorex minutus);
- Rzęsorek rzeczek (Neomys fodiens);
- Wiewiórka (Sciurus vulgaris);
- Wydra (Lutra lutra);
- Gronostaj (Mustela erminea);
- Łasica łaska (Mustela nivalis).

Na badanym terenie obserwowano sporo gatunków łownych.
Do tej grupy należą następujące gatunki:
- Dzik (Sus scrofora);
- Jeleń (Cervus elaphus);
- Sarna (Capreolus capreolus);
- Daniel (Dama dama);
- Lis (Vulpes vulpes)
- Kuna leśna (Martes martes);
- Kuna domowa (Martes foina);
- Tchórz (Mustela putorius);
- Borsuk (Meles Meles);
- Zając szarak (Lepus capensis);
- Piżmak (Ondatra zibethicus).

Nietoperze:
- Nocek duży (Myotis myotis);
- Nocek rudy (Myotis daubentoni);
- Mroczek późny (Eptesicus serotinus);
- Karlik malutki (Pipistrellus pipistrellus);
- Borowiec Wielki (Nyctalus noctula);
- Gacek brunatny (Plecotus auritus).

Ptaki.
Na terenie miasta i gminy Bogatynia stwierdzono łącznie 112 gatunków ptaków, w tym 104 lęgowe i 8 przelotnych. Z tej liczby 97 podlega całkowitej, a 4 częściowej ochronie gatunkowej. Wśród stwierdzonych gatunków znajduje się 29 rzadkich lub zagrożonych wyginięciem na Śląsku, oraz 1 zagrożony w Polsce i ujęty w Polskiej czerwonej księdze. W sumie ustalono dla tych gatunków 70 stanowisk lęgowych. Spośród najciekawszych na uwagę zasługują stanowiska kani czarnej (Milvus migrans), brodźca piskliwego (Actitis hypoleucos), remiza (Remiz pendulinus) i czeczotki (Acanthis flammea). Ponadto występują następujące rzadkie i chronione gatunki ptaków:
- Łabędź niemy (Cygnus olor) – 1 stanowisko;
- Kania czarna (Milvus migrans) – 1 stanowisko;
- Błotniak stawowy (Circus aeruginosus) – 3 stanowiska;
- Krogulec (Accipiter nisus) – 2 stanowiska;
- Pustułka (Falco tinnuculus) – 14 stanowisk;

- Przepiórka (Conturnix conturnix) – 1 stanowisko;
- Sieweczka rzeczna (Charadrius dubius) – 2 stanowiska;
- Bekas kszyk (Gallinago gallinago) – 1 stanowisko;
- Słonka (Scolopax rusticola) – 1 stanowisko;
- Kuliczek piskliwy (Actitis hypoleucos) – 1 stanowisko;
- Turkawka (Streptopelia turtur) – 8 stanowisk;
- Zimorodek (Alcedo atthis) – 1 stanowisko;
- Dzięcioł zielonosiwy (Picus camus) – 1 stanowisko;
- Brzegówka (Riparia riparia) – 1 stanowisko;
- Świergotek łąkowy (Anthus pratensi) – 5 stanowisk;
- Pliszka górska (Motacilla cinerea) – 10 stanowisk;
- Świerszczak (Locustella naevia) – 4 stanowiska;
- Strumieniówka (Locustella fluviatilis) – 2 stanowiska;
- Remiz (Remiz pendulinus) – 1 stanowisko;
- Orzechówka (Nucifraga caryocatactes) – 1 stanowisko;
- Kruk (Corvus corax) – 4 stanowiska;
- Czeczotka (Acanthis flammea) – 2 stanowiska;
- Ortolan (Emberiza hortulana) – 3 stanowiska.

Płazy.
Na terenie gminy Bogatynia stwierdzono łącznie 13 gatunków płazów i 4 gatunki gadów:
- Traszka zwyczajna (Triturus vulgaris);
- Traszka grzebieniasta (Triturus cristatus);
- Traszka górska (Triturus alpestris);
- Grzebiuszka ziemna (Paleobates fuscus);
- Kumak nizinny (Bombina bombina);
- Rzekotka drzewna (Hyla arborescens);
- Ropucha szara (Bufu bufo);
- Żaba wodna (Rana esculenta complex);
- Żaba jeziorkowa (Rana lessonae);
- Żaba trawna (Rana temporaria);
- Żaba moczarowa (Rana arvalis).

Gady.
- Jaszczurka zwinka (Lacerta agilis);
- Jaszczurka żyworodna (Lacerta vivipara);
- Padalec zwyczajny (Anguis fragilis);
- Zaskroniec zwyczajny (Natrix natrix);

Ryby.
Na terenie gminy odnaleziono tylko dwa chronione i dość częste gatunki ryb, są to:
- Śliz (Orthrias barbatulus);
- Strzebla potokowa (Phoxinus phoxinus).

2.6. Parki miejskie i wiejskie i inne elementy zieleni urządzonej.
Parki miejskie i wiejskie nie są szczególną formą ochrony przyrody. Część z nich podlega ochronie konserwatorskiej jako zabytki kultury. Jednak duże walory przyrodnicze ich terenów, a także bezpośrednie sąsiedztwo terenów zurbanizowanych, dla których pełnią ogromną rolę środowiskotwórczą i biocenotyczną, predysponują do przedstawienia tych obszarów w rozdziale dotyczącym ochrony środowiska.
Na terenie gminy Bogatynia zlokalizowanych jest 8 parków miejskich oraz 4 parki wiejskie. Występują one w miejscowościach:
Bogatynia:
- Park im. Gagarina;
- Park im. Jana Pawła II;
- Park Młodych;
- Park koło Winiarni;

- Park pod Wierzbami;
- Park im. Krasickiego;
- Park przy ul. Cichej;
- Park przy ul. Jasnej.

Opolno Zdrój:
- Park przy ul. Kasztanowej;
- Park przy ul. Lipowej;
- Park przy ul. Kościelnej.

Kopaczów:
- Park przy ul. Głównej.

Zieleń urządzona na terenie gminy reprezentowana jest przede wszystkim w formie zieleni parkowej, alei i szpalerów przydrożnych oraz śródpolnych, zieleni cmentarnej i przykościelnej oraz dodatkowo w formie obiektów zieleni miejskiej, ogólnodostępnej, o funkcjach rekreacyjnych i sportowych (zieleńce, boiska trawiaste) oraz zieleni przyzagrodowej.

2. 7. Ochrona gleb.

Stosownie do ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. 95, 16, 78 z późniejszymi zmianami) ochronie podlegają kompleksy użytków rolnych z glebami zaliczonymi do wysokich klas bonitacyjnych.

Na terenie gminy dominują gleby o potencjalnie wysokich walorach dla rolnictwa. Gleby o wysokiej wartości bonitacyjnej (klasy I – IVa) stanowią ponad 77,88% ogólnej powierzchni gruntów ornych oraz 91,08% ogólnej powierzchni użytków zielonych (klasy I – IV). W związku z powyższym praktycznie 3/4 powierzchni gruntów ornych oraz 4/5 powierzchni użytków zielonych podlega ochronie, a rozwój przestrzenny poszczególnych miejscowości wymaga ingerencji w ochronę gleb.

Wykorzystanie gruntów klasy I – III na cele nierolne (na obszarze gminy – poza obszarem miasta), wymaga uzyskania zgody właściwego Ministra.

2. 8. Ochrona złóż węgla brunatnego i jego eksploatacja.

Na obszarze gminy występują obecnie 3 udokumentowane złoża kopalin. Są to złoża: kopaliny podstawowej – **węgla brunatnego „Turów" oraz kopalin pospolitych – surowców ilastych ceramiki budowlanej „Wolanów" i bazaltu „Wojtek**".

Jedynym zagospodarowanym złożem na terenie gminy Bogatynia jest złoże węgla brunatnego „Turów". Wydobycie węgla brunatnego ma tutaj długie tradycje, sięgające XVIII wieku. Przemysł wydobywczy węgla brunatnego rozbudował się w końcu XIX wieku, dając początki rozwojowi energetyki. Omawiany obszar znany był pod nazwą Zagłębia Górnołużyckiego, znajdującego się wówczas wśród największych kompleksów górniczo-energetycznych Europy. Kopalnia „Turów", która początkowo stanowiła zaplecze dla niemieckiej elektrowni „Hirschfelde" i pracowała pod nazwą „Graniczna", obecnie prowadzi wydobycie węgla brunatnego na potrzeby pobliskiej elektrowni „Turów", która została uruchomiona w 1962 roku. Powierzchnia obszaru górniczego, który został utworzony w 1993 roku wynosi 6607,5ha, a terenu górniczego utworzonego w 1996 roku 7374,6ha. Użytkownikiem złoża jest obecnie PGE KWB „Turów" SA, która posiada koncesję na wydobycie kopaliny wydaną w 1994 roku i ważną na okres 26 lat.

Eksploatacja złoża prowadzona jest metodą odkrywkową.

Obecnie stopniowe wyeksploatowanie pola północnego wymaga udostępniania niższych poziomów oraz rozwoju frontu eksploatacyjnego pola południowego. Wyrobisko odkrywkowe zajmuje obecnie 2200ha, a docelowa jego powierzchnia ma wynieść około 2700ha, przy średniej głębokości od poziomu 225m n.p.m. około 200m.

Dla złoża węgla brunatnego, decyzją M.O.Ś.Z.N.i L. nr GOsm/756/93/92 z dnia 30.06.1993r. utworzono obszar górniczy „Turoszów – Bogatynia" oraz decyzją M.O.Ś.Z.N.i L. nr BKk/PK/555/96 z dnia 21.03.1996r. teren górniczy „Turoszów – Bogatynia I".

Planowany jest wodno-leśny kierunek jego rekultywacji, co przewidziane jest po 2040 roku.

Zwałowanie nadkładu odbywa się obecnie na zwałowisku wewnętrznym.

Zwałowane grunty to w większości iły i mułki, a podrzędnie także piaski i piaski ze żwirem. W północnym obszarze zwałowiska wewnętrznego prowadzony jest odzysk odpadów paleniskowych z PGE

Elektrowni Turów SA o kodzie 10 01 82 poprzez ich wykorzystanie do wypełnienia wraz z nadkładem kopalnianym wyeksploatowanej części wyrobiska.
W latach 2004-06 w procesie zwałowania i rekultywacji zwałowiska wewnętrznego prowadzono odzysk odpadów budowlanych (sklasyfikowanych jako inne niż niebezpieczne) w celu budowy warstwy przepuszczalnej, niezbędnej do właściwego odwodnienia podłoża oraz dla poprawy stateczności skarp. Od 2008 r. PGE KWB Turów SA prowadzi odzysk własnych odpadów budowlanych w procesie wypełniania wyeksploatowanej części wyrobiska odkrywkowego. Posiada również możliwości prawne i techniczne dla ewentualnego przyjmowania zewnętrznych odpadów budowlanych.
Do marca 2006r. zwałowanie nadkładu prowadzone było również na zwałowisku zewnętrznym (na północ od Bogatyni) o powierzchni 2175ha i kubaturze 1450mln m^3. Na zwałowisku tym – o najwyższej rzędnej 465m n.p.m. i bezwzględnej wysokości wynoszącej 245m – w 2008r. zakończono rekultywację w kierunku leśnym.

Działalność kopani „Turów" wpływa intensywnie na środowisko, co związane jest głownie z zajmowaniem, przekształceniem i deformacją powierzchni terenu. W zakresie deformacji terenu za główne źródło szkód górniczych i zagrożeń geotechnicznych należy uznać przemieszczanie skarp i zboczy oraz osiadanie terenu. Zjawiska te notowane są przez uruchomiony w 1991 roku system monitoringu stanu bezpieczeństwa eksploatacji oraz jej wpływu na otaczające środowisko.

Eksploatacja węgla odbywa się w oparciu o koncesję oraz projekt zagospodarowania złoża.

2.9. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych.

Ochrona wód polega na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami przez zapobieganie naruszaniu równowagi przyrodniczej i przeciwdziałanie wywoływaniu w wodach zmian powodujących ich nieprzydatność dla ludzi, świata roślinnego i zwierzęcego oraz gospodarki. Ochronie podlegają wody śródlądowe powierzchniowe i podziemne oraz obszary ich zasilania. Według Mapy obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) (Kleczkowski, 1993) na omawianym terenie nie wyróżniono żadnego z głównych zbiorników wód podziemnych.

Wody powierzchniowe:
Zgodnie z ustawą Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 roku (Dz. U nr 115 poz. 1229 z późniejszymi zmianami) należy przestrzegać między innymi:
- zakazu gromadzenia nieruchomości w odległości 1,5m od krawędzi cieków;
- zakazu uprawy gruntu, sadzenia drzew lub krzewów na wałach oraz w odległości mniejszej niż 3m od stopy wału, a także wykonywania obiektów budowlanych, kopania studni, sadzawek, dołów oraz rowów w odległości mniejszej niż 50m od stopy wału przeciwpowodziowego po stronie odpowietrznej.

Jakość wód powierzchniowych oraz zasady odprowadzenia ścieków regulują przepisy odrębne.

Ujęcia wody:
Na terenie gminy Bogatynia zostały wyznaczone bezpośrednie i pośrednie strefy ochronne ujęć wód podziemnych. Zlokalizowane są one przy:
- SUW Opolno Zdrój;
- SUW Jasna Góra;
- SUW Bogatynia nr 1 i 4;
- SUW Bogatynia nr 5 i 6.

SUW Opolno Zdrój:
Decyzją Starosty Zgorzeleckiego z dnia 2 października 2003 roku ustanowiono na rzecz użytkownika ujęcia strefy ochrony bezpośredniej obejmujące:
- studnię nr 1 – czworobok o bokach: 32m x 38m x 28m x 42m;
- studnię nr 2 – czworobok o bokach: 32m x 32m x 32m x 30m;
- studnię nr 3 – siedmiobok o bokach: 26m x 35m x 7m x 28m x 45m x 28m x 18m;
- studnię nr 4, 4a, 5, 6, 7, 8, 9, 10 – trzynastobok o bokach: 36m x 74m x 18m x 32m x 15m x 30m x 10m x 56m x 54m x 80m x 50m x 70m x 10m;
- studnię nr 11 – koło o średnicy 10m;
- studnię nr 12 – koło o średnicy 10m;
- studnię nr 13 – koło o średnicy 10m;
- studnię nr 14 – koło o średnicy 10m;

- studnię nr 15 i 16 – pięciobok o bokach: 36m x 24m x 22m x 10m x 21m;
- studnię nr 17 – czworobok o bokach: 22m x 33m x 23m x 30m;
- zbiornik nr I – sześciobok o bokach: 6m x 10m x 10m x 6m x 12m x 17m;
- studnię wodomierzową zbiornika nr I – prostokąt o bokach: 6m x 4m;
- zbiornik nr II – czworobok o bokach: 16m x 22m x 18m x 18m.

SUW Jasna Góra:
Decyzją Starosty Zgorzeleckiego z dnia 24 października 2000 roku ustanowiono:
- strefę ochrony bezpośredniej ujęcia o promieniu 10,0m, licząc od zarysu zewnętrznego studni;
- strefę ochrony pośredniej wewnętrznej wokół ciągu nr I ujęcia wody:
  - od północy do drogi nr 238;
  - od południa do drogi nr 239;
  - od wschodu do granicy działki nr 190/6.
- strefę ochrony pośredniej zewnętrznej: w promieniu od 160m na północ, wschód i zachód od ciągu nr I ujęcia oraz do granicy zlewni i państwa na południe.

SUW Bogatynia – ujęcie nr 1 i nr 4:
Decyzją Starosty Zgorzeleckiego z dnia 30 listopada 1999 roku ustanowiono strefę ochrony bezpośredniej ujęć o promieniu 10m, licząc od zarysu zewnętrznego studni i urządzeń służących do ujmowania wody.

SUW Bogatynia – ujęcie nr 5 i nr 6:
Decyzją Starosty Zgorzeleckiego z dnia 11 września 2000 roku ustanowiono strefy:
- ochrony bezpośredniej ujęć o promieniu 10m, licząc od zarysu zewnętrznego studni;
- ochrony pośredniej od granicy państwa od strony południowej i obrysu studni od strony północnej.

2.10. Ochrona przeciwpowodziowa.
Na terenie gminy Bogatynia istnieje zagrożenie powodziowe ze względu na występowanie rzeki Nysy Łużyckiej oraz jej dopływu rzeki Miedzianki, a także pozostałych ośmiu cieków wodnych, które są dopływami wyżej wymienionych rzek. Rzeki te mają reżim górski, co powoduje narażenie przyległych obszarów na występowanie nagłych i gwałtownych powodzi.

Stopień zagrożenia powodziowego w dolinach rzecznych determinowany jest zarówno czynnikami naturalnymi, takimi jak: rzeźba terenu, gleba, budowa geologiczna, szata roślinna, natężenie opadów atmosferycznych, powierzchnia i ukształtowanie zlewni i jej poszczególnych dopływów, jak również czynnikami antropogenicznymi, takimi jak: regulacja koryt rzecznych, infrastruktura hydrotechniczna, stopień zagospodarowania dolin rzecznych.

Największe zagrożenie powodziowe dla gminy Bogatynia stanowią wezbrania powodziowe w górnym biegu zlewni rzeki Nysy Łużyckiej, w szczególności **rzeka Miedzianki w obszarze zabudowywany miasta Bogatynia**. Górna część zlewni rzeki Nysy Łużyckiej to tereny górskie i podgórskie. Opady atmosferyczne przekraczają tam 700 – 800mm rocznie, powstając wskutek ścierania się mas chłodnego powietrza polarno-morskiego z bardzo ciepłym powietrzem zwrotnikowym. Górski charakter dorzecza górnej Nysy Łużyckiej i jej większych dopływów oraz wysokie natężenie opadów niejednokrotnie powodują duży spływ powierzchniowy i gwałtowny przybór wody. Odcinek ten położony jest na terenie Republiki Czeskiej (Jizerskie Hory – Góry Izerskie).

Zagrożenia spowodowane wylewami rzeki Nysy Łużyckiej to przede wszystkim: podtopienia budynków mieszkalnych na Osiedlu Piastowskim w Porajowie, podtopienia około 40ha użytków zielonych po północnej stronie miejscowości Sieniawka wzdłuż koryta rzeki w kierunku miejscowości Hirschfelde (Niemcy), około 45ha gruntów w okolicach ul. Słonecznej w Bogatyni – Trzcińcu oraz około 54ha użytków zielonych i gruntów ornych zlokalizowanych w sąsiedztwie stacji PKP w Krzewinie. **Natomiast gwałtownymi wylewami spowodowanymi przez rzekę Miedziankę zagrożone są tereny o powierzchni około 60ha w rejonie ulic: Głównej, Nadrzecznej, Kościuszki, II AWP, Styki, Boznańskiej, 1 Maja, Waryńskiego, Daszyńskiego, Armii Czerwonej, Turowskiej, Spółdzielczej i Nadbrzeżnej w Bogatyni,** a także około 21ha gruntów w rejonie Bogatynia – Turoszów na trasie przepływu tej rzeki. Innym potencjalnym zagrożeniem powodziowym może być potok Jasienica w Opolnie Zdroju gdzie zalaniem zagrożonych jest około 50ha gruntów ornych i użytków zielonych. Mogą również wystąpić podtopienia budynków mieszkalnych położonych w sąsiedztwie potoku. Teoretycznie zagro-

żenie powodziowe stwarza również zbiornik zaporowy Zatonie zlokalizowany na potoku Zatonka (na północ od Bogatyni), gdzie w wyniku przerwania zapory zagrożone powodzią są tereny Bogatyni – Zatonia.

W okresie powodzi z lipca 1997 roku na terenie gminy zalanych zostało około 70ha gruntów ornych i użytków zielonych oraz odcinek 1km drogi gminnej w okolicach stacji PKP w Krzewinie spowodowanych wylaniem rzeki Nysy Łużyckiej. Obecnie jako bezpieczne granice zabudowy należy przyjąć zasięg zalewu katastrofalnej powodzi z lipca 1997 roku.
Granice terenów zagrożonych powodziami wzdłuż rzeki Miedzianki określa obszar katastrofalnej powodzi z sierpnia 2011 roku.
Obszar zagrożony powodzią położony na terenie miasta wzdłuż rzeki Miedzianki stanowi teren wymagający ochrony przed powodzią uwagi na stopień zainwestowani i zabudowy oraz ze względu na wartości społeczne i kulturowe.

2.11. Ochrona krajobrazu.

Struktura przestrzenna krajobrazu jest jednym z ważniejszych czynników wpływających na wartość przyrodniczą obszaru. Najważniejszymi elementami krajobrazu, które powinny podlegać ochronie są: lasy, większe zadrzewienia nieleśne, zadrzewienia śródpolne, pasy zieleni wzdłuż dróg i cieków wodnych, naturalne łąki w dolinach rzecznych, a także koryta rzek. Lasy, większe zadrzewienia lub zwarte, ekstensywnie użytkowane łąki spowalniają szybkość odpływu składników mineralnych oraz warunkują prawidłowe krążenie wody, pierwiastków i energii w środowisku. Zadrzewienia śródpolne ograniczają erozję wietrzną gleb, parowanie wody z gleb, szczególnie w okresie letnim oraz są miejscem bytowania gatunków zwierząt żywiących się wieloma szkodnikami upraw. Pasy zieleni przydrożnej zapobiegają tworzeniu się zasp śnieżnych na drogach. Szczególnie liczne dodatkowe korzyści występują w przypadku zachowania mało przekształconych rzek i ich dolin. Ochrona niezajętych przez przemysł, budownictwo, infrastrukturę techniczną i użytkowanie rolnicze dolin rzecznych bez obwałowań lub z wałami odsuniętymi daleko od rzeki, zapewnia nie tylko prawidłowe funkcjonowanie środowiska, ale także sprzyja lepszemu zabezpieczeniu przeciwpowodziowemu miejscowości położonych w dolinach rzecznych, ochronie wód rzek przed zanieczyszczeniami obszarowymi pochodzenia rolniczego i samooczyszczaniu się tych wód. Takie doliny rzeczne pełnią rolę korytarzy ekologicznych zapewniających prawidłowe funkcjonowanie zespołów roślinnych i zwierzęcych.
Struktura przestrzenna krajobrazu musi być odpowiednio uwzględniana w procesie planowania przestrzennego. Zachowaniu najistotniejszych obszarów o cennych walorach krajobrazowych służy tworzenie form ochrony przyrody wymienionych w art. 6 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. Nr 92 poz. 880).

3. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna.

3.1. Ochrona przyrodniczo-rolnicza.
Na obszarze gminy Bogatynia ochronie przyrodniczo-rolniczej podlegają:
- rezerwat przyrody „Grądy koło Posady";
- **Obszar natura 2000;**
- pomniki przyrody;
- gatunki roślin i zwierząt prawnie chronionych;
- tereny leśne;
- cały areał gruntów ornych, łąk i pastwisk zaliczanych do klas bonitacyjnych od II do IVa;
- grupy śródpolnej zieleni wysokiej;
- istniejące ciągi zadrzewione;
- ciągi ekosystemów wodno-łąkowych wzdłuż cieków;
- zieleń urządzona;
- złoża surowców mineralnych,

3.2. Rolnictwo.
Użytki rolne stanowią 40,22% ogólnej powierzchni gminy, lasy i grunty leśne 26,47%, a pozostałe grunty i nieużytki 33,31%. Natomiast w strukturze użytków rolnych największy obszar zajmują grunty orne – 70,51% oraz łąki – 16,10%.
W porównaniu z powiatem i województwem na terenie gminy dominują tereny określone kategorią „pozostałe", w skład których wchodzą między innymi: obszary zabudowy mieszkaniowej, tereny przemysłowe, place, ulice, skwery, parki, tereny wodne, nieużytki itp. W przypadku gminy Bogatynia w skład

tej kategorii wchodzą przede wszystkim tereny użytkowane przez Kopalnię Węgla Brunatnego Turów raz elektrownię Turów.

Gospodarstwa rolne stanowią 44,55% powierzchni ogólnej gminy. Użytki rolne stanowią 38,76% ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw rolnych, lasy i grunty leśne 8,06%, a pozostałe ziemie oraz nieużytki 53,18%. Natomiast struktura użytków rolnych będących we władaniu gospodarstw rolnych kształtuje się w następujący sposób: grunty orne – 83,15%, sady – 1,15%, łąki – 11,27%, pastwiska – 4,42%.

Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego w 2002 roku na terenie gminy Bogatynia funkcjonowało 420 gospodarstw rolnych. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego zajmuje areał około 15ha i jest większa od przeciętnej wartości występującej w powiecie zgorzeleckim oraz województwie dolnośląskim.

Gospodarstwa bardzo małe, to jest o areale do 5ha, stanowią aż 74% ogólnej liczby gospodarstw w gminie. Gospodarstwa małe, to jest o areale od 5 do 10ha stanowią blisko 13%, natomiast gospodarstwa średnie jak na polskie warunki, czyli o powierzchni od 10 ha do 15 ha to ponad 6% ogółu, a gospodarstwa duże o areale powyżej 15ha stanowią zaledwie ponad 7% ogółu. Należy więc przyjąć, że struktura obszarowa gospodarstw rolnych jest bardzo rozdrobniona. Większość małych gospodarstw poszukuje i będzie poszukiwać dodatkowych, pozarolniczych źródeł dochodu. Aby sprostać realiom współczesnej gospodarki rynkowej należy przyspieszyć tempo restrukturyzacji sektora rolniczego, celem poprawy struktury agrarnej **gospodarstw. Należy nadmienić, że na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku 243** gospodarstwa (57,86% ogółu) prowadziło wyłącznie działalność rolniczą. Ponadto należy zaznaczyć, że 30 gospodarstw o areale większym niż 15ha skupiało w swoim władaniu aż 4951ha z 6066ha ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych, czyli 81,62%. Dodać należy również, że tylko 1308ha z 4951ha (26,42%), będących we władaniu tych gospodarstw przeznaczonych było pod użytki rolne.

Pod względem jakości gleb wyrażonej klasyfikacją według klas bonitacyjnych gmina Bogatynia posiada bardzo dobre warunki do produkcji rolniczej. Areał gruntów bardzo dobrych i dobrych należących do II i III klasy bonitacyjnej wynosi 51,44%. Natomiast areał gruntów średnich należących do IV klasy bonitacyjnej wynosi 35,80% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Zaś ziemie słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią zaledwie 12,76% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Udział użytków zielonych będących w I – III klasie bonitacyjnej wynosi 40,80%, w IV klasie – 50,28% zaś najsłabsze V i VI klasy to 8,92%.

Według opracowanej przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG Puławy) kompleksowej metody waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, obliczony dla gminy Bogatynia wskaźnik wartości wynosi 80,5 pkt.

Grunty o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w obrębach: Sieniawka, Wolanów, Kopaczów, Wyszków, Białopole, Wigancice, Lutogniewice i Rybarzowice (ponad 90% gruntów ornych w klasie I – IVa), zaś o wskaźniku najsłabszym w miejscowościach: Jasna Góra, Krzewina, Działoszyn, Bogatynia i Opolno Zdrój (powyżej 20% gleb w klasie IVb – VI).

Użytki zielone o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w obrębach: Sieniawka, Białopole, Wyszków, Rybarzowice, Wolanów i Biedrzychowice (ponad 60% użytków zielonych w klasie I – III), zaś o wskaźniku najsłabszym w miejscowościach: Jasna Góra, Krzewina, Bogatynia, Lutogniewice i Porajów (powyżej 70% użytków zielonych w klasie IV – VI).

Powyższe uwarunkowania decydują, że głównym kierunkiem w produkcji rolniczej jest uprawa roślinna dostosowana przede wszystkim na potrzeby rolno-spożywczego przemysłu przetwórczego oraz hodowla zwierząt. Największe znaczenie w gminie miały w 2002 roku (według danych ze spisu powszechnego) następujące uprawy:

- zboża podstawowe – 1145ha (85,13% powierzchni zasiewów);
- rzepak i rzepik – 82ha (6,10%);
- ziemniaki – 71ha (5,28%);
- okopowe pastewne – 41ha (3,05%);
- buraki cukrowe – 1ha (0,07%);
- pozostałe – 5ha (0,37%).

Natomiast wśród zbóż podstawowych dominują:

- pszenica – 522ha (47,24% zasiewów zbóż podstawowych);
- żyto – 208ha (18,82%);
- jęczmień – 162ha (14,66%);
- owies – 113ha (10,23%);
- mieszanki zbożowe – 62ha (5,61%);
- pszenżyto – 38ha (3,44%).

Uchwalone w 2001 roku Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Bogatynia przewiduje uzupełniającą funkcję rolnictwa, mimo że użytki rolne stanowią ponad 40% powierzchni gminy. Wpływ na to ma ekologiczne skażenie gleb. W związku z tym wyklucza się uprawy żywieniowe. Jako główny kierunek produkcji preferowana jest techniczna obsługa rolniczych terenów gmin sąsiednich.

3.3. Leśnictwo.

Gmina charakteryzuje się znacznym zalesieniem. Lasy i grunty leśne stanowią 26,47% powierzchni gminy, to jest 3604ha. Jest to wskaźnik zdecydowanie niższy od średniej dla powiatu zgorzeleckiego – 46,98% i zbliżony do średniej charakteryzującej województwo dolnośląskie – 28,93%.

Lasami znajdującymi się na terenie gminy Bogatynia zarządza Nadleśnictwo Pieńsk, należące do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu. Na terenie gminy zlokalizowane są dwa leśnictwa: Bogatynia i Posada.

Zwarte kompleksy leśne porastają głównie południową, wschodnią i centralną część gminy. Zwarty kompleks leśny zlokalizowany jest także w północno-zachodniej części gminy (Trzciniec – Posada). We władaniu osób fizycznych jest zaledwie 71ha lasów i gruntów leśnych, to jest 2% ich ogólnej powierzchni.

Znaczna część lasów na terenie miasta i gminy została uznana jako lasy ochronne. 978ha lasów podlega ochronie jako lasy położone w granicach administracyjnych miasta Bogatynia. Pozostałe podlegają ochronie jako glebochronne, wodochronne, zagrożone zanieczyszczeniami przemysłowymi oraz jako rezerwat przyrody. W tym ostatnim przypadku jest to 5,27ha lasu mieszanego wyżynnego, objętego ochroną jako rezerwat przyrody „Grądy koło Posady”. Lasy rezerwatowe są także chronione, jako wykazujące III strefę uszkodzeń przemysłowych.

W lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną zapewniającą utrzymanie spełnianych funkcji ochronnych. Istnienie takich form ochronnych na terenie lasów położonych w granicach gminy Bogatynia w zasadniczy sposób wpływa na możliwości ich wykorzystywania dla celów rekreacyjnych. Racjonalna gospodarka leśna zapewnia: ochronę gleb i terenów szczególnie narażonych na zniszczenie lub uszko-dzenie oraz ochronę wód powierzchniowych i głębinowych. Właściwa gospodarka leśna pozwala miejscowym lasom na spełnianie różnych funkcji, które można podzielić na dwie podstawowe grupy: funkcja produkcyjna i pozaprodukcyjna. Funkcje produkcyjne (gospodarcze) lasu polegają na zdolności do produkcji biomasy i ciągłego powtarzania tego procesu, co umożliwia trwałe użytkowanie drewna i surowców niedrzewnych pozyskiwanych z lasu, w tym użytków gospodarki łowieckiej. Do funkcji pozaprodukcyjnych zaliczyć należy: funkcje ekologiczne i społeczne. Funkcje ekologiczne wyrażają się między innymi korzystnym wpływem lasów na kształtowanie: klimatu, atmosfery, regulacji obiegu wody w przyrodzie, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowieniem, zachowanie potencjału biologicznego (różnorodność gatunków i ekosystemów) i różnorodności krajobrazu. Funkcje społeczne lasu kształtują głównie korzystne warunki: zdrowotne, rekreacyjne, turystyczne i edukacyjne dla społeczeństwa.

Nadrzędnym celem ochrony ekosystemów leśnych jest utrzymanie i odtwarzanie ich charakteru, zbliżonego do pierwotnego oraz naturalnego, a także prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej związanej z pozyskiwaniem drewna. Ponadto zgodnie z tendencją zwiększania lesistości kraju wskazane byłoby przeznaczenie pod zalesienie nie użytkowanych gruntów rolnych i użytków zielonych V i VI klasy bonitacyjnej. Areał wszystkich gruntów ornych i użytków zielonych V i VI klasy na terenie gminy Bogatynia to 652ha. Przeznaczenie tych terenów pod zalesienie spowodowałoby wzrost lesistości gminy z obecnych 26,47% do 31,26%.

4. Uwarunkowania historyczno-kulturowe.

Historia.
Historia Bogatyni wiąże się z dziejami Górnych Łużyc. Od pierwszych wieków naszej ery zamieszkiwali je Serbołużyczanie – potomkowie Słowian Połabskich. W X wieku Łużyce Górne zostały włączone do Polski, a utracone w 1031 roku. Często zmieniali się właściciele tych ziem. W XIV wieku stanowiły własność korony czeskiej. Od 1635 roku były lennem elektorów saskich. Rok 1815 zaznaczył się podziałem Łużyc między Prusy i Saksonię. Mimo wielowiekowej germanizacji Serbołużyczanie zachowali język ojczysty. Ich odrodzenie narodowościowe rozpoczęło się w XVIII wieku, a przybrało na sile wiek później.

Bogatynia powstała ze starej łużyckiej wsi łańcuchowej Rychłów. Nazwa ta pochodzi od imienia rycerza Rychły (skory, szybki). Jego sylwetka jest umieszczona w herbie miasta. Pierwsza wzmianka o Bogatyni pochodzi z 1262 roku. W następnych wiekach wieś trawiły liczne pożary. Wojska husyckie dokonały spustoszenia w 1424 roku. Miejscowość odbudowała się dość szybko, leżała bowiem przy ważnych drogach handlowych. Znaczny wpływ na rozwój oraz pozycję Bogatyni miał drobny handel i rzemiosło (młynarstwo, kowalstwo, szewstwo, tkactwo). W XVIII wieku Bogatynia funkcjonowała już jako ośrodek tkactwa chałupniczego, a w II połowie XIX wieku była znacznym ośrodkiem włókienniczym. Jednocześnie powstawały niewielkie zakłady przemysłu spożywczego: fabryka win, spirytualiów i konserw.

Decydujący wpływ na rozwój miasta miało odkrycie bogatych pokładów węgla brunatnego (osady mioceńskie). Jego zasoby w granicach Polski ocenia się na 900 milionów ton. Pierwsze kopalnie, początkowo głębinowe, powstały w latach 1840 – 1890. Rok 1904 to otwarcie pierwszej kopalni odkrywkowej „Herkules". W oparciu o węgiel rok później uruchomiono elektrownię (obecnie budynek Ośrodka Kultury). W 1916 roku rząd Saksonii wykupił elektrownię oraz kopalnię wyposażając je w najnowocześniejszy sprzęt. II wojna światowa nie spowodowała zniszczeń Bogatyni. W 1945 roku została przyłączona do Polski i nadano jej prawa miejskie. Do 1947 roku obowiązywała nazwa Rychwałd. Dynamiczny rozwój miasta rozpoczął się po 1958 roku, kiedy na bazie pokładów węgla brunatnego powstał Kombinat Paliwowo – Energetyczny. Obejmuje on zespół: BOT Kopalnię Węgla Brunatnego „Turów" SA oraz BOT Elektrownię "Turów" SA.

Osadnictwo.
Układ przestrzenny miasta nie jest spójny. Nieregularna zabudowa miejska rozprzestrzenia się wzdłuż rzeki Miedzianki. Składa się w głównej mierze z domów łużyckich datowanych na XVII – XIX wiek. Poprzednie stulecie charakteryzowało się wznoszeniem dużych kompleksów budynków fabrycznych, willi bogatych fabrykantów oraz obiektów użyteczności publicznej. Typowym przykładem tej zabudowy jest ulica Daszyńskiego.

Współczesna zabudowa mieszkaniowa nie ingeruje w dotychczasowy układ urbanistyczny miasta. Nowe dzielnice mieszkaniowe powstają w jego wschodniej części. Od 1973 roku do Bogatyni przyłączono sąsiednie wioski: Markocice, Trzciniec, Zatonie. Wyrobiska kopalniane oraz górujące nad miastem liczne kominy, taśmociągi i hałdy tworzą charakterystyczny krajobraz przemysłowy. Działalność górnicza, powiększanie obszaru odkrywki oraz zwałowiska zewnętrznego, spowodowała zlikwidowanie miejscowości: Wigancice Żytawskie, Biedrzychowice oraz Rybarzowice. Osada Zatonie przeznaczona jest docelowo do likwidacji. Wieś Białopole i część Opolna Zdrój znajduje się wewnątrz obszaru docelowego wyrobiska.

Generalnie obecne osadnictwo w gminie należy do zwartych. Spowodowały to głównie korzystne uwarunkowania gruntowe. Większość wsi zlokalizowana jest przy drogach. Były to najczęściej powstałe już w średniowieczu popularne ulicówki bądź owalnice, które późniejszy rozwój osadnictwa przekształcił w wielodrożnice. Powstało także kilka przysiółków. W kilku wsiach znajdują lub znajdowały się zespoły dworskie z parkami i folwarkami. Po 1945 roku wiele z nich uległo degradacji.
Szczególnej ochronie podlegają:

- **historyczny układ urbanistyczny miasta Bogatynia, ukształtowany na bazie wsi łańcuchowej w otoczeniu rz. Miedzianka, ze swobodnie i krajobrazowo usytuowanymi budynkami i związanymi z nimi elementami układu urbanistycznego (drogami, układami zieleni, elementami inżynierii miejskiej, Miedzianką i jej obudową) – obejmujący zespoły zabudowy typu łużyckiego (o konstrukcji przysłupowo-zrębowej lub konstrukcji ryglowej-szachulcowej, często z**

murowaną częścią parteru) oraz zabudowy willowej i użyteczności publicznej i przemysłowej o charakterze eklektycznym i modernistycznym – wpisany do rejestru zabytków zgodnie z decyzją nr 607/J z dnia 26.02.1980 r.;

- **układ przestrzenny d. wsi Markocice (typu łańcuchowego w otoczeniu rz. Miedzianka) ze swobodnie i luźno usytuowanymi budynkami – obejmujący reprezentacyjny zespół zabudowy typu łużyckiego (o konstrukcji przysłupowo-zrębowej lub konstrukcji ryglowej-szachulcowej, często z murowaną częścią parteru) – wpisany do rejestru zabytków zgodnie z decyzją nr 540/J z dnia 23.10.1979 r.;**
- **układy ruralistyczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków, wsi: Lutogniewie, Krzewina, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów, Jasna Góra, Opolno Zdrój, Kopaczów, Porajów i Sieniawka oraz układy urbanistyczne koloni mieszkaniowych o. Trzciniec i o. Zatonie – ujęte w gminnej ewidencji zabytków.**

Zabytki i stanowiska archeologiczne (zabytki archeologiczne).
Zabytki architektury i budownictwa występują na terenie całej gminy. Są to: kościoły, plebanie, zabudowania dworskie, budynki mieszkalne i gospodarcze, wiejskie aleje i parki. Zachowały one elementy pierwotnych układów urbanistycznych. W okresie powojennym stopień zachowania historycznie ukształtowanych układów zabudowy poszczególnych miejscowości nie uległ zasadniczym zmianom.

Częścią dziedzictwa kulturowego obszaru Gminy jest zabudowa łużycka, ukształtowana w regionalnej tradycji budownictwa z okresu XVIII – XIX w., o konstrukcji przysłupowo-zrębowej oraz o konstrukcji ryglowej (szachulcowej), z występującą często częścią murowaną parteru.
Zabudowa łużycka, głownie przysłupowo-zrębowa, z jej charakterystycznymi cechami konstrukcyjnymi i detalu, stanowi o niepowtarzalności i odrębności kulturowej obszaru Gminy – jako podstawy jej identyfikacji i rozwoju.

Wykaz obiektów figurujących w rejestrze zabytków zawiera poniższe zestawienie:

Wykaz obiektów zabytkowych figurujących w rejestrze zabytków.
BOGATYNIA:

1. **Bogatynia – ośrodek historyczny miasta - nr rej. 607/J z dnia 26.02.1980 r.**
2. **Markocice zabudowa wsi decyzja urbanistyczna - nr rej. 540/J z dnia 6.07.1978 r.**
3. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 3 - nr rej. 1895 z dnia 05.01.1967 r.**
4. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 5 - nr rej. 1896 z dnia 5.01.1967 r.**
5. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 25 - nr rej. 1144/J z dnia 29.06.1993 r.**
6. **kościół ewangelicki p.w. św. Piotra i Pawła - nr rej. 1891 z dnia 5.01.1967 r. (ul. Białogórska)**
7. **dom mieszkalny Pl. Boh. Warszawy nr 3 - nr rej. 1892 z dnia 5.01.1967 r.**
8. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 1 - nr rej. zab. 595/J z dnia 23.10.1978 r.**
9. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 7 - nr rej. 541/J z dn. 23.10.1978 r.**
10. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 8 - nr rej. 544/J z dnia 23.10.1978 r.**
11. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 13 - nr rej. 596/J z dnia 23.10.1978 r.**
12. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 14 - nr rej. 543/J z dnia 23.10.1978 r.**
13. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 15 - nr rej. 542/J z dnia 23.10.1978 r.**
14. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 17 - nr rej. 597/J z dnia 23.10.1978 r.**
15. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 18 - nr rej. 598/J z dnia 23.10.1978 r.**
16. **pałac ul. Dąbrowskiego 22 - nr rej. 1276/J z dnia 5.11.1996 r.**
17. **zab. folwarku, ul. Dąbrowskiego 22 / kuźnia - nr rej. 1295/J z dnia 7.05.1997 r.**
18. **zab. Folwarku, ul. Dąbrowskiego 22 / wozownia - nr rej. 1295/J z dnia 7.05.1997 r.**
19. **zab. Folwarku ul. Dąbrowskiego 22 / dom mieszk.-gosp ze stajnią - nr rej. 1295/J z dnia 07.05.1997 r.**
20. **zab. Folwarku, ul. Dąbrowskiego 22 / obora - nr rej. zab. 1295/J z dnia 7.05.1997 r.**
21. **zab. Folwarku , ul. Dąbrowskiego 22 / park - nr rej. zab. 1295/J z dnia 7.05.1997 r.**
22. **dom mieszkalny ul. Główna 3 - nr rej. 557/J z dnia 23.10.1978 r.**
23. **dom mieszkalny ul. Główna 4 - nr rej. 568/J z dnia 23.10.1978 r.**
24. **dom mieszkalny ul. Główna 7 - nr rej. 569/J z dnia 23.10.1978 r.**
25. **dom mieszkalny ul. Główna 8 - nr rej. 570/J z dnia 23.10.1978 r.**
26. **dom mieszkalny ul. Główna 11 - nr rej. 558/J z dnia 23.10.1978 r.**
27. **dom mieszkalny ul. Główna 12 - nr rej. 559/J z dnia 23.10.1978 r.**
28. **dom mieszkalny ul. Główna 17 - nr rej. 571/J z dnia 23.10.1978 r.**

29. **dom mieszkalny ul. Główna 23 - nr rej. 572/J z dnia 23.10.1978 r.**
30. **dom mieszkalny ul. Główna 24 - nr rej. 573/J z dnia 23.10.1978 r.**
31. **dom mieszkalny ul. Główna 25 - nr rej. 574/J z dnia 23.10.1978 r.**
32. **dom mieszkalny ul. Główna 26 - nr rej. 560/J z dnia 23.10.1978 r.**
33. **dom mieszkalny ul. Główna 27 - nr rej. 575/J z dnia 23.10.1978 r.**
34. **dom mieszkalny ul. Główna 30 - nr rej. 561/J z dnia 23.10.1978 r.**
35. **dom mieszkalny ul. Główna 33 - nr rej. 576/J z dnia 23.10.1978 r.**
36. **dom mieszkalny ul. Główna 35 - nr rej. 562/J z dnia 23.10.1978 r.**
37. **dom mieszkalny ul. Główna 36 - nr rej. 563/J z dnia 23.10.1978 r.**
38. **dom mieszkalny ul. Główna 37 - nr rej. 577/J z dnia 23.10.1978 r.**
39. **dom mieszkalny ul. Główna 41 - nr rej. 564/J z dnia 23.10.1978 r.**
40. **dom mieszkalny ul. Główna 53 - nr rej. 578/J z dnia 23.10.1978 r.**
41. **dom mieszkalny ul. Główna 54 - nr rej. 579/J z dnia 23.10.1978 r.**
42. **dom mieszkalny ul. Główna 58 - nr rej. 566/J z dnia 23.10.1978 r.**
43. **dom mieszkalny ul. Główna 66 - nr rej. 580/J z dnia 23.10.1978 r.**
44. **dom mieszkalny ul. Górska 2 - nr rej. 587/J z dnia 23.10.1978 r.**
45. **dom mieszkalny ul. Górska 5 - nr rej. 588/J z dnia 23.10.1978 r.**
46. **dom mieszkalny ul. Górska 6 - nr rej. 546/J z dnia 23.10.1978 r.**
47. **dom mieszkalny ul. Górska 7 - nr rej. 545/J z dnia 23.10.1978 r.**
48. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 2 - nr rej. 589/J z dnia 23.10.1978 r.**
49. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 7 - nr rej. 548/J z dnia 23.10.1978 r.**
50. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 8 - nr rej. 590/J z dnia 23.10.1978 r.**
51. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 9 - nr rej. 591/J z dnia 23.10.1978 r.**
52. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 11 - nr rej. 592/J z dnia 23.10.1978 r.**
53. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 12 - nr rej. 593/J z dnia 23.10.1978 r.**
54. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 15 - nr rej. 550/J z dnia 23.10.1978 r.**
55. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 19 - nr rej. 547/J z dnia 23.10.1978 r.**
56. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 25 - nr rej. 594/J z dnia 23.10.1978 r.**
57. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 27 / dawniej ul. Kolejowa 10 - nr rej. 549/J z dnia 23.10.1978 r.**
58. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 1 - nr rej. zab.1893 z dnia 5.01.1967 r.**
59. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 2 - nr rej. 1894 z dn. 5.01.1967 r.**
60. **kaplica, ul. Kurzańska 3 - nr rej.1302/J z dnia 17.06.1997 r.**
61. **plebania, ul.Kurzańska 3 - nr rej. 1302/J z dnia 17.06.1997 r.**
62. **kościół parf. Niepok. Poczęcia NMP, ul. Kurzańska 3 - nr rej. 1302/J z dnia 17.06.1997 r.**
63. **salka katechetyczna, ul. Kurzańska 3 - nr rej.1302/J z dnia 17.06.1997 r.**
64. **cmentarz, ul. Kurzawska - nr rej.1302/J z dnia 17.06.1997 r.**
65. **ogrodzenie cmentarza, ul. Kurzawska - nr rej.1302/J z dnia 17.06.1997 r.**
66. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 15 - nr rej. A/4883 z dnia 08.02.2011 r.**
67. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 12 – nr rej. A/5784 z dnia 25.01.2012 r.**
68. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 4 - nr rej. 581/J z dnia 23.10.1978 r.**
69. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 6 - nr rej. 553/J z dnia 23.10.1978 r**
70. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 9 - nr rej. 552/J z dnia 23.10.1978 r.**
71. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 11 - nr rej. 551/J z dnia 23.10.1978 r.**
72. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 14 - nr rej. 582/J z dnia 23.10.1978 r.**
73. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 15 - nr rej. 555/J z dnia 23.10.1978 r.**
74. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 16 - nr rej. 554/J z dnia 23.10.1978 r.**
75. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 20 - nr rej. 556/J z dnia 23.10.1978 r.**
76. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 22 - nr rej. 583/J z dnia 23.10.1978 r.**
77. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 24 - nr rej. 584/J z dnia 23.10.1978 r.**
78. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 30 - nr rej. 585/J z dnia 23.10.1978 r.**
79. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 36 - nr rej. 586/J z dnia 23.10.1978 r.**
80. **dom mieszkalny ul. Turowska 60 - nr rej. 1897 z dnia 5.01.1967 r.**
81. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 17 - nr rej. 1164/J z dnia 6.06.1994 r.**
82. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 30 - nr rej. A/4885 z dnia 08.02.2011r.**
83. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 32 – nr rej. A/5814 z dnia 29.02.2012 r.**
84. **dom mieszkalny ul. Wąska 14 - nr rej. 1906 z dnia 12.01.1967 r. (pod właściwym adresem ul. Górska 14)**
85. **kościół paraf. pw. św. Marii Magdaleny, ul. Wiejska - nr rej. 1918 z dnia 21.01.1967 r.**
86. **Zatonie cmentarz przykościelny, ul. Wiejska - nr rej. 951/J z dnia 8.04.1989 r.**

Obszar Gminy.
DZIAŁOSZYN:
1. **kościół paraf. pw. św. Bartłomieja, nr rej.1265 z dn. 2.04.1965 r.**
2. **plebania nr 30, nr rej. 85/A/02 z dn. 18.04.2002 r.**
3. **cmentarz przykościelny, nr rej. 979/J z dnia 5.09.1989 r.**
4. **dom mieszkalny, Działoszyn 163, nr rej. A/5785 z dnia 27.01.2012 r.**

KOPACZÓW
5. **kościół filialny pw. św. Józefa, nr rej. 1902 z dn. 12.01.1967 r.**
6. **cmentarz przykościelny, nr rej. 978/J z dn. 5.09.1989 r.**

KRZEWINA
7. **kościół paraf. pw. św. Jana Chrzciciela, nr rej. 1904 z dn. 12.01.1967 r.**

SIENIAWKA
8. **kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia, nr rej. 815/J z dn. 8.03.1984 r.**

Obiekty, zespoły i założenia wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej, wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 roku, nr 1568, poz. 162). Odnośnie obiektów zabytkowych obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej. Należy dążyć do pełnej rewaloryzacji zabytków.
Ochroną konserwatorską objęte zostały także zespoły i obiekty ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków. Są to zespoły i obiekty o istotnych lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Dla prac remontowych i modernizacyjnych oraz związanych z rozbudową i przebudową obiektów zabytkach ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków zastosowanie mają postanowienia planów miejscowych oraz stosowne przepisy ustawy Prawo budowlane.

Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków architektury i budownictwa obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 rokiem, w których późniejsza działalność nie zatarła cech świadczących o ich historycznym rodowodzie. Stanowią one charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadają znaczące w skali lokalnej walory artystyczno – architektoniczne.

Wykaz obiektów ujętych Gminną Ewidencją Zabytków zawiera poniższe zestawienie:
BOGATYNIA:
1. **Bogatynia – ośrodek historyczny miasta - nr rej. 607/J z dnia 26.02.1980 r.;**
2. **Markocice zabudowa wsi decyzja urbanistyczna - nr rej. 540/J z dnia 6.07.1978 r.;**
3. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 1;**
4. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 2;**
5. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 3 - nr rej. 1895 z dn. 5.01.1967r.;**
6. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 4**
7. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 5 - nr rej. 1896 z dn. 5.01.1967r.**
8. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 6;**
9. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 7;**
10. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 8;**
11. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 9;**
12. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 10;**
13. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 11;**
14. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 12;**
15. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 15;**
16. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 16;**
17. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 17;**
18. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 18;**
19. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 19;**
20. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 21;**
21. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 21;**
22. **stodoła ul. 1 Maja 22;**
23. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 23;**
24. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 25 - nr rej. 1144/J z dn. 29.06.1993 r.;**
25. **willa ul. 1 Maja 29;**

26. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 31;**
27. **willa ul. 1 Maja 33;**
28. **park, ul. 1 Maja 33;**
29. **dom mieszkalny ul. 1 Maja 37;**
30. **d. Elektrownia, ob. BOK ul. 2 Armii WP;**
31. **dom mieszkalny ul. 2 Armii WP 3;**
32. **szkoła średnia, Liceum ul. 2 Armii WP 5;**
33. **dom mieszkalny ul. 2 Armii WP 7;**
34. **dom mieszkalny ul. 2 Armii WP 20, 20a;**
35. **dom mieszkalny ul. 2 Armii WP 22;**
36. **dom mieszkalny ul. 2 Armii WP 24;**
37. **dom mieszkalny ul. 2 Armii WP 26;**
38. **dom mieszkalny ul. 2 Armii WP 27;**
39. **dom mieszkalny ul. 2 Armii WP 28;**
40. **dom mieszkalny ul. 3 Maja 1;**
41. **dom mieszkalny ul. 3 Maja 4;**
42. **dom mieszkalny ul. 3 Maja 5;**
43. **dom mieszkalny ul. 3 Maja 6;**
44. **dom mieszkalny ul. 3 Maja 7;**
45. **dom mieszkalny ul. 3 Maja 8;**
46. **dom mieszkalny ul. 3 Maja 9;**
47. **dom mieszkalny ul. 3 Maja 10;**
48. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 1;**
49. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 2;**
50. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 3;**
51. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 4;**
52. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 5;**
53. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 11;**
54. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 12;**
55. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 13;**
56. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 14;**
57. **dom mieszkalny ul. Armii czerwonej 15;**
58. **sklep ul. Armii czerwonej 16;**
59. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 20;**
60. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 20-24;**
61. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 23 (dawny dworzec wąskotorówki);**
62. **dawna karczma ul. Armii czerwonej 25;**
63. **dom mieszkalny ul. Armii Czerwonej 26 (dawny młyn);**
64. **budynek banku ul. Armii Czerwonej;**
65. **d. plebania ob. dom mieszkalny ul. Białogórska 2;**
66. **dom mieszkalny ul. Białogórska 10;**
67. **brama kościoła pw św. Piotra i Pawła, ul. Białogórska;**
68. **kościół ewangelicki p.w. św. Piotra i Pawła - rej. zab. 1891 z dnia 5.01.1967 r. ul. Białogórska;**
69. **dom mieszkalny ul. Biskupia 1;**
70. **dom mieszkalny ul. Biskupia 6;**
71. **dom mieszkalny ul. Biskupia 12;**
72. **Szkoła podstawowa Pl. Boh. Warszawy 1;**
73. **dom mieszkalny Pl. Boh. Warszawy 2;**
74. **dom mieszkalny Pl. Boh. Warszawy nr 3 -nr rej. 1892 z dn. 5.01.1967r.;**
75. **dom mieszkalny Pl. Boh. Warszawy 4;**
76. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 2;**
77. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem.6;**
78. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem.7;**
79. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem.8;**
80. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 12;**
81. **dom mieszkalny ul. Boj, o Wol. i Dem.16;**
82. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 17;**
83. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 23;**

84. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 25;**
85. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem.27;**
86. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 35;**
87. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem.37;**
88. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 39;**
89. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 43;**
90. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem 47;**
91. **dom mieszkalny ul. Boj. o Wol. i Dem. 49;**
92. **dom mieszkalny ul. Chopina 1;**
93. **dom mieszkalny ul. Chopina 2;**
94. **dom mieszkalny ul. Chopina 3;**
95. **dom mieszkalny ul. Chopina 4;**
96. **budynek Urzędu Miasta ul. Daszyńskiego 1;**
97. **dworzec PKS, ul. Daszyńskiego 2;**
98. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 5;**
99. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 7;**
100. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 8;**
101. **stodoła ul. Daszyńskiego 8;**
102. **budynek gospodarczy ul. Daszyńskiego 8;**
103. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 9;**
104. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 10-12;**
105. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 11;**
106. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 12;**
107. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 13;**
108. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 14;**
109. **zajazd ul. Daszyńskiego 16;**
110. **d. Restauracja ul. Daszyńskiego 17;**
111. **d. drukarnia ul. Daszyńskiego 19;**
112. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 21;**
113. **d. bank ul. Daszyńskiego 23;**
114. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 27;**
115. **d. Sąd ul. Daszyńskiego 29;**
116. **d. Areszt ul. Daszyńskiego 29a (Policja);**
117. **d. sierociniec ul. Daszyńskiego 31;**
118. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 33;**
119. **d. Kino ul. Daszyńskiego 35;**
120. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 37;**
121. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 39;**
122. **willa ul. Daszyńskiego 41;**
123. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 43;**
124. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 45;**
125. **dom mieszkalny ul. Daszyńskiego 51;**
126. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 1 - nr rej. 595/J z dn. 23.10.1978 r.;**
127. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 2**
128. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 7 - nr rej. 541/J z dn. 23.10.1978 r.;**
129. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 8 - nr rej. 544/J z dn. 23.10.1978 r.;**
130. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 13 - nr rej. 596/J z dn. 23.10.1978 r.;**
131. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 14 - nr rej. 543/J z dn. 23.10.1978 r.;**
132. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 15 - nr rej. 542/J z dn. 23.10.1978 r.;**
133. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 17 - nr rej. 597/J z dn. 23.10.1978 r.;**
134. **dom mieszkalny ul. Dąbrowskiego 18 - nr rej. 598/J z dn. 23.10.1978 r.;**
135. **pałac ul. Dąbrowskiego 22 - nr rej. 1276/J z dn. 5.11.1996 r.;**
136. **zab. folwarku, ul. Dąbrowskiego 22 kuźnia - nr rej. 1295/J z dn. 7.05.1997 r.;**
137. **zab. Folwarku, ul. Dąbrowskiego 22 wozownia - nr rej. 1295/J z dn. 7.05.1997 r.;**
138. **zab. Folwarku ul. Dąbrowskiego 22 dom mieszk.-gosp ze stajnią - nr rej. 1295/J z dn. 07.05.1997 r.;**
139. **zab. Folwarku, ul. Dąbrowskiego 22 obora - nr rej. 1295/J z dn. 7.05.1997 r.;**
140. **zab. Folwarku , ul. Dąbrowskiego 22 park – nr rej. 1295/J z dn. 7.05.1997 r.;**
141. **dom mieszkalny ul. Dębowa 1 a-d;**

142. **dom mieszkalny ul. Dębowa 2 a-d;**
143. **dom mieszkalny ul. Dębowa 3 a-b;**
144. **dom mieszkalny ul. Dębowa 4 a-d;**
145. **dom mieszkalny ul. Dębowa 5 a-d;**
146. **dom mieszkalny ul. Dębowa 6 a-b;**
147. **dom mieszkalny ul. Dębowa 7 a-b;**
148. **dom mieszkalny ul. Dębowa 8 a-b;**
149. **dom mieszkalny ul. Dębowa 9 a-b;**
150. **dom mieszkalny ul. Dębowa 10 a-b;**
151. **dom mieszkalny ul. Dębowa 11 a-b;**
152. **dom mieszkalny ul. Dębowa 12 a-b;**
153. **dom mieszkalny ul. Dębowa 14 a-d;**
154. **dom mieszkalny ul. Dobra 1;**
155. **dom mieszkalny ul. Dobra 5;**
156. **dom mieszkalny ul. Dobra 10;**
157. **dom mieszkalny ul. Dobra 10a;**
158. **garaż ul. Dworcowa;**
159. **dom mieszkalny ul. Dworska 5;**
160. **dom mieszkalny ul. Dworska 7;**
161. **dom mieszkalny ul. Dworska 10-12;**
162. **dom mieszkalny ul Dymitrowa 9-11 (d. Nr 5-6);**
163. **dom mieszkalny ul. Dzika 1;**
164. **dom mieszkalny ul. Dzika 2;**
165. **dom mieszkalny ul. Fabryczna 4;**
166. **willa ul. Główna 2;**
167. **dom mieszkalny ul. Główna 3 - nr rej. 557/J z dn. 23.10.1978 r.;**
168. **dom mieszkalny ul. Główna 4 - nr rej. 568/J z dn. 23.10.1978 r.;**
169. **dom mieszkalny ul. Główna 7 - nr rej. 569/J z dn. 23.10.1978 r.;**
170. **dom mieszkalny ul. Główna 8 - nr rej. 570/J z dn. 23.10.1978 r.;**
171. **stodoła ul. Główna 8;**
172. **dom mieszkalny ul. Główna 10;**
173. **dom mieszkalny ul. Główna 11 - nr rej. 558/J z dn. 23.10.1978 r.;**
174. **dom mieszkalny ul. Główna 12 - nr rej. 559/J z dn. 23.10.1978 r.;**
175. **dom mieszkalny ul. Główna 14;**
176. **dom mieszkalny ul. Główna 17 - nr rej. 571/J z dn. 23.10.1978 r.;**
177. **dom mieszkalny ul. Główna 19;**
178. **dom mieszkalny ul. Główna 20;**
179. **dom mieszkalny ul. Główna 21;**
180. **dom mieszkalny ul. Główna 23 - nr rej. 572/J z dn. 23.10.1978 r.;**
181. **dom mieszkalny ul. Główna 24 - nr rej. 573/J z dn. 23.10.1978 r.;**
182. **dom mieszkalny ul. Główna 25 - nr rej. 574/J z dn. 23.10.1978 r.;**
183. **d. Kuźnia ul. Główna 25;**
184. **dom mieszkalny ul. Główna 26 - nr rej. zab. 560/J z dn. 23.10.1978 r.;**
185. **dom mieszkalny ul. Główna 27 - nr rej. zab. 575/J z dn. 23.10.1978 r.;**
186. **dom mieszkalny ul. Główna 30 - nr rej. zab.561/J z dn. 23.10.1978 r.;**
187. **dom mieszkalny ul. Główna 33 - nr rej. zab. 576/J z dn. 23.10.1978 r.;**
188. **dom mieszkalny ul. Główna 35 - nr rej.zab. 562/J z dn. 23.10.1978 r.;**
189. **dom mieszkalny ul. Główna 36 - nr rej. zab. 563/J z dn. 23.10.1978 r.;**
190. **dom mieszkalny ul. Główna 37 - nr rej. zab. 577/J z dn. 23.10.1978 r.;**
191. **dom mieszkalny ul. Główna 40;**
192. **dom mieszkalny ul. Główna 41 - nr rej. zab. 564/J z dn. 23.10.1978 r.;**
193. **dom mieszkalny ul. Główna 50 c;**
194. **dom mieszkalny ul. Główna 53 - nr rej. zab. 578/J z dn. 23.10.1978 r.;**
195. **dom mieszkalny ul. Główna 54 - nr rej. zab. 579/J z dn. 23.10.1978 r.;**
196. **dom mieszkalny ul. Główna 58 - nr rej. zab. 566/J z dn. 23.10.1978 r.;**
197. **dom mieszkalny ul. Główna 61;**
198. **dom mieszkalny ul. Główna 63;**
199. **dom mieszkalny ul. Główna 65;**
200. **dom mieszkalny ul. Główna 66 - nr rej. zab. 580/J z dn. 23.10.1978 r.;**

201. **stodoła ul. Główna 66;**
202. **dom mieszkalny ul. Główna 69;**
203. **dom mieszkalny ul. Górna 1;**
204. **dom mieszkalny ul. Górna 2;**
205. **dom mieszkalny ul. Górna 3;**
206. **dom mieszkalny ul. Górna 6;**
207. **dom mieszkalny ul. Górna 8;**
208. **dom mieszkalny ul. Górna 10;**
209. **budynek gospod. ul. Górna 10;**
210. **stodoła ul. Górna 10;**
211. **dom mieszkalny ul. Górna 11;**
212. **dom mieszkalny ul. Górna 16;**
213. **dom mieszkalny ul. Górna 17;**
214. **dom mieszkalny ul. Górna 18;**
215. **dom mieszkalny ul. Górna 20;**
216. **dom mieszkalny ul. Górna 21;**
217. **stodoła ul. Górna 21;**
218. **dom mieszkalny ul. Górna 22;**
219. **budynek gospod. ul. Górna 22;**
220. **dom mieszkalny ul. Górnicza 2;**
221. **dom mieszkalny ul. Górnicza 4;**
222. **dom mieszkalny ul. Górska 2 - nr rej. zab. 587/J z dn. 23.10.1978 r.;**
223. **dom mieszkalny ul. Górska 3;**
224. **dom mieszkalny ul. Górska 5 - nr rej. 588/J z dn. 23.10.1978 r.;**
225. **dom mieszkalny ul. Górska 6 - nr rej. 546/J z dn. 23.10.1978 r.;**
226. **dom mieszkalny ul. Górska 7 - nr rej. zab. 545/J z dn. 23.10.1978 r.;**
227. **dom mieszkalny ul. Górska 8;**
228. **dom mieszkalny ul. Górska 9;**
229. **dom mieszkalny ul. Górska 14;**
230. **dom mieszkalny ul. Jasna 1;**
231. **dom mieszkalny ul. Jasna 2;**
232. **dom mieszkalny ul. Jasna 3;**
233. **dom mieszkalny ul. Jasna 4;**
234. **dom mieszkalny ul. Jasna 5;**
235. **dom mieszkalny ul. Jasna 6;**
236. **dom mieszkalny ul. Jasna 7;**
237. **dom mieszkalny ul. Jasna 8;**
238. **dom mieszkalny ul. Jasna 9;**
239. **dom mieszkalny ul. Jasna 10;**
240. **dawny młyn ob. budynek gosp. ul. Kilińskiego 1;**
241. **dom mieszkalny ul. Kilińskiego 2;**
242. **dom mieszkalny ul. Kilińskiego 6;**
243. **dom mieszkalny ul. Kilińskiego 20;**
244. **dom mieszkalny ul. Kilińskiego 22;**
245. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 1;**
246. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 2;**
247. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 3;**
248. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 4;**
249. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 6;**
250. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 7;**
251. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 8;**
252. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 9;**
253. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 10;**
254. **dom mieszkalny ul. Kochanowskiego 15;**
255. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 2 - nr rej. zab. 589/J z dn. 23.10.1978 r.;**
256. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 7 - nr rej. zab. 548/J z dn. 23.10.1978 r.;**
257. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 8 - nr rej. zab. 590/J z dn. 23.10.1978 r.;**
258. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 9 - nr rej. zab. 591/J z dn. 23.10.1978 r.;**
259. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 11 - nr rej. zab. 592/J z dn. 23.10.1978 r;.**

260. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 12 - nr rej. zab. 593/J z dn. 23.10.1978 r.;**
261. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 15 - nr rej. zab. 550/J z dn. 23.10.1978 r.;**
262. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 19 - nr rej. zab. 547/J z dn. 23.10.1978 r.;**
263. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 25 - nr rej. zab. 594/J z dn. 23.10.1978 r.;**
264. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 27 /dawniej ul. Kolejowa 10 - nr rej. 549/J z dn. 23.10.1978 r.;**
265. **dom mieszkalny ul. Komuny Paryskiej 1;**
266. **dom mieszkalny ul. Komuny Paryskiej 2;**
267. **dom mieszkalny ul. Komuny Paryskiej 3;**
268. **dom mieszkalny ul. Komuny Paryskiej 4;**
269. **dom mieszkalny ul. Komuny Paryskiej 5;**
270. **dom mieszkalny ul. Komuny Paryskiej 6;**
271. **dom mieszkalny ul. Konopnickiej 1;**
272. **dom mieszkalny ul. Konopnickiej 8;**
273. **domy mieszkalne ul. Konrada 1 a-b;**
274. **domy mieszkalne ul. Konrada 3 a-b;**
275. **dom mieszkalny ul. Konrada 9 a-b;**
276. **dom mieszkalny ul. Konrada 11 a-b**
277. **dom mieszkalny ul. Kopernika 1;**
278. **dom mieszkalny ul. Kopernika 2;**
279. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 1 - nr rej. zab.1893 z dn. 5.01.1967 r.;**
280. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 2 - nr rej. 1894 z dn. 5.01.1967 r.;**
281. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 5;**
282. **budynek gospod. ul. Kościuszki 5;**
283. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 6;**
284. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 7;**
285. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 8;**
286. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 10;**
287. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 14;**
288. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 18;**
289. **hale fabryczne „Concordii" ul. Kościuszki 22;**
290. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 24;**
291. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 25;**
292. **Budynek biurowy ul. Kościuszki 26;**
293. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 27;**
294. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 28;**
295. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 35;**
296. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 36;**
297. **dom mieszkalny ul Kościuszki 49;**
298. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 54;**
299. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 55;**
300. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 60;**
301. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 61;**
302. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 63;**
303. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 68;**
304. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 69;**
305. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 72;**
306. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 88;**
307. **stodoła ul. Kościuszki 88;**
308. **dom mieszk.-gosp. ul. Kościuszki 94;**
309. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 104;**
310. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 108;**
311. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 110;**
312. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 114;**
313. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 116;**
314. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 118;**
315. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 126;**
316. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 128;**
317. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 130;**
318. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 132;**

319. **dom mieszkalny ul. Kościuszki 136 ;**
320. **stodoła ul. Kościuszki 136;**
321. **dom mieszkalny ul. Krakowska 8-10-12;**
322. **dom mieszkalny ul. Krakowska 9;**
323. **dom mieszkalny ul. Kręta 1a - d;**
324. **dom mieszkalny ul. Kręta 2a – d;**
325. **dom mieszkalny ul. Kręta 3a – d;**
326. **dom mieszkalny ul. Kręta 4a – d;**
327. **dom mieszkalny ul. Kręta 6a – d;**
328. **dom mieszkalny ul. Krótka 2;**
329. **dom mieszkalny ul. Krótka 3;**
330. **dom mieszkalny ul. Krótka 11;**
331. **dom mieszkalny ul. Krótka 10-12;**
332. **dom mieszkalny ul. Krótka 13;**
333. **dom mieszkalny ul. Krzywa 1;**
334. **dom mieszkalny ul. Krzywa 9;**
335. **dom mieszkalny ul. Krzywa 13;**
336. **dom mieszkalny ul. Krzywa 14;**
337. **dom mieszkalny ul. Krzywa 15;**
338. **dom mieszkalny ul. Krzywa 18;**
339. **dom mieszkalny ul. Krzywa 19;**
340. **dom mieszkalny ul. Kurzańska 2;**
341. **kaplica, ul. Kurzańska 3 - nr rej. zab.1302/J z dn. 17.06.1997 r.;**
342. **plebania, ul. Kurzańska 3 - nr rej zab.1302/J z dn. 17.06.1997 r.;**
343. **kościół parf. Niepok. Poczęcia NMP, ul. Kurzańska 3 - nr rej. zab.1302/J z dn. 17.06.1997 r.;**
344. **salka katechetyczna, ul. Kurzawska 3 - nr rej. zab.1302/J z dn. 17.06.1997 r.;**
345. **cmentarz, ul. Kurzawska 3 - nr rej. zab.1302/J z dn. 17.06.1997 r.;**
346. **ogrodzenie cmentarza, ul. Kurzawska 3 - nr rej. zab.1302/J z dn. 17.06.1997 r.;**
347. **dom mieszkalny ul. Kurzańska 5;**
348. **dom mieszkalny ul. Kusocińskiego 1;**
349. **dom mieszkalny ul. Kusocińskiego 2;**
350. **dom mieszkalny ul. Kusocińskiego 3;**
351. **dom mieszkalny ul. Kusocińskiego 5;**
352. **dom mieszkalny ul. Kusocińskiego 7-9;**
353. **dom mieszkalny ul. Kusocińskiego 11;**
354. **dom mieszkalny ul. Kusocińskiego 13-15;**
355. **dom mieszkalny ul. Kusocińskiego 17;**
356. **dom mieszkalny ul. Leśna 1;**
357. **dom mieszkalny ul. Lipowa 1;**
358. **dom mieszkalny ul. Lipowa 14;**
359. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 2;**
360. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 5;**
361. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 7;**
362. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 11;**
363. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 12;**
364. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 13;**
365. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 14;**
366. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 15 - nr rej. A/4883 z dn. 08.02.2011 r.;**
367. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 26;**
368. **dom mieszkalny ul. Listopadowa 32;**
369. **dom mieszkalny ul. Ludowa 1;**
370. **dom mieszkalny ul. Ludowa 2;**
371. **dom mieszkalny ul. Ludowa 4;**
372. **dom mieszkalny ul. Ludowa 3-5;**
373. **dom mieszkalny ul. Ludowa 6-8;**
374. **dom mieszkalny ul. Ludowa 7;**
375. **dom mieszkalny ul. Łużycka 1 a-b;**
376. **dom mieszkalny ul. Łużycka 2 a-b;**
377. **dom mieszkalny ul. Łużycka 3 a-b;**

378. dom mieszkalny ul. Łużycka 4 a-b;
379. dom mieszkalny ul. Łużycka 5 a-b;
380. dom mieszkalny ul. Łużycka 6 a-b;
381. dom mieszkalny ul. Łużycka 7 a-b;
382. dom mieszkalny ul. Łużycka 8 a-b;
383. dom mieszkalny ul. Łużycka 9 a-b;
384. dom mieszkalny ul. Łużycka 10 a-b;
385. dom mieszkalny ul. Łużycka 11 a-b;
386. dom mieszkalny ul. Łużycka 12 a-b;
387. dom mieszkalny ul. Łużycka 13 a-b;
388. dom mieszkalny ul. Łużycka 14 a-b;
389. dom mieszkalny ul. Łużycka 15 a-b;
390. dom mieszkalny ul. Łużycka 17 a-b;
391. dom mieszkalny ul. Łużycka 19 a-b;
392. dom mieszkalny ul. Matejki 2-4;
393. dom mieszkalny ul. Matejki 3;
394. dom mieszkalny ul. Matejki 8;
395. dom mieszkalny ul. Matejki 10;
396. dom mieszkalny ul. Matejki12;
397. dom mieszkalny ul. Matejki 13;
398. dom mieszkalny ul. Matejki 14;
399. dom mieszkalny ul. Matejki 20;
400. dom mieszkalny ul. Matejki 23;
401. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 9 a-f;
402. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 10 a,b,c,d;
403. mieszkalny ul. Mickiewicza 12 a,b,c,d;
404. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 13 a,b,c,d;
405. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 14 a,b,c,d;
406. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 15 a,b,c,d;
407. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 16 a,b;
408. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 16 c,d;
409. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 17 a,b,c,d;
410. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 19 a,b,c,d;
411. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 20 a,b,c,d;
412. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 22 a,b,c,d;
413. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 24 a,b,c,d;
414. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 26 a,b,c,d;
415. dom mieszkalny ul. Mickiewicza 28 a,b,c,d;
416. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 5;
417. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 20;
418. Zespół Szkół ul. Mł. Energetyków 24;
419. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 27;
420. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 31 a-b;
421. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 33 a-b;
422. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 34;
423. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 35 a-b;
424. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 36;
425. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 37;
426. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 38;
427. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 40;
428. dom mieszkalny ul. Mł. Energetyków 46;
429. dom mieszkalny ul. Moniuszki 3;
430. dom mieszkalny ul. Moniuszki 4;
431. dom mieszkalny ul. Moniuszki 5;
432. dom mieszkalny ul. Moniuszki 6;
433. dom mieszkalny ul. Moniuszki 7;
434. dom mieszkalny ul. Moniuszki 9;
435. dom mieszkalny ul. Moniuszki 11;
436. dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 1;

437. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 2;**
438. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 3;**
439. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 4;**
440. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 7;**
441. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 8;**
442. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 10;**
443. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 11;**
444. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 12 - nr rej. A/5784 z dnia 25.01.2012 r;**
445. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 15;**
446. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 17;**
447. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 18;**
448. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 21;**
449. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 23;**
450. **dom mieszkalny ul. Nadbrzeżna 26;**
451. **stodoła ul. Nadbrzeżna 26;**
452. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 1;**
453. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 2;**
454. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 4 - nr rej. zab. 581/J z dn. 23.10.1978 r.;**
455. **budynek gospodarczy ul. Nadrzeczna 4;**
456. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 6 - nr rej. zab. 553/J z dn. 23.10.1978 r;**
457. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 9 - nr rej. zab. 552/J z dn. 23.10.1978 r.;**
458. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 11 - nr rej. zab. 551/J z dn. 23.10.1978 r.;**
459. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 14 - nr rej. zab. 582/J z dn. 23.10.1978 r.;**
460. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 15 - nr rej. zab. 555/J z dn. 23.10.1978 r.;**
461. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 16 –16a - nr rej. zab. 554/J z dn. 23.10.1978 r.;**
462. **dom mieszkalny, ul. Nadrzeczna 18;**
463. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 20 - nr rej. zab. 556/J z dn. 23.10.1978 r.;**
464. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 22 - nr rej. zab. 583/J z dn. 23.10.1978 r.;**
465. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 24 - nr rej. zab. 584/J z dn. 23.10.1978 r.;**
466. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 30 - nr rej. zab. 585/J z dn. 23.10.1978 r.;**
467. **stodoła ul. Nadrzeczna 30;**
468. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 32;**
469. **dom mieszkalny ul. Nadrzeczna 36 - nr rej. zab. 586/J z dn. 23.10.1978 r.;**
470. **stodoła ul. Nadrzeczna 36;**
471. **dom mieszkalny ul. Nowotki 1;**
472. **dom mieszkalny ul. Nowotki 2;**
473. **dom mieszkalny ul. Nowotki 3;**
474. **dom mieszkalny ul. Nowotki 4;**
475. **dom mieszkalny ul. Nowotki 5;**
476. **dom mieszkalny ul. Nowotki 9;**
477. **dom mieszkalny ul. Nowotki 10;**
478. **dom mieszkalny ul. Nowotki 14;**
479. **dom mieszkalny ul. Okrzei 1-3;**
480. **dom mieszkalny ul. Okrzei 2;**
481. **dom mieszkalny ul. Okrzei 4-6;**
482. **dom mieszkalny ul. Okólna 2 a-b;**
483. **dom mieszkalny ul. Okólna 4 a-b;**
484. **dom mieszkalny ul. Okólna 6 a-b;**
485. **dom mieszkalny ul. Okólna 8 a-b;**
486. **dom mieszkalny ul. Okólna 10 a-b;**
487. **dom mieszkalny ul. Okólna 12 a-b;**
488. **dom mieszkalny ul. Okólna 14 a-b;**
489. **dom mieszkalny ul. Opolowska 7;**
490. **dom mieszkalny ul. Opolowska 8;**
491. **dom mieszkalny ul. Opolowska 10-12;**
492. **dom mieszkalny ul. Osadnicza 2 a-b;**
493. **dom mieszkalny ul. Osadnicza 4 a-b;**
494. **dom mieszkalny ul. Osadnicza 6 a-b;**
495. **dom mieszkalny ul. Osadnicza 10 a-b;**

496. **dom mieszkalny ul. Osadnicza 12;**
497. **dom mieszkalny ul. Osadnicza 14;**
498. **dom mieszkalny ul. Partyzantów 1;**
499. **dom mieszkalny ul. Partyzantów 2;**
500. **dom mieszkalny ul. Partyzantów 4;**
501. **dom mieszkalny ul. Pastwiskowa 1;**
502. **dom mieszkalny ul. Pastwiskowa 3;**
503. **dom mieszkalny ul. Piastowska 2;**
504. **dom mieszkalny ul. Piastowska 4;**
505. **Poczta ul. Pocztowa 1;**
506. **dom mieszkalny ul. Polna 5;**
507. **dom mieszkalny ul. Prusa 1;**
508. **dom mieszkalny ul. Prusa 2;**
509. **dom mieszkalny ul. Przodowników Pracy 1;**
510. **dom mieszkalny ul. Przodowników Pracy 2;**
511. **dom mieszkalny ul. Przodowników Pracy 3;**
512. **dom mieszkalny ul. Puszkina 3;**
513. **dom mieszkalny ul. Puszkina 9;**
514. **dom mieszkalny ul. Puszkina 12;**
515. **dom mieszkalny ul. Robotnicza 7;**
516. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 5;**
517. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 14;**
518. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 16;**
519. **dom mieszkalny ul. Sawickiej 1;**
520. **dom mieszkalny ul. Sawickiej 2;**
521. **dom mieszkalny ul. Sawickiej 3;**
522. **dom mieszkalny ul. Sienkiewicza 2;**
523. **dom mieszkalny ul. Sienkiewicza 5;**
524. **dom mieszkalny ul. Sienkiewicza 6;**
525. **dom mieszkalny ul. Sienkiewicza 9;**
526. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 4;**
527. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 7;**
528. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 9;**
529. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 10;**
530. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 11;**
531. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 12;**
532. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 13;**
533. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 18;**
534. **dom miesz.-gosp. ul. Skłodowskiej 18;**
535. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 20;**
536. **stodoła ul. Skłodowskiej 20;**
537. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 26;**
538. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 28;**
539. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 30;**
540. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 32;**
541. **budynek gosp. ul. Skłodowskiej 32;**
542. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 34;**
543. **dom mieszkalny ul. Skłodowskiej 40 (na cment.);**
544. **d. kostnica ul. Skłodowskiej 40 (na cment.);**
545. **cmentarz ewangelicki ul. Skłodowskiej;**
546. **mur cmentarny ul. Skłodowskiej;**
547. **kaplica grobowa I na cment. ul. Skłodowskiej;**
548. **kaplica grobowa II na cment. ul. Skłodowskiej;**
549. **kaplica z kostnicą na cmentarzu, ul. Skłodowskiej;**
550. **kaplica grobowa Preibischów na cment. ul. Skłodowskiej;**
551. **dom mieszkalny ul. Słoneczna 2;**
552. **dom mieszkalny ul. Słowackiego 9;**
553. **budynek gospodarczy ul. Słowackiego 9;**
554. **stodoła ul. Słowackiego 9;**

555. **dom mieszk.- gosp. ul. Słowackiego 14;**
556. **budynek gosp. ul. Słowackiego 14;**
557. **dom mieszkalny ul. Słowiańska 1-2;**
558. **dom mieszkalny ul. Słowiańska 3;**
559. **dom mieszkalny ul. Słowiańska 4;**
560. **dom mieszkalny ul. Słowiańska 6;**
561. **dom mieszkalny ul. Słowiańska 7;**
562. **dom mieszkalny ul. Sportowa 2;**
563. **dom mieszkalny ul. Sportowa 2a;**
564. **dom mieszkalny ul. Sportowa 5-7;**
565. **Hala gimnastyczna ul. Sportowa 8;**
566. **dom mieszkalny ul. Sportowa 9;**
567. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 1;**
568. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 4;**
569. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 5;**
570. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 6;**
571. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 7;**
572. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 8;**
573. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 9;**
574. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 10;**
575. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 16;**
576. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 20;**
577. **dom mieszkalny ul. Spółdzielcza 22;**
578. **dom mieszkalny ul. Strumykowa 1;**
579. **dom mieszkalny ul. Strumykowa 3;**
580. **dom mieszkalny ul. Śmiała 1;**
581. **dom mieszkalny ul. Śmiała 2;**
582. **dom mieszkalny ul. Śmiała 3;**
583. **dom mieszkalny ul. Śmiała 5;**
584. **dom mieszkalny ul. Śmiała 7;**
585. **dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 1, zakład energetyczny;**
586. **dom mieszkalny ul. Traugutta 1;**
587. **dom mieszkalny ul. Traugutta 2;**
588. **dom mieszkalny ul. Traugutta 4;**
589. **dom mieszkalny ul. Traugutta 5;**
590. **dom mieszkalny ul. Traugutta 7;**
591. **dom mieszkalny ul. Turowska 4;**
592. **dom mieszkalny ul. Turowska 5;**
593. **dom mieszkalny ul. Turowska 7;**
594. **budynek gosp. ul. Turowska 7;**
595. **dom mieszkalny ul. Turowska 11;**
596. **dom mieszkalny ul. Turowska 14;**
597. **dom mieszkalny ul. Turowska 15;**
598. **dom mieszkalny ul. Turowska 16;**
599. **dom mieszkalny ul. Turowska 17;**
600. **dom mieszkalny ul. Turowska 20;**
601. **dom mieszkalny ul. Turowska 22;**
602. **dom mieszkalny ul. Turowska 29;**
603. **dom mieszkalny ul. Turowska 30;**
604. **dom mieszkalny ul. Turowska 31;**
605. **dom mieszkalny ul. Turowska 39;**
606. **stodoła ul. Turowska 39;**
607. **dom mieszkalny ul. Turowska 40;**
608. **dom mieszkalny ul. Turowska 43;**
609. **dom mieszkalny ul. Turowska 45;**
610. **dom mieszkalny ul. Turowska 46;**
611. **dom mieszkalny ul. Turowska 47;**
612. **dom mieszkalny ul. Turowska 48;**
613. **dom mieszkalny ul. Turowska 51;**

614. **dom mieszkalny ul. Turowska 52;**
615. **dom mieszkalny ul. Turowska 53;**
616. **dom mieszkalny ul. Turowska 56;**
617. **budynek gospod. ul. Turowska 56;**
618. **stodoła ul. Turowska 56;**
619. **dom mieszkalny ul. Turowska 60 - nr rej.zab. 1897 z dn. 5.01.1967 r.;**
620. **dom mieszkalny ul. Turowska 64;**
621. **dom mieszkalny ul. Turowska 67;**
622. **dom mieszkalny ul. Turowska 71;**
623. **dom mieszkalny ul. Turowska 73;**
624. **dom mieszkalny ul. Turowska 75;**
625. **dom mieszkalny ul. Turowska 77;**
626. **dom mieszkalny ul. Turowska 81;**
627. **dom mieszkalny ul. Turowska 89;**
628. **dom mieszkalny ul. Turowska 91;**
629. **dom mieszkalny ul. Turowska 93;**
630. **dom mieszkalny ul. Turowska 95;**
631. **remiza strażacka ul. Turowska;**
632. **dom mieszkalny ul. Warszawska 2;**
633. **dom mieszkalny ul. Warszawska 4;**
634. **dom mieszkalny ul. Warszawska 6-8;**
635. **dom mieszkalny ul. Warszawska 10;**
636. **dom mieszkalny ul. Warszawska 12;**
637. **dom mieszkalny ul. Warszawska 14;**
638. **dom mieszkalny ul. Warszawska 16-18;**
639. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 2;**
640. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 3;**
641. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 4;**
642. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 5-7;**
643. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 6;**
644. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 12;**
645. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 15;**
646. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 17 - nr rej. zab. 1164/J z dn. 6.06.1994 r.;**
647. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 18;**
648. **budynek gospodarczy ul. Waryńskiego 18;**
649. **dom dziecka ul. Waryńskiego 19;**
650. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 21;**
651. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 22;**
652. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 23;**
653. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 24;**
654. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 25;**
655. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 26;**
656. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 27;**
657. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 30 - nr rej. A/4885 z dn. 08.02.2011 r.;**
658. **dom mieszkalny ul. Waryńskiego 32 - nr rej. A/5814 z dnia 29.02.2012 r.;**
659. **pergola w parku miejskim, Waryńskiego;**
660. **dom mieszkalny ul. Wąska 2;**
661. **dom mieszkalny ul. Wąska 14 - nr rej. zab. 1906 z dn. 12.01.1967 r. (pod właściwym adresem ul. Górska 14);**
662. **dom mieszkalny ul. Wiejska 71;**
663. **poczta ul. Wiejska 73;**
664. **dom mieszkalny ul. Wiejska 79;**
665. **dom mieszkalny ul. Wiejska 81;**
666. **dom mieszkalny ul. Wiejska 85;**
667. **dom mieszkalny ul. Wiejska 99;**
668. **dom mieszkalny ul. Wiejska 101;**
669. **dom mieszkalny ul. Wiejska 102;**
670. **dom mieszkalny ul. Wiejska 104;**
671. **dom mieszkalny ul. Wiejska 106;**

672. **stodoła ul. Wiejska 112;**
673. **dom mieszkalny ul. Wiejska 118;**
674. **dom mieszkalny ul. Wiejska 122;**
675. **dom mieszkalny ul. Wiejska 124;**
676. **kościół paraf. pw. św. Marii Magdaleny, ul. Wiejska - nr rej. 1918 z dn. 21.01.1967 r.;**
677. **Zatonie cmentarz przykościelny ul. Wiejska - nr rej. zab. 951/J z dn. 8.04.1989 r.;**
678. **kapliczka przy kle parafialnym, ul. Wiejska;**
679. **budynek gosp. na cmentarzu ul. Wiejska;**
680. **plebania, ul. Wiejska;**
681. **pomnik poległych w I WŚ ul. Wiejska;**
682. **dom mieszkalny ul. Wolności 1;**
683. **dom mieszkalny ul. Wolności 2;**
684. **dom mieszkalny ul. Wolności 3;**
685. **dom mieszkalny ul. Wolności 4 a-b;**
686. **dom mieszkalny ul. Wolności 5 a-b;**
687. **dom mieszkalny ul. Wolności 6 a-b;**
688. **dom mieszkalny ul. Wolności 7 a-b;**
689. **dom mieszkalny ul. Wolności 8 a-b;**
690. **dom mieszkalny ul. Wolności 9 a-b;**
691. **dom mieszkalny ul. Wolności 11a-b;**
692. **dom mieszkalny ul. Wolności 13a-b;**
693. **dom mieszkalny ul. Wyspiańskiego 3;**
694. **dom mieszkalny ul. Wyspiańskiego 9;**
695. **dom mieszkalny ul. Zamknięta 1;**
696. **dom mieszkalny ul. Zamknięta 2;**
697. **dom mieszkalny ul. Zamknięta 4;**
698. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 1;**
699. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 3;**
700. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 4;**
701. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 5;**
702. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 7-9;**
703. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 8;**
704. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 9;**
705. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 10;**
706. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 11;**
707. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 12;**
708. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 13;**
709. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 15;**
710. **dom mieszkalny ul. Zamojskiego 17;**
711. **dom mieszkalny ul. Zgorzelecka 1;**
712. **domek gospodarczy ul. Zgorzelecka 1;**
713. **dom mieszkalny ul. Zielona 1;**
714. **dom mieszkalny ul. Zielona 2;**
715. **dom mieszkalny ul. Zielona 3;**
716. **dom mieszkalny ul. Zielona 4;**
717. **dom mieszkalny ul. Zygmuntowska 1;**
718. **dom mieszkalny ul. Żymierskiego 3;**
719. **dom mieszkalny ul. Żymierskiego 5;**
720. **dom mieszkalny ul. Żymierskiego 13;**
721. **kapliczka przydrożna, Zatonie.**

Gmina Bogatynia
BRATKÓW:
1. **dom mieszkalny nr 1;**
2. **dom mieszkalny nr 2;**
3. **dom mieszkalny nr 3;**
4. **stodoła nr 3;**
5. **budynek gospodarczy I nr 3;**
6. **budynek gospodarczy II nr 3;**

7. **dom mieszkalny nr 14;**
8. **dom mieszkalny nr 15;**
9. **stodoła nr 15;**
10. **dom mieszkalny nr 16;**
11. **dom mieszkalny nr 20;**
12. **dom mieszkalny nr 22;**
13. **stodoła nr 22;**
14. **dom mieszkalny nr 26;**
15. **dom mieszkalny nr 27;**
16. **dom mieszkalny nr 28;**
17. **stodoła nr 28;**
18. **dom mieszkalny nr 29;**
19. **dom mieszkalny nr 31;**
20. **stodoła nr 31;**
21. **stodoła II nr 31;**
22. **dom mieszkalny nr 32;**
23. **budynek gospodarczy nr 32;**
24. **dom mieszkalny nr 34;**
25. **dom mieszkalny nr 40;**
26. **dom mieszkalny nr 42;**
27. **dom mieszkalny nr 44;**
28. **dom mieszkalny nr 47;**
29. **dom mieszkalny nr 49;**
30. **budynek gospodarczy nr 49;**
31. **stodoła nr 49 I;**
32. **stodoła nr 49 II;**
33. **stodoła nr 49 III;**
34. **dom mieszkalny nr 52;**
35. **dom mieszkalny nr 64;**
36. **stodoła nr 64;**
37. **dom mieszkalny nr 65;**
38. **dom mieszkalny nr 69;**
39. **dom mieszkalny nr 73;**
40. **dom mieszkalny nr 77;**
41. **stodoła nr 77;**
42. **dom mieszka. obecnie bud. gosp. nr 81;**
43. **dom mieszkalny nr 81;**
44. **dom mieszkalny nr 82;**
45. **dom mieszkalny nr 83;**
46. **stodoła nr 83;**
47. **dom mieszkalny nr 84;**
48. **dom mieszk. obecnie bud. gosp. nr 85;**
49. **dom mieszkalny nr 86;**
50. **dom mieszkalny nr 87;**
51. **dom mieszkalny nr 88;**

DZIAŁOSZYN

52. **kościół parafial. Pw.św. Bartłomieja - nr rej. zab. 1265 z dn. 2.04.1965 r.;**
53. **plebania nr 30 - nr rej. zab. 85/A/02 z dn. 18.04.2002 r.;**
54. **cmentarz przykościelny - nr rej. zab. 979/J z dnia 5.09.1989 r.;**
55. **mur cmentarny z bramą;**
56. **kaplica grobowa I;**
57. **kaplica grobowa II;**
58. **kaplica grobowa III;**
59. **kaplica przy bud nr 4;**
60. **kaplica przy bud nr 102;**
61. **furta w murze do plebani;**
62. **kaplica cmentarna;**
63. **kapliczka w polu na zach. od nr-u 7;**

64. **budynek szkoły;**
65. **restauracja „Popularna”;**
66. **budynek gospodarczy przy plebani;**
67. **dom mieszkalny nr 4;**
68. **dom mieszkalny nr 7;**
69. **dom mieszkalny nr 11;**
70. **dom mieszkalny nr 15;**
71. **dom mieszkalny nr 16;**
72. **dom mieszkalny nr 17;**
73. **budynek wozowni z bramą nr 17;**
74. **stodoła nr 17;**
75. **kaplica nr 17;**
76. **budynek punktu skupu i dom mieszkalny nr 18;**
77. **dom mieszkalny nr 20;**
78. **dom mieszkalny nr 21;**
79. **dom mieszkalny nr 22;**
80. **dom mieszkalny nr 23;**
81. **dom mieszkalny nr 24;**
82. **dom mieszkalny nr 25;**
83. **dom mieszkalny nr 28;**
84. **dom mieszkalny nr 29;**
85. **dom mieszkalny nr 34;**
86. **dom mieszkalny nr 38;**
87. **dom mieszkalny nr 40;**
88. **budynek gospodarczy nr 40;**
89. **budynek gospodarczy II nr 40;**
90. **dom mieszkalny nr 41;**
91. **stodoła nr 41;**
92. **gospodarczy 41;**
93. **dom mieszkalny nr 42;**
94. **dom mieszkalny nr 45;**
95. **dom mieszkalny nr 48;**
96. **dom mieszkalny nr 49;**
97. **dom mieszkalny nr 50;**
98. **dom mieszkalny nr 55;**
99. **dom mieszkalny nr 56;**
100. **dom mieszkalny nr 57;**
101. **dom mieszkalny nr 60;**
102. **budynek gospodarczy nr 60;**
103. **stodoła nr 60;**
104. **dom mieszkalny nr 61;**
105. **dom mieszkalny nr 62;**
106. **dom mieszkalny nr 63;**
107. **dom mieszkalny nr 64;**
108. **dom mieszkalny nr 66;**
109. **dom mieszkalny nr 74;**
110. **dom mieszkalny nr 80;**
111. **budynek gospodarczy nr 80;**
112. **dom mieszkalny nr 82;**
113. **dom mieszkalny nr 83;**
114. **dom mieszkalny nr 84;**
115. **dom mieszkalny nr 87;**
116. **dom mieszkalny nr 89;**
117. **dom mieszkalny nr 93;**
118. **dom mieszkalny nr 96;**
119. **dom mieszkalny nr 100;**
120. **dom mieszkalny nr 102;**
121. **stodoła I nr 102;**
122. **stodołą II nr 102;**

123. **dom mieszkalny nr 105;**
124. **dom mieszkalny nr 106;**
125. **dom mieszkalny nr 107;**
126. **dom mieszkalny nr 107;**
127. **stodoła nr 107;**
128. **dom mieszkalny nr 108;**
129. **budynek gospodarczy nr 109;**
130. **budynek mieszkalno-gospodarczy przy nr 110;**
131. **dom mieszkalny nr 110;**
132. **dom mieszkalny nr 112;**
133. **dom mieszkalny nr 119;**
134. **stodoła nr 119;**
135. **dom mieszkalny nr 120;**
136. **stodoła I nr 120;**
137. **stodoła II nr 120;**
138. **dom mieszkalny nr 124;**
139. **budynek gospodarczy nr 124;**
140. **stodoła nr 124;**
141. **dom mieszkalny nr 127;**
142. **dom mieszkalny nr 129;**
143. **dom mieszkalny nr 135;**
144. **dom mieszkalny nr 136;**
145. **dom mieszkalny nr 137;**
146. **dom mieszkalny nr 144;**
147. **dom mieszkalny nr 145;**
148. **dom mieszkalny nr 146;**
149. **dom mieszkalny nr 147;**
150. **stodoła I nr 147;**
151. **stodoła II nr 147;**
152. **dom mieszkalny nr 149;**
153. **dom mieszkalny nr 150;**
154. **dom mieszkalny nr 151;**
155. **dom mieszkalny nr 153;**
156. **dom mieszkalny nr 154;**
157. **dom mieszkalny nr 157;**
158. **stodoła nr 157;**
159. **budynek gospodarczy nr 157;**
160. **dom mieszkalny nr 159;**
161. **dom mieszkalny nr 160;**
162. **dom mieszkalny nr 161;**
163. **ośrodek zdrowia nr 162;**
164. **dom mieszkalny nr 163 - nr rej. A/5785 z dnia 27.01.2012 r.;**
165. **dom mieszkalny nr 164;**
166. **dom mieszkalny nr 167;**
167. **gospodarczy nr 167;**
168. **stodoła;**
169. **dom mieszkalny nr 168;**
170. **budynek gospodarczy nr 168;**
171. **dom mieszkalny nr 169;**
172. **dom mieszkalny nr 184;**
173. **dom mieszkalny nr 185;**
174. **dom mieszkalny nr 186;**
175. **dom mieszkalny nr 188;**
176. **dom mieszkalny nr 190;**
177. **dom mieszkalny nr 192;**
178. **dom mieszkalny nr 193;**
179. **dom mieszkalny nr 195;**
180. **dom mieszkalny nr 198;**
181. **dom mieszkalny nr 203;**

182. dom mieszkalny nr 206;
183. dom mieszkalny nr 207;
184. dom mieszkalny nr 209;
185. dom mieszkalny nr 213;
186. dom mieszkalny nr 214;
187. dom mieszkalny nr 216;
188. dom mieszkalny nr 219;
189. dom mieszkalny nr 221;
190. dom mieszkalny nr 227;
191. dom mieszkalny nr 229;
192. dom mieszkalny nr 230;
193. dom mieszkalny przy nr 232;
194. dom mieszkalny przy 232;
195. dom mieszkalny nr 235;
196. budynek gospodarczy nr 235;
197. dom mieszkalny nr 236;

JASNA GÓRA
198. dom mieszkalny ul. Górska 2;
199. dom mieszkalny ul. Górska 3;
200. bud. mieszk. -gosp. I ul. Górska 3;
201. bud. gosp. II ul. Górska 3;
202. bud. gosp. III ul. Górska 3;
203. dom mieszkalny ul. Górska 8;
204. dom mieszkalny ul. Górska 9;
205. dom mieszk.-gosp. ul. Górska 11;
206. dom mieszkalny ul. Górska 13;
207. dom mieszkalny ul. Górska 14;
208. dom mieszkalny ul. Górska 15;
209. Szkoła ul. Górska 16;
210. dom mieszkalny ul. Górska 18;
211. dom mieszkalny ul. Górska 19;
212. stodoła ul. Górska 19;
213. dom mieszkalny ul. Górska 21;
214. dom mieszkalny ul. Górska 24;
215. dom mieszkalny ul. Górska 25;
216. dom mieszkalny ul. Górska 27;
217. dom mieszkalny ul. Górska 28;
218. dom mieszkalny ul. Górska 30;
219. dom mieszkalny ul. Górska 31;
220. dom mieszkalny ul. Górska 32;
221. dom mieszk.-gosp. ul. Górska 33;
222. dom mieszkalny ul. Górska 35;
223. budynek gospodarczy ul. Górska 35;
224. dom mieszkalny ul. Górska 36;
225. dom mieszkalny ul. Górska 38;
226. dom mieszkalny ul. Górska 40;
227. dom mieszkalny ul. Górska 45;
228. dom mieszkalny ul. Górska 46;
229. dom mieszkalny ul. Górska 50;
230. dom mieszkalny ul. Sportowa 3;
231. dom mieszkalny ul. Sportowa 5-7;
232. dom mieszkalny ul. Sportowa 9;
233. dom mieszkalny ul. Sportowa 11;
234. budynek gospodarczy ul. Sportowa 17;

KOPACZÓW
235. kościół filialny pw. św. Józefa - rej. zab. 1902 z dn. 12.01.1967 r.;
236. cmentarz przykościelny - nr rej. zab. 978/J z dn. 5.09.1989 r.;

237. kaplica cmentarna;
238. dwór ul. Główna 1;
239. budynki folwarczne ul. Główna 2;
240. budynek gospodarczy I ul. Główna 2;
241. folwark ul. Główna 3;
242. dwór i duży folwark ul. Główna 5;
243. obora i spichlerz ul. Główna 5;
244. stajnia ul. Główna 5;
245. budynek gospodarczy I ul. Główna 5;
246. oficyna dworska ul. Główna 5;
247. park przydworski ul. Główna 5;
248. budynki gosp. folwarku ul. Główna 5;
249. dom mieszkalny ul. Główna 6;
250. dom mieszkalny ul. Główna 7;
251. dom mieszkalny nr 19;
252. dom mieszkalny nr 21;
253. dom mieszkalny nr 23;
254. dom mieszkalny ul. Główna 20;
255. dom mieszkalny ul. Główna 40;
256. dom gospodarczy nr 40;
257. dom mieszkalny nr 58;
258. dom mieszkalny ul. Główna 70;
259. dom mieszkalny nr 71;
260. dom mieszkalny ul. Główna 76;

KRZEWINA
261. kościół paraf. pw. św. Jana Chrzciciela - nr rej. zab. 1904 z dn. 12.01.1967 r.;
262. mur cmentarny;
263. kaplica cmentarna;
264. dom przedpogrzebowy;
265. plebania nr 70;
266. dwór nr 69;
267. bud. gosp. przy dworze nr 69;
268. stodoła nr 69;
269. dom mieszkalny nr 3;
270. dom mieszkalny nr 4;
271. budynki gospod. nr 4;
272. stodoła I nr 4;
273. stodoła II nr 4;
274. budynek gospodarczy nr 5;
275. dom mieszkalny nr 5;
276. stodoła nr 5;
277. dom mieszk. obecnie gosp. nr 14;
278. dom mieszkalny nr 19;
279. dom mieszkalny nr 20;
280. dom mieszkalny nr 23;
281. stodoła nr 23;
282. dom mieszk.-gosp. nr 35;
283. budynek gospodarczy nr 35;
284. stodoła nr 35;
285. dom mieszkalny nr 40;
286. dom mieszkalny nr 41;
287. budynek gospodarczy nr 41;
288. dom mieszkalny nr 42;
289. dom mieszkalny nr 43;
290. dom mieszkalny nr 44;
291. dom mieszkalny nr 46;
292. dom mieszkalny nr 48;
293. dom mieszkalny nr 49;

294. **dom mieszkalny nr 50;**
295. **dom mieszkalno – gospodarczy nr 55;**
296. **dom mieszkalny nr 56;**
297. **dom mieszkalny nr 57;**
298. **dom mieszkalny nr 59;**
299. **bud. miesz.-gosp. (naprzeciw nr 60);**
300. **dom mieszkalny nr 62;**
301. **dom mieszkalny nr 70;**

LUTOGNIEWICE

302. **kapliczka;**
303. **budynek gospodarczy nr 1;**
304. **dom mieszkalny nr 2;**
305. **stodoła nr 2;**
306. **dom mieszkalny nr 3;**
307. **stodoła nr 3;**
308. **dom mieszkalny nr 4;**
309. **dom mieszkalny nr 5;**
310. **dom mieszkalny nr 11;**
311. **stodoła nr 11;**
312. **dom mieszkalny nr 12;**
313. **dom mieszkalny nr 13;**
314. **dom mieszkalny nr 14;**
315. **stodoła nr 14;**
316. **budynek szkoły nr 16;**
317. **budynek mieszkalny bez nr (pomiędzy nr 16 a 18);**
318. **dom mieszkalny nr 20;**
319. **budynek gospodarczy I nr 20;**
320. **budynek gospodarczy II nr 20;**
321. **Urząd celny nr 21;**
322. **dom mieszkalny nr 27;**
323. **dom mieszkalny nr 30;**
324. **stodoła I nr 30;**
325. **stodoła II nr 30;**
326. **dom mieszkalny nr 33;**
327. **dom mieszkalny nr 43;**
328. **dom mieszkalny nr 44;**
329. **dom mieszkalny nr 46;**
330. **dom mieszkalny nr 49;**
331. **dom mieszkalny nr 50;**
332. **dom obok nr 50;**
333. **dom mieszkalny nr 58;**
334. **dom mieszkalny nr 64;**
335. **dom mieszkalny nr 75;**
336. **dom mieszk. – obecnie bud. gosp. nr 75;**
337. **dom mieszkalny nr 76;**
338. **dom mieszk. – obecnie bud. gosp. nr 76;**
339. **dom mieszkalny nr 96;**
340. **remiza strażacka;**

OPOLNO ZDRÓJ

341. **kościół parafialny pw. Narodzenia NMP;**
342. **dom mieszkalny ul. Bogatyńska 1;**
343. **budynek gospodarczy ul. Bogatyńska 1;**
344. **dom mieszkalny ul. Bogatyńska 2;**
345. **dom mieszkalny ul. Bogatyńska 4;**
346. **dom mieszkalny ul. Bogatyńska 6;**
347. **dom mieszkalny ul. Kasztanowa 1;**
348. **dom mieszkalny ul. Kasztanowa 2;**

349. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 3;
350. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 4;
351. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 5;
352. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 6;
353. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 9;
354. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 10b;
355. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 10a;
356. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 11;
357. willa ul. Kasztanowa 12;
358. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 15;
359. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 16;
360. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 17;
361. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 18;
362. garaż ul. Kasztanowa 18;
363. dom mieszkalny ul Kasztanowa 19a;
364. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 21;
365. dom mieszkalny ul Kasztanowa 22;
366. hotel ul. Kasztanowa 23;
367. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 25;
368. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 27;
369. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 28;
370. willa ul. Kasztanowa 29;
371. willa ul. Kasztanowa 31;
372. willa ul. Kasztanowa 35;
373. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 41;
374. budynek gospodarczy ul. Kasztanowa 41;
375. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 49;
376. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 59;
377. dom mieszkalny ul. Kasztanowa 61;
378. dom mieszkalny ul. Kościelna 1;
379. dom mieszkalny ul. Kościelna 3;
380. dom mieszkalny ul. Kościelna 4;
381. dom mieszkalny ul. Kościelna 5;
382. dom mieszkalny ul. Kościelna 6;
383. dom mieszkalny ul. Lipowa 1;
384. dom mieszkalny ul. Lipowa 2;
385. dom mieszkalny ul. Lipowa 3;
386. dom mieszkalny ul. Lipowa 4;
387. dom mieszkalny ul. Łąkowa 10;
388. dom mieszkalny ul. Parkowa 1;
389. dom mieszkalny ul. Parkowa 2;
390. dom mieszkalny ul. Parkowa 4;
391. dom mieszkalny ul. Parkowa 6;
392. dom mieszkalny ul. Parkowa 14;
393. dom mieszkalny ul. Polna 1;
394. dom mieszkalny ul. Rybarzowicka 2;
395. budynek gospodarczy ul. Rybarzowicka 2;
396. budynek gospodarczy ul. Rybarzowicka 2;
397. dom mieszk.-gosp. ul. Świerczewskiego 1;
398. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 3;
399. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 5;
400. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 10;
401. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 11;
402. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 15;
403. szkoła ul. Świerczewskiego;
404. altana ogrodowa ul. Świerczewskiego;
405. dom mieszkalny ul. Zacisze 2-3;
406. dom mieszk.-gosp. ul. Zacisze 4;
407. dom mieszk.-gosp. ul. Zacisze 5;

408. dom mieszkalny ul. Zamknięta 3;
409. dom mieszkalny ul. Zamknięta 5;
410. dom mieszkalny ul. Zdrojowa 1;
411. dom mieszkalny ul. Zdrojowa 2;
412. dom mieszkalny ul. Zdrojowa 3a;
413. budynek gospodarczy ul. Zdrojowa 4;
414. dom mieszkalny ul. Zdrojowa 4;
415. dom mieszk.-gosp. ul. Zdrojowa 5;
416. dom mieszkalny ul. Zdrojowa 7;
417. dom mieszkalny ul. Zdrojowa 11;
418. basen zdrojowy ul. Zdrojowa;

PORAJÓW
419. dom mieszkalny ul. Celnicza 2;
420. dom mieszkalny ul. Kolejowa 1;
421. dom mieszkalny ul. Poniatowskiego 2;
422. dom mieszkalny ul. Poniatowskiego 3;
423. dom mieszkalny ul. Poniatowskiego 10;
424. dom mieszkalny ul. Poniatowskiego 13-14;
425. dom mieszkalny ul. Poniatowskiego 18;
426. dom mieszkalny ul. Różana 7;
427. dom mieszkalny ul. Różana 12;
428. dom mieszkalny ul. Różana 16;
429. dom mieszkalny ul. Różana 18;
430. dom mieszkalny ul. Różana 19;
431. dom mieszkalny ul. Spokojna 1;
432. dom mieszkalny ul. Spokojna 2;
433. dom mieszkalny ul. Spokojna 4;
434. dom mieszkalny ul. Spokojna 8;

POSADA
435. kaplica nie użytkowana;
436. budynek klubu rolnika;
437. remiza OSP;
438. stacja kolejowa;
439. dom mieszkalny nr 6 (d.62);
440. dom mieszk.-gosp. nr 7 (d.68);
441. dom gospodarczy nr 7 (d.68);
442. stodoła nr 7 (d.68);
443. dom mieszkalny nr 9 (d.70);
444. dom mieszkalny 10;
445. dom mieszk.-gosp. nr 14 (d.47);
446. stodoła nr 14 (d.47);
447. dom mieszk.-gosp. nr 15 (d.74);
448. dom mieszkalny nr 16 (d. 49);
449. dom mieszkalny nr 17 (d. 76);
450. dom mieszkalny nr 19;
451. dom mieszkalny nr 20 (d. 38);
452. dom mieszkalny nr 21 (d. 83);
453. budynek gospodarczy nr 23 (d. 84);
454. budynek gospodarczy nr 23 (d. 84);
455. budynek gospodarczy nr 23 (d. 84);
456. dom mieszkalny nr 23 (d. 84);
457. dom mieszkalny nr 25 (d. 85);
458. dom mieszkalny nr 26 (d. 12);
459. dom mieszk.-gosp. nr 27 (d. 86);
460. stodoła nr 27 (d. 86);
461. stodoła nr 27 (d. 86);
462. dom mieszkalny nr 29;

463. **dom mieszkalny nr 32 (d. 121);**
464. **dom mieszk.-gosp. nr 34 (d. 30);**
465. **dom mieszk.-gosp. nr 35 (d. 89);**
466. **dom mieszk.-gosp. nr 36 (100);**
467. **budynek gospodarczy nr 37;**
468. **dom mieszk.-gosp. nr 39 (d. 91);**
469. **stodoła I nr 39 (d. 91);**
470. **stodoła II nr 39 (d. 91);**
471. **dom mieszkalny nr 40;**
472. **budynek gospodarczy nr 40;**
473. **budynek gospodarczy nr 40;**
474. **dom mieszkalny nr 43;**
475. **dom mieszkalny nr 44;**
476. **dom mieszkalny nr 46;**
477. **dom mieszkalny nr 47;**
478. **dom mieszkalny nr 48 (d. 17);**
479. **dom mieszkalny nr 50 (d. 16);**
480. **dom mieszkalny nr 51;**
481. **dom mieszkalny nr 52 (d. 14);**
482. **stodoła I nr 52 (d. 14);**
483. **stodoła II nr 52 (d. 14);**
484. **dom mieszkalny nr 54;**
485. **dom mieszkalny nr 60;**
486. **dom mieszkalny nr 64 (d. 2);**
487. **dom mieszkalny nr 66 (d. 4);**
488. **dom mieszkalny nr 67 (obok d. 123);**
489. **dom mieszkalny nr 69 (d. 123);**
490. **dom mieszkalny d. 98;**
491. **budynek gospodarczy d. 98;**
492. **dom mieszk.-gosp. d. 98;**

SIENIAWKA

493. **kościół filialny pw. Niepokalanego Poczęcia 1660 r., przeb. XVIII w.- nr rej. 815/J z dn. 08.03.1984 r.;**
494. **mur cmentarny;**
495. **restauracja ul. Kolejowa;**
496. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 1;**
497. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 4;**
498. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 5;**
499. **dom mieszkalny ul. Kolejowa 6;**
500. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 1;**
501. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 2;**
502. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 4;**
503. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 11;**
504. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 14;**
505. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 16;**
506. **dom mieszkalny ul. Rolnicza 22;**
507. **dom mieszk.-gosp. ul. Rolnicza;**
508. **dom mieszkalny – obecnie bud. gosp. ul. Rolnicza 30;**
509. **dom mieszkalny nr 36;**
510. **szkoła podstawowa ul. Świerczewskiego;**
511. **dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 2;**
512. **budynek gosp. ul. Świerczewskiego 2;**
513. **budynek gosp. II ul. Świerczewskiego 2;**
514. **dom mieszk. – obecnie bud. gosp. ul. Świerczewskiego 6;**
515. **zespół budynków szpitala neurologicznego ul. Rolnicza;**
516. **szpital – portiernia;**
517. **szpital – stołówka;**
518. **szpital –przedszkole i hotel;**

519. szpital – pawilon 6, mieszkania;
520. szpital – pawilon 5, mieszkania;
521. szpital-pawilon 4;
522. szpital-pawilon 3;
523. szpital – pawilon 2;
524. szpital – pawilon 1;
525. szpital – budynek główny;
526. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 8;
527. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 10;
528. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 14;
529. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 17;
530. dom mieszkalny ul. Świerczewskiego 22;

WOLANÓW
531. dom mieszkalny nr 1;
532. stodoła nr 1;
533. dom mieszkalny nr 2;
534. budynek gospodarczy I nr 2;
535. budynek gospodarczy II nr 2;
536. stodoła I nr 2;
537. stodoła II nr 2;
538. dom mieszk.-gosp. nr 3;
539. stodoła nr 3;
540. dom mieszkalny nr 4, cegła, k. XIX w.;
541. budynek gospodarczy nr 5;
542. dom mieszkalny nr 5;
543. stodoła nr 5;
544. dom mieszkalny nr 11;
545. dom mieszkalny nr 17;
546. stodoła nr 17;
547. dom mieszkalny przy budynku nr 17;
548. dom mieszkalny nr 18;
549. dom mieszk.-gosp. nr 19;
550. dom mieszk.-gosp. przy budynku nr 19;
551. budynek gospodarczy nr 22;
552. dom mieszkalny nr 22;

WYSZKÓW
553. dom mieszkalny nr 2;
554. dom mieszkalny nr 7;
555. dom mieszkalny nr 8;
556. dom mieszkalny nr 10;
557. dom mieszkalny nr 12;
558. dom mieszkalny nr 16;
559. dom mieszkalny nr 18;
560. dom mieszkalny nr 20;
561. dom mieszkalny nr 21;
562. budynek gospodarczy nr 21;
563. dom mieszkalny nr 23;
564. dom mieszkalny nr 24;
565. dom mieszkalny nr 25;
566. dom mieszkalny nr 26;
567. dom mieszkalny nr 30;
568. stodoła nr 32;
569. dom mieszkalny nr 32;
570. stodoła II nr 32;
571. dom mieszkalny nr 33;
572. stodoła nr 33;
573. dom mieszkalny nr 37;

574. budynek obok nr 37;
575. dom mieszkalny nr 39;
576. dom mieszkalny nr 41;
577. dom mieszkalny nr 43;
578. dom mieszkalny nr 42;
579. dom mieszkalny nr 44;
580. dom mieszkalny nr 45;
581. dom mieszkalny nr 46;
582. dom mieszkalny nr 47;
583. dom mieszkalny nr 48;
584. stodoła nr 48;
585. dom mieszkalny nr 52;
586. dom mieszkalny nr 53;
587. dom mieszkalny nr 55;
588. dom mieszkalny nr 56;
589. dom mieszkalny nr 59;
590. dom mieszkalny nr 62;
591. dom mieszkalny nr 63;
592. dom mieszkalny nr 70;
593. dom mieszkalny nr 71.

Dodatkowo Gminną Ewidencją Zabytków ujęte są:
- **układy ruralistyczne wsi: Lutogniewie, Krzewina, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów, Jasna Góra, Opolno Zdrój, Kopaczów, Porajów i Sieniawka;**
- **układy urbanistyczne koloni mieszkaniowych o. Trzciniec i o. Zatonie.**

Gminny zasób wartości kulturowych podlegających ochronie uzupełniają stanowiska archeologiczne, z czego 4 figurują w rejestrze zabytków.

Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków zawiera poniższe zestawienie:
Bogatynia-Trzciniec – zamek (XIII – XIV wiek) – nr rej.174/Arch/65 z dnia 06.12.1965 r.
Bratków – grodzisko (XI – XIII wiek) – nr rej.163/Arch/65 z dnia 20.11.1965 r.
Posada – grodzisko (XII – XIII wiek) – nr rej.221/Arch/66 z dnia 25.06.1966 r.
Posada – grodzisko (X/XI – XII wiek) – nr rej.222/Arch/66 z dnia 04.07.1966 r.

Wykaz stanowisk archeologicznych – nie wpisanych do rejestru zabytków - zawiera tabela:
WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH NA TERENIE MIASTA I GMINY BOGATYNIA

Nr stan. w miejsc.	Numer obszaru AZP	Numer na obszarze AZP	Rodzaj stanowiska	Kultura	Chronologia	Materiał masowy	Materiał wyodrębniony
	numer rejestru zabytków						
BOGATYNIA - TRZCINIEC							
1	82-8 174/Arch/65 (z dnia 06.12.1965 r.)	8	RUINY ZAMKU		XIII – XV W.	ceram.	wyroby metalowe
BOGATYNIA - ZATONIE							
1	82-8	4	ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYC-KA?	III – V EB HA C-D	5 frgm. ceram.	1 odłupek krzemienny
2	82-8	5	OSADA		PÓŹNE ŚRE-DNIOWIECZE XIV-XIV	3 frgm. ceram.	
BRATKÓW							
b.n.	81-8 163/Arch/65 (z dnia 20.11.1965 r.)	b.n.	GRODZISKO	WCZE-SNO-ŚRE-DNIOW.	XI – XIII W.	ceram.	wyroby meta-lowe

2	82-9	13	OSADA		XIV-XV W.	4 fragm. ceram.	1 fragm. ceram. z ornamentem rytym
			ŚLAD OSADNICTWA	ŁUŻYCKA?	III – V EB Ha C-D	2 fragm. ceram.	
3	82-9	12	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE	1 fragm. ceram.	
4	82-9	11	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE	1 fragm. ceram.	
DZIAŁOSZYN							
1	82-8	7	ŚLAD OSADNICTWA		PRADZIEJE	1 fragm. ceram.	
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV	5 fragm. ceram.	
2	82-8	6	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XIV	1 fragm. ceram.	
3	82-8	5	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV	3 fragm. ceram.	
4	82-9	24	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV	3 fragm. ceram.	
5	82-9	15	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV	1 fragm. ceram.	
6	82-9	16	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV	3 fragm. ceram.	
7	82-9	18	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV	2 fragm. ceram.	
8	82-9	23	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV	1 fragm. ceram.	
9	82-9	22	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV	5 fragm. ceram.	
10	82-9	21	ŚLAD OSADNICTWA		ON	1 fragm. ceram.	
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV	1 fragm. ceram.	
11	82-9	20	ŚLAD OSADNICTWA		ON	1 fragm. ceram.	
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIII-XV	1 fragm. ceram.	
12	82-9	19	ŚLAD OSADNICTWA		ON	1 fragm. ceram.	
			ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV	3 fragm. ceram.	
13	82-9	17	ŚLAD OSADNICTWA		PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE XIV-XV	2 fragm. ceram.	
			ŚLAD OSADNICTWA		ON	3 fragm. ceram.	
14 (brak lokalizacji)	82-9	25	ŚLAD OSADNICTWA	CELTYCKA	OKRES LATEŃSKI 2 POŁ. I W. P.N.E.		MONETA – naśladownictwo monety Filipa II Macedońskie-go

PORAJÓW							
1	**84-7**	**1**	**OSADA**		**XIV-XV W.**	**19 fragm. ceram.**	**fragm. ceram. zdobionej motywem rytym**
2	**84-7**	**2**	**OSADA**		**XIV-XV W.**	**38 fragm. ceram.**	**fragm. ceram. zdobionej motywem rytym I stem-plowym**
POSADA							
1	**82-8**	**10**	**GRODZISKO STOŻKOWATE**	**WCZE-SNO-ŚRE-DNIOW.**	**XI – XII W.**	**ceram.**	
	221/Arch/66 (z dnia 25.06.1966 r.)						
2	**82-8**	**9**	**GRODZISKO**	**WCZE-SNO-ŚRE-DNIOW.**	**X/XI – XII W.**	**ceram.**	
	222/Arch/66 (z dnia 04.07.1966 r.)						
3	**82-8**	**3**	**ŚLAD OSADNICTWA**	**ŁUŻYC-KA?**	**III – V EB**	**2 fragm. ceram.**	
			ŚLAD OSADNICTWA		**XIV-XV W.**	**4 fragm. ceram.**	
4	**82-8**	**2**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**XIV-XV W.**	**6 fragm. ceram.**	
5	**82-8**	**1**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**XIII-XV W.**	**6 fragm. ceram.**	
			ŚLAD OSADNICTWA		**XVI-XVII W.**	**8 fragm. ceram**	**ceramika szkliwiona**
6	**82-9**	**14**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**X-XIV W.**	**2 fragm. ceram**	
			ŚLAD OSADNICTWA		**XVI-XVIII W.**	**5 fragm. ceram**	**ceramika szkliwiona**
WIGANCICE ŻYTAWSKIE							
1	**82-9**	**8**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**XIV-XV W.**	**2 fragm. ceram**	
			ŚLAD OSADNICTWA		**XVII-XVIII W.**	**3 fragm. ceram**	**2 fragm. kafli emaliowanych**
2	**82-9**	**9**	**ŚLAD OSADNICTWA**	**ŁUŻYC-KA?**	**PRADZIEJE**	**2 fragm. ceram**	
			ŚLAD OSADNICTWA		**XIII-XV W.**	**4 fragm. ceram**	
3	**82-9**	**10**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**XIII-XV W.**	**4 fragm. ceram**	
WOLANÓW							
1	**82-9**	**7**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**XIII-XV W.**	**5 frgm. ceram.**	
2	**82-9**	**6**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**XIV-XIV W.**	**3 frgm. ceram.**	
3	**82-9**	**5**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**XIV W.**	**7 frgm. ceram.**	
			ŚLAD OSADNICTWA		**PRADZIEJE**	**2 frgm. ceram.**	
4	**82-9**	**24**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**X-XIV W.**	**5 frgm. ceram.**	
5	**82-9**	**15**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**X-XIV W.**	**1 frgm. ceram.**	
6	**82-9**	**16**	**ŚLAD OSADNICTWA**		**X-XIV W.**	**5 fragm. ceram.**	
			OSADA	**ŁUŻYCKA**	**IV-VEB, Ha C-D**	**14 fragm. ceram.**	**1 przęślik gliniany**

WYSZKÓW							
1	82-9	1	ŚLAD OSADNICTWA		XIII – XV W.	5 frgm. ceram.	

Poza wyżej określonymi zidentyfikowanymi stanowiskami archeologicznymi na obszarze gminy mogą występować inne stanowiska i obiekty związane z osadnictwem średniowiecznym i pradziejowym.
Obszarami szczególnie cennymi ze względu na możliwość występowania tego rodzaju zabytków archeologicznych są zabytkowe układy ruralistyczne poszczególnych wsi oraz ich najbliższe otoczenie. Obszary te wymagają ochrony poprzez wyznaczenie strefy ochrony archeologicznej oraz – w przypadku prac ziemnych i budowlanych – określonego w przepisach odrębnych postępowania lub przeprowadzenia ratowniczych badań archeologicznych.

5. CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNA. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW.

Demografia.

Stan i zmiany ludnościowe w latach 1980–2010.
Liczba ludności ogółem w gminie w roku 2010 wynosiła 24661 osób, z tego w mieście 18591, na terenach wiejskich 6070. W stosunku do roku 1980 w gminie liczba ludności nie uległa zmianie. Od roku 1995 następuje systematyczny spadek liczby ludności zarówno w gminie jak i w mieście.

Analizując stan liczby mieszkańców w poszczególnych latach ostatniego trzydziestolecia zauważa się, że na przestrzeni ostatnich 30 lat liczba ludności podlegała pewnym wahaniom. W latach dziewięćdziesiątych w stosunku do roku 1980 nastąpił wzrost liczby ludności, natomiast w następnym latach liczba ludności zbliżyła się do stanu z roku 1980. (szczegółowe dane podaje załączona tabela nr 1).
Potencjał demograficzny gminy stanowi zaledwie 0,86% ogólnej liczby ludności województwa dolnośląskiego i 26,7% potencjału demograficznego powiatu zgorzeleckiego (m. Zgorzelec, m. Zawidów, m. i gm. Bogatynia, m. i gm. Pieńsk, m. i gm. Węgliniec, gm. Sulików, gm. Zgorzelec).
Na 1km^2 przypada 182 osoby, przy średniej gęstości zaludnienia w woj. dolnośląskim 144 osoby/km^2 i w powiecie zgorzeleckim 110 osób/km^2 (w mieście Bogatynia 311 osoby/km^2).

Struktura ludności wg płci.

Miernikami stosowanymi przy badaniu struktury ludności wg płci, są:
– udziały mężczyzn i kobiet w ogólnej liczbie ludności,
– współczynnik feminizacji, wyrażający relację liczby kobiet do liczby mężczyzn.

Udział mężczyzn w ogólnej liczbie ludności gminy w roku 2010 wynosił 48,9%, w 1995 r. – 49,6%. Ze spadkiem ww. wskaźnika wystąpił w tych latach wzrost wartości współczynnika feminizacji ze 102 kobiet na 100 mężczyzn w roku 1995, do 104 w roku 2010. Wielkość tego współczynnika kształtuje się na niższym poziomie niż średnio w województwie dolnośląskim (108 kobiet na 100 mężczyzn). Analogiczne wskaźniki w mieście wynoszą 48,9% w roku 1995 i 48,2% w roku 2010 oraz 104 kobiet na 100 mężczyzn w roku 1995 i 107 kobiet na 100 mężczyzn w roku 2010, na terenach wiejskich 51,4% w roku 1995 i 51,2% w roku 2010 oraz 94 mężczyzn na 100 kobiet w roku 1995 i 96 kobiet na 100 mężczyzn w roku 2010.

Ruch naturalny i wędrówkowy.

W ostatnich latach zarówno w mieście jak i na terenach wiejskich obserwuje się dynamiczny spadek przyrostu naturalnego. W 1995 roku przyrost naturalny w mieście wynosił 61 osób, na terenach wiejskich - 9, natomiast w roku 2010 w mieście jeszcze dodatni (19 osób) na wsi ujemny (- 2 osoby). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców analogicznie wynosił; w mieście 3,04‰ i 1,2‰, na terenach wiejskich –-1,35‰ i –0,32‰.

Przyrost naturalny w mieście w analizowanym okresie, czyli od roku 1995 wykazuje tendencje spadkowe, natomiast na terenach wiejskich ulega wahaniom.

W roku 2010 przyrost naturalny wynosił średnio w gminie 0,93‰ i był wyższy od średniego przyrostu naturalnego w województwie dolnośląskim, który był ujemny i wynosił -0,36‰ oraz w powiecie zgorzeleckim -1,01‰.

Saldo ruchu wędrówkowego, stanowiące różnicę między napływem a odpływem ludności w gminie przez wszystkie analizowane lata, z wyjątkiem roku 1995 i 2000 było ujemne, czyli więcej ludzi wymeldowało się z gminy niż zameldowało. Na terenach wiejskich jedynie w latach 2000 i 2005 odnotowano dodatnie saldo ruchu wędrówkowego, a w mieście w roku 1995, w pozostałych analizowanych latach, zarówno w mieście jak i na terenach wiejskich saldo było ujemne. Największy odpływ ludności na terenach wiejskich odnotowano w roku 1995, natomiast w mieście w roku 2010. Ujemne saldo migracji oraz stale zmniejszający się wskaźnik przyrostu naturalnego może utrzymać istniejące w poszczególnych latach tendencje spadkowe ludności, zarówno na terenach wiejskich jak i w mieście.

Struktura wieku ludności gminy.

Aktualna struktura ludności wg wieku w poważnym stopniu determinuje kształtowanie się przyszłych tendencji w zakresie rozwoju ludności. Zmiany w strukturze wieku wywierają istotny wpływ na inne zjawiska społeczne oraz gospodarcze, stymulując m.in. rozmiary potrzeb w zakresie infrastruktury społecznej czy też stopień aktywności zawodowej.

Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, polegające na wzroście w ogólnej liczbie udziału osób starszych.

W strukturze wieku ludności gminy (w roku 2009) na tle województwa dolnośląskiego należy adnotować nieznacznie większy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (gmina – 21,4%, województwo – 18,8%) oraz mniejszy udział ludności w wieku poprodukcyjnym (gmina – 10,8%, województwo – 13,5%) oraz porównywalny udział ludności w wieku produkcyjnym (gmina – 67,8%, województwo – 67,7%). W mieście Bogatynia w stosunku do miast województwa dolnośląskiego odnotowano wyższe udziały ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz niższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym. Procentowy udział poszczególnych grup wiekowych, z uwzględnieniem powiatu zgorzeleckiego zawiera poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Gmina Bogatynia		woj. dolnośląskie		Powiat zgorzelecki
	Ogółem	Miasto	Ogółem	Miasta	
Ogółem w tym w wieku:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
przedprodykcyjnym	21,4	21,0	18,8	17,5	19,5
produkcyjnym	67,8	68,8	67,7	68,3	67,6
poprodukcyjnym	10,8	10,2	13,5	14,2	12,9

Wskaźnik obciążenia ludności w wieku przedprodukcyjnym (do 18 lat) na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie wynosi 31,5, w woj. dolnośląskim 28,3, natomiast w powiecie zgorzeleckim 29,7.
Wskaźnik starości demograficznej wyrażający się stosunkiem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w gminie wynosi 50,8 (w woj. dolnośląskim – 70,6, w powiecie zgorzeleckim – 65,2).

Wskaźnik obciążenia demograficznego ustalony jako stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed i poprodukcyjnym) przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Bogatynia wynosi 47,6 w woj. dolnośląskim – 48,3).
Szczegółowe wskaźniki na tle woj. dolnośląskiego i powiatu zgorzeleckiego przedstawiono poniżej:

	a	b	c	d
Woj. dolnośląskie	**70,6**	**28,3**	**20,0**	**48,3**
Miasta woj. dolnośląskiego	**81,4**	**25,6**	**20,8**	**46,4**
Powiat zgorzelecki	**65,2**	**29,7**	**19,4**	**49,1**
Gmina Bogatynia	**50,8**	**31,5**	**16,0**	**47,6**
Miasto Bogatynia	**48,3**	**30,6**	**14,8**	**45,4**

Opracowano na podstawie danych z 31.12.2009 r.

a – starość demograficzna – ludność powyżej 65 lat na 100 osób w wieku do 18 lat,
b – obciążenie dziećmi i młodzieżą (do 18 lat) na 100 osób w wieku produkcyjnym,
c – obciążenie ludźmi starszymi (> 65 lat) na 100 osób w wieku produkcyjnym,
d – obciążenie ludnością nieprodukcyjną (do 18 lat i > 65 lat) na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Gmina na tle regionu charakteryzuje się korzystnymi wskaźnikami mówiącymi o zjawisku jakim jest udział ludności w wieku poprodukcyjnym (w gminie 10,8% w województwie dolnośląskim 13,5%) oraz wyższymi wskaźnikami ludności w wieku przedprodukcyjnym (w gminie 21,4%, w województwie dolnośląskim 18,8%)

W ciągu ostatniego dziesięciolecia zaobserwowano w gminie spadek udziału dzieci i młodzieży (z 24,5% do 21,4%) oraz spadek udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (z 12,3% do 10,8%). W skali regionu ogólnie występującym zjawiskiem jest spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. W gminie obserwuje się spadek ludności zarówno w wieku przedprodukcyjnym jak i poprodukcyjnym.

ZMIANY LUDNOŚCIOWE W POSZCZEGÓLNYCH LATACH:

Wyszczególnienie	Liczba ludności		
	Ogółem	Miasto Bogatynia	Tereny wiejskie
1980 rok	24655		
1985 rok	24577		
1990 rok	26029		
1995 rok	26686	20037	6649
2000 rok	25694	19536	6158
2005 rok	25317	19112	6205
2008 rok	24942	18780	6162
2009 rok	24796	18688	6108
2010 rok	24661	18591	6070

Opracowano na podstawie danych Ośrodka Statystyki Samorządów Terytorialnych

RUCH NATURALNY LUDNOŚCI
miasto Bogatynia:

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny		Małżeństwa	
			w liczbach	na 1000 M	w liczbach	na 1000 M
1995	240	179	61	3,04	89	4,44
2000	192	178	14	0,72	94	4,81
2005	206	177	29	1,52	88	4,60
2008	211	172	39	2,08	137	7,29

2009	202	181	21	1,12	114	6,10
2010	199	180	19	1,02	95	5,11

tereny wiejskie:

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny		Małżeństwa	
			w liczbach	na 1000 M	w liczbach	na 1000 M
1995	71	80	-9	-1,35	29	4,36
2000	72	59	13	2,11	25	4,06
2005	63	72	-9	-1,45	36	5,80
2008	65	84	-19	-3,08	34	5,52
2009	67	65	2	0,32	29	4,75
2010	75	77	-2	-0,32	29	4,78

Opracowano na podstawie danych Ośrodka Statystyki Samorządów Terytorialnych.

RUCH WĘDRÓWKOWY LUDNOŚCI
miasto Bogatynia

Lata	Napływ	Odpływ	Saldo ruchu wędrówkowego
1995	371	150	221
2000	253	287	-34
2005	147	239	-92
2008	180	257	-77
2009	146	249	-103
2010	135	251	-116

tereny wiejskie

Lata	Napływ	Odpływ	Saldo ruchu wędrówkowego
1995	113	228	-115
2000	219	185	34
2005	108	99	9
2008	95	144	-49
2009	101	117	-16
2010	105	141	-36

Opracowano na podstawie danych Ośrodka Statystyki Samorządów Terytorialnych.

Mieszkalnictwo.

Wielkość zasobów mieszkaniowych, a także ich standard techniczny bezpośrednio wpływają na warunki mieszkaniowe ludności. W końcu 2009r. w gminie znajdowało się 8731 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 562,1 tys. m^2, z tego w mieście 6772 mieszkań o powierzchni 418,3 tys. m^2. Poprawa warunków mieszkaniowych jaka nastąpiła na przestrzeni lat 1989–2009, a którą przedstawiają zmiany we wskaźnikach, jest głównie skutkiem ilościowego wzrostu stanu zasobów mieszkaniowych o 11,68%, któremu towarzyszył spadek liczby ludności w analizowanych latach.

Zestawienie porównawcze podstawowych relacji ilościowych oraz wskaźników dotyczących mieszkalnictwa na terenie gminy Bogatynia w latach 1989 – 2009

		Stan			
		1989		2009	
		Gmina ogółem	**Miasto** Bogatynia	**Gmina** ogółem	**Miasto** Bogatynia
1.	**Stan ilościowy zasobów mieszkaniowych**				
	- mieszkania	**7476**	**5432**	**8731**	**6772**
	- izby	**26410**	**18853**	**32426**	**24578**
	- powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m^2	**433,7**	**304,1**	**562,1**	**418,3**
2.	**Liczba gospodarstw domowych**	**7994**	**5691**	**9016**	**6771**
3.	**Ludność w mieszkaniach**	**25594**	**18616**	**24796**	**18688**
4.	**Przeciętne wskaźniki charakteryzujące:**				
	a) stan zasiedlenia mieszkań:				
	- liczba osób/mieszkanie	**3,42**	**3,42**	**2,84**	**2,76**
	- liczba osób/izbę	**0,97**	**0,99**	**0,76**	**0,76**
	- m^2p.u. na osobę	**16,9**	**16,3**	**22,7**	**22,4**
	- liczba gosp.dom./100 mieszkań	**107**	**105**	**103**	**100**
	b) wielkość mieszkania:				
	- m^2 p.u./mieszkanie	**58,0**	**56,0**	**64,4**	**61,8**
	- izb/mieszkanie	**3,53**	**3,47**	**3,71**	**3,63**

Szybszy w latach 1989–2009 przyrost zasobów mieszkaniowych w porównaniu z dynamiką przyrostu ludności dał w efekcie pewne „polepszenie" wskaźników zagęszczenia mieszkań i izb. W skali gminy przeciętna liczba osób w mieszkaniu spadła z 3,42 w 1989 roku do 2,84 w roku 2009, przy wzroście przeciętnego metrażu pomieszczeń przypadającej na 1 osobę (z 16,9 do 22,7) oraz spadku ilości osób na izbę (z 0,97 do 0,76). W mieście generalnie wszystkie wskaźniki również uległy „polepszeniu". (szczegółowe dane w powyższej tabeli). Szacunkowy wskaźnik współzamieszkiwania w gminie wynosi 103 gospodarstw domowych/100 mieszkań.
Warunki mieszkaniowe w gminie na tle województwa dolnośląskiego układają się mniej korzystnie. Przeciętna liczba osób w mieszkaniu w województwie wynosi 2,76 osób (w gminie 2,84), a wielkość powierzchni użytkowej przypadającej na 1 osobę wynosi 24,6m^2 (w gminie 22,7m^2).
Planowane zamierzenia w odniesieniu do liczby mieszkań determinują w głównej mierze dwa rodzaje potrzeb; potrzeby wynikające z aktualnej sytuacji mieszkaniowej oraz te, które wywołane zostaną ewentualnymi zmianami demograficznymi.

W stosunku do liczby zawieranych małżeństw przyrost mieszkań, nie zabezpiecza potrzeb. W roku 2006 zawarto w gminie ogółem 124 małżeństw, a oddano do użytku tylko 8 mieszkań, analogicznie w roku 2009 – 143 małżeństwa i 25 mieszkań.
Obecne warunki zamieszkiwania w gminie należy ocenić jako nie w pełni zadawalające, a przyczyną tego stanu rzeczy są:

- **nie w pełni zaspokojone potrzeby w zakresie samodzielnego użytkowania mieszkań,**
- **niezadawalający standard mieszkań z uwagi na brak wyposażenia w podstawowe instalacje sanitarne,**
- **zniszczenie substancji mieszkaniowej na skutek powodzi w 2010 r.**

Założeniem Studium jest doprowadzenie do odczuwalnej poprawy warunków życia w przeznaczonej do zachowania zabudowie, co staje się nieodzowne z uwagi na stale rosnące w tym względzie aspiracje społeczne. Zrealizowanie tego zamierzenia wymagać będzie:

- **częściowego rozgęszczenia mieszkań nadmiernie obecnie zaludnionych,**
- **zahamowania procesu dalszej fizycznej i społecznej degradacji zasobów poprzez maksymalne i możliwe w istniejących warunkach zakresu ich odnowy,**

W obecnej sytuacji gospodarczej, koniecznością jest maksymalne wykorzystanie istniejących zasobów mieszkaniowych, pomimo złego stanu eksploatowanej substancji mieszkaniowej. Zakładając maksymalną adaptację obecnych zasobów, bierze się jednak pod uwagę nieuchronność ubytków mieszkaniowych w budynkach całkowicie zużytych fizycznie, w obiektach substandardowych, a także ubytków powodowanych wypadkami losowymi (m.in. powódź w 2010 r.) oraz wyburzeniami urbanistycznymi.

Zakłada się, że ok. 0,5 – 0,75% mieszkań wypadnie z istniejącej substancji mieszkaniowej, z uwagi na uwarunkowania przedstawione powyżej, co daje ok. 60 – 85 mieszkań.

Nadmierne obecnie zagęszczenie części zabudowy wynika z niedoboru ilościowego mieszkań w stosunku do liczby gospodarstw domowych, który jak się szacuje – wynosi ok. 285 mieszkań, przyjmując, że średnia ilość osób przypadająca na 1 gospodarstwo domowe wynosi 2,76 osoby.

Mając na uwadze powszechnie obowiązujące zjawisko dobrowolności współzamieszkiwania części gospodarstw domowych, uznano, że zaspokojenie ilościowych potrzeb mieszkaniowych nie będzie wymagać osiągnięcia bezwzględnej równowagi między liczbą gospodarstw domowych, a ilością mieszkań. Uważa się, że cel ten zostanie osiągnięty, jeśli przyrost nowych mieszkań doprowadzi do ustabilizowania się przeciętnych wskaźników współzamieszkiwania na poziomie ok. 101 gospodarstw domowych na 100 mieszkań. Przy takim założeniu niedobór mieszkań w stosunku do liczby gospodarstw domowych wynosi ok. 230 mieszkań przy zachowaniu istniejących warunków zamieszkiwania tj. utrzymania na obecnym poziomie standardu powierzchniowego zamieszkiwania (przeciętna wielkość mieszkania ok. 64,4m^2 i ok. 22,7m^2 przypadająca na osobę).

Przy założeniu, że zgodnie ze światowymi standardami mieszkaniowymi, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania winna wynosić 70 m^2, ocenia się, że niedobór mieszkań dla aktualnej liczby ludności wynosi ok. 300 mieszkań.

Przy nieznacznym wzroście liczby ludności miasta do ok. 25000 osób, potrzeby mieszkaniowe dla zwiększonej liczby ludności ocenia się na ok. 140 mieszkań (przy przeciętnej powierzchni użytkowej – 30 m^2/osobę i przeciętnej wielkości mieszkania – 70 m^2.

W stosunku do liczby zawieranych małżeństw przyrost mieszkań, nie zabezpiecza potrzeb. W roku 2009 zawarto w gminie ogółem 143 małżeństw, a oddano do użytku tylko 25 mieszkań. analogicznie w roku 2006 – 124 małżeństwa i 8 mieszkań.

<u>Infrastruktura społeczna.</u>

Placówki oświatowo-wychowawcze.

Infrastruktura społeczna w zakresie oświaty i wychowania o lokalnym znaczeniu obejmuje przede wszystkim przedszkola i szkoły podstawowe, natomiast o znaczeniu ponadlokalnym szkoły średnie.

Przedszkola.

Na terenie gminy i miasta znajdują się następujące obiekty przedszkolne:

- **Publiczne Przedszkole Nr1 w Porajowie, przy ulicy Górniczej 1c, liczące 3 oddziały; do przedszkola tego uczęszcza 76 dzieci;**
- **Publiczne Przedszkole Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Bogatyni, przy ulicy 1 Maja 33, liczące 6 oddziałów; do przedszkola uczęszcza 138 dzieci;**
- **Publiczne Przedszkole Nr 4 w Bogatyni, przy ulicy Chopina 12, liczące 3 oddziały; do przedszkola uczęszcza 75 dzieci;**
- **Publiczne Przedszkole Nr 5 w Bogatyni, przy ulicy Chopina 13, liczące 5 oddziałów; do przedszkola uczęszcza 142 dzieci;**
- **Publiczne Przedszkole Nr 6 w Bogatyni, przy ulicy Wyczółkowskiego 32, liczące 6 oddziałów i 142; do przedszkola uczęszcza 142 dzieci;**

- **Publiczne Przedszkole Nr 7 w Bogatyni, przy ulicy Cichej 6, liczące 3 oddziały; do przedszkola uczęszcza 64 dzieci.**

Głównymi czynnikami sprawczymi zmian w warunkach funkcjonowania placówek wychowania przedszkolnego są nie tylko stan ich liczebności, lecz również wielkość zapotrzebowania na ich usługi, wyznaczone przede wszystkim liczbą dzieci w wieku 3 – 6 lat.

Liczba dzieci w mieście w wieku 3-6 wg stanu w 2009 r. wynosiła w mieście ok. 950, czyli wychowaniem przedszkolnym objętych jest ok. 67% dzieci w grupie wieku przedszkolnego (w województwie dolnośląskim 71%). W obecnej sytuacji, gdy ilość miejsc pracy dla kobiet jest ograniczona istniejące miejsca w przedszkolu zabezpieczają aktualne potrzeby.

Publiczne szkoły podstawowe, gimnazja, publiczne zespoły szkół:

Na terenie miasta i gminy zlokalizowane są następujące obiekty oświaty świadczące usługi w zakresie szkolnictwa:

- **Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Emilii Plater w Bogatyni, zlokalizowana przy ul. Bohaterów Warszawy 1, licząca 17 oddziałów szkolnych i 1 oddział przedszkolny; do szkoły uczęszcza 400 uczniów.**
- **Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 5 im. Bolesława Chrobrego w Bogatyni, zlokalizowana przy ul. Młodych Energetyków 20, licząca 9 oddziałów szkolnych; do szkoły uczęszcza 145 uczniów;**
- **Publiczna Szkoła Podstawowa im. Polskiego Czerwonego Krzyża w Opolnie Zdroju, zlokalizowana przy ul. Świerczewskiego 7a, licząca 6 oddziałów szkolnych i 2 oddziały przedszkolne; do szkoły uczęszcza 127 uczniów;**
- **Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Bogatyni, zlokalizowane przy ul. Chopina 15, licząca 20 oddziałów szkolnych; do szkoły uczęszcza 409 uczniów;**
- **Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Bogatyni zlokalizowany przy ul. Wyczółkowskiego 42a, liczący 42 oddziały szkolne i 1 oddział przedszkolny; do szkoły uczęszcza 896 uczniów;**
- **Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum im. Jadwigi Śląskiej w Działoszynie zlokalizowany w Działoszynie 33, liczący 10 oddziałów szkolnych i 1 oddział przedszkolny; do szkoły uczęszcza 220 uczniów;**
- **Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum im. Jana III Sobieskiego w Porajowie zlokalizowany przy ul. Górniczej 1, liczący 15 oddziałów szkolnych; do szkoły uczęszcza 279 uczniów.**

Ponadto na terenie miasta zlokalizowane są 2 szkoły prowadzone przez Powiat Zgorzelecki:

- **Zespół Szkół Zawodowych w Bogatyni,**
- **Liceum Ogólnokształcące w Bogatyni.**

Obecnie gminna sieć oświatowa jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb i nie przewiduje się w najbliższych latach budowy nowej bądź likwidacji żadnej z funkcjonujących obecnie placówek.

Dostępność usług ochrony zdrowia.

Zaspakajanie potrzeb z zakresu ochrony zdrowia pozostaje w ścisłym związku z liczebnością i kwalifikacjami personelu służby zdrowia, a także dostępnością zakładów służby zdrowia i punktów aptecznych.

Istniejąca na terenie miasta i gminy sieć ochrony zdrowia obejmuje:

- **Szpital Gminny w Bogatyni zlokalizowany przy ulicy Szpitalnej 16 z następującymi oddziałami:**
  - **chirurgiczny,**
  - **anestezjologiczny,**
  - **dziecięcy,**
  - **noworodkowy,**
  - **położniczo-ginekologiczny,**
  - **wewnętrzny,**
  - **2 specjalistyczne poradnie.**
- **Przychodnia Rejonowa, zlokalizowana przy ulicy Wyczółkowskiego 15 w Bogatyni, w ramach której funkcjonują gabinety lekarza pierwszego kontaktu, poradnia dziecięca, 4 poradnie specjalistyczne, gabinet zabiegowy, pracownia RTG i punkt szczepień,**

- **Przychodnia Rejonowa, zlokalizowana przy ulicy Fabrycznej 1 w Bogatyni, w ramach której funkcjonują 5 poradni specjalistycznych i gabinet zabiegowy,**
- **Wiejski Ośrodek Zdrowia w Działoszynie, w ramach którego funkcjonuje 1 gabinet,**
- **Wiejski Ośrodek Zdrowia w Opolnie Zdroju, ul. Kasztanowa 20 w ramach którego funkcjonuje 1 gabinet,**
- **Wiejski Ośrodek Zdrowia w Porajowie, ul. Różana 6, w ramach którego funkcjonuje 1 gabinet.**

Ponadto na terenie gminy funkcjonują następujące obiekty świadczące usługi w zakresie usług zdrowia i pomocy społecznej:

- **Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Sieniawce zlokalizowany przy ulicy Rolniczej 25, który obecnie podlega pod Wielospecjalistyczny Szpital im. Jana Pawła II Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Zgorzelcu,**
- **Przychodnia Lekarska „ELTUR ZDROWIE" sp. z o.o. w Bogatyni, ul. Pocztowa 13, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej,**
- **Przychodnia Lekarska „TUR-MED" sp. z o.o. w Bogatyni, ul. Mickiewicza 16, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej,**

Istniejące na terenie miasta i gminy przychodnie i szpital zaspokajają podstawowe i niektóre specjalistyczne potrzeby gminy w zakresie ochrony zdrowia. Niemniej jednak w związku z postępującym się starzeniem mieszkańców miasta, niezbędnym jest uruchomienie obiektów opieki społecznej.

Dostępność usług placówek kultury..

W zakresie zaspakajania potrzeb kulturalnych na terenie miasta główną rolę pełnią następujące obiekty:

- **Bogatyński Ośrodek Kultury zlokalizowany przy ulicy II Armii WP 1. Oraz ulicy Ogrodowej 2. Posiada 400 miejsc w sali widowiskowo-kinowej oraz salę „Atena" w której organizowane są różnego rodzaju imprezy kulturalne, konferencje, warsztaty, prezentacje, bankiety, koncerty. W ramach ośrodka działają następujące pracownie, kluby i zespoły:**
  - **pracownia języków obcych,**
  - **pracowania muzyczna,**
  - **pracownia plastyczna,**
  - **pracownia teatralna,**
  - **pracownia taneczna,**
  - **galeria wystawiennicza,**
  - **świetlica integracyjna,**
  - **sala doświadczenia świata,**
  - **sekcja fotograficzna,**
  - **kawiarnia na 90 miejsc.**

  W ramach Bogatyńskiego Ośrodka Kultury organizowane są różnego rodzaju plenerowe imprezy rekreacyjno-kulturalne.
- **Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy im. Polskich Noblistów, zlokalizowana w Bogatyni przy ulicy II Armii Wojska Polskiego 2g,**
- **Filia Biblioteczna nr 1, zlokalizowana w Bogatyni przy ulicy Ogrodowej,**
- **Filia Biblioteczna nr 2, zlokalizowana w Opolnie Zdroju, przy ulicy Kasztanowej 2,**
- **Filia Biblioteczna Nr 3, zlokalizowana w Porajowie, przy ul. Górniczej 1c,**
- **Filia Biblioteczna Nr 4, zlokalizowana w Działoszynie**

Infrastrukturę kulturalną poza obiektami Bogatyńskiego Ośrodka Kultury w Bogatyni i filii Bibliotecznych ww. miejscowościach, uzupełniają ogólnodostępne świetlice wiejskie i remizy zlokalizowane w poszczególnych miejscowościach gminy.

Istniejące na terenie miasta i gminy obiekty zaspakajają podstawowe potrzeby w zakresie kultury.

Sport.

Organizacją aktywności związanych ze sportem zajmuje się Ośrodek Sportu i Rekreacji (OSiR) w Bogatyni.

Infrastrukturę sportową w gminie tworzą między innymi:

Kompleks sportowy przy ul. Sportowej w Bogatyni obejmujący:

- **boisko do piłki nożnej,**
- **halę sportową o wymiarach 25x12x7m,**
- **boisko asfaltowe do koszykówki,**
- **boisko do siatkówki plażowej,**
- **tor rowerowo-rolkowy,**
- **siłownię**

Kompleks sportowy przy ul. Białogórskiej 28 w Bogatyni obejmujący:

- **stadion z 2 płytami piłkarskimi,**
- **kompleks lekkoatletyczny,**
- **4 korty tenisowe,**
- **boisko do siatkówki i koszykówki,**
- **boisko do piłki ręcznej,**
- **hotel z kawiarnią**

Boiska do piłki nożnej w miejscowościach:

- **Bogatynia, ul. Leśna,**
- **Sieniawka,**
- **Opolno Zdrój,**
- **Krzewina,**
- **Porajów,**

Kąpielisko elektrowni Turów

W trakcie budowy pozostaje boisko sportowe „Orlik" w Działoszynie.
Infrastrukturę sportową na terenie gminy wzbogacają obiekty i place sportowe zlokalizowane przy placówkach szkolnych.

Usługi rynkowe.
Usługi rynkowe związane z obsługą mieszańców kształtuje rynek i stan potencjału społeczno-gospodarczego gminy, w tym stan aktywności zawodowej oraz stan materialny gospodarstw domowych.

Do podstawowych i trwałych form funkcjonowania usług rynkowych należy zaliczyć:

- **targowiska w strefie nadgranicznej gminy, zlokalizowane w Sieniawce i w Porajowie;**
- **obiekty handlowe zlokalizowane w centrum Bogatyni – Tesco, Lidl, Netto;**
- **obiekty wielofunkcyjne, usługowo-turystyczne i gastronomiczne, funkcjonujące na bazie adaptowanej zabudowy;**
- **drobne obiekty usługowe związane z funkcjonowaniem centrum miasta, o szerokim zakresie działalności;**
- **częściowo zrealizowane lub realizowane obiekty usługowe, zlokalizowane w rejonie wsi Sieniawka i Porajów, jak i w obszarze strefy usługowej, związanej z funkcjonowaniem drogi turystycznej Zittau – Hradek nad Nisou.**

Usługi rynkowe na terenie gminy charakteryzują się dużą zmiennością w zakresie przedmiotu i form działalności.

Działalność gospodarczo-produkcyjna i budowlana.
Na terenie gminy Bogatynia znajduje się jedna z największych elektrowni w Polsce. BOT Elektrownia „Turów" SA zlokalizowana jest w odległości 6 km na północ od centrum miasta Bogatynia. BOT Elektrownia „Turów" SA jest elektrownią cieplną, kondensacyjną, blokową z międzystopniowym przegrzewem pary i zamkniętym układem wody chłodzącej. Udział mocy zainstalowanej elektrowni w systemie energetycznym kraju wynosi około 7 %. Paliwem podstawowym jest węgiel brunatny, dostarczany przenośnikami taśmowymi z BOT Kopalni Węgla Brunatnego "Turów" SA.
Dzięki wybudowanym nowym, sprawniejszym blokom oraz codziennej precyzyjnej i skutecznej pracy obsługi ruchu BOT Elektrownia „Turów" SA jest obecnie sprawna jak nigdy dotychczas w swojej historii.
Produkcja energii elektrycznej brutto na rok 2004 wyniosła 11.477.870 MWh.
Moc zainstalowana na dzień 31.12.2004 roku wyniosła 2.027 MW. Produkcja energii elektrycznej brutto na rok 2004 wyniosła 11.477.870 MWh. Zużycie węgla brunatnego na produkcję energii elektrycznej i cieplnej wyniosło 1.067.001Mg. Wskaźnik awaryjności w 2004 roku wyniósł 2,4 %, a wskaźnik dyspozycyjności osiągnął wartość równą 88,1 %.

Lokalizacja i powiązania sieciowe z krajowym systemem energetycznym stwarzają wyjątkowo korzystne możliwości wymiany energii z krajami sąsiadującymi, jak również udziału w rynku europejskim. Elektrownia „Turów" wybudowana została w pobliżu odkrywkowej Kopalni Węgla Brunatnego „Turów". Zgodnie z opinią geologów, obecne zasoby węgla brunatnego, oszacowane na około 500 mln ton, mogą zaspokoić zapotrzebowanie Elektrowni do 2035 roku.

Dla potrzeb Elektrowni Turów wydobycie węgla brunatnego prowadzi BOT Kopalni Węgla Brunatnego "Turów" SA. Eksploatacja złoża prowadzona jest metodą odkrywkową.

Oba przedsiębiorstwa zatrudniają około 5000 pracowników.

W otoczeniu BOT Kopalni Węgla Brunatnego Turów i Elektrowni Turów funkcjonują przedsiębiorstwa ich obsługujące w zakresie budowy maszyn, budownictwa, inżynierii lądowej i innych usług.

Rynek pracy.

Podmioty i instytucje prowadzące różnego rodzaju działalność na terenie miasta i gminy Bogatynia (wg stanu na koniec 2009 r.) zatrudniały oficjalnie 10035 osób (w tym 3329 kobiet).

Z ogólnej liczby pracujących w rozbiciu na poszczególne sekcje najwięcej osób znalazło zatrudnienie w następujących branżach (zgodnie z Europejską Klasyfikacją Działalności):

– **rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo**	– **5 (0,1%)**
– **przemysł i budownictwo**	– **7380 (73,5%)**
– **handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja**	– **841 (8,4%)**
– **działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości**	– **184 (1,8%)**
– **pozostałe usługi**	– **1625 (16,2%)**

Analizując strukturę zatrudnienia na tle województwa dolnośląskiego i powiatu zgorzeleckiego, w gminie Bogatynia obserwujemy zdecydowanie wysoki odsetek zatrudnionych w przemyśle i budownictwie (w woj. dolnośląskim – 37,3%, w powiecie zgorzeleckim 48,6%), co w związku z tym, daje niższy udział w pozostałych branżach.

Rozmiar i natężenie bezrobocia.

Jednym z ważniejszych kryteriów oceny warunków bytu mieszkańców jest możliwość uzyskania zatrudnienia. Zmiany występujące na lokalnym rynku pracy postrzegane są przez ludność i władze lokalne z dużym niepokojem. Zjawiskiem, które ciągle wywiera istotny wpływ na poziom warunków bytu ludności jest bezrobocie.

W Rejonowym Urzędzie Pracy w Zgorzelcu (wg stanu na koniec 2009r.) zarejestrowanych było 1182 osób bezrobotnych, co stanowiło ok. 4,8% ogólnej liczby ludności miasta i gminy.

Wskaźnik liczby bezrobotnych na 1000 osób w wieku produkcyjnym w gminie wynosi 69,9 (w woj. dolnośląskim 77,2).

Na szansę znalezienia pracy istotny wpływ mają: wiek, wykształcenie i staż pracy. Analizując strukturę bezrobotnych pod kątem wymienionych cech można stwierdzić, że statystyczny bezrobotny zarejestrowany w urzędzie pracy to osoby w wieku do 34 lat, z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym. Najliczniejszą grupę – 381 osób (32,2%) stanowiły osoby mieszczące się w przedziale wiekowym 25 – 34 lat, (w woj. dolnośląskim wskaźnik ten wynosił 27,6%), 260 osób (22,0%) w przedziale wiekowym 45 – 54 lata i 259 osób (21,9%) w przedziale wiekowym 24 lat i mniej. Najliczniejszą grupę jeśli chodzi o stan wykształcenia stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym oraz niepełnym podstawowym – 499 osób (42,2%), w województwie dolnośląskim – 31,9% oraz zasadniczym zawodowym – 295 osób (25,0%), natomiast jeśli chodzi o staż pracy – najliczniejsza grupa – 263 osoby (22,2%) to osoby bez stażu pracy oraz grupa ze stażem pracy 1 – 5 lat (22,1%).

Liczba bezrobotnych od roku 2007 do roku 2009 utrzymywała się na tym samym poziomie. Jedynie w roku 2008 odnotowano spadek prawie o 8,0%.

Szczegółowe dane dot. bezrobocia w poszczególnych latach w gminie przedstawia poniższa tabela.

Bezrobotni wg wieku, poziomu wykształcenia:

Lata	Liczba bezrobotnych ogółem	W wieku					Z ogółem – z wykształceniem				
		24 i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej	wyższym	średnim		zasadniczym zawodowym	gimnazjalnym i podstawowym i niepełnym podstawowym
								zawodowym	ogólnokształcącym		
2009	1182	259	381	189	260	93	55	228	105	295	499
2008	928	193	286	126	249	74	40	167	74	221	426
2007	1189	206	322	205	340	116	34	208	59	317	571

Stan społecznego zintegrowania.

Na kształt społecznego zintegrowania społeczeństwa gminy (wspólnoty), wpływają następujące zjawiska:

- **odrębność przestrzenno -architektoniczna obszaru, niepowtarzalne elementy dziedzictwa kulturowego, w tym tradycja z tradycją zabudowy łużyckiej;**
- **położenie gminy i jej znaczne wyodrębnienie terytorialne;**
- **przedsięwzięcia dotyczące funkcjonowania przestrzeni społecznej (obiekty o funkcjach społecznych), przestrzenie publiczne;**
- **dominujące instytucje życia gospodarczego –Elektrownia Turów i KWB.**

Na stan wysokiego poziomu integracji społecznej wpłynęła sytuacja wielkiej powodzi z 2010 r. i z wiązane z nią następstwa wynikające z akcji ratunkowej i podjętej odbudowy miasta.

Warunkiem rozwoju i funkcjonowania gminy jest utrzymanie zintegrowania wspólnoty społeczeństwa gminy na rzecz zbiorowego działania, identyfikacji interesu publicznego i prywatnego, jak i usprawnienia negocjacji i działań inwestycyjnych oraz podejmowania przedsięwzięć istotnych dla rozwoju gminy.

Wskazuje się na następujące działania przyczyniające się do dalszego zintegrowania społecznego gminy:

- **budowa przestrzeni publicznych;**
- **organizowanie instytucji celu publicznego realizujących przedsięwzięcia wspólnoty / gminy;**
- **organizowania i budowa instytucji / organizacji związanych z modernizacją zagospodarowania oraz promocją gminy;**
- **ochrona środowiska kulturowego i przyrodniczego.**

6. Struktura funkcjonalno-przestrzenna.

Gmina Bogatynia ma wielofunkcyjny charakter z wiodącą rolą sektora przemysłowego. Zdecydowana większość mieszkańców pracuje w miejscowych zakładach produkcyjnych. Pozostała grupa pracuje w sektorze usługowym bądź rolniczym.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna obszaru Gminy, obejmuje:

- **układ osadniczy – miasto Bogatynia (m. Bogatynia, założenia ruralistyczne Trzciniec i Zatonie oraz kolonie zabudowy osiedlowej – o. Trzciniec i o. Zatonie);**
- **układ osadniczy zabudowy wiejskiej i osiedlowej (wsie Krzewina, Lutogniewice, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów, Opolno Zdrój, Jasna Góra:, Sieniawka, Porajów, Kopaczów);**
- **obszar związany z funkcjonowaniem zespołu paliwowo-energetycznego (Kopalnia Węgla Brunatnego Turów i Elektrownia Turów);**
- **tereny otwarte, tworzących obszar rolniczo-przyrodniczy;**
- **układ komunikacyjny.**

W układzie osadniczym wyróżnia się miasto Bogatynia – jako miejski ośrodek wielofunkcyjny, pełniący następujące funkcje:

- **przemysłowe;**
- **obsługi w zakresie usług publicznych i komercyjnych dla obszaru całej Gminy;**

- **zamieszkiwania – w zabudowie osiedlowej wielorodzinnej, jak i jednorodzinnej (osiedlowej zwartej i rozproszonej, o cechach układu ruralistycznego).**

Bogatynia pełni funkcję lokalnego centrum rozwoju, które jest istotnym czynnikiem wzrostu i kumuluje usługi oraz inne działalności gospodarcze w skali umożliwiającej społeczny i ekonomiczny rozwój sąsiadujących z nimi miejscowości.

Wiejski układ osadniczy obejmuje:

- **w części północnej gminy – wielofunkcyjne układy ruralistyczne wiejskie, z zachowanym pierwotnym rozplanowaniem (wsie Krzewina, Lutogniewice, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów), z Działoszynem jako ośrodkiem wyróżniającym się w zakresie obsługi;**
- **w części zachodniej – układ trzech wsi: Sieniawka, Porajów, Kopaczów, o zróżnicowanych przestrzennie układach, zarówno ruralistycznych, jak i zwartych w kompozycji zespołach osiedlowych (zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej), z usługami o charakterze podstawowym i z rozwijającą się działalnością gospodarczą w oparciu o drogi transgraniczne Zittau – Sieniawka – Hradek nad Nisou;**
- **wieś Jasna Góra – jako wieś o układzie ruralistycznym i specyficznym położeniu, związana w zakresie obsługi i funkcjonowania z miastem Bogatynia;**
- **wieś Opolno Zdrój – wieś o układzie zarówno ruralistycznym jak i zurbanizowanym dla funkcji uzdrowiskowych i mieszkaniowych (letniskowych) – przewidziana do częściowej likwidacji w związku z rozbudową Kopalni Węgla Brunatnego Turów; poprzez częściową likwidację zainwestowania osadniczego, w większym zakresie będzie związana w zakresie obsługi z miastem Bogatynia.**

Wyróżniającym się w skali gminy obszarem jest obszar przemysłowy lub poprzemysłowy związany z funkcjonowaniem zespołu paliwowo-energetycznego – Kopalni Węgla Brunatnego Turów i Elektrowni Turów. Przewiduje się dalszą rozbudowę kopalni w kierunku południowym oraz gruntowną modernizację Elektrowni Turów.

Obszar terenów otwartych stanowi otoczenie terenów układu osadniczego oraz terenu przemysłowego.

Na obszarze terenów otwartych występują:

- **tereny infrastruktury technicznej i drogi;**
- **tereny związane ze środowiskiem przyrodniczym oraz rolniczym i leśnym z wykorzystaniem terenów, a w szczególności:**
  - **rezerwat przyrody „Grądy koło Posady";**
  - **Obszar Natura 2000;**
  - **pomniki przyrody;**
  - **stanowiska roślin i zwierząt prawnie chronionych;**
  - **tereny leśne;**
  - **grunty orne, łąki i pastwiska zaliczanych do klas bonitacyjnych od II do IVa;**
  - **grupy śródpolnej zieleni wysokiej;**
  - **istniejące ciągi zadrzewione;**
  - **ciągi ekosystemów wodno-łąkowych wzdłuż cieków;**
  - **zieleń urządzona;**
  - **złoża surowców mineralnych.**

Na części terenów otwartych podjęto przygotowania do lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Układ komunikacyjny obejmuje drogi – wojewódzkie, powiatowe, gminne – jak i tereny kolejowe (będące terenami zamkniętymi).

Istniejący i projektowany układ dróg związany jest z układem dróg regionalnych na terenie Czech i Niemiec.

Związany jest też z historycznym ich przebiegiem i historycznymi szlakami gospodarczymi.

Wykaz nazw miejscowości głównych i ich części zawiera poniższa tabela:

NAZWA MIEJSCOWOŚCI	RODZAJ MIEJSCOWOŚCI
GMINA BOGATYNIA	
Białopole	wieś
Bratków	wieś
Działoszyn	wieś
Jasna Góra	wieś
Kopaczów	wieś
Krzewina	wieś
Lutogniewice	wieś
Opolno – Zdrój	wieś
Porajów	wieś
Posada	wieś
Rybarzowice	wieś
Sieniawka	wieś
Wigancice Żytawskie	wieś
Wolanów	osada
Wyszków	wieś
Biedrzychowice Górne	wieś
MIASTO BOGATYNIA	
Markocice	część miasta
Strzegomice	część miasta
Trzciniec	część miasta
Turoszów	część miasta
Turoszów Wieś	część miasta
Zatonie	część miasta
Zatonie – Kolonia	część miasta

Uwaga: wieś Biedrzychowice Górne, Rybarzowice, część wsi Wigancice Żytawskie oraz część miasta Bogatynia – Strzegomice zostały wcielone pod tereny odkrywki Kopalni „Turów", nazwy funkcjonują jako obręby geodezyjne. Nazwy miejscowości – Turoszów Wieś i Zatonie Kolonia również nie są aktualnie używane. Powyższe nazwy zostaną jednak zachowane w wykazie urzędowych nazw miejscowości w kraju z uwagi na wartości kulturowe i historyczne regionu.

<u>Stan prawny gruntów.</u>

Strukturę własności charakteryzują określone niżej zastawienia opracowane na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Zgorzelcu.

Grunty położone na obszarze miasta Bogatynia:

lp	Rodzaj własności / grupy rejestrowe	powierzchnia ogólna	W tym			
			tereny rolne	lasy	tereny zabudowane	wody
		w ha				
1	Gr. SP	2550	479	1951	48	58
2	Gr. SP – uż. wieczyste	2116	65	638	1329	23
3	Gr. SP – spółki, przedsiębiorstwa	21	1	13	7	0
4	Gr. Gminne	613	374	5	229	0
5	Gr. Gminne - uż. wieczyste	91	12	0	76	
6	Gr. Gminne samorząd. os. prawn.	3	0	0	3	
7	Gr. osób fizycznych	457	396	14	45	

8	Gr. Spółdz.	1	0	0	1	
9	Gr. kościołów	4	0	0	4	
10	Gr. wsp. grunt	0	0	0	0	0
11	Gr. powiatu	2	0	0	2	
12	Gr. powiatu - wieczyste	0	0	0	0	0
13	Gr. województwa	31	1	3	21	
14	Gr. województwa - wieczyste	0	0	0	0	0
15	Gr. pozost. – sp prawa handl	91	48	4	39	
	Razem	5980	1376	2628	1804 + 89	83

Grunty położone na obszarze gminy Bogatynia:

lp	Rodzaj własności / grupy rejestrowe	powierzchnia ogólna	W tym			
			tereny rolne	lasy	tereny zabudowane	wody
		w ha				
1	Gr. SP	2804	1168	1465	68	37
2	Gr. SP – uż. wieczyste	1326	72	168	1063	9
3	Gr. SP – spółki, przedsiębiorstwa	12	9	0	3	0
4	Gr. Gminne	454	256	16	165	0
5	Gr. Gminne - uż. wieczyste	31	29	0	2	0
6	Gr. Gminne samorząd. os. prawn.	0	0	0	0	0
7	Gr. osób fizycznych	2255	2205	41	6	0
8	Gr. Spółdz.	0	0	0	0	
9	Gr. kościołów	6	4	0	2	0
10	Gr. wsp. grunt.	0	0	0	0	0
11	Gr. powiatu	46	0	2	44	0
12	Gr. powiatu - wieczyste	0	0	0	0	0
13	Gr. województwa	66	20	0	46	0
14	Gr. województwa - wieczyste	0	0	0	0	0
15	Gr. pozost. – sp prawa handl	595	266	5	320	4
	Razem	7595	4029	1697	1719 + 100	50
	Łącznie m/gm	13575	5405	4325	3712	133
			40%	31,8%	27,2%	1%

Na obszarze miasta Bogatynia dominuje własność indywidualna (osób fizycznych, użytkowanie wieczyste), zajmująca 2759ha, tj 46% powierzchni miasta. Drugim co do wielookości obszarem są grunty SP – 2571ha (43% powierzchni miasta). Grunty gminne zajmują 613ha, tj. około 10% obszaru miasta.

Na obszarze gminy struktura własności przedstawia się w sposób następujący:

- **własność indywidualna: 4213 ha, tj około 55% obszaru gminy;**
- **grunty SP: 2816ha, tj około 37% obszaru gminy;**
- **własność gminy: 454ha, tj około 6% obszaru gminy.**

Dodatkowo występują grunty powiatu i województwa.

Grunt własności indywidualnej oraz grunty gminy są zlokalizowane w obszarach miasta i gminy w sposób równomierny.
Duże koncentracje gruntów Skarbu Państwa (w formie zwartych kompleksów) występują w następujących miejscowościach: Krzewina, Działoszyn, Wyszków, Wolanów, Kopaczów i Białopole oraz w obszarze miasta Bogatynia.
Osobnym zwartym obszarem gruntów Skarbu Państwa jest teren związany z KWB Turów i Elektrownią Turów (Wigancice, Biedrzychowice, Rybarzowice, Opolno Zdrój, Sieniawka i m. Bogatynia).
Dominująca własność prywatna występuje we wsi Bratków i Jasna Góra oraz w obrębie układu osadniczego (terenów zabudowanych) gminy.

7. Infrastruktura techniczna

7.1. Komunikacja.

Specyficzne położenie geograficzne gminy Bogatynia powoduje, że ma ona korzystne połączenia komunikacyjne z układem drogowym zarówno Polski jak i Czech oraz Niemiec.
Drogi krajowe:
Przez teren gminy nie przebiegają drogi krajowe. Jednakże w odległości 32km od Bogatyni, w mieście Zgorzelec, rozpoczynają się ważne szlaki drogowe południowej Polski. Należą do nich:
- **droga nr 30 relacji: Zgorzelec – Lubań – Gryfów Śląski – Jelenia Góra;**
- **droga nr 94: Autostrada A4 – Legnica – Wrocław;**
- **Autostrada A4.**

Drogi wojewódzkie:
- nr 352: Zgorzelec – Bogatynia – Bogatynia/Kunratice. Droga nr 352 jest główną trasą na terenie gminy. Łączy ona od północy miasto i gminę Bogatynia z systemem drogowym województwa i kraju oraz od wschodu z przejściem drogowym Bogatynia/Kunratice (Czechy). Długość drogi na terenie gminy wynosi 18,682km.
- nr 354: Bogatynia (Zatonie) – Sieniawka – Sieniawka/Zittau. Droga nr 354 jest zachodnim odgałęzieniem drogi nr 352 i przebiega wzdłuż zachodniej granicy gminy i kraju obok rzeki Nysy Łużyckiej. Długość drogi na terenie gminy wynosi 9,280km.

Powyższy układ komunikacyjny przystosowany jest do specyficznego położenia gminy.
Łączna długość dróg wojewódzkich przebiegających przez teren gminy Bogatynia wynosi 27,962km. Powyższe drogi znajdują się w gestii Zarządu Dróg Wojewódzkich we Wrocławiu. **Trwa obecnie przebudowa obu dróg celem ich dostosowania do parametrów drogi klasy G.**

W zakresie rozbudowy i przebudowy układu dróg wojewódzkich, przewiduje się:
- **budowę i przebudowę drogi wojewódzkiej Zittau – Sieniawka – Hradek nad Nisou (łączącej drogę B-178 i R-35) – z zachowaniem docelowych parametrów jak dla drogi klasy głównej ruchu przyspieszonego – GP (na mocy umowy z dnia 05.04,2004r. pomiędzy Republiką Czeską, Republiką Federalną Niemiec i Rzeczpospolitą Polską o budowie połączenia drogowego w Euroregionie Nysa na obszarze między miastami: Bogatynia w Polsce, Hradek nad Nisou w Czechach i Zittau w Niemczech);**
- **budowę nowego obejścia południowego Bogatyni (łączącego przejście graniczne Bogatynia -Kunratice z drogą nr 12301) wraz z przebudową drogi nr 2361D – jako planowanej drogi wojewódzkiej klasy głównej – G.**

Drogi powiatowe:
Wykaz dróg powiatowych zawiera tabela:

Numer drogi	Relacja	Długość drogi w km na terenie gminy
2361 D	Sieniawka – Bogatynia	8,580
2362 D	Opolno Zdrój – granica państwa	1,193
2363 D	Sieniawka – Kopaczów	7,590
2364 D	Zittau – Hradek	1,453
2365 D	Wyszków – Wolanów	2,278

2366 D	Opolno Zdrój – Jasna Góra – Bogatynia	4,896
2367 D	Działoszyn – Wyszków – Bogatynia	6,570
2368 D	Działoszyn – Posada	1,757
2369 D	Droga nr 352 – Lutogniewice – Kostrzyna – Ręczyn	4,522
2370 D	Krzewina – stacja PKP	2,930

Łączna długość dróg powiatowych przebiegających przez teren gminy wynosi 41,769km. Wszystkie odcinki dróg posiadają nawierzchnię twardą. Wyżej wymienione drogi znajdują się w gestii Wydziału Drogownictwa Starostwa Powiatowego w Zgorzelcu.

Drogi gminne:
Wykaz dróg gminnych zawiera uchwała nr 351/II/03 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 25 czerwca 2003 r. w sprawie nadania numerów dla dróg gminnych na obszarze Województwa Dolnośląskiego – Miasto i Gmina Bogatynia – od poz. 151 do poz. 312.
Przewiduje się modernizację, przebudowę i budowę nowych dróg gminnych, związanych z rozwojem przestrzennym miasta i rewitalizacją jego centrum oraz budową stref aktywności gospodarczej w rejonie wsi Sieniawka, Porajów, Kopaczów.
Projektowane drogi powinny odpowiadać drogom klasy lokalnej – L lub dojazdowej – D.

Komunikacja samochodowa:
Dobrze rozwinięta jest sieć komunikacji autobusowej, obsługiwanej głównie przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej (PKS) oraz prywatne BUS-y.
Dzięki niej można bezpośrednio dotrzeć do każdego sołectwa gminy oraz do miejscowości sąsiednich takich jak między innymi: Zgorzelec czy Zawidów, a także do Lubania, Legnicy czy Wrocławia.

Linie kolejowe:
- (Zgorzelec / Lubań) – Mikułowa – Bogatynia. Jest to jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa lokalnego znaczenia. Obecnie Polskie Koleje Państwowe (PKP) ze względów ekonomicznych zawiesiły ruch pociągów pasażerskich. Kursują tylko składy towarowe. Infrastrukturę kolejową na terenie gminy zbogacają następujące przystanki: Krzewina Zgorzelecka, Bratków Zgorzelecki, Turoszów, Turoszów Kopalnia oraz Bogatynia.
- Görlitz – Ostritz – Zittau. Lokalne pociągi kolei niemieckich relacji: Görlitz – Zittau obsługują poprzez stację Krzewina Zgorzelecka ruch do miasta Ostritz. Niemieckie koleje na mocy stosownych porozumień korzystają z polskiego odcinka infrastruktury kolejowej pomiędzy Krzewiną a Turoszowem.
- Zittau – Porajów – Hradek nad Nisou. Lokalne pociągi kolei niemieckich oraz czeskich relacji: Zittau – Hradek nad Nisou, na mocy stosownych porozumień, korzystają z polskiego odcinka infrastruk-tury kolejowej pomiędzy Porajowem a Kopaczowem.

Szlaki turystyczne i trasy rowerowe:
W obszarze gminy przebiega szlak turystyczny w relacji: Lutogniewice – przejście graniczne (Lutogniewice – Andelka) – Działoszyn – Wyszków – Świniec (375m n.p.m.) – Bogatynia – Bogatynia (Markocice) – Jasna Góra – Stromica (272m n.p.m.) – Opolno Zdrój – Białopole – Kopaczów – styk trzech granic – przejście graniczne (Porajów – Zittau) – Porajów – Sieniawka – Bogatynia (Turoszów) – Bogatynia (Trzciniec) – Działoszyn – Posada – przejście graniczne (Krzewina – Ostritz).
Trasy rowerowe, obejmują:
- ścieżkę rowerową o przebiegu – przejście graniczne (Lutogniewice – Andelka) – Działoszyn – Wyszków – Świniec (375m n.p.m.) – Bogatynia – Bogatynia (Markocice) – Jasna Góra – Stromica (272m n.p.m.) – Opolno Zdrój – Białopole – Kopaczów – styk trzech granic – przejście graniczne (Porajów – Zittau) – Porajów – Sieniawka – Bogatynia (Turoszów) – Bogatynia (Trzciniec) – Działoszyn – Posada – przejście graniczne (Krzewina – Ostritz);
- ścieżkę rowerową o przebiegu: przejście graniczne (Lutogniewice – Andelka) – Lutogniewice – Krzewina – przejście graniczne (Krzewina – Ostritz);
- ścieżkę rowerową o przebiegu: Bogatynia – Jasna Góra;
- ścieżkę rowerową o przebiegu: przejście graniczne (Bogatynia – Kunratice) – Bogatynia.

Dalsza rozbudowa ścieżek rowerowych nastąpi w oparciu o opracowaną w 2009r. przez władze gminy „Koncepcję budowy ścieżek rowerowych na terenie miasta i gminy Bogatynia" – opr. GOS, Szczecin.

Przejścia graniczne:
Na terenie gminy funkcjonują następujące przejścia graniczne:
z RFN:
Sieniawka – Zittau (drogowe – osobowe i towarowe);
Porajów – Zittau (drogowe – osobowe);
Krzewina – Ostritz (turystyczne);
z Republiką Czeską:
Bogatynia – Kunratice (drogowe – osobowe);
Porajów – Hradek (drogowe – osobowe);
Porajów – Hradek (turystyczne, na styku trzech granic);
Kopaczów – Ołdrzyczów, (turystyczne);
Markocice – Hermanie (turystyczne);
Bogatynia – Kunratice, (turystyczne);
Lutogniewice – Andelka (turystyczne);
Wyszków – Višniova (turystyczne);

Planowane są dodatkowe przejścia graniczne wynikające z budowy i modernizacji dróg oraz budowy ścieżek rowerowych.
W zawiązku z budową drogi wojewódzkiej klasy GP, Zittau – Sieniawka – Hradek nad Nisou (łączącej drogę B-178 i R-35) powstaną dwa przejścia graniczne drogowe.

7.2. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.

7.2.1. Zaopatrzenie w wodę.

Siecią objęte są wszystkie miejscowości w gminie.
Gmina Bogatynia jest zaopatrywana w wodę układem sieci magistralnych i rozdzielczych. Sieć wodociągowa ma łączną długość 161,9km, w tym 116km to sieć rozdzielcza i 45,9km sieć magistralna (stan na koniec 2007 roku).

Wodę ujmuje się z ujęć powierzchniowych ze zbiornika Witka i Zatonie oraz w niewielkim procencie z ujęć wód podziemnych drenażowych.
Wykaz wszystkich ujęć wód ujmowanych do spożycia dla mieszkańców gminy oraz ich krótką charakterystykę przedstawia poniższa tabela.

Wykaz ujęć wód wykorzystywanych dla potrzeb zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia

Lokalizacja SUW i rodzaj urządzenia wodnego	Właściciel/ Użytkownik	Nr ujęcia	Głębokość [m]	Wydajność maksymalna [m^3/d]	Obsługiwane miejscowości
Ujęcia wód podziemnych					
Bogatynia, ul. Pocztowa	Urząd Miasta i Gminy/ BWiO S.A.	Nr 4 (17 studni)	1,93 – 3,29	811,0	Bogatynia
		Nr 1 (29 studni)	1,79 – 3,69	684,0	
Bogatynia-Markocice		Nr 5 (16 studni)	2,50	792,0	Bogatynia
		Nr 6 (10 studni)	2,80 – 6,80	648,0	
Jasna Góra		Nr 1 (4 studnie)	2,00	90,0	Jasna Góra

Lokalizacja SUW i rodzaj urządzenia wodnego	Właściciel/ Użytkownik	Nr ujęcia	Głębokość [m]	Wydajność maksymalna [m^3/d]	Obsługiwane miejscowości
Opolno Zdrój		Nr 1 i 2 (18 studni)	1,65 – 3,57	600,0	Opolno Zdrój
Zawidów – Wrociszów (planowane)	Urząd Miasta i Gminy	Nr 1	2,30 - 3,00	370,0	Bogatynia
Ujęcia wód powierzchniowych					
Zatonie (z potoku Ochota w km 1+730)	Elektrownia „Turów" S.A.	zbiornik „Zatonie"/ „Plebanka"	-	17 280,0	Bogatynia, Sieniawka, Porajów, Kopaczów, Białopole
Niedów (z rzeki Witka w km 2+800)		zbiornik „Witka"	-	1 728,0	Posada, Wyszków, Bratków, Działoszyn, Krzewina, Lutogniewice

źródło: BWiO, UMiG, ZOW – GIG Katowice

Na terenie gminy znajdują się dwie stacje uzdatniania wody. Zakład w Zatoniu obsługuje Bogatynię oraz południową część gminy. Automatyczna stacja w Posadzie służy zaopatrzeniu w wodę północnej części gminy.
Do Zakładu Uzdatniania Wody w Zatoniu woda doprowadzana jest bezpośrednio ze sztucznego zbiornika „Zatonie„/ „Plebanka" zlokalizowanego na potoku Ochota w Zatoniu (zasilanego ze zbiornika Witka w Niedowie). Awaryjnie SUW Zatonie może być zasilana ze zbiornika wyrównania dobowego przy elektrowni „Turów" poprzez pompownię I stopnia. Natomiast do Stacji Uzdatniania w Posadzie woda ze zbiornika Witka w Niedowie doprowadzana jest bezpośrednio z rurociągu doprowadzającego wodę do elektrowni „Turów". Rurociąg ten posiada rozwidlenie biegnące również do zbiornika „Zatonie" / „Plebanka".
Dodatkowo funkcjonuje ujęcie wody w Wolanowie.

Ujęcie wody w Opolnie Zdroju, w Jasnej Górze oraz ujęcie wody nr 5 i 6 w Bogatyni – Markocicach i nr 1 i 4 Bogatyni – służą do zaopatrzenia w wodę mieszkańców wsi: Opolno Zdrój, Jasna Góra i części miasta Bogatynia.
Sieć wodociągowa obejmuje: magistralne sieci wodociągowe, rozdzielcze sieci wodociągowe oraz urządzenia i obiekty wodociągowe.
Ogółem na terenie gminy zapotrzebowanie na wodę surową do uzdatnienia wynosi 6310 m^3/d, a zapotrzebowanie na wodę uzdatnioną 4400 m^3/d.

Ocenę stanu sieci wodociągowej w gminie zawiera „Koncepcja gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Bogatynia" (opr. ZOW – GIG Katowice, P. Krawczyk).

Z analizy zawartej „Koncepcji …", wynika:
1. Gmina Bogatynia jest aktualnie zwodociągowania w ok. 99%. Nie występują więc potrzeby inwestycyjne z zakresu rozbudowy sieci wodociągowej. Niewielkie, bieżące inwestycje w tym zakresie dotyczą jedynie uzbrajania terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i działalność gospodarczą. Doinwestowania wymaga natomiast istniejąca sieć – głównie magistralna. Ze względu na jej wiek oraz zastosowane do budowy materiały (między innymi azbestocement), część odcinków wymaga całkowitej wymiany.

2. Konieczne jest rozważenie stworzenia alternatywnych źródeł zaopatrzenia w wodę ze względu na złą jakość wody, wysokie koszty oraz uzależnienie jej dostaw od Elektrowni Turów.

3. W celu uniezależnienia się od dotychczasowego źródła dostaw wody surowej na potrzeby komunalne Gminy Bogatynia, należy rozważyć budowę ujęcia na terenie Gminy Zawidów, z uwzględnieniem wariantowego jej uzdatniania (tłoczenie wody surowej do istniejącego Zakładu

Uzdatniania Wody w Zatoniu lub przeniesienie wyposażenia z Zakładu Uzdatniania Wody w Zatoniu na teren Gminy Zawidów i tłoczenie wody uzdatnionej).

4. Istnieje potrzeba wytrasowania nowych przebiegów sieci magistralnej w obszarze miasta i gminy Bogatynia.

7.2.2. Kanalizacja.

Obecnie na terenie gminy kanalizację sanitarną posiadają: miasto Bogatynia oraz wsie: Porajów i Sieniawka.

Bez kanalizacji sanitarnej pozostają miejscowości: Białopole, Bratków, Działoszyn, Jasna Góra, Kopaczów, Krzewina, Lutogniewice, Opolno Zdrój, Posada, Wolanów i Wyszków.

Aktualny stan systemu odprowadzenia ścieków na obszarze gminy charakteryzuje opracowanie „Koncepcja gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Bogatynia" (opr. ZOW – GIG Katowice, P. Krawczyk).

Charakterystyka stanu istniejącego:

1. **Siecią kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej (o długości około 47km) objętych jest ok. 79% mieszkańców gminy (dane BWiO za rok 2007). W pozostałych przypadkach, ścieki z indywidualnych gospodarstw domowych odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych, skąd wywożone są taborem asenizacyjnym do stacji zlewczych na terenie oczyszczalni ścieków w Bogatyni lub Sieniawce.**
2. **W mieście Bogatynia funkcjonuje mieszany system kanalizacji rozdzielczej i ogólnospławnej. W gminie brakuje jednolitego systemu kanalizacyjnego, ponadto znaczący jest udział kanalizacji ogólnospławnej.**
3. **Brak systemowego rozwiązania gospodarki ściekowej na terenach wiejskich przy jednoczesnym pełnym zwodociągowaniu poszczególnych wsi. Powstająca duża ilość nieodprowadzanych ścieków odprowadzana jest nielegalnymi podłączeniami do sieci kanalizacji deszczowej, a także bezpośrednim wypustem ścieków do pobliskich cieków powierzchniowych.**
4. **System kanalizacji deszczowej funkcjonuje w Bogatyni (dł. 21km), w tym na osiedlu Zatonie, jak i w Sieniawce (dł. 2,5km).**
5. **Mechaniczno-biologiczna, komunalna oczyszczalnia ścieków w Bogatyni jest zlokalizowana w północnej części miasta przy ulicy Turowskiej, której przepustowość wynosi: $Q_{śr}$=8000m^3/dobę, Q_{max}=10000m^3/dobę. Obciążanie oczyszczalni wynosi około 60%. Oczyszczalnia posiada aktualne pozwolenie wodno-prawne (decyzja Starosty Zgorzeleckiego Nr II OS.6223-34/1646/01 z dnia 20.12.2001 r.). Częścią technologiczną oczyszczalni jest Gminna Stacja Przeróbki Osadów Ściekowych, zlokalizowana przy ul. Zgorzeleckiej.**
6. **Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Sieniawce zlokalizowana jest w przy ulicy Rolniczej – przy rzece Nysa Łużycka, której przepustowość wynosi 900m³/d. Na oczyszczalnię ścieków napływają ścieki z miejscowości Sieniawka i Porajów. Oczyszczalnia posiada aktualne pozwolenie wodno-prawne (decyzja Starosty Zgorzeleckiego Nr II OS.6223-34/1646/01 z dnia 24.02.2000 r.).**
7. **Na terenie Gminy Bogatynia brak podmiotów gospodarczych, które odprowadzałyby ścieki o składzie charakterystycznym dla ścieków przemysłowych. Istniejące podmioty odprowadzają do oczyszczalni komunalnych jedynie ścieki bytowe pochodzące z ich części administracyjnych.**
8. **KWB „Turów" oraz Elektrownia „Turów" posiadają własne zakładowe oczyszczalnie ścieków, na które odprowadzają ścieki przemysłowe, natomiast część ścieków bytowych odprowadzana jest również na oczyszczalnię komunalną w Bogatyni.**

Zgodnie z opracowaną „Koncepcją gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Bogatynia" oraz prowadzonymi pracami studialnymi, przewiduje się rozbudowę gminnego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków dla obszaru całej gminy i wszystkich jednostek osadniczych.
Rozbudowę systemu uwzględniać będzie następujące dane i proponowane wariantowe rozwiązania:

1. Rozbudowa systemu oprowadzania i oczyszczania ścieków powinna być oparta o dotychczasowy bilans ścieków (zawarty w „Studium …"), zakładający produkcję ścieków w ilości około 5000m^3 /d. Prognozowany termin realizacji systemu – 2015 r.
2. Przewiduje się następujące wariantowe rozwiązania dla aglomeracji Bogatyni:

- **system scentralizowany, z jedną oczyszczalnią ścieków w Bogatyni, obsługujący: w północnej części gminy – m. Bogatynia (Zatonie, Trzciniec), Działoszyn, Posada, Bratków, Lutogniewice i Krzewina, w części południowej – Opolno Zdrój, Jasna Góra i Białopole;**
- **system zdecentralizowany, z oczyszczalnią w Bogatyni – obsługującą m. Bogatynia (Zatonie, Trzciniec) Opolno Zdrój, Jasna Góra i Białopole oraz z oczyszczalnią w Krzewinie – obsługującą Działoszyn, Posadę, Bratków, Lutogniewice i Krzewinę.**

3. Dla aglomeracji Sieniawka – Porajów – Kopaczów budowę systemu w oparciu o istniejącą oczyszczalnię w Sieniawce.

4. Dla wsi Wyszków budowa lokalnej oczyszczalni ścieków (15m^3 /d) z siecią kolektorów i przyłączy.

5. Budowa docelowego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków – niezależnie od przyjętego wariantowego systemu dla części północnej – związana jest z budową nowego układu sieci, obejmującego kolektory grawitacyjne, kolektory tłoczne i pompownie ścieków; na obszarze m. Bogatynia również z modernizacją i rozbudową kolektorów istniejących.

7.3. Sieć gazowa.

Na terenie miasta i gminy Bogatynia nie ma i nie przewiduje się budowy odcinków gazociągów przesyłowych wysokiego i podwyższonego ciśnienia. Nie ma także rozdzielczej sieci gazowej. W najbliższych latach nie przewiduje się przedsięwzięć związanych z gazyfikacją terenu gminy.

Potrzeby miasta i gminy w energię cieplną zaspokajane są przez BOT Elektrownię „Turów" SA.

7.4. Elektroenergetyka.

7.4.1. Elektroenergetyczna sieć przesyłowa.

Obecnie na terenie gminy Bogatynia znajdują się następująca elektroenergetyczna sieć przesyłowa, łącząca BOT Elektrownię „Turów" SA ze stacją systemową 400/200/100kV Mikułowa:

- fragment elektroenergetycznej linii jednotorowej o napięciu 400kV relacji Mikułowa – blok 10;
- fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220kV relacji Mikułowa – blok 9 i 8;
- fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220kV relacji Mikułowa – blok 7 i 6;
- fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220kV relacji Mikułowa – blok 5 i 4;
- fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220kV relacji Mikułowa – blok 3 i 2.

Właścicielem powyższych linii są Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA (PSE SA). Linie te są ważnymi elementami sieci przesyłowej krajowego systemu elektroenergetycznego, umożliwiającymi przesył mocy z BOT Elektrowni „Turów" SA do elektroenergetycznych stacji 400/110kV i 220/110kV. Aktualny plan inwestycyjny jak i plan rozwoju sieci przesyłowej krajowego systemu elektroenergetycznego nie ujmuje zamierzeń co do istniejących linii blokowych 220kV. Jednakże nie można wykluczyć ewentualnej przebudowy tych linii na linie 400kV, względnie na linie wielotorowe, wielonapięciowe. W związku z powyższym PSE S.A. dopuszcza możliwość modernizacji istniejących linii 400kV i 220kV oraz przebudowę istniejących linii elektroenergetycznych o napięciu 220kV na linie o napięciu 400kV, względnie na linie wielotorowe, wielonapięciowe.

Dla linii elektroenergetycznych wymagane jest wyznaczenie pasa technologicznego, w obrębie którego powinny obowiązywać ograniczenia dotyczące użytkowania i zagospodarowania terenu.

Szerokość pasa technologicznego, wymaganego przez właściciela sieci, wynosi:

- •70m (po 35m od osi linii w obu kierunkach) dla linii 220kV;
- •90m (po 45m od osi linii w obu kierunkach) dla linii 400kV.

7.4.2. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Na terenie miasta i gminy Bogatynia zlokalizowane są następujące rozdzielnie 110/20kV:

- R – 312, R – 394, R – 396 zasilające miasto;
- R – 313, R – 314 zasilające BOT KWB „Turów".

Ponadto przez teren gminy przebiegają następujące linie 110kV:

- S – 310 relacji: R-312 – R-313;
- S – 311 relacji: R-312 – Niemcy;
- S – 312 relacji: TU 110kV – R-312;

- S – 313 relacji: TU 110kV – R-313;
- S – 314 relacji: R-394 – TU 110kV;
- S – 396 relacji: R-396 – R-313;
- S – 397 relacji: R-396 – R-314.

Wszystkie miejscowości na terenie gminy są zelektryfikowane. Dostawy energii w pełni pokrywają potrzeby mieszkańców oraz jednostek gospodarczych.
W 2003 roku jej zużycie przez gospodarstwa domowe wyniosło 14726MWh. Przeciętna dostawa na 1 odbiorcę wyniosła więc 2210kWh, natomiast na 1 mieszkańca Bogatyni 759kWh. Za gospodarkę energetyczną na terenie gminy odpowiada EnergiaPro Koncern Energetyczny SA, Oddział we Wrocławiu.
Tabela porównująca zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2003 roku określa poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Miasto Bogatynia	Powiat Zgorzelecki	Województwo Dolnośląskie
Odbiorcy energii elektrycznej na 1000 mieszkańców	343,49	341,58	336,67
Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w kWh	2209,8	2052,0	1828,8
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańcaw kWh	759,0	700,3	615,1

Dane dotyczące przeciętnej liczby odbiorców energii elektrycznej na 1000 mieszkańców są na terenie miasta Bogatynia zbliżone do porównywanych wartości.
Natomiast przeciętne zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę oraz 1 mieszkańca jest znacznie wyższe na terenie miasta Bogatynia i związane jest z jej wykorzystywaniem do celów spożywczych jak i grzewczych.

7.5. Ciepłownictwo.
Jedynym przedsiębiorstwem zajmującym się na terenie gminy przesyłaniem i dystrybucją ciepła jest Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej SA w Bogatyni (PEC SA). Podstawową działalnością spółki jest dystrybucja ciepła zakupionego od BOT Elektrowni „Turów" SA i przesyłanego magistralami ciepłowniczymi do BOT KWB „Turów" SA oraz do pozostałych odbiorców przemysłowych i komunalnych na terenie miasta. PEC SA jest właścicielem 12km cieplnych sieci magistralnych, 18,9km cieplnych sieci rozdzielczych i 6,8km przyłączy. PEC SA nie posiada własnych kotłowni. Głównymi odbiorcami ciepła są:
- BOT KWB „Turów" SA – 40 %;
- Gminny Zakład Mienia Komunalnego sp. z o.o. – 33 %;
- Spółdzielnia mieszkaniowa w Bogatyni – 5 %;
- Pozostali odbiorcy – 22 %.

Ponadto na terenie miasta i gminy Bogatynia eksploatuje się 27 kotłowni lokalnych o sumarycznej mocy cieplnej 4,37MW, z tego na terenie miasta znajduje się 12 lokalnych kotłowni o mocy cieplnej 1,31MW. Część potrzeb cieplnych miasta i gminy jest pokrywana z wykorzystaniem indywidualnych rozwiązań grzewczych. Szczególnie dotyczy to budynków zlokalizowanych poza terenem miasta. Ciepło jest w tych przypadkach wytwarzane w kotłowniach lokalnych, spalających przede wszystkim paliwa stałe: węgiel, koks i drewno. Te same paliwa wykorzystywane są w piecach kaflowych oraz w piecach innej konstrukcji. W nowobudowanych domach jednorodzinnych instaluje się także kotłownie spalające gaz płynny i olej opałowy. Do ogrzewania niewielkich powierzchni wykorzystywana jest także energia elektryczna.
W najbliższym okresie nie przewiduje się realizacji centralnych urządzeń ciepłowniczych, umożliwiających dostawę ciepła dla odbiorców indywidualnych na terenach wiejskich.

Szczegółowy bilans potrzeb w zakresie zaopatrzenia w ciepło zawiera „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło dla gminy Bogatynia".

7.6. Telekomunikacja.
Gmina Bogatynia wyposażona jest w systemy telekomunikacyjne stacjonarne (TP SA) i ruchome (bezprzewodowe, w tym systemy Plus GSM, Era GSM, Orange, Play). Zapewniony jest też dostęp do internetu.

Niezbędna jest rozbudowa systemów infrastruktury telekomunikacyjnej i sieci telekomunikacyjnych, w tym sieci szerokopasmowej, celem zapewnienia powszechnego dostępu do Internetu.
Zasady lokalizacji obiektów infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym instalacji radiokomunikacyjnych wraz z konstrukcją wsporczą – niezbędnej do funkcjonowania łączności publicznej – określają przepisy odrębne.

7.7. Gospodarka odpadami.
Zorganizowany system gromadzenia i wywozu odpadów obejmuje blisko 100% mieszkańców miasta i gminy oraz wszystkie obiekty użyteczności publicznej i większość podmiotów gospodarczych. Obsługę w zakresie wywozu odpadów prowadzą:
- Gminne Przedsiębiorstwo Oczyszczania sp. z o.o.;
- Przedsiębiorstwo Transportowe „Eltur Trans" sp. z o.o.

Odpady komunalne z terenu miasta i gminy deponowane są na gminnym składowisku odpadów w miejscowości Bogatynia. Składowisko położone jest na północnych obrzeżach miasta w rejonie zrekultywowanej hałdy zewnętrznej (byłe zwałowisko zewnętrzne kopalni „Turów"). Najbliższe zabudowania mieszkalne zlokalizowane są w odległości około 500m od składowiska w kierunku południowym i około 2 – 3km w kierunku północnym. Całkowita powierzchnia działki, na której funkcjonuje wysypisko wynosi 5,56 ha, natomiast obecna powierzchnia zajmowana przez samo składowisko wynosi 2,53ha z czego niecka składowa 1,89ha. Składowisko zostało uruchomione w 1998 roku. Obecne wypełnienie szacuje się na około 93%.
Składowisko wraz z infrastrukturą techniczną stanowi I etap realizacji Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów i Utylizacji odpadów Komunalnych.

Rocznie na terenie gminy Bogatynia produkuje się 8970,1 Mg odpadów komunalnych. Odpady poprodukcyjne, poza odpadami wytwarzanymi przez kopalnię i elektrownię, gminni przedsiębiorcy przekazują wyspecjalizowanym firmom, zapewniającym ich zagospodarowanie zgodnie z prawem. Są to głównie podmioty spoza gminy Bogatynia.

Na terenie gminy funkcjonuje jedna instalacja do recyklingu organicznego – Gminna Stacja Przeróbki Osadów Ściekowych (GSPOŚ). Jest ona zlokalizowana w sąsiedztwie składowiska odpadów w Bogatyni. Recyklingowi organicznemu poddawane są tu osady ściekowe dostarczane rurociągiem z oczyszczalni ścieków w Bogatyni oraz dowożone z oczyszczalni ścieków w Sieniawce i oczyszczalni ścieków komunalnych kopalni „Turów" i elektrowni „Turów". W stacji prowadzone są procesy stabilizacji osadów w komorze fermentacji beztlenowej. Procesowi temu poddawany jest osad nadmierny o uwodnieniu 97,5%. Rocznie stacja przerabia około 3000 Mg osadu ustabilizowanego o uwodnieniu 76%. Jest on następnie wykorzystywany do zabiegów rekultywacyjnych na zwałowisku elektrowni „Turów".

7.8. Melioracje i urządzenia wodne.
Urządzenie melioracji wodnych (podstawowe i szczegółowe) służą regulacji stosunków wodnych w celu poprawienia zdolności produkcyjnej gleby oraz ułatwienia jej uprawy. Ponadto chronią użytki rolne przed powodziami.

Całkowita długość cieków wodnych i rowów melioracyjnych na terenie gminy Bogatynia wynosi 85,9km. Łączna powierzchnia gruntów zmeliorowanych wynosi 1829ha, w tym grunty orne zmeliorowane zajmują 1239ha (z tego zdrenowane 973ha), a użytki zielone zmeliorowane 590ha (z tego zdrenowane 490ha). Powyższe oznacza, że użytki rolne zmeliorowane stanowią 33,39% ogólnej powierzchni użytków rolnych w gminie. Natomiast grunty orne zmeliorowane stanowią 32,08% ogólnej powierzchni gruntów ornych (w tym zdrenowane – 25,19%), a użytki zielone zmeliorowane stanowią 36,53% ogólnej powierzchni użytków zielonych (w tym zdrenowane – 30,34%).

Istotny wpływ na prowadzenie racjonalnej gospodarki wodnej mają rozmiary i techniczna sprawność urządzeń wodnych. Ponieważ nadmiar wód w glebie, podobnie jak ich niedobór negatywnie wpływają na jej wydajność, to tworzenie optymalnych warunków wilgotnościowych i powietrznych poprzez melioracje, dzięki którym można regulować poziom wód gruntowych oraz odpływ nadmiaru wód opadowych, staje się koniecznością. Prawidłowe funkcjonowanie systemów melioracyjnych jest uzależnione od ich właściwej eksploatacji i konserwacji. Odpowiedzialność za właściwe utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych spoczywa na zainteresowanych właścicielach gruntów.

7.9. Cmentarze.

Na terenie gminy Bogatynia funkcjonują 3 cmentarze komunalne oraz 4 cmentarze parafialne. Zlokalizowane są w następujących miejscowościach:

- komunalne:
  - Bogatynia – o powierzchni 7,7 ha;
  - Porajów – 1,2 ha;
  - Działoszyn – 0,85 ha.
- parafialne:
  - Krzewina – o powierzchni 0,14 ha;
  - Działoszyn – 0,48 ha;
  - Sieniawka – 0,38 ha;
  - Kopaczów – 0,40 ha.

8. Dokumenty strategiczne i planistyczne.

W niniejszym rozdziale zanalizowano zapisy wybranej dokumentacji planistyczno-strategicznej odnoszącej się do terenu gminy Bogatynia.

8.1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Uchwalony w 2002 roku przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, uchwałą nr XLVIII/873/2002 z dnia 30 sierpnia 2002 roku, wyróżnia 6 stref pod względem struktury funkcjonalno-przestrzennej. Gmina Bogatynia znalazła się w strefie rolno-przemysłowej Przedgórza i Pogórza Sudetów.

Strefa rolno-przemysłowa Przedgórza i Pogórza Sudetów przewidziana jest dla rozwoju rolnictwa i przemysłu, w tym przemysłu wydobywczego, z uwzględnieniem ochrony walorów środowiska. Obejmuje pas terenu ciągnący się wzdłuż Sudetów od granicy polsko-niemieckiej i polsko-czeskiej do granicy z województwem opolskim. Jest to teren o wysokim stopniu urbanizacji, o dużych walorach przyrodniczych i kulturowych, dobrych glebach i bogatych zasobach surowców naturalnych.
Teren przewidziany jest pod wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, rozwój przemysłu, w tym głównie wydobywczego oraz rozwój obszarów aktywności gospodarczej związanych z bogatą i różnorodną siecią osadniczą oraz położeniem przygranicznym.

Pod względem systemu osadniczego Plan wyróżnia, poza Wrocławiem jako ośrodkiem metropolitalnym, regionalne i subregionalne ośrodki równoważenia rozwoju oraz ośrodki lokalne. Miasto Bogatynia zostało zakwalifikowane do rangi ośrodka lokalnego, natomiast pobliski Zgorzelec do rangi regionalnego ośrodka równoważenia rozwoju, obejmującego duże i średnie miasta województwa dolnośląskiego. Ponadto w celu określenia wyznaczników położenia regionu oraz zaakcentowania powiązań z regionami sąsiednimi wyznaczono miejscowości spełniające funkcje „bram", czyli ośrodków otwarcia. Jest wśród nich także Bogatynia.

W dziedzinie ochrony środowiska Plan postuluje podjęcie starań mających na celu:
- ograniczenie wprowadzanych do środowisk ilości zanieczyszczeń;
- budowę kompleksowego systemu gospodarki odpadami;
- stopniowe oczyszczanie zlewni rzek;
- rewitalizację zdegradowanych terenów;
- renaturyzację cennych ekosystemów;
- optymalizację systemu obszarów prawnie chronionych;
- wzrost lesistości.

W dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego Plan zakłada, że podstawowym celem w tym zakresie jest ochrona, rewaloryzacja i udostępnianie ich zasobów, między innymi poprzez:
- kompleksową rewaloryzację obiektów i zespołów zabytkowych;
- rozszerzenie zakresu ochrony konserwatorskiej poprzez tworzenie nowych stref ochrony konserwatorskiej;

- rygorystyczne egzekwowanie zaleceń konserwatorskich i prawidłowości procesu rewaloryzacji oraz użytkowania obiektów zabytkowych;
- kontrolowanie procesu prywatyzacji obiektów zabytkowych;
- wykorzystanie i udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych;
- prowadzenie działań organizacyjnych, promocyjnych i badawczych pod kątem podniesienia świadomości społecznej w zakresie znaczenia i wartości obiektów kulturowych oraz zasad i metod ich konserwacji, a także późniejszego ich użytkowania;
- kompleksowa rewaloryzacja zespołu staromiejskiego w Bogatyni z uwzględnieniem priorytetów wynikających z wartości historyczno-artystycznych;
- zachowanie i ochrona krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach artystycznych i krajobrazowych – objęcie tych obszarów strefami konserwatorskimi oraz ochroną w formie parków i rezerwatów kulturowych;
- prowadzenie działań rewaloryzacyjnych pod kątem tworzenia atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturotwórczym, społecznym i gospodarczym.

W zakresie działalności gospodarczej Plan odnosi się do głównych celów polityki regionalnej państwa czyli:
- realizacji określonej koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- stymulowanie maksymalnego wykorzystania specyficznych cech regionu;
- zapobieganie powstawaniu rażących dysproporcji międzyregionalnych.

Główne cele gospodarcze to konsekwentna budowa gospodarki rynkowej, konkurencyjnej i innowacyjnej. Zakładane powyżej cele główne można osiągnąć poprzez niżej wyszczególnione cele szczegółowe:
- restrukturyzację gospodarki i dalsze wdrażanie procesów prywatyzacji;
- pobudzenie rozwoju przedsiębiorczości, szczególnie w sektorze MŚP;
- podejmowanie przedsięwzięć obniżających społeczne koszty reform;
- włączenie regionu w tendencje występujące w gospodarce światowej w dziedzinie nauki i techniki;
- działanie na rzecz wzrostu międzynarodowej konkurencyjności i innowacyjności;
- działania na rzecz wprowadzenia nowoczesnego zarządzania przedsiębiorstw;
- przyspieszenie procesów inwestycyjnych i tworzenie warunków do dopływu kapitału zagranicznego.

Polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa zakłada, że zmiany strukturalne w rolnictwie wymagają przekształceń na obszarach wiejskich. Służyć ma temu realizacja następujących celów:
- przebudowa struktur sektora rolnego, tworząca przesłanki adaptacji rolnictwa do zmieniającej się sytuacji gospodarczej i społecznej;
- kształtowanie warunków rozwoju zrównoważonego na obszarach wiejskich;
- ochrona zasobów środowiska naturalnego wraz z wiejskim dziedzictwem kulturowym;
- kształtowanie warunków pracy i życia ludności wiejskiej odpowiadających standardom cywilizacyjnym.

Celem działań gospodarki leśnej jest między innymi:
- stałe powiększanie zasobów leśnych;
- kształtowanie lasu wielofunkcyjnego;
- zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych;
- ochrona i powiększanie biologicznej różnorodności lasów;
- utrzymywanie i rozwój funkcji produkcyjnej lasów;
- racjonalne użytkowanie zasobów leśnych.

Kierunki działań polityki przestrzennej w dziedzinie eksploatacji surowców mineralnych to:
- utrzymanie ciągłości eksploatacji najważniejszych złóż kopalin strategicznych i złóż ważnych dla gospodarki regionu;
- wykorzystanie małych złóż kopalin pospolitych, przeznaczonych na potrzeby lokalne;
- sukcesywna rekultywacja wyrobisk, hałd i osadników terenów pogórniczych

W dziedzinie turystyki Plan nie wymienia Bogatyni i okolic jako ośrodka o wysokich walorach kulturowych i jako regionu o potencjalnym rozwoju funkcji turystycznych.

W dziedzinie transportu Plan wskazuje na modernizację dróg krajowych i wojewódzkich w celu dostosowania parametrów tych dróg do ich funkcji oraz natężenia ruchu, to jest poprzez przyjęcie dla dróg krajowych klasy GP i dostosowanie do nośności 115 kN/oś, a dla dróg wojewódzkich klasy G i nośności 100 kN/oś.

8.2. Strategia Rozwoju Pogranicza Polsko – Czeskiego.
Strategię Rozwoju Pogranicza Polsko – Czeskiego wykonano w ramach prac polsko-czeskiej komisji międzyrządowej do spraw współpracy transgranicznej przez grupę roboczą do spraw rozwoju pogranicza. Powyższy dokument może znaleźć zastosowanie na wszystkich szczeblach władzy państwowej i samorządowej, celem właściwego wykorzystania dostępnych środków finansowych. Jednocześnie, zgodnie z ustaleniami polsko-czeskiego Wspólnego Komitetu Koordynacyjnego, przyjętymi w Ustroniu w dniu 8 lutego 2000 roku, „Strategia" stanowić będzie podstawę Wspólnego Dokumentu Programowego dla wykorzystania środków PHARE CBC w latach 2000 – 2006.

Analizując wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju pogranicza polsko-czeskiego, a zwłaszcza wizje oraz oczekiwania społeczności zamieszkującej ten obszar, autorzy „Strategii" sformułowali główny cel strategiczny w następującej postaci:
„Wysoki standard cywilizacyjny oraz stopień rozwoju społecznego i gospodarczego oparty o zwornikową funkcję obszaru – na styku rozwijających się struktur społecznych, gospodarczych i przestrzennych sąsiadujących krajów".

Strategia Rozwoju Pogranicza Polsko – Czeskiego wskazuje na konieczność podjęcia działań w trzech głównych polach rozwoju:

(1) Strategiczne priorytety rozwoju w sferze społecznej:
- poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji społecznej, zanik peryferyjności i marginalizacji obszaru;
- wzajemne poznanie społeczności obu stron pogranicza;

(2) Strategiczne priorytety rozwoju w sferze ekonomicznej:
- funkcjonowanie silnych wzajemnych powiązań kooperacyjnych w sferze gospodarczej;
- gospodarcze wykorzystanie funkcji pośredniczących obszaru w przepływie osób, dóbr i informacji pomiędzy obu krajami, jako składowej procesu integracji europejskiej;

(3) Strategiczne priorytety rozwoju w dziedzinie kształtowania środowiska:
- przestrzeń o wysokich walorach środowiska i krajobrazu;
- wspólny system monitoringu i planowania rozwoju.

8.3. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego (uchwalona przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/49/2005 w dniu 30 listopada 2005 roku).
W dotychczasowej strategii Misję regionu wyrażono słowami: „Dolny Śląsk to region, który łączy Polskę z Europą" oraz Cel zasadniczy, w następujący sposób: „stworzenie kompleksu uwarunkowań sprawiających, że na Dolnym Śląsku da się żyć w spokoju ducha, w zgodzie z ludźmi i w harmonii z naturą" – którego realizacja związana jest z realizacją celów strategicznych: integracja dolnośląska, renesans cywilizacyjny, społeczeństwo obywatelskie, innowacyjna gospodarka, otwarcie na świat.

W obecnej strategii Wizję regionu zaś sformułowano w następujący sposób: „Dolny Śląsk europejskim regionem węzłowym". Cele nadrzędne to: „Podniesienie poziomu życia mieszkańców … oraz poprawa konkurencyjności regionu …".

Ustalone następnie priorytety, odnoszą się do sfery gospodarczej, przestrzennej i społecznej.
Cel gospodarczy: podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Dolnego Śląska, budowa gospodarki opartej na wiedzy, wspieranie aktywności gospodarczej.

Cel przestrzenny: poprawa spójności przestrzennej regionu, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, poprawa ładu przestrzennego, zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa i gospodarki, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu.
Cel społeczny: integracja społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, umacnianie społeczeństwa obywatelskiego – rozwój kultury, poprawa jakości i efektywności systemu edukacyjnego i badań naukowych, podnoszenie stanu bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców, aktywna polityka rynku pracy oraz wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich.
Działania w zakresie sfery przestrzennej, określone w Strategii, mające również zastosowania dla obszaru Gminy Bogatynia, obejmują:

- **policentryczny rozwój sieci osadniczej, tworzenie nowoczesnych rozwiązań funkcjonalnych przy zachowaniu walorów przyrodniczych, środowiskowych i krajobrazowych;**
- **przeciwdziałanie degradacji obszarów peryferyjnych;**
- **kształtowanie układów komunikacyjnych sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi;**
- **wspieranie inwestycji infrastrukturalnych związanych z udostępnieniem terenów pod zabudowę mieszkaniową;**
- **podniesienie poziomu życia ludności wiejskiej poprzez inwestycje;**
- **przekształcenie struktury agrarnej (wielofunkcyjne obszary wiejskie, komasacja gruntów);**
- **modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej;**
- **kształtowanie atrakcyjnych form różnorodnych zespołów zabudowy, w tym rewitalizacja obszarów zdegradowanych;**
- **rozwój współpracy międzynarodowej w zakresie planowania …;**
- **ochrona dziedzictwa kulturowego;**
- **zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej;**
- **wykorzystanie źródeł energii odnawialnej z preferencją dla elektrowni wodnych;**
- **rozbudowa i modernizacja sieci rozdzielczej.**

Ustalając jednocześnie kierunki i priorytety polityki przestrzennej dla poszczególnych sfer, uwzględniono:

- **hierarchię ośrodków osadniczych: WOM, ponadregionalne ośrodki rozwoju (Jelenia Góra, Legnica, Wałbrzych), regionalne ośrodki rozwoju (Zgorzelec), subregionalne i lokalne ośrodki rozwoju (Bogatynia);**
- **strefy funkcjonalno-przestrzenne: w tym strefę rolno-przemysłową (środkowy pas), strefę obszarów rolnych Pogórza i Przedgórza Sudetów (z Gminą Bogatynia), strefa górskich obszarów rolno-leśnych Sudetów;**
- **przebieg Europejskich Korytarzy Transportowych (w tym III i IV – przebiegający w sąsiedztwie Gminy Bogatynia);**
- **obszary problemowe.**

Dla obszaru Gminy nie wyspecyfikowano szczególnego zagadnienia / projektu wymagającego realizacji, z wyjątkiem zagadnień ogólnych – utrzymanie ładu przestrzennego, modernizacja dróg, rozwój zrównoważony.

8.4. Strategia Rozwoju Powiatu Zgorzeleckiego.

Strategia Rozwoju Powiatu Zgorzeleckiego na lata 2004 – 2014 przyjęta została przez Radę Powiatu Zgorzeleckiego uchwałą nr XX/120/2004 z dnia 31 marca 2004 roku. W dokumencie tym czytamy, że cele strategiczne powiatu zgorzeleckiego, przyjęte w Strategii Rozwoju Powiatu Zgorzeleckiego z 2000 roku, nie straciły na aktualności. Powiat zgorzelecki jest obszarem, dla którego najbardziej pożądanymi kierunkami rozwoju jest gospodarka i społeczeństwo przy zachowaniu zgodności ewolucji tych sfer z wymogami ekorozwoju. Stąd też w Strategii na lata 2004 – 2014 przyjmuje się, iż celami tymi niezmiennie będą:

1. Wysoki poziom aktywności gospodarczej.
2. Wysoki poziom warunków życia mieszkańców.
3. Wysoka jakość środowiska naturalnego.

Celom strategicznym Strategia Rozwoju Powiatu Zgorzeleckiego na lata 2004 – 2014 podporządkowuje 19 celów operacyjnych oraz 44 zadania strategiczne. Cele operacyjne prowadzą do osiągania stanu syntetycznie ujętego w brzmieniu celów strategicznych. Są etapami na drodze do ich osiągnięcia lub ich elementami składowymi. Cele sformułowano w następujący sposób:

1. Wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości.
2. Pozyskanie inwestycji zewnętrznych.
3. Redukcja poziomu bezrobocia.
4. Polifunkcjonizacja gospodarki powiatu.
5. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych.
6. Dostosowanie struktur podaży i popytu na rynku pracy.
7. Gospodarcze i turystyczne wypromowanie powiatu.
8. Progospodarcza współpraca z organizacjami przedsiębiorców.
9. Rozbudowa oraz modernizacja infrastruktury drogowej.
10. Rozwój systemu oświaty.
11. Profilaktyka i terapia patologii społecznych.
12. Osiągnięcie akceptowanego przez społeczeństwo poziomu podstawowej opieki socjalnej.
13. Osiągnięcie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego.
14. Stworzenie warunków dla prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie ludzi niepełnosprawnych.
15. Stworzenie zintegrowanego systemu ochrony środowiska i gospodarki odpadami.
16. Sanacja zdegradowanych składników środowiska naturalnego.
17. Rozwój sieci placówek kulturalnych.
18. Wzrost poziomu opieki zdrowotnej.
19. Upowszechnienie sportu i rekreacji.

8.5. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Bogatynia.
Uchwałą nr XXXVI/312/06 Rada Gminy i Miasta w Bogatyni w dniu 4 lipca 2006 r. przyjęła Strategię Rozwoju Miasta i Gminy Bogatynia na lata 2006-2014.

Po analizie stanu istniejącego / czynników wpływających na rozwój gminy (tj. atutów, problemów szans i zagrożeń) i określeniu wizji rozwoju gminy, przyjęto: następujące cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne:

- **rozwój gospodarczy rozumiany przede wszystkim jako dywersyfikacja struktury funkcjonalnej, poprzez: rozwój przedsiębiorczości, rozwój rynku pracy, rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnych, rozwój infrastruktury technicznej;**
- **zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej, poprzez: rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnych, rozwój systemu opieki i edukacji, rozwój systemu pomocy społecznej, rozwój systemu bezpieczeństwa publicznego, rozwój systemu samorządu i administracji gminnej, rozwój systemu opieki zdrowotnej, rozwój systemu kultury, rozwój systemu mieszkalnictwa;**
- **zachowanie i sanacja ekosystemów, poprzez: rozwój systemów ochrony środowiska, rozwój systemów gospodarki odpadami, rozwój systemów gospodarki zasobami środowiska naturalnego, rozwój systemu zarządzania informacją o środowisku.**

Ustalono jednocześnie listę wybranych działań związanych z realizacją strategii – zadań strategicznych (przedsięwzięć organizacyjnych, modernizacyjnych, inwestycyjnych, prawnych – zapewniających realizację zapisanych celów rozwojowych (operacyjnych i strategicznych).
Dla gospodarki przestrzennej i polityki przestrzennej najistotniejsze zdania zdefiniowane zostały w następujący sposób:

- **dotyczące strefy gospodarczej: stworzenie internetowej bazy ofert gospodarczych i inwestycyjnych (pozyskanie inwestorów), pozyskanie specjalnej strefy ekonomicznej, utworzenie i wyposażenie infrastrukturalne Bogatyńskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego, utworzenie Bogatyńskiego Inkubatora Przedsiębiorczości, uporządkowanie handlu targowiskowego, budowa komunalnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w wybranych miejscowościach (wymagana weryfikacja zadania), wdrożenie programu ścieżek rowerowych i pieszych / budowa ścieżek rowerowych, rozwój sieci dróg (obwodnica południowa, droga zbiorcza), rozwój dróg powiatowych i wojewódzkich, rozwój sieci wodociągowo-kanalizacyjnej (wymagana weryfikacja i aktualizacja poszczególnych projektów i zadań), rozwój sieci ciepłowniczej;**
- **dotyczące sfery społecznej: rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej (modernizacje istniejących urządzeń, budowa pływalni), modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej wokół zalewu, modernizacja szkół, zwiększenie zasobów mieszkań socjalnych,**

opracowanie i wdrożenie „programu komunikacji społecznej" – rozbudowa systemu informowania społeczności lokalnej o działalności władz gminy / promocja aktywności publicznej i zawodowej / system public relation, rozwój działalności kulturalnej, GEZ, uzbrojenie terenów budownictwa mieszkaniowego, zwiększenie zasobów mieszkań komunalnych, wdrażanie „Programu rewitalizacji obszaru miejskiego Bogatynia na lata 2005 – 2013", zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego;

- **dotyczące sfery środowiskowej: kontynuacja wdrażanie „"Programu ochrony środowiska dla Gminy i Miasta Bogatynia" (wymagana pełne weryfikacja) – opracowanie i wdrożenie „Programu ochrony środowiska dla GiM Bogatynia na lata 2011 – 2016, rozwój systemu gospodarki odpadami, budowa zakładu segregacji odpadów, wspieranie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.**

8.6. Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego.

Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLIV/842/2002 z dnia 26 kwietnia 2002 roku przyjął „Program zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego". Wypracowany w tym dokumencie długoterminowy cel dla województwa dolnośląskiego, uwzględniający kierunki rozwojowe w regionie brzmi: „Harmonijny, zrównoważony rozwój województwa, w którym wymagania ochrony środowiska mają nie tylko istotny wpływ na przyszły charakter regionu, ale również wspierają jego rozwój gospodarczy".

11.7.1. Powietrze atmosferyczne.

 Generalny cel strategiczny:

Poprawa jakości powietrza atmosferycznego.

 Cele długoterminowe:

- dalsze ograniczanie emisji z zakładów przemysłowych;
- zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza pochodzącego ze źródeł niskiej emisji;
- zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza pochodzącego ze źródeł komunikacyjnych;
- wzmocnienie współpracy międzynarodowej w dziedzinie minimalizowania zanieczyszczeń transgranicznych.

11.7.2. Hałas i wibracje.

 Generalny cel strategiczny:

Zmniejszenie uciążliwości hałasu.

 Cele długoterminowe:

- zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego;
- zmniejszenie uciążliwości hałasu przemysłowego.

11.7.3. Wody powierzchniowe i podziemne.

 Generalny cel strategiczny:

Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych i podziemnych i ich ochrona.

 Cele długoterminowe:

- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej (w szczególności na terenach wiejskich);
- zmniejszenie zużycia wody;
- ograniczenie zanieczyszczenia spowodowanego niekontrolowanymi spływami powierzchniowymi;
- podniesienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego;
- zwiększenie małej retencji;
- rozwój współpracy regionalnej na wodach granicznych;
- ochrona zasobów wód podziemnych.

11.7.4. Gospodarka odpadami

 Generalny cel strategiczny:

Ograniczenie negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko.

 Cele długoterminowe:

- uporządkowanie gospodarki odpadami przemysłowymi;
- uporządkowanie gospodarki odpadami komunalnymi.

11.7.5. Gleby.

 Generalny cel strategiczny:

Podniesienie jakości gleb.
 Cele długoterminowe:
• ograniczenie procesu degradacji gleb;
• rekultywacja gleb zdegradowanych.

11.7.6. Surowce mineralne.
 Generalny cel strategiczny:
Ochrona zasobów złóż poprzez ich racjonalne wykorzystywanie.
 Cele długoterminowe:
• minimalizacja presji wywieranej na środowisko w procesie wykorzystywania surowców mineralnych;
• zabezpieczenie złóż perspektywicznych i prognostycznych.

11.7.7. Walory przyrodnicze i krajobrazowe.
 Generalny cel strategiczny:
Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej.
 Cele długoterminowe:
• określenie zasobów przyrodniczych w województwie;
• objęcie ochroną obszarów o wysokich walorach przyrodniczych;
• podniesienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej;
• powiększenie zasobów leśnych i zapewnienie ich kompleksowej ochrony;
• rozwój terenów zieleni w miastach i na terenach wiejskich.

11.7.8. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska.
 Generalny cel strategiczny:
Ograniczenie wystąpień nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.
 Cele długoterminowe:
• poprawa bezpieczeństwa ekologicznego związanego z działalnością produkcyjną przedsiębiorców;
• zapewnienie bezpieczeństwa przewozu drogowego i kolejowego materiałów nie-bezpiecznych.

11.7.9. Edukacja ekologiczna.
 Generalny cel strategiczny:
Podniesienie świadomości ekologicznej w społeczeństwie.
 Cele długoterminowe:
• rozwój edukacji ekologicznej.

11.7.10. Komunikacja społeczna.
 Generalny cel strategiczny:
Otwarta i dwustronna komunikacja pomiędzy wszystkimi stronami zaangażowanymi w ochronę środowiska.
 Cele długoterminowe:
• rozwój komunikacji społecznej.

11.7.11 Monitoring.
 Generalny cel strategiczny:
Uzyskanie pełnej informacji o stanie środowiska.
 Cele długoterminowe:
• dalszy rozwój monitoringu wszystkich elementów środowiska zgodnie z wymogami prawa polskiego i przepisami Unii Europejskiej.

11.8. Program Ochrony Środowiska Powiatu Zgorzeleckiego.
Zgodnie z ustawą „Prawo ochrony środowiska” z dnia 27 kwietnia 2001roku Program Ochrony Środowiska Powiatu Zgorzeleckiego na lata 2005 – 2009 z perspektywą na lata 2009 – 2012 został opracowany w 2004 roku i przyjęty przez Radę Powiatu Zgorzeleckiego uchwałą nr XXXV/192/05 z dnia 31 marca 2005 roku. W dokumencie tym określono priorytety ekologiczne, w ramach których wyznaczono cele ekologiczne i kierunki działań, których konsekwencją na szczeblu powiatowym jest poprawa stanu środowiska na terenach gmin. Do wyznaczonych priorytetów ekologicznych w programie powiatowym należą:

1. Działania o charakterze systemowym, w tym:

- aspekty ekologiczne w politykach sektorowych (transport, rolnictwo, turystyka i rekreacja, energetyka, przemysł, osadnictwo);
- aktywizacja ruchu rynku do działań na rzecz ochrony środowiska;
- edukacja ekologiczna;
- współpraca ponadlokalna.

2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody:
   - ochrona przyrody i krajobrazu;
   - ochrona lasów;
   - ochrona gleb;
   - zasoby kopalin.

3. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego:
   - kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią;
   - powietrze atmosferyczne;
   - hałas i pola elektromagnetyczne;
   - awarie przemysłowe.

4. Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii.
   - wodochłonność i energochłonność gospodarki;
   - wykorzystanie energii odnawialnej.

9. Analiza SWOT – UWARUNKOWANIA.

Uwzględniając stan zagospodarowania oraz procesy i okoliczności funkcjonowania gminy – uwarunkowania, zidentyfikowano jej cechy / właściwości i czynniki, które przyczyniają się do rozwoju gminy, bądź cechy i właściwości, stanowiące bariery / ograniczenia jej rozwoju.

Zidentyfikowane cechy i właściwości (rozumiane również jako uwarunkowania) przedstawiono w ujęciu przestrzennym, przyrodniczym (środowiskowym), kulturowym i społeczno-gospodarczym.

Zgodnie z analizą SWOT, określono: atuty i szanse rozwoju oraz problemy i zagrożenia.
Klasyfikacja zidentyfikowanych cech i właściwości wynika z zasad rozwoju zrównoważonego i kształtowania ładu przestrzennego, wymogów prawa, celów rozwojowych i potrzeb określonych w dokumentach strategicznych oraz wymagań, o których mowa w ustawach i zapisach polityki państwa.
Uwzględniono również analizy dokonane w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Bogatynia na lata 2006-2014.

Określone atuty i szanse oraz problemy i zagrożenia w szczególny sposób rzutować będą na sformułowanie celów rozwojowych Gminy oraz postanowienia studium.

Atuty / szanse:

Sfera przestrzenna:

- **lokalizacja sprzyjająca rozwojowi i kontaktom: położenie na styku trzech granic – Polski, Czech, Niemiec / w centrum Europy, w sąsiedztwie szlaków / korytarzy transportowych o znaczeniu europejskim i regionalnym, w sąsiedztwie osi rozwojowych promowanych w dokumentach strategicznych Polski, Czech i Niemiec,**
- **atrakcyjne otoczenie wynikające z zagospodarowania i funkcjonowania terenów Czech i Niemiec, sąsiadujących z Polską (usługi, turystyka, rekreacja, ośrodki przemysłowe i gospodarcze),**
- **funkcjonujące plany miejscowe, wyznaczające tereny zabudowy pod zabudowę mieszkaniową i pod tereny działalności gospodarczej (Park technologiczny i inne obszary planowanej działalności o różnych formach organizacyjnych),**
- **dostępność infrastruktury technicznej (oczyszczalnie, wysypisko odpadów komunalnych, źródło ciepła);**

- **powiązania drogowe i przejścia drogowe z Czechami i Niemcami.**

Sfera środowiskowa:
- **ustalone liczne prawne formy ochrony przyrody dla terenów o najwyższych wartościach,**
- **zwartość układów osadniczych,**
- **podjęte działania związane z rozbudową systemów infrastruktury,**
- **realizowana rekultywacja terenów zwałowiska (zewnętrznego i wewnętrznego);**

Sfera kulturowa:
- **obiekty i obszary zabytkowe wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków,**
- **niepowtarzalne walory zabytkowe i kulturowe,**
- **tradycja cywilizacyjna-przemysłowa, budownictwa regionalnego;**

Sfera społeczno gospodarcza:
- **funkcjonowanie kompleksu energetycznego na bazie węgla brunatnego – stanowiącego stabilną podstawa ekonomicznego funkcjonowania gminy, zatrudnienia, dobrego poziomu kwalifikacji zatrudnionych,**
- **wysoki poziom wyposażenia w infrastrukturę społeczną,**
- **dochody gminy, pozyskiwane środki pomocowe,**
- **standardy obsługi sfery publicznej (administracja, oświata, sport);**

Problemy, bariery, zagrożenia:

Sfera przestrzenna:
- **degradacja terenów poprzemysłowych,**
- **degradacja zabytkowego centrum miasta, w tym wynikająca z powodzi z 2010 r.,**
- **niepewny i drogi system zaopatrzenia w wodę / brak własnych ujęć,**
- **zły stan techniczny niektórych sieci, brak właściwych powiązań,**
- **braki w uzbrojeniu, szczególnie północnej części gminy oraz wsi Jasna Góra i Opolno Zdrój,**
- **brak uzbrojenia terenów wskazanych pod strefy aktywności gospodarczej,**
- **niefunkcjonująca linia kolejowa;**

Sfera środowiskowa:
- **degradacja środowiska wynikająca z funkcjonowania kompleksu energetycznego na bazie węgla brunatnego (KWB Turów i Elektrownia Turów),**
- **rozwój kopalni w kierunku południowym;**
- **nie w pełni funkcjonujące systemy infrastruktury obsługujące gminę (gospodarka odpadami, ciepłownictwo, niskie emisje);**

Sfera kulturowa:
- **degradacja obiektów i obszarów zabytkowych, niewłaściwe użytkowanie obiektów,**
- **koszty użytkowania i adaptacji obiektów zabytkowych – przekraczające możliwości gminy;**
- **brak akceptacji dziedzictwa kulturowego – jako bazy / czynnika promującego gminę i zapewniającego jej rozwój (czynnika sprzyjającego realizacji niektórych form działalności gospodarczej),**
- **brak akceptacji dziedzictwa kulturowego – jako czynnika sprzyjającego identyfikacji i integracji społecznej,**
- **brak właściwego udostępniania obszarów zabytkowych / zabytków pod potrzeby turystyki i innych form działalności gospodarczej;**

Sfera społeczno-gospodarcza:
- **spadek liczby mieszkańców gminy,**
- **bezrobocie,**
- **problemy społeczne inne (demotywacyjna pomoc społeczna, patologia),**
- **brak mieszkań komunalnych,**
- **monostruktura gospodarcza gminy / brak nowych – alternatywnych do KWB Turów i Elektrowni Turów – dziedzin i czynników rozwoju aktywności gospodarczej,**

- **wyczerpywanie się zasobów węgla brunatnego,**
- **brak funkcjonujących form turystyki opartych na walorach zabytkowych i innych, związanych z walorami gminy (ruch tranzytowy, biznesowy).**

CZĘŚĆ II.
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

1. Cele polityki przestrzennej.

1. 1. Istota polityki przestrzennej i podstawy jej formułowana.

Polityka przestrzenna, określona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania, obejmuje / określa:

1) **cele polityki przestrzennej (wyznaczone na podstawie uwarunkowań rozwoju przestrzennego miasta i gminy, zidentyfikowanych problemów przestrzennych i społecznych oraz wniosków, potrzeb i aspiracji społeczeństwa – mieszkańców, władz, organizacji) – związane z realizacją wizji przyszłości gminy;**
2) **wizję przyszłości gminy (perspektywiczny stan zagospodarowania przestrzennego określony w kierunkach zagospodarowania przestrzennego);**
3) **kierunki zagospodarowania przestrzennego (zasady polityki przestrzennej) – wynikające z celów rozwojowych oraz uwarunkowań – poprzez określenie i zdefiniowanie:**
   - **kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz przeznaczenia terenów;**
   - **kierunków i wskaźników dotyczących zagospodarowania oraz użytkowania terenów,**
   - **obszarów oraz zasad ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego,**
   - **obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków,**
   - **kierunków rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,**
   - **obszarów, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego;**
   - **obszarów, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,**
   - **kierunków i zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,**
   - **obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz osuwania się mas ziemnych,**
   - **obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji,**
   - **granic terenów zamkniętych.**
   - **obszarów rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii oraz ich stref ochronnych.**

Równocześnie przyjmuje się, że kierunki zagospodarowania przestrzennego (zasady polityki przestrzennej), obejmujące w szczególności kierunki rozwoju struktury przestrzennej, przeznaczenia terenów oraz kierunki działań zapewniających transformację zagospodarowania i użytkowania terenów gminy – sformułowane w zgodzie z zasadami ustawowymi jak i wizją przyszłości gminy oraz celami – będą rozumiane jako sposób osiągania celów polityki przestrzennej w długofalowej perspektywie rozwoju miasta i gminy Bogatynia.

Podstawą sformułowania wizji (misji) przyszłości Gminy Bogatynia oraz celów rozwojowych polityki przestrzennej, są zawarte w treści uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego podstawowe predyspozycje i przesłanki jej rozwoju
Podstawy, predyspozycje i przesłanki rozwoju Gminy określono poprzez:

- **ustalenia i propozycję dokumentów i opracowań studialnych administracji rządowej,**
- **ustalenia dotychczas obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,**
- **określenie możliwości wielofunkcyjnego rozwoju gminy z racji jej położenia i związków z otoczeniem,**
- **określenie walorów gminy jako obszaru sprzyjającego funkcji zamieszkiwania, pracy i rozwoju gospodarczego oraz wypoczynku i spędzania czasu wolnego,**
- **określenie potrzeb, konfliktów i problemów jej funkcjonowania.**

Cele rozwojowe skonkretyzowane dla potrzeb polityki przestrzennej sformułowano jako cele strategiczne (w rozdz. 1.3.) oraz cele operacyjne (w rozdz. 1.4.).

Sformułowane w studium zasady polityki przestrzennej powinny zostać uwzględnione przy aktualizacji strategii rozwoju Gminy.

Przyjmuje się jednocześnie, że wszelkie postanowienia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia, w szczególności dotyczące zasad polityki przestrzennej (kierunków rozwoju struktury przestrzennego oraz możliwości przeznaczenia terenów pod określone funkcje) – zgodnie z wymogami planowania przestrzennego i architektury (określonymi ustawami i dokumentami planistycznymi gminy i administracji rządowej / samorządu województwa), będą odpowiadały zasadom zrównoważonego rozwoju, poprzez zapewnienie:

- **zachowania trwałości środowiska przyrodniczego i jego ochronę oraz rekultywację;**
- **zachowania ładu przestrzennego, w tym niekonfliktowego wykorzystania przestrzeni gminy, w zgodzie z warunkami środowiskowymi i kulturowymi,**
- **harmonijnego (spójnego – nie konfliktowego) rozwoju społecznego i gospodarczego;**
- **równowagi interesu publicznego (wspólnoty samorządowej i ogólnonarodowej) z interesem indywidualnym poszczególnych grup lub osób.**

1.2. Wizja rozwoju Gminy / wizja przyszłości Gminy:

Przyjmuje się następujące określenie misji rozwoju Miasta i Gminy Bogatynia:

gmina o harmonijnym rozwoju (na zasadach rozwoju zrównoważonego) z wielofunkcyjnym charakterem działalności gospodarczej i szczególnie atrakcyjnych warunkach zamieszkania, wykorzystująca walory swego położenia na styku granic Polski, Czech i Niemiec oraz tradycję przemysłowo-techniczną, jak i niepowtarzalne wartości dziedzictwa kulturowego, ukształtowane kulturą łużycką regionu.

Wizję przyszłości Gminy charakteryzują następujące cechy:

- **gmina o rozwiniętych funkcjach gospodarczych (w dziedzinach rynkowych – konsumpcyjnych i nierynkowych – publicznych) zapewniających miejsca pracy w formach dostosowanych do wartości środowisk przyrodniczego i kulturowego (przemysł, usługi, turystyka oraz sport i rekreacja, handel, rolnictwo);**
- **miasto Bogatynia – jako ośrodek o atrakcyjnie ukształtowanym i zagospodarowanym / odbudowanym, w szczególności z wykształconymi i atrakcyjnie zagospodarowanymi przestrzeniami publicznymi – jako miejsc ciągów handlowo-rekreacyjnych, miejsc spotkań, zieleńców i skwerów oraz sportu i wypoczynku,**
- **gmina o rozwiniętych powiązaniach komunikacyjnych z rozwiniętym nowym obszarem działalności gospodarczej u zbiegu granic Polski, Czech i Niemiec;**
- **gmina z rozwiniętymi usługami turystyki obejmującymi takie formy jak: turystyka pobytowa i odnowa biologiczna, rekreacja indywidualna, agroturystyka, turystyka pieszo-rowerowa, turystyka krajoznawczo-edukacyjna – dostosowanych do wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego**
- **gmina miejscem imprez sportowych i rekreacyjnych – jako wyraz kształtowania nowego wizerunku gminy jak i podstawy jej gospodarczego rozwoju;**
- **gmina o układach osadniczych i osiedlach przyjaznych człowiekowi, stwarzających właściwe warunki życia (mieszkalnictwa o odpowiednich standardach, usługi, miejsca pracy, wypoczynek);**
- **gmina o układzie osadniczym harmonijnie ukształtowanym z krajobrazem i jego walorami – o wysokich walorach architektonicznych i przestrzennych (jako podstawy bytu i rozwoju funkcji usługowych oraz właściwego, pozytywnego wizerunku jego społeczności) jako podstawy kreowania indywidualności i tożsamości gminy i jakości życia mieszkańców;**
- **gmina o uporządkowanych i rozwiniętych systemach infrastruktury technicznej obsługującej w całości układ osadniczy gminy;**
- **gmina o sprzyjających warunkach inwestowania w dziedzinach dostosowanych do uwarunkowań środowiskowych i kulturowych oraz do charakteru i funkcji regionu /ośrodka gospodarczego, kształtującego się u zbiegu granic Polski, Czech i Niemiec.**

1.3. Cel strategiczny polityki przestrzennej:

Przyjmuje się następujące cele strategiczne polityki przestrzennej:

- **Stworzenie dobrych / atrakcyjnych warunków życia mieszkańców i stabilizacji gospodarczej Gminy;**

- **Zapewnienie ładu przestrzennego poprzez zintegrowany rozwój przestrzenny, gospodarczy, społeczny i kulturowy harmonizujący ze środowiskiem (na zasadach rozwoju zrównoważonego);**
- **Zapewnienie warunków rozwoju zróżnicowanej bazy ekonomicznej oraz zaspokojenia potrzeb społecznych;**
- **Atrakcyjny wizerunek gminy.**

1.4. Cele operacyjne:

Przyjmuje się następujące cele operacyjne / cząstkowe:

1. **Utrzymanie prawnych form ochrony środowiska, właściwych do walorów, przedmiotu ochrony i zagrożeń poszczególnych jego elementów oraz funkcji rozwojowych gminy.**
2. **Zapewnienie warunków ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej z podejmowaniem działań związanych z rekultywacją terenów zdegradowanych i przeciwdziałaniu zagrożeniom wynikającym z niewłaściwego wykorzystania gruntów rolniczych.**
3. **Ustanowienie właściwych form ochrony obiektów i obszarów urbanistycznych i ruralistycznych o wartości kulturowej oraz zapewnienie warunków właściwego ich użytkowania i ekspozycji.**
4. **Przekształcenie i modernizację istniejących układów zabudowy gminy na rzecz utrzymania i wydobycia historycznie ukształtowanych walorów przestrzennych, kulturowych i społecznych oraz poprawy warunków życia i wzmocnienia możliwości właściwego, wielofunkcyjnego ich zagospodarowania.**
5. **Podniesienie atrakcyjności urbanistycznej i gospodarczej centralnie położonych obszarów miasta Bogatynia oraz historycznych układów ruralistycznych poszczególnych wsi.**
6. **Wykształcenie obszarów przestrzeni publicznej.**
7. **Wykorzystanie obiektów zabytkowych na rzecz rozwoju funkcji usługowych i mieszkaniowych.**
8. **Stworzenie warunków przestrzennych dla kreowania miejsc pracy i zamieszkiwania oraz stworzenie podstaw do przygotowania ofert inwestycyjnych – poprzez adaptację istniejących terenów usługowo – produkcyjnych oraz przeznaczenie pod zagospodarowanie nowych terenów budowlanych.**
9. **Stworzenie warunków przestrzennych do wykreowania funkcji turystycznej jako funkcji rozwojowej obejmującej różnorodne jej formy, właściwe ze względu na położenie gminy w regionie, jak i jej uwarunkowania kulturowe.**
10. **Stworzenie warunków przestrzennych umożliwiających organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych oraz wykształcenia nowych dziedzin społeczno-gospodarczej aktywności, kształtujących nowe, atrakcyjne oblicze gminy.**
11. **Stworzenie warunków przestrzennych do rozwoju funkcji mieszkaniowej, w tym poprawy warunków zamieszkiwania w istniejących obiektach, lokalizacji nowych obiektów oraz infrastruktury obsługującej.**
12. **Porządkowanie układu komunikacyjnego w obszarze gminy na rzecz wykształcenia niezbędnych elementów obsługi komunikacji (parkingi, przystanki) uwzględniających właściwą obsługę terenów zainwestowanych.**
13. **Rozwój i poprawa funkcjonowania infrastruktury technicznej, tym rozbudowa i budowa systemów kanalizacyjnych.**
14. **Modernizacja dróg gminnych.**
15. **Rozbudowa układu komunikacji zewnętrznej (drogi krajowej i powiatowych i innych związanych z dostępem do trasy autostrady A4).**
16. **Rozbudowa ujęć wody oraz określenie nowych źródeł zaopatrzenia gminy w wodę.**
17. **Zapewnienie funkcjonowania systemu odbioru, segregacji i utylizacji (unieszkodliwiania) odpadów.**
18. **Budowa systemu ścieżek rowerowych.**

2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Bogatynia.

Biorąc pod uwagę cele rozwojowe gminy oraz uwarunkowania rozwojowe, postanawia się przyjąć następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego.

2.1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów.

2.1.1. Docelowe elementy struktury przestrzennej gminy.

Dla obszaru Miasta i Gminy Bogatynia wskazuje się na potrzebę ukształtowania struktury przestrzennej, obejmującą następujące elementy:

1) **układ osadniczy miasta Bogatynia (tereny zainwestowania miasta Bogatynia);**
2) **układ osadniczy zabudowy wiejskiej i osiedlowej, obejmujący:**
   - **wsie Krzewina, Lutogniewice, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów, Opolno Zdrój, Jasna Góra – w północnej i południowej części Gminy,**
   - **wsie Sieniawka, Porajów, Kopaczów – w zachodniej części Gminy, z obszarami zwartego zainwestowania osiedlowego, jak i produkcyjno-usługowego,**
   - **założenia ruralistyczne Trzciniec i Zatonie oraz kolonie zabudowy osiedlowej – o. Trzciniec i o. Zatonie – zlokalizowane w północnej części miasta, w otoczeniu zespołu paliwowo-energetycznego;**
3) **obszar związany z funkcjonowaniem zespołu paliwowo-energetycznego (Kopalnia Węgla Brunatnego Turów i Elektrownia Turów);**
4) **tereny otwarte, tworzących obszar rolniczo-przyrodniczy;**
5) **układ komunikacyjny.**

Układ struktury przestrzennej wyznacza rysunek „Kierunki zagospodarowana przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

2.1.2. Kierunki zmian i zasady kształtowania struktury przestrzennej gminy.

Przyjmuje się następujące podstawowe kierunki zmiany w ukształtowaniu układu przestrzennego Gminy:

1) **rozwój przestrzenny oraz intensyfikacja i odnowa (w procesie rewitalizacji i przekształceń) zagospodarowania miasta Bogatynia, z równoczesnym uczytelnieniem i uporządkowaniem jego struktur funkcjonalno-przestrzennych,**
2) **wykreowanie / wykształcenie nowego centrum miasta, zarówno na bazie historycznej struktury przestrzennych, jak i na terenach odzyskanych w wyniku rehabilitacji obszarów poprzemysłowych i kolejowych;**
3) **odnowa oraz utrzymanie charakteru i skali układów przestrzennych wsi Działoszyn, Bratków, Posada, Krzewina, Lutogniewie, Wolanów, Wyszków, Jasna Góra, Opolno Zdrój, jak i położonych na terenie miasta ruralistycznych układów d. wsi Trzciniec i Zatonie – z dopuszczeniem ograniczonego obszarowo ich rozwoju przestrzennego;**
4) **radykalna transformacja struktur przestrzennych zespołu wsi Porajów – Sieniawka – Kopaczów, z dopuszczeniem ich rozwoju / poszerzenia zabudowy, jak i intensyfikacją istniejącego zagospodarowania – jako zespołu / obszaru wielofunkcyjnego, w pełni wykształconego w zakresie struktur związanych z warunkami zamieszkiwania i wypoczynku oraz struktur związanych z nową aktywnością gospodarczą i obsługą transportu transgranicznego (ze szczególnym uwzględnieniem drogi Zittau – Sieniawka – Hradek nad Nisou), jak i przestrzenią publiczną (terenami rekreacyjnymi i zielenią parkową) u zbiegu trzech granic;**
5) **powiększenie obszaru eksploatacji powierzchniowej złoża węgla brunatnego w kierunku południowo-wschodnim, a w konsekwencji likwidację zachodniej części wsi Opolno-Zdrój;**
6) **rehabilitacja, przekształcanie i (z odpowiednim do potrzeb) powiększeniem terenów Elektrowni Turów oraz terenów związanych z eksploatacją złoża węgla brunatnego, w tym dostosowanie ich do modernizacji, rozbudowy urządzeń całego zespołu paliwowo-energetycznego (Kopalnia Węgla Brunatnego Turów i Elektrownia Turów);**
7) **wykształcenie i uczytelnienie docelowego zasięgu obszaru rolniczo-przyrodniczego, jako terenów otwartych, z nowym zagospodarowaniem obejmującym, między innymi: obiekty infrastruktury technicznej, obiekty budowlane wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii (farmy wiatrowe, zespół ogniw fotowaltaicznych), i inne ustalone w studium;**

8) **ukształtowanie – poprzez modernizację, przebudowę i rozbudowę – układu komunikacyjnego, uwzględniającego funkcje transgraniczne / gospodarcze i potrzeby rozwoju układu osadniczego Gminy.**

Zasady kształtowania struktury przestrzennej, odniesione do terenów układu osadniczego, obszaru rolniczo – przyrodniczego i zespołu paliwowo – energetycznego (BOT - Kopalnia Węgla Brunatnego Turów i Elektrownia Turów), określa rozdział 2.1.4.

2.1.3. Zmiany przeznaczenia terenów związane są z dążeniem do ukształtowania / realizacji przyjętej (w pkt 2.1.1.) struktury przestrzennej obszaru gminy.

Zmiany dotyczące przeznaczenia terenów będą obejmować – w szczególności – tereny otwarte (rolnicze), związane z rozwojem przestrzennym miasta Bogatynia oraz radykalną rozbudową układów osadniczych wsi Porajów, Sieniawka i Kopaczów – powiązaną z realizacją w ich obszarach nowych aktywności gospodarczych (tereny zabudowy mieszkaniowej, tereny zabudowy usługowej, tereny sportu i rekreacji, tereny produkcyjno-usługowe).
Dodatkowo, w skali ograniczonej, zmiany przeznaczenia terenów rolniczych, dotyczyć będą:
1) **rozbudowy układów osadniczych wsi Działoszyn, Bratków, Posada, Krzewina, Lutogniewie, Wolanów, Wyszków, Jasna Góra, Opolno Zdrój oraz położonych na terenie miasta ruralistycznych układów d. wsi Trzciniec i Zatonie (tereny zabudowy mieszkaniowej oraz usługowo gospodarczej zainwestowania wiejskiego / tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej);**
2) **powiększenia obszaru eksploatacji powierzchniowej złoża węgla brunatnego (tereny powierzchniowej eksploatacji węgla brunatnego);**
3) **lokalizacji urządzeń wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii, w tym farm wiatrowych (turbin wiatrowych) oraz zespołów ogniw fotowoltaicznych;**
4) **lokalizacji dróg i obiektów infrastruktury technicznej.**

Zmiany przeznaczenia terenów dotyczyć będą wszystkich dotychczas ukształtowanych struktur przestrzennych układu osadniczego gminy, zarówno w procesach przekształceń i rehabilitacji (odnowy / rewitalizacji), jak i poprzez rozwój terenów zabudowy. Dodatkowo na terenach przemysłowych i poprzemysłowych, z możliwością ich dalszego wykorzystania pod funkcje gospodarcze lub funkcje osadnicze.
Istotne dla wizerunku gminy i jej rozwoju będzie podniesienie atrakcyjności urbanistycznej i gospodarczej centralnie położonych obszarów miasta Bogatynia oraz historycznych układów ruralistycznych poszczególnych wsi, poprzez uporządkowaniem i wykształceniem reprezentacyjnej przestrzeni publicznej oraz z realizacją nowych aktywności gospodarczych, właściwych dla uwarunkowań rozwojowych gminy.

Rodzaj i charakterystykę przeznaczeń terenów ustalonych dla całego obszaru gminy określa rozdział 2.1.4.

2.1.4. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów.

2.1.4.1. Przeznaczenie i wskaźniki zagospodarowania oraz użytkowania terenów.

Przeznaczenie terenów w ramach przyjętej struktury przestrzennej gminy, wyznacza rysunek „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.
Podstawową charakterystykę wyznaczonych w studium terenów oraz „wskaźniki zagospodarowania i użytkowania terenów" zawiera tabela:

Tabela.

Oznaczenie i nazwa funkcji wyznaczonego terenu w studium	Charakterystyka podstawowa terenu ustalonego w studium: – zakres przeznaczenia podstawowego / dominującego, – zakres przeznaczenia uzupełniającego / dopuszczalnego	Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów rozwoju przestrzennego

1		2	3
M1	**Tereny zabudowy mieszkaniowej.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW);** – **tereny zabudowy usługowej (U);** – **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MNU);** – **tereny sportu i rekreacji (US);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,35.**
M2	**Tereny zabudowy mieszkaniowej.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN);** – **tereny zabudowy usługowej (U);** – **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MWU i / lub MNU);** – **tereny obsługi komunikacji (KS),** – **tereny sportu i rekreacji (US),** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU),** – **tereny zieleni urządzonej (ZP) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej,**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,40.**
M3	**Tereny zabudowy mieszkaniowej**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN),** – **tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW),** – **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MWU i / lub MNU),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zabudowy usługowej (U);** – **tereny obsługi komunikacji (KS);** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU) i produkcyjne (P);** – **tereny sportu i rekreacji(US);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,45.**

UM1	**Tereny zabudowy usługowo-mieszkaniowej – śródmiejskiej Bogatyni.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zabudowy usługowej (U);** – **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MWU i / lub MNU);** – **tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW);** – **tereny sportu i rekreacji (US),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN),** – **tereny obsługi komunikacji (KS),** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU) i tereny produkcyjne (P);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,60.** **Maksymalny wskaźnik zabudowy działki na terenie obszaru objętym wpisem do rejestru zabytków – 0,45.**
UM2	**Tereny zabudowy usługowo-mieszkaniowej.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zabudowy usługowej (U),** – **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MWU i / lub MNU),** – **tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN),** – **tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny sportu i rekreacji (US);** – **tereny obsługi komunikacji (KS);** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU) i tereny produkcyjne (P);** – **tereny zabudowy zagrodowej, w tym agroturystyki (RM);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,45.**
MU	**Tereny zabudowy mieszkaniowej oraz usługowo-gospodarczej wielofunkcyjnego zainwestowania wiejskiego.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN);** – **tereny zabudowy usługowej (U);** – **tereny zabudowy zagrodowej, w tym - agroturystyki (RM);** – **tereny zabudowy mieszkaniowej oraz usługowo-gospodarczej zainwestowania wiejskiego (MU);** – **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MNU),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW);** – **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MW/U);** – **tereny sportu i rekreacji (US);** – **tereny obsługi komunikacji (KS);** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU) i tereny produkcyjne (P);** – **tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz gospodarstwach leśnych i rybackich (RU** – **lasy (ZL), tereny rolnicze (R);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP), zieleni nieurządzonej(Z) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,35.**

U	**Tereny zabudowy usługowej.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zabudowy usługowej (U),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej (MWU i / lub MNU),** – **tereny sportu i rekreacji (US);** – **tereny obsługi komunikacji (KS);** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU) i tereny produkcyjne (P);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,45.**
US	**Tereny sportu i rekreacji.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny sportu i rekreacji (US);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP), zieleni nieurządzonej (Z) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zabudowy usługowej, w tym tereny usług turystycznych (U);** – **lasy (ZL);** – **tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i rekreacji indywidualnej (MN),** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,30.**
PP	**Tereny Elektrowni Turów**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny Elektrowni Turów tereny przemysłu energetycznego),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów (P);** – **tereny obsługi komunikacji (KS),** – **tereny zabudowy usługowej (U),** – **tereny zieleni urządzonej (ZP), zieleni nieurządzonej (Z) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS),** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,70.**
P	**Tereny obiektów produkcyjnych**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów (P);** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU);** – **tereny obsługi komunikacji (KS),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zabudowy usługowej (U);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP), zieleni nieurządzonej (Z) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **lasy (ZL);** – **tereny lokalizacji ogniw fotowoltaicznych (EF)** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,80.**
PU	**Tereny produkcyjno-usługowe (tereny obiektów produkcyjnych i / lub usługowych)**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów (P);** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU);** – **tereny zabudowy usługowej (U);** – **tereny obsługi komunikacji (KS),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zieleni urządzonej (ZP) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny sportu i rekreacji (US);** – **tereny lokalizacji elektrowni wiatrowych – turbin wiatrowych (EW) i ogniw fotowoltaicznych (EF) - wyłącznie w obszarze dopuszczonej ich lokalizacji;** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,70.**

RU	**Tereny produkcyjno-usługowe w gospodarstwach rolnych i ogrodniczych**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz gospodarstwach leśnych i rybackich (RU),** – **tereny rolnicze (R),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU);** – **tereny zabudowy usługowej (U);** – **tereny zabudowy zagrodowej (RM);** – **tereny zabudowy mieszkaniowej (MW i/ lub MN);** – **tereny zieleni urządzonej (ZP), zieleni nieurządzonej (Z) i wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,80.**
PG1	**Tereny powierzchniowej eksploatacji węgla brunatnego, zwałowania nadkładu, odzysku odpadów, rekultywacji i zadrzewień**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** - **tereny powierzchniowej eksploatacji węgla brunatnego; zwałowania nadkładu, odzysku odpadów, rekultywacji i zadrzewień (PG);** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** - **tereny zieleni urządzonej (ZP) i zieleni nieurządzonej (Z / ZE);** - **tereny lasów (ZL);** - **tereny rolnicze (R);** - **tereny wód powierzchniowych śródlądowych (WS),** - **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Nie ustala się.** **Dopuszcza się określenie wymaganych wskaźników w mpzp z uwzględnieniem przepisów odrębnych, wymagań określonych w Art. 1 ustawy o pizp.**
PG2	**Tereny powierzchniowej eksploatacji kopalin**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** - **tereny powierzchniowej eksploatacji kopaliny (PG) - wydobywanie kopaliny ze złóż, z wyłączeniem węgla brunatnego;** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** - **tereny rolnicze (R);** - **tereny lasów (ZL);** - **tereny wód powierzchniowych śródlądowych (WS),** - **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Nie ustala się.** **Dopuszcza się określenie wymaganych wskaźników w mpzp z uwzględnieniem przepisów odrębnych, wymagań określonych w Art. 1 ustawy o pizp.**
ZP	**Tereny zieleni urządzonej i parkowej.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zieleni urządzonej i parkowej (ZP),** **przeznaczenie uzupełniające:** – **tereny sportu i rekreacji (US);** – **tereny usługowe (U), obejmujące wyłącznie usługi gastronomii / turystyki;** – **tereny wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Nie ustala się.** **Dopuszcza się określenie wymaganych wskaźników w mpzp z uwzględnieniem przepisów odrębnych, wymagań określonych w Art. 1 ustawy o pizp.**
ZC	**Tereny cmentarzy.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny cmentarzy (ZC),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny zieleni urządzonej (ZP)i nieurządzonej (Z);** – **tereny infrastruktury i gospodarki komunalnej.**	**Nie ustala się.** **Dopuszcza się określenie wymaganych wskaźników w mpzp z uwzględnieniem przepisów odrębnych, wymagań określonych w Art. 1 ustawy o pizp.**
ZD	**Tereny ogrodów działkowych.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny ogrodów działkowych (ZD),** **przeznaczenie uzupełniające / dopuszczalne:** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej,** – **tereny zieleni urządzonej (ZP).**	**Nie ustala się.** **Dopuszcza się określenie wymaganych wskaźników w mpzp z uwzględnieniem przepisów odrębnych, wymagań określonych w Art. 1 ustawy o pizp.**

Z	**Tereny zieleni nieurządzonej.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny zieleni nieurządzonej (Z i / lub ZE),** – **tereny rolnicze (R),** **przeznaczenie uzupełniające:** – **tereny lasów (R);** – **tereny wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **tereny obsługi komunikacji (KS), obejmujące wyłącznie patkingi;** – **tereny zieleni urządzonej (ZP);** – **tereny lokalizacji ogniw fotowoltaicznych (EF) - wyłącznie w obszarze dopuszczonej ich lokalizacji;** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej; urządzenia gospodarki wodnej;**	**Nie ustala się.** **Dopuszcza się określenie wymaganych wskaźników w mpzp z uwzględnieniem przepisów odrębnych, wymagań określonych w Art. 1 ustawy o pizp.**
R	**Tereny rolnicze.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny rolnicze (R),** **przeznaczenie uzupełniające:** – **tereny lasów (ZL);** – **tereny wód powierzchniowych śródlądowych (WS);** – **pojedyncze tereny zabudowy zagrodowej (RM);** – **tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz gospodarstwach leśnych i rybackich – bez pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi (RU),** – **tereny lokalizacji elektrowni wiatrowych – turbin wiatrowych (EW) i ogniw fotowoltaicznych (EF) - wyłącznie w obszarze dopuszczonej ich lokalizacji,** – **tereny sportu i rekreacji (US) – wyłącznie w obszarze wsi Jasna Góra;** – **tereny infrastruktury technicznej i drogowej oraz infrastruktury technologicznej Kopalni Węgla Brunatnego Turów i Elektrowni Turów.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,20.**
R1	**Tereny rolnicze.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** - **tereny rolnicze (R),** - **tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN) na działkach nieistniejącej zabudowy układu ruralistycznego wsi Wigancice Żytawskie,** **przeznaczenie uzupełniające:** – **tereny lasów (ZL),** – **tereny wód powierzchniowych śródlądowych (WS),** – **tereny zabudowy zagrodowej (RM), tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodniczych oraz gospodarstwach leśnych i rybackich (RU),** - **tereny infrastruktury technicznej i drogowej oraz infrastruktury technologicznej Kopalni Węgla Brunatnego Turów i Elektrowni Turów.**	**Maksymalny wskaźnik zabudowy działki – 0,15.**
ZL	**Tereny lasów.**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny lasów,** **przeznaczenie uzupełniające:** – **tereny wód powierzchniowych śródlądowych (WS),** – **tereny lokalizacji elektrowni wiatrowych (EW) – turbin wiatrowych (wyłącznie w obszarze dopuszczonej ich lokalizacji),** - **tereny infrastruktury technicznej i drogowej.**	**Nie ustala się.**

T	**Tereny infrastruktury i gospodarki komunalnej**	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **tereny urządzeń i obiektów wodociągowych (W);** – **tereny urządzeń i obiektów kanalizacyjnych (K);** – **tereny urządzeń i obiektów gospodarki odpadami (O);** – **tereny urządzeń i obiektów energetyki (E),** – **bazy gospodarki komunalnej (zaplecze techniczne,**	**Nie ustala się.** **Dopuszcza się określenie wymaganych wskaźników w mpzp z uwzględnieniem przepisów odrębnych, wymagań określonych w Art. 1 ustawy o pizp oraz wymagań dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego.**
		przeznaczenie uzupełniające: - **tereny lokalizacji ogniw fotowoltaicznych (EF) – wyłącznie w obszarze dopuszczonej ich lokalizacji;** – **tereny zieleni urządzonej (ZP)i nieurządzonej (Z);** – **tereny produkcyjno-usługowe (PU).**	
	Wydzielone tereny infrastruktury technicznej (W / K / E)	**przeznaczenie podstawowe / dominujące terenu:** – **W – urządzenia i obiektów wodociągowe;** – **K – urządzenia i obiekty kanalizacyjne;** – **E – urządzenia i obiekty energetyki;**	
		przeznaczenie uzupełniające: - **tereny zieleni urządzonej (ZP)i nieurządzonej (Z);** - **tereny produkcyjno-usługowe (PU).**	

Wyznaczone na rysunku studium granice zasięgów terenów o określonej w rubryce 1 funkcji użytkowania, należy traktować jako orientacyjne.
Ich uściślenie w zakresie określenia przeznaczania terenu i przebiegu linii rozgraniczających powinno nastąpić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przy uwzględnieniu:

- **granic władania lub naturalnych granic terenu;**
- **faktycznego zagospodarowania terenu;**
- **przebiegu elementów środowiska (cieków, zadrzewień, skarp i uskoków terenu, i innych elementów geomorfologicznych);**
- **przebiegu dróg, ustalonych: w drodze decyzji, w koncepcjach branżowych lub w projektach budowlanych;**
- **projektowanych i istniejących sieci infrastruktury technicznej;**
- **wydanych decyzji lokalizacyjnych w trybie przepisów odrębnych.**

Linie rozgraniczające tereny budowlane (M, UM, MU, U, US, PP, P, PU, RU, PG, ZC, ZP) od terenów otwartych – rolniczych i leśnych (oznaczonych w studium symbolem R lub Z, ZD i ZL), jak również pomiędzy wszystkimi terenami oznaczonymi w rubryce 1, mogą zostać przesunięte o nie więcej niż 30m.
Jednocześnie ustala się, że w ustaleniach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, obejmującego obszar wyznaczonego w studium terenu i opisanego w kolumnie 1, dopuszcza się również wyznaczenie w liniach rozgraniczających jednorodnych terenów o przeznaczeniu, o którym mowa w kolumnie 2: zakres przeznaczenia uzupełniającego.
Ujęte w każdym planie miejscowym tereny (w liniach rozgraniczających) o przeznaczeniu, o którym mowa w kolumnie 2 i odnoszące się do przeznaczenia uzupełniającego, mogą zajmować łącznie nie więcej niż 50% terenów przeznaczenia podstawowego, określonego również w kolumnie 2: przeznaczenie podstawowe.

Określone w rubryce „Wskaźniki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów rozwoju przestrzennego" są parametrami orientacyjnymi dla nowych realizowanych układów zabudowy – do szczegółowego ustalenia w planach miejscowych. Dopuszcza ich nieznaczne przekroczenie w sytuacji uzasadnionej potrzebami ładu przestrzennego oraz indywidualnymi okolicznościami, w tym wymogami ochrony zabytków.

Dla obszaru istniejącego zagospodarowania, wskaźniki pod potrzeby projektowanego uzupełniającego zainwestowanie kubaturowego należy ustalić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oparciu o indywidualne i szczegółowe analizy.
Analizy te powinny uwzględniać w szczególności gabaryty istniejącej w sąsiedztwie zabudowy, wielkości działek, wskaźniki zabudowy, linie zabudowy oraz uwzględnić obowiązujące przepisy odrębne, jak i wymagania określone w art. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Parametry i wskaźniki zagospodarowania terenu oraz kształtowania zabudowy ustalone w planie powinny zapewnić kontynuację cech zabudowy istniejącej oraz kontynuację wskaźników wykorzystania terenów obszarów na których lokalizowana zostanie zabudowa uzupełniająca.
Parametry na terenach zabytkowych powinny uwzględniać wymogi ochrony zabytków.

Na terenach obiektów produkcyjnych (P) oraz na terenach zabudowy usługowej (U) i produkcyjno-usługowych (PU) – z oznaczonym na rysunku studium symbolem „K"– zakres terenów obsługi komunikacji może obejmować: stacje paliw, bazy transportowe, stacje obsługi i sprzedaży samochodów, garaże i parkingi.
Natomiast zakres terenów obsługi komunikacji, dopuszczonych na pozostałych terenach wyznaczonych w studium, może obejmować: garaże i parkingi oraz stacje obsługi i sprzedaży samochodów osobowych.

2.1.4.2. Kierunki i zasady zagospodarowania oraz użytkowania terenów układu osadniczego.
Przyjmuje się następujące ogólne zasady zagospodarowania:

1) **w rozwoju poszczególnych jednostek osadniczych oraz miasta Bogatynia należy dążyć do zachowania ciągłości, zwartości i hierarchii ich układów przestrzennych; realizacja nowej zabudowy powinna odbywać się na zasadzie kontynuacji i stopniowego / kolejnego poszerzania granic zabudowy od strony zabudowy istniejącej;**
2) **celem dostosowania terenów zainwestowanych i zabudowanych do ustalonych w studium rodzajów przeznaczenia i warunków kształtowania zabudowy, dopuszcza się następujące rodzaje przedsięwzięć / interwencji:**
   a) **modernizację, przebudowę, rozbudowę i nadbudowę istniejących budynków, a dla obiektów zabytkowych ich rewaloryzację – łącznie z pracami konserwatorskimi / restauratorskimi lub odbudową zabytku;**
   b) **lokalizację zabudowy uzupełniającej – rozwijającej i uzupełniającej istniejące rozplanowanie lub rekonstruującej układ urbanistyczny;**
   c) **transformację zagospodarowania terenów, poprzez przekształcenia i rehabilitację dotychczasowego zagospodarowania, łącznie z wymianą zabudowy i gruntowną przebudowę zagospodarowania (tereny poprzemysłowe i zdegradowane), jak i poprzez rewitalizację i modernizację (tereny o wartości kulturowej położone w mieście i na terenach wiejskich), głównie na tereny mieszkaniowe i inne, wskazane w studium;**
   d) **rozwijanie i kształtowanie elementów przestrzeniu publicznej, struktury terenów zieleni oraz terenów sportu i rekreacji;**
3) **zabudowę uzupełniającą ukształtować w nawiązaniu do cech układu przestrzennego i jego walorów architektonicznych;**
4) **dla terenów rozwoju przestrzennego (nowej zabudowy poza terenami zainwestowanymi), jak i terenów podlegających przekształceniu / przebudowie) – ustala się wymóg kształtowania zwartych i komponowanych zespołów budowlanych, jako ciągów usytuowanych wzdłuż dróg lub wyodrębnionych zespołów budowlanych realizujących czytelną zasadę kompozycyjną, opartą o symetryczne i geometryczne elementy kompozycji lub zasadę, opartą na układach ruralistycznych swobodnie komponowanych (krajobrazowych);**
5) **lokalizować układ dróg jako element układu kompozycyjnego osiedla;**
6) **intensywność nowej zabudowy i jej gabaryt, jak i sposób usytuowanie budynków, dostosować do uwarunkowań środowiskowych i konserwatorskich oraz wymogów ładu przestrzennego, w tym potrzeby ochrony krajobrazu i ochrony dominant architektoniczno-krajobrazowych;**
7) **wprowadzić układy zieleni urządzonej (wysokiej i niskiej) w otoczeniu istniejącej i projektowanej zabudowy, a także pasy zieleni izolacyjnej na działkach narażonych na uciążliwości związane z ruchem samochodowym lub innym uciążliwym występujących na terenach zainwestowanych;**
8) **zachować warunki i standardy atrakcyjnego zamieszkiwania; w kształtowaniu zespołów osiedlowych / mieszkaniowych uwzględnić obiekty usługowe, tereny zieleni oraz niezbędną infrastrukturę drogową;**
9) **zapewnić warunki do ukształtowania centrum miasta – jako obszaru wielofunkcyjnego;**
10) **zapewnić funkcjonowania infrastruktury komunalnej w obszarze całej gminy, poprzez jej modernizację i rozbudowę; zapewnić wyposażenie nowych terenów w niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacji;**

11) zapewnić ochronę układów osadniczych przed uciążliwościami przemysłowymi, farm wiatrowych, terenów komunikacyjnych; ograniczyć rozwój terenów uciążliwych w bezpośrednim otoczeniu układów osadniczych, jak i na ich terytoriach; uwzględnić prognozy dotyczące zagrożenia wynikającego z ponadnormatywnego poziomu hałasu oraz inne uciążliwości, wynikające z niedotrzymania standardu jakości środowiska,
12) wykluczyć lokalizację zabudowy na terenach otwartych, tworzących obszar rolniczo-przyrodniczy, zastrzeżeniami rozdziału 2.1.4.3.

2.1.4.3. Tereny otwarte, tworzące obszar rolniczo-przyrodniczy.
Strukturę użytkowania i zagospodarowania obszaru rolniczo-przyrodniczego będą tworzyć obszary, obejmujące:
1) tereny użytkowane pod tereny rolnicze, zieleni nieurządzonej, oraz lasy;
2) tereny wód powierzchniowych i ich najbliższego otoczenia,
3) tereny wskazane objęte ochroną przyrody na podstawie przepisów odrębnych oraz tereny cenne przyrodniczo, wskazane w ustaleniach studium;
4) tereny rolnicze z obiektami i urządzeniami produkcji rolnej oraz reliktami osadnictwa wiejskiego;
5) tereny sportu i rekreacji
6) tereny rolnicze z elementami szczególnego (dopuszczalnego) zagospodarowania, obejmującymi:
- **obiekty urządzenia infrastruktury technicznej,**
- **przesyłowe i dystrybucyjne sieci elektroenergetyczne, w tym związane z obsługą obiektów wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii;**
- **urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii – elektrownie wiatrowe oraz zespoły ogniw fotowoltaicznych;**
- **elementów infrastruktury technicznej i technologicznej Kopalni Węgla Brunatnego Turów i Elektrowni Turów.**

Docelowy zasięg obszarów rolniczo-przyrodniczych, jako terenów otwartych, określają granice rozwoju układu osadniczego, w zakresie ustalonym na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.
Przyjmuje się, że dotychczasowy obszar rolniczo-przyrodniczy ulegnie zmniejszeniu.
Jednocześnie ustala się następujące zasady zagospodarowania obszaru:
1) ustala się ochronę obszaru przed nową zabudową (lokalizacją budynków / obiektów kubaturowych), w szczególności obszaru rolniczej przestrzeni produkcyjnej w północnej i południowo-wschodniej części obszaru gminy; istniejące obiekty zabudowy zagrodowej możliwe do zachowania z jednoczesną możliwością modernizacji, remontów i ich przebudowy; dopuszcza się też możliwość lokalizacji pojedynczych obiektów gospodarki rolnej – zabudowy zagrodowej lub produkcyjno – usługowych w gospodarstwach rolnych i ogrodniczych (bez pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi);
2) dopuszcza się możliwość sportowo-rekreacyjnego i wypoczynkowego wykorzystywania terenów otwartych w południowej części wsi Jasna Góra oraz we wschodniej części miasta Bogatynia, pod warunkiem prowadzenia ruchu turystycznego (pieszego, rowerowego lub konnego) wyznaczonymi i odpowiednio urządzonymi trasami; dopuszcza się urządzanie punktów widokowych i miejsc odpoczynku poprzez lokalizację elementów małej architektury;
3) dopuszcza się możliwość odtworzenia układu ruralistycznego wsi Wigancice Żytawskie, poprzez możliwość lokalizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (R1) na działkach nieistniejącej zabudowy zabytkowej;
4) ustala się ochronę terenów leśnych południowej i centralnej części gminy oraz w sąsiedztwie doliny Nysy Łużyckiej wraz z uregulowaniem granicy rolno-leśnej; dopuszcza się rekreacyjne ich wykorzystanie zgodnie z przepisami odrębnymi; dopuszcza się lokalizację niezbędnych urządzeń z zakresu gospodarki leśnej, rolnej i wodnej, w tym elektrowni wodnych;
5) trwale adaptuje się istniejące ciągi infrastruktury technicznej i trasy komunikacyjne, z dopuszczeniem możliwości ich uzupełnień i modernizacji przebudowy i rozbudowy, w tym na terenach wyłączonych z zainwestowania kubaturowego;
6) dopuszcza się lokalizację nowych dodatkowych niezbędnych elementów infrastruktury technicznej i technologicznej Kopalni Węgla Brunatnego Turów i Elektrowni Turów na tere-

nach otwartych oraz w niezbędnym zakresie poszerzenie obszaru ich działalności, pod warunkiem przestrzegania zasady minimalizowania ingerencji w środowisko naturalne oraz wymogów przepisów odrębnych.

Wyznacza się następujące obszary lokalizacji urządzeń wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii wraz z niezbędną siecią dróg technologicznych oraz sieci i urządzeń elektroenergetycznych:

1) **obszary lokalizacji elektrowni wiatrowych (farm wiatrowych):**
   - **w rejonie na północ od wsi Krzewina – Lutogniewice;**
   - **w rejonie wsi Bratków – Lutogniewice;**
   - **w rejonie wsi Działoszyn i Wyszków, łącznie z obszarem zrekultywowanego zwałowiska zewnętrznego;**
   - **w zachodniej części wsi Działoszyn oraz w Bogatyni, na północ od osiedli Zatonie i Trzciniec;**
   - **w rejonie wsi Kopaczów i Sieniawka,**
2) **obszary lokalizacji zespołów ogniw fotowoltaicznych:**
   - **w obszarze miasta – w obrębie Zatonie oraz w rejonie ulicy Białogórskiej i Alei Solidarności;**
   - **w rejonie wsi Krzewina, Lutogniewice, Bratków;**
   - **w rejonie wsi Działoszyn;**
   - **w rejonie wsi Opolno Zdrój, przy drodze nr 2361D;**
   - **w rejonie wsi Kopaczów.**

Lokalizację obszarów lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii (elektrowni wiatrowych i ogniw fotowoltaicznych) oraz przebieg stref ochronnych od elektrowni wiatrowych, oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

Określone na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" strefy ochronne związane są z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów oraz z występowaniem znaczącego oddziaływania elektrowni na środowisko.
W strefie ochronnej, o której mowa wyżej, wprowadza się zakaz lokalizacji zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej oraz innej przeznaczonej na stały pobyt ludzi.

Wskazana możliwość lokalizacji elektrowni wiatrowych wymaga weryfikacji i uściślenia poprzez opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z przepisami odrębnymi.
Warunkiem przystąpienia do opracowania planu miejscowego jest:

- **szczegółowe rozpoznanie uwarunkowań obszaru pod kątem oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na środowisko, obejmujące w szczególności badania ptaków i nietoperzy, które wykluczy możliwość znaczących negatywnych oddziaływań elektrowni wiatrowych na przyrodę ożywioną;**
- **w oparciu o rozpoznanie uwarunkowań środowiskowych, jak wyżej, określenie szczegółowych lokalizacji turbin wiatrowych oraz ich stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu oraz występowaniem znaczącego oddziaływania tych urządzeń na środowisko; strefy ochronne w planie miejscowym mogą ulec zmianie o nie więcej niż o 50m od określonych na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia", pod warunkiem, że ograniczenia w zabudowie, zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów objętych oddziaływaniem tychże elektrowni nie naruszą zasad zagospodarowania terenów, określonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz warunków ustalonych przepisami odrębnymi, dotyczącymi ochrony i kształtowania środowiska.**

2.1.4.4. Obszar związany z funkcjonowaniem zespołu paliwowo-energetycznego (Kopalnia Węgla Brunatnego Turów i Elektrownia Turów).
Przyjmuje się następujące kierunki docelowego sposobu zagospodarowania i użytkowania terenów związanych:

1) wyznacza się obszar docelowej powierzchniowej eksploatacji węgla brunatnego ze złoża (teren oznaczony symbolem PG), zapewniając rozwój kopalni w kierunku południowym, jak i jej przebudowę w obszarze dotychczasowej działalności górniczej – zgodnie z warunkami koncesji nr 65/94 udzieloną przez MOŚZNiL z dnia 27.04.1994 r. i projektem zagospodarowania złoża;
2) dodatkowo wyznacza się odcelowy zasięg terenu pod lokalizacje Elektrowni Turów teren PP), w związku z jej modernizacją obejmującą budowę nowego bloku energetycznego o mocy około 460 MW w miejscu istniejących bloków nr 8, 9 i 10 – z niezbędnymi nowymi elementami infrastruktury technicznej i technologicznej.

Elementem struktury przestrzennej gminy, ściśle związanym z funkcjonowaniem Elektrowni Turów i możliwością wykorzystania jej odpadowego ciepła – będzie zespół szklarni związanych z produkcją / dojrzewalnią warzyw i owoców.
Szklarnie mogą zostać zlokalizowane na terenach oznaczonych symbolem RU – tereny produkcyjno-usługowe w gospodarstwach rolnych i ogrodniczych.

Dla obszaru funkcjonowania zespołu paliwowo-energetycznego, przyjmuje się następujące zasady zagospodarowania oraz użytkowania terenów:

- **wyznaczony teren przemysłowej eksploatacji węgla brunatnego powinien obejmować odkrywkowe wydobywanie węgla brunatnego ze złoża, odzysk odpadów i ich przeróbkę wraz ze zwałowaniem wewnętrznym;**
- **działalność górniczą prowadzić równolegle z przeróbką i odzyskiem odpadów oraz rekultywacją wyrobiska i zwałowiska wewnętrznego;**
- **teren po zakończeniu eksploatacji zrekultywować zgodnie z wodno-leśnym kierunkiem rekultywacji;**
- **dopuszcza się lokalizację nowych dodatkowych niezbędnych elementów infrastruktury technicznej i technologicznej Kopalni Węgla Brunatnego Turów i Elektrowni Turów na terenach otwartych, jak i na terenach obiektów produkcyjnych, zlokalizowanych w otoczeniu kopalni i elektrowni – z zachowaniem zasady minimalizowania szkód w środowisku.**

Granicę złoża oraz granice obszaru górniczego „Turoszów – Bogatynia" oraz terenu górniczego „Turoszów – Bogatynia I", jak i granicę udokumentowanego złoża węgla brunatnego, oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

2.1.4.5. Zasady zagospodarowania i przekształcenia obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
Ustala się następujące zasady zagospodarowania terenów/obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków:
1) obszary zabytkowe należy poddać procesowi rehabilitacji (rewitalizacji i modernizacji / rewaloryzacji) zapewniając ochronę historycznych struktur przestrzennych i wartości kulturowych, określonych w szczególności tradycją łużyckiej zabudowy przysłupowo-zrębowej,
2) w zmianach zagospodarowania terenu uwzględnić zasady i warunki określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w tym dotyczące przeznaczenia terenów, warunków ochrony zabytków oraz warunków kształtowania zabudowy,
3) zachować historyczne układy zabudowy i elementy zagospodarowania nierozerwalnie z nimi związane: drogi, cieki oraz zespoły zieleni (założenia ogrodowe, parkowe, tereny zieleni związane z ciekami i ciągami ekologicznymi),
4) zachować budynki zabytkowe oraz elementy ich architektonicznego ukształtowania: bryłę, dach i jego pokrycie, detal architektoniczny, charakter materiałów budowlanych,
5) przy pracach konserwatorskich i restauratorskich oraz przy przebudowie i rozbudowie obiektów zabytkowych stosować – dostosowane do historycznego ukształtowania budynków i wymogów konserwatorskich – tradycyjne materiały budowlane i elementy wykończeniowe,
6) przy rozbudowie i przebudowie budynków zabytkowych wprowadzić elementy architektoniczne i materiały właściwe do tradycji kulturowej i architektonicznej, w oparciu o którą budynek rozbudowywany / przebudowywany został historycznie ukształtowany,
7) w miejscach zabudowy nieistniejącej zabudowy (wyburzonej) odtworzyć historyczny układ zabudowy

8) **wprowadzić nową zabudowę pod warunkiem kontynuacji istniejących zasad ukształtowania układów przestrzennych / wartości kompozycji urbanistycznej lub ruralistycznej,**
9) **w obszarach poddanych rewitalizacji wprowadzić rozwiązania przestrzenne nawiązujące do charakteru historycznie ukształtowanej skali zabudowy oraz tradycyjnych zasad komponowania układów urbanistycznych / ruralistycznych z czytelnie wykształconymi ciągami przestrzeni publicznej (ulice, place, zieleń),**
10) **w usytuowaniu budynków uwzględnić przebieg dróg i naturalne ukształtowanie terenu,**
11) **gabaryty dostosować do wymogu ochrony krajobrazu kulturowego, jaki tworzą poszczególne elementy układu osadniczego gminy,**
12) **modernizację, odbudowę i przebudowę istniejących obiektów zabytkowych przeprowadzić przy zachowaniu istniejących wartości, z możliwością odtworzenia wartości utraconych,**
13) **poddać przebudowie i rewaloryzacji istniejące założenia zieleni z możliwością wprowadzenia nowych założeń przestrzennych,**
14) **uwzględnić rewitalizację obszaru zabytkowego z udziałem współczesnej zabudowy – ukształtowanej architektonicznie zarówno poprzez zastosowanie współczesnej techniki budowlanej (zawansowanej technologicznie), jak i zastosowanie rozwiązań uwzględniających współczesne wartości kompozycji architektonicznej; dopuszcza się też rozwiązania uzyskane w wyniku przetransponowania lub reinterpretacji cech zabudowy zabytkowej,**
15) **tworzyć zabudowę uporządkowaną i jednorodną architektonicznie – spójną, zarówno w skali jednej pojedynczej działki, jak i zespołu budowlanego – ciągu zabudowy,**
16) **zlikwidować obiekty dysharmonijne dla wartości krajobrazu kulturowego,**
17) **dążyć do wyodrębnienia poszczególnych zespołów zabudowy nowymi układami zieleni urządzonej.**

2.1.4.6. Zasady kształtowania zabudowy.
Ustala się następujące zasady kształtowania zabudowy:
1) **nową zabudowę kształtować w nawiązaniu do charakterystycznych cech zabudowy o wartościach kulturowych, szczególnie w odniesieniu do sposobu ukształtowania bryły budynku, formy dachu oraz wysokości kalenicy lub okapu, jak i geometrii rzutu budynku, z zastrzeżeniem pkt. 3 i 5,**
2) **w rozwiązaniach architektonicznych wykluczyć elementy architektonicznego ukształtowania zabudowy i detalu obce lokalnej tradycji budowlanej (obce, dla występujących na obszarze gminy wartościom architektonicznym),**
3) **dopuszcza się odmienne ukształtowanie architektoniczne budynków – z zastosowaniem współczesnych form architektonicznych i współczesnej techniki budowlanej – na warunkach ustalonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,**
4) **dla budynków zlokalizowanych na terenach oznaczonych symbolem M1 i MU ustala się obowiązek stosowania:**
   - **prostego dwuspadowego dachu z okapami,**
   - **dachu pokrytego dachówką koloru ceglanego / czerwonego, z kalenicą usytuowaną równolegle lub prostopadle do układu dróg,**
   - **innych elementów architektonicznego ukształtowania, wynikających z tradycyjnych form zabudowy,**
5) **na terenach oznaczonych symbolem M2, M3, UM1, UM2, MU, U, US, PP, P, PU, RU, T, dopuszcza się rozwiązania architektoniczne inspirowane zasadą określoną w pkt. 1 i 2, jak i rozwiązania indywidualne, o których mowa w pkt. 3.**

Wskazuje się na potrzebę przeprowadzenia dodatkowych prac studialnych zmierzających do opracowania wzornika form architektonicznych oraz standardów urbanistycznych, odzwierciedlających bogatą tradycję i odrębność gminy.
Opracowanie i wdrożenie wzorów powinna zapewnić:
- **ciągłość kulturową obszaru i jego rozpoznawalną odrębność architektoniczną,**
- **poczucie przynależności mieszkańców do gminy (identyfikacji z gminą),**
- **prestiż mieszkańców, wynikający z możliwości realizacji wartości architektonicznych.**

2.1.4.7. Obszary przestrzeni publicznej.

Wskazuje się na potrzebę uporządkowania i uzupełnienia stref reprezentacyjnej (dla miasta i gminy) przestrzeni publicznej – związanej zarówno z centrum miasta i jego stref mieszkaniowych, ale również z funkcjonowaniem poszczególnych wiejskich układów osadniczych i stref aktywności gospodarczej.

Do najważniejszych elementów układu obszarów przestrzeni publicznej wskazuje się:

- **układ dróg i placów zlokalizowanych na obszarze historycznego i nowego śródmieścia miasta Bogatynia, obejmujące ulice: Daszyńskiego, II Armii WP, Waryńskiego, 1 Maja, Pl. Boh. Warszawy, Armii Czerwonej, Dworcowej i Pocztowej;**
- **park przy ul. Partyzantów;**
- **promenada i park w rejonie ul. Chopina;**
- **zespół terenów dworca kolejowego;**
- **ciąg pieszy i rowerowy wzdłuż ul. Pocztowej;**
- **zespół parkowo-sportowy przy ul. Pocztowej.**

Wskazuje się również na ukształtowanie nowego systemu przestrzeni publicznej (o charakterze rekreacyjnym i promocyjnym) w rejonie nadgranicznym – w obszarze wsi Sieniawka, Porajów i Kopaczów.

W skład systemu powinny wchodzić:

- **ciągi piesze i rowerowe z zielenią urządzoną;**
- **tereny parkowe;**
- **miejsca wypoczynku i rekreacji;**
- **place imprez rekreacyjnych i festynów.**

Ponadto ustala się konieczność uwzględnienia elementów przestrzeni publicznej na wszystkich obszarach struktury osadniczej (zainwestowanych i modernizowanych / przekształcanych, jak i na nowo powstających), związanych z funkcjami mieszkaniowymi, usługowymi oraz związanymi działalnością gospodarczą (produkcyjnych i produkcyjno-usługowych).

Elementy powinny obejmować: ciągi komunikacyjne, place, tereny zieleni i inne wynikające z indywidualnych potrzeb poszczególnych użytkowników lub współczesnych osiągnięć i doświadczeń współczesnej urbanistyki i architektury krajobrazu.

2.1.4.8. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m^2.

Pod lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży wskazuje się:

- **tereny w rejonie ul. Daszyńskiego, Pocztowej i Chopina, przeznaczone pod zabudowę usługową – oznaczony symbolem U/UC;**
- **teren położony w południowej części miasta, przeznaczony pod tereny produkcyjno-usługowe – oznaczony symbolem PU/UC;**
- **teren położony w Porajowie, przeznaczony pod tereny produkcyjno-usługowe – oznaczony symbolem PU/UC.**

Obszary związane z terenami produkcyjno-usługowymi znajdują się w obrębie wskazanej w Studium strefy aktywizacji usług i działalności gospodarczej.

Tereny rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m^2 oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

2.1.5 Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Ustala się, że wszystkie tereny objęte ustaleniami studium, a w szczególności oznaczone symbolami: M1, M2, M3, UM1, UM2, MU, U, US, PU, ZP, Z, ZC oraz wydzielone tereny infrastruktury technicznej (oznaczone symbolem: W, K, T, O) mogą stanowić tereny rozmieszczenia inwestycji celu publicznego.

Dodatkowo dopuszcza się na obszarze całej gminy realizację inwestycji celu publicznego, obejmujących:

- **drogi publiczne i place publiczne wraz z infrastrukturą techniczną i zagospodarowaniem przestrzeni publicznej,**
- **ścieżki rowerowe,**
- **rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej dotyczącej systemu odprowadzania ścieków bytowych, należące do zadań własnych gminy;**
- **rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej dotyczącej systemu zapatrzenia gminy w wodę, w tym związane z poszukiwaniem nowych źródeł wody, należące do zadań własnych gminy;**
- **modernizacja i rozbudowa obiektów gospodarki odpadami, zgodnie z planem gospodarki odpadami (systemu zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów);**
- **obiekty usługowe z zakresu: sportu i rekreacji, kultury, opieki społecznej, ochrony zdrowia, oświaty i nauki, administracji publicznej, łączności, bezpieczeństwa publicznego – zlokalizowane na terenach oznaczonych symbolem M1, M2, M3, UM1, UM2, MU, U, US i PU.**

Przyjmuje się, że lokalizacja inwestycji celu publicznego na terenach poszczególnych jednostek układu osadniczego – może zostać określona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
Podstawowe obiekty celu publicznego uwidocznione zostały na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000, symbolem „P".

Szczegółowy zakres realizacji inwestycji celu publicznego (z ustalaną kolejnością ich realizacji i określeniem źródeł finansowania) należy określać we właściwych programach branżowych w powiązaniu ze strategią rozwoju gminy oraz wieloletnimi planami inwestycyjnymi dla gminy.
Do flagowych przedsięwzięć związanych z realizacją inwestycji celu publicznego, wymagających uwzględnienia w działaniach gminy, należy wymienić:

- **pływalnia i ośrodek rekreacyjno-sportowy przy ul. Pocztowej;**
- **boisko / plac rekreacyjny przy ul. Kochanowskiego;**
- **świetlica wiejska w Bratkowie;**
- **przedszkole w Bogatyni;**
- **ośrodek promocji i konsultacji projektów i zamierzeń inwestycyjnych gminy (w obszarze zabytkom miasta), miejsce spotkań;**
- **rozbudowa technologiczna Zakładu Unieszkodliwiania i Utylizacji Odpadów Komunalnych;**
- **rozbudowa obiektów i sieci infrastruktury technicznej, w tym wodociąg magistralny o przekroju ø 400, przewody kanalizacji sanitarnej tłocznej ø 160 i inne.**

2.1.6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponad lokalnym.
Dla obszaru Miasta i Gminy Bogatynia ustalone zostały następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- **zawarte w Wieloletniej Prognozie Finansowej Samorządu Województwa Dolnośląskiego:**
  - **„Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 532 Radomierzyce – Zatonie (EWT 2007-2013)";**
  - **„Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 354 na odcinku Sieniawka – Bogatynia / Zatonie";**
  - **„Budowa połączenia drogowego pomiędzy miastem Zittau i Hradek nad Nisou wraz z włączeniem do polskiej sieci drogowej".**
- **zawarte w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007 – 2013:**
  - **„Moje boisko Orlik 2010";**
  - **„Odbudowa koryta cieku Miedzianka".**

Z obszarem gminy związane są również inwestycje celu publicznego stanowiące zadania rządowe – ujęte w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko (przyjętego przez RM z dnia 1 sierpnia 2009 r.):

- **„Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych zarządzanych przez PGL LP";**
- **„Opracowanie planów ochrony dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski";**

- **„Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich oraz zwiększenie retencji i utrzymanie potoków i związanej z nimi infrastruktury".**

2.1.7. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Dla obszaru całej gminy obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia (uchwalony uchwałą nr XLVIII/347/2002 Rady Gminy i Miasta w Bogatyni z dnia 5 sierpnia 2002 r.) wraz licznymi nowymi planami (zmianami planu) – odpowiednio modyfikującymi jego pierwotną wersję stosowanie do aktualnej polityki przestrzennej gminy oraz do zmieniających się dynamicznie wymogów prawnych.

Wobec aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak i ujawnionych nowych potrzeb w zakresie gospodarki przestrzennej, w tym związanych z koordynowaniem i szczegółowym regulowaniem planowanych działań inwestycyjnych na wielu obszarach gminy (związanych z rozwojem przestrzennym, jak i przebudową obecnego zainwestowania), przyjmuje się konieczność sukcesywnego sporządzania nowych planów miejscowych, z zapewnieniem ich aktualności w obszarze całej gminy.
Problematykę nowych planów, jak i skalę graficznego ich opracowania, regulować będą aktualne, na dzień ich opracowania, przepisy odrębne oraz zapisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

W pierwszej kolejności– z punktu widzenia potrzeb gminy – przyjmuje się sporządzenie planów dla obszarów, obejmujących:

- **tereny farm wiatrowych (urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii);**
- **tereny miasta Bogatynia – położone w północnej i wschodniej części miasta, w tym związane z wykształceniem nowego centrum miasta na terenach zdegradowanych;**
- **tereny miasta Bogatynia – związane z rewitalizacją zabytkowego śródmieścia miasta po powodzi z 2010 r.;**
- **tereny miasta Bogatynia – w obszarze ruralistycznym wpisanym do rejestru zabytków;**
- **tereny Elektrowni Turów;**
- **tereny Kopalni Węgla Brunatnego – w obszarze dotyczącym rozszerzenia działalności wydobywczej oraz przewidzianych zmian w sposobie zwałowania nadkładu, gospodarki odpadami górniczymi, odzysku odpadów oraz rekultywacji;**
- **tereny wiejskich układów osadniczych: Krzewina, Bratków, Porajów, Jasna Góra oraz innych.**

Nie wyklucza się potrzeby sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla mniejszych obszarów, dla których niniejsza zmiana studium ustala inne przeznaczenie niż dotychczasowe studium.

Obszary wszystkich planów – pod warunkiem utrzymania aktualnie obowiązujących przepisów - będą obejmowały dodatkowe nieznaczne i rozdrobnione obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolne i nieleśne, dla których przewiduje się zmianę dotychczasowego przeznaczenia rolniczego lub leśnego na cele związane z przestrzennym rozwojem poszczególnych jednostek osadniczych oraz na cele związane z budową elektrowni wiatrowych, infrastruktury technicznej i infrastruktury techniczno-technologicznej Elektrowni Turów i KWB Turów, jak i dróg publicznych.
Znaczny kompleks gruntów rolnych wymagających przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolne i nieleśne będzie dotyczył sporządzenia planu miejscowego pod potrzeby Kopalni Węgla Brunatnego Turów.

Przy sporządzaniu planów, jak wyżej, wykorzystane zostaną dotychczasowe zgody na przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolne i nieleśne – uzyskane w sporządzonych planach dla całego obszaru gminy.

2.1.8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W związku z ustaleniami rozdziału 2.1.7., opracowywane planu miejscowe (z punktu widzenia potrzeb polityki przestrzennej gminy) będą mogły – w zależności od potrzeb – uwzględniać:

- **obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości (ustalenie granic obszaru w planie miejscowym nie jest obowiązkowe, natomiast dla każdego terenu objętego planem, obowiązkowe jest ustalenie zasad i warunków scalania i podziału nieruchomości);**
- **obszary rozmieszczenia obiektów handlowych powyżej 2000m^2;**
- **obszary przestrzeni publicznej.**

W związku z powyższym nie wyznacza się obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym obszarów, o których mowa w art. 10 ust. 2 pkt 8.

2.1.9. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji. Główne kierunki działań przestrzennych związanych z rozwojem gminy.

2.1.9.1. Strefy rewitalizacji.

Wyznacza się strefy działań związanych z procesami rewitalizacji obszarów historycznie ukształtowanych, o zidentyfikowanych walorach zabytkowych i kulturowych oraz społecznych, z racji ich istotnej roli w funkcjonowaniu gminy ze względu na położenie, obecne funkcje i stan zachowania.

Strefy rewitalizacji obejmują następujące obszary:

- **obszar historycznego śródmieścia miasta Bogatynia – związany z zabytkowym układem przestrzennym i zabudową przysłupową oraz doliną Miedzianki – położony w otoczeniu ulic: Daszyńskiego, Partyzantów, Kościuszki, 1 Maja, Bojowników;**
- **obszar obejmujący część układu ruralistycznego Markocic, wpisany do rejestru zabytków;**
- **obszar części układów ruralistycznych, wsi: Bratków, Krzewina, Lutogniewice, Posada, Działoszyn, Kopaczów – w granicach zabytkowe układu ruralistycznego;**
- **obszar osiedli zabudowy mieszkaniowej – jednorodnie ukształtowanych na zasadzie wartości kompozycji urbanistycznej – położonych w rejonie terenów przemysłowych ET i KWB Turów – osiedle Trzciniec i osiedle Zatonie;**
- **obszar zespołu szpitala psychiatrycznego w Sieniawce.**

Działania obejmujące proces rewitalizacji mogą dotyczyć też innych terenów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków, a w szczególności:

- **pojedynczych założeń zabudowy zagrodowej lub zespołów, w szczególności w przypadku ich adaptacji na nowe funkcji usługowe, turystyczne i mieszkaniowe;**
- **zespołów gospodarczych, budynków fabrycznych lub użyteczności publicznej;**
- **założeń zieleni.**

Strefy rewitalizacji w obszarze miasta Bogatynia i wsi Sieniawka oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

Natomiast granicę rewitalizacji wsi Bratków, Krzewina, Lutogniewice, Posada, Działoszyn, Kopaczów, określają granica zabytkowych układów ruralistycznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

2.1.9.2. Strefy przekształceń i rehabilitacji.

Wyznacza się strefy działań związanych z radykalnym przekształceniem i przebudową terenów zdegradowanych przestrzennie i technicznie, położonych, zarówno w obszarach zabytkowych , jak i w ich otoczeniu, które ze względu na położenie i infrastrukturę techniczną powinny stanowić miejsce wykreowania nowych układów przestrzennych i nowych aktywności (społecznych, gospodarczych).

Strefy przekształceń (przebudowy) i rehabilitacji obejmują następujące obszary:

- **obszar nowego śródmieścia miasta Bogatynia – na terenach zdegradowanych (poprzemysłowych i związanych z nieczynną infrastrukturą komunikacyjną) położony w otoczeniu ulic: Daszyńskiego, Pocztowej, Polnej oraz Świerczewskiego i Kurzańskiej;**

- **obszar zachodniej części miasta – związany z możliwością wykreowania nowych funkcji / aktywności miejskich – położony w otoczeniu ulic: 1 Maja, Kochanowskiego i Skłodowskiej Curie.**

Strefy przekształceń i rehabilitacji w obszarze śródmieścia miasta Bogatynia oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.
Dodatkowo wskazuje się na możliwość objęcia strefą działań związanych z przekształceniem i przebudową następujących obszarów:

- **obszary przemysłowe w otoczeniu KWB Turów i ET – z przeznaczeniem na tereny działalności gospodarczej, infrastruktury lub pod funkcje związane z rehabilitacją środowiska przyrodniczego;**
- **obszar wsi Sieniawka – jako obszar nowych aktywności związanych z funkcjonowaniem drogi Zittau i Hradek nad Nisou.**

2.1.9.3. Strefy rekultywacji.
Wyznacza się strefy rekultywacji terenów zdegradowanych w wyniku eksploatacji złoża węgla brunatnego oraz działalności ET i gospodarki odpadami.
Strefy rekultywacji obejmują następujące obszary:

- **teren dawnego zwałowiska zewnętrznego PGE KWB Turów - w ramach dokończenia procesu rekultywacji w kierunku leśnym;**
- **tereny wewnętrznych zwałowisk nadkładu – w kierunku leśnym i wodnym,**
- **tereny dawnych wyrobisk i dzikich wysypisk śmieci oraz - po zakończeniu eksploatacji - składowiska odpadów komunalnych w Bogatyni.**

2.1.9.4. Tereny kształtowania przestrzeni publicznej.
Określa się potrzebę działań związanych z uporządkowaniem istniejących oraz wykreowaniem nowych obszarów przestrzeni publicznej, których zasady rozmieszczenia i funkcjonowania określono w rozdziale 2.1.4.7.
Działania te mogą stanowić część przedsięwzięć prowadzonych w ramach rewitalizacji lub przekształceń, przebudowy i rehabilitacji wyznaczonych terenów, zarówno w obszarze miasta, jak i gminy.
Mogą też stanowić ściśle adresowane pojedyncze przedsięwzięcia wyłącznie dotyczące budowy elementów przestrzeni publicznej, szczególnie dotyczących placów, ciągów komunikacyjnych i terenów zieleni poza obszarem śródmieścia miast.

2.1.9.5. Strefa aktywizacji usług i działalności gospodarczej.
Określa się strefę aktywizacji usług i działalności gospodarczej.
Obszarem działań w zakresie aktywizacji usług i działalności gospodarczej powinny być następujące tereny:

- **tereny śródmieścia miasta Bogatynia – objęte procesem transformacji prowadzonej w ramach rewitalizacji, jak i przekształceń, przebudowy i rehabilitacji;**
- **tereny aktywności gospodarczej w południowej części miasta;**
- **tereny aktywności gospodarczej w obszarze wsi Sieniawka, Porajów, Kopaczów – obszarze nowych aktywności związanych z funkcjonowaniem dogi Zittau i Hradek nad Nisou.**
- **tereny usług turystycznych i zabudowy usługowej w rejonie wsi Jasna Góra.**

Działania w wyznaczonych strefach aktywizacji usług i działalności gospodarczej mogą być realizowane na zasadzie indywidualnej lub zorganizowanej (skoordynowanej organizacyjnie i przestrzennie) działalności inwestycyjnej.
Dodatkowo zakłada się możliwość usytuowania w wyznaczonych terenach obszarów o statusie specjalnych stref ekonomicznych, o których mowa w przepisach odrębnych.
Działania, o których mowa mogą być też połączone z restrukturyzacją dotychczasowych form działalności gospodarczej i związanych z nimi obiektów.

2.1.9.6. Działania w sferze zintegrowanego planowania – przestrzennego i społeczno-gospodarczego. Projekty.

Przewiduje się następujące niezbędne działania związane z polepszeniem funkcjonowania oraz przebudową i rozwojem (budową) struktury przestrzennej miasta i gminy:

- **działania związane z przebudową sfery gospodarczej gminy;**
- **działania związane poprawą stanu zagospodarowania przestrzennego i poprawą warunków życia w obszarze gminy;**
- **działania dotyczące rozwoju i modernizacji układu komunikacyjnego, w szczególności dróg obsługujących nowe osiedla mieszkaniowe;**
- **działania dotyczące realizacji przedsięwzięć urbanistycznych – nowego zagospodarowania w miejscach kluczowych – istotnych dla stymulowania innych, rozproszonych działań na rzecz przebudowy miasta i jego struktury przestrzennej;**
- **działania odnoszące się do inwestycji celu publicznego (określone w rozdz. 2.1.5.).**

Do najistotniejszych (flagowych – kluczowych) projektów związanych z rozwojem struktury przestrzennej oraz stymulowaniem dalszych niezbędnych działań na rzecz modernizacji (odnowy) i rozwoju gminy, należy zaliczyć:

- **budowa strefy aktywności gospodarczej w Sieniawka – Porajów – Kopaczów (tereny produkcyjno-usługowe);**
- **budowa centrum handlowe przy ul. Daszyńskiego (rejon Tesco) – park handlowy;**
- **budowa zespołu szklarni – na terenach produkcyjno-usługowych w gospodarstwach rolnych o ogrodniczych w północnej części miasta;**
- **budowa farmy elektrowni wiatrowych (parku wiatrowego) i innych urządzeń produkujących energię z odnawialnych źródeł energii;**
- **budowa zespołu mieszkaniowo-usługowego (Centrum) przy ul. Daszyńskiego;**
- **przebudową i rewitalizacją historycznego centrum miasta (usługi, biura, turystyka, gastronomia, rekreacja, mieszkalnictwo, nowa gospodarka);**
- **budowa zespołu usługowego, rejon ul. Chopina;**
- **budowa zespołu domów jednorodzinnych i usług w rejonie ul. Pocztowej;**
- **budowa zespołu mieszkaniowo-usługowego przy ul. Białogórskiej.**

Wskazuje się na potrzebę wdrożenia niezbędnych narzędzi – strategii realizacji w/w przedsięwzięć (projektów), organizujących proces realizacyjny, opartych zarówno na postanowieniach planu miejscowego (dodatkowo w zależności od potrzeb na skonkretyzowanych wizjach architektoniczno-programowych), jak i na przyjętych i wynegocjowanych sposobach ich realizacji ze wszystkimi uczestnikami procesu inwestycyjnego.

Istnieje też potrzeba właściwego zorganizowania mieszkańców, podmiotów, zainteresowanych inwestorów i osób wokół wyznaczonych projektów i ich skutecznej promocji.

Szczególną potrzebą jest zapewnienie warunków do kompleksowej budowy zespołów mieszkaniowych (osiedlowych) w oparciu o skoordynowane działania uczestników procesu budowlanego, w tym obejmującej inwestycje w zakresie inwestycji celu publicznego (uzbrojenie, drogi oraz inne) oraz inwestycje komercyjne.

W ostateczności realizacja poszczególnych projektów powinna wynikać z przyjętych dokumentów o charakterze średniookresowym - planów inwestycyjnych i planów miejscowych.

2.1.10. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

Granice terenów zamkniętych stanowią granice własności PKP następujących linii kolejowych:

- **nr 290 relacji Mikołowa – Bogatynia,**
- **nr 348 relacji Trzciniec – Zittau.**

Granice terenów zamkniętych oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

2.1.11. Inne obszary problemowe.

Na obszarze miasta i gminy nie określa się obszarów, o których mowa w art. 10 ust. 2 pkt. 16 ustawy z 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

2.2. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.

2.2.1. Ogólne zasady.

Ustala się ochronę komponentów środowiska, w zakresie:

- **przyrody ożywionej – poprzez ochronę zbiorowisk roślin oraz ich siedlisk i ekosystemów,**
- **zwierząt i ich siedlisk,**
- **powierzchni ziemi, rzeźby oraz kopalin,**
- **wód powierzchniowych,**
- **wód podziemnych,**
- **powietrza i klimatu akustycznego.**

Ochrona w/w komponentów będzie realizowana, poprzez:

- **zachowanie ustalonej w studium struktury przestrzennej, jej zmian i określonych zasad jej kształtowania – z uwzględnieniem w szczególności granic docelowego rozwoju zabudowy (układów osadniczych), ochrony terenów otwartych i kształtowania systemu przyrodniczego gminy;**
- **zachowanie obowiązujących – ustalonych w przepisach odrębnych – standardów jakości środowiska;**
- **zachowanie prawnej ochrony przyrody dla obszarów o najcenniejszych wartościach przyrodniczych;**
- **ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w szczególności w zakresie przeznaczeń terenów oraz wskaźniki zagospodarowania terenów oraz ładu przestrzennego;**
- **działań w zakresie budowy infrastruktury technicznej – której funkcjonowanie nierozerwalnie powinno być związane z ochroną powietrza, wód podziemnych, powierzchni ziemi i gleb;**
- **wykorzystanie energii wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii;**
- **rekultywację, odnowę i wzbogacenie przyrody na obszarach dotkniętych degradacją, obejmujących między innymi tereny zwałowiska zewnętrznego KWB Turów oraz pozostałych terenów zdegradowanych w wyniku wydobycia metodą odkrywkową węgla brunatnego ze złoża, jak i funkcjonowania Elektrowni Turów;**
- **wdrożenie programów rolno-środowiskowych.**

2.2.2. Obszary cenne przyrodniczo. System przyrodniczy gminy.

Ustala się ochronę obszarów o wartościach przyrodniczych, w szczególności ekosystemów dolin rzecznych, zadrzewień i lasów, zarówno zlokalizowanych w ramach terenów otwartych, tworzących obszar rolniczo-przyrodniczy, jak i terenów położonych w granicach jednostek układu osadniczego (miasta i poszczególnych wsi).

Granice obszarów cennych pod względem przyrodniczym, oznaczone zostały na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

Ochronę obszarów będzie realizowana, poprzez:

a) zachowanie istniejącej, dotychczas ustalonej prawnej ochrony przyrody dla obszarów o najcenniejszych wartościach przyrodniczych (obszar SOOS Natura 2000, Rezerwat przyrody „Grądy koło Posady");
b) wprowadzenie w planach miejscowych stosownych przeznaczeń terenów i zakazów zabudowy;
c) realizację ustaleń programów rolno-środowiskowych, zmierzających do ochrony naturalnych zbiorowisk roślin (biocenoz) lub do przywrócenia utraconych wartości przyrodniczych i naturalnego ukształtowania terenu;
d) rekultywację terenów zdegradowanych;
e) utrzymanie dotychczasowych zadrzewień i ich uzupełnienie przy zachowaniu przepisów odrębnych;
f) prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z zasadami leśnictwa zrównoważonego;
g) określenie obszarów zagrożenia powodziowego (zasięgu powodzi) i dążenie do właściwego ich zagospodarowania, łącznie z likwidacją zabudowy;
h) działania związane z porządkowaniem i umacnianiem brzegów cieków, z wprowadzeniem naturalnego przebiegu cieku i naturalnej jego obudowy biologicznej;

i) wdrożenie zasad „dobrej praktyki rolnej" – zgodnie z ustaleniami właściwych programów rolno-środowiskowych.

Obszary cenne przyrodniczo łącznie z terenami zieleni urządzonej (parki, skwery, tereny sportu i rekreacji) tworzyć będą system przyrodniczy gminy.
System będą uzupełniać:
- **szpalery drzew przy ciągach komunikacyjnych;**
- **aleje drzew;**
- **tereny zieleni towarzyszące zabudowie mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej.**

Dla terenów w najbliższego otoczenia rzeki Nysy łużyckiej – w obszarze wsi Kopaczów – Porajów, Sieniawka – wskazuje się na potrzebę uporządkowania najbliższego otoczenia wzdłuż granic z Czechami i Niemcami (w tym wzdłuż rzeki Nysy Łużyckiej), w sposób, łączący wymogi ochrony wartości przyrodniczych z wymogami ukształtowania przestrzeni publicznej.

2.2.3. Tereny zieleni urządzonej.
Ustala się adaptację istniejących i tworzenie nowych terenów zieleni urządzonej, a w szczególności parków, skwerów oraz zieleni związanej z funkcjonowaniem przestrzeni publicznych i obiektów usługowych (w tym zaliczanych do inwestycje celu publicznego).
Istniejące parki i skwery (zlokalizowane zarówno na obszarze miasta, jaki i gminy) wymagają fachowej pielęgnacji i konserwacji (parki z cennym drzewostanem, jednocześnie dobrze zachowane i kompozycyjnie ukształtowane) oraz rewitalizacji, przebudowy i rekompozycja (parki zdegradowane, o zniszczonym starym drzewostanie i niewłaściwymi nasadzeniami).
Intensywnych działań rewitalizacyjnych wymagają też liczne zespoły zieleni urządzonej towarzyszące osiedlowej zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej oraz zespołów zieleni wchodzących w skład założeń (terenów) sportowo-rekreacyjnych, jak i terenów usługowych i przemysłowych.

Wskazuje się na potrzebę ukształtowana nowych założeń – łączących walory przyrodnicze z funkcjami sportowo-relacyjnymi i wypoczynkowymi.

Nowe tworzone założenia należy kształtować z wykorzystaniem:
- **terenów wzgórza położonego w rejonie uli Chełmońskiego i Dąbrowskiego w Bogatyni;**
- **terenów położonych wzdłuż granic z Czechami i Niemcami (w tym wzdłuż rzeki Nysy Łużyckiej) – obszarze wsi Kowaczów, Porajów, Sieniawka;**
- **terenów poszczególnych wsi – położonych w obrębie zabudowy wiejskiej, wzdłuż ciągów komunikacyjnych i ciekach oraz w rejonach głównych obiektów usługowych (wiś Krzewina, Lutogniewice, Działoszyn, Posada, Opolno Zdrój, Kopaczów, Porajów, Sieniawka).**

2.2.4. Ochrona prawna przyrody na obszarze gminy.

2.2.4.1. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt.
Ochronie podlegają występujące na obszarze gminy prawnie chronione gatunki roślin i zwierząt (ssaki, ssaki drapieżne, nietoperze, płazy i gady, ptaki).
W związku z powyższym niezbędne jest zapewnienie warunków do funkcjonowania środowiska przyrodniczego, z zachowaniem zasady bioróżnorodności i ciągłości, a w szczególności, poprzez:
1) **ochronę najcenniejszych ekosystemów leśnych i nieleśnych (leśnych, łąkowych i łąkowo-wodnych), w tym poprzez ustanowienie prawnych form ochrony przyrody;**
2) **ochronę biotopów będących siedliskiem zwierząt i roślin w ramach wyznaczonych terenów otwartych tworzących obszar rolniczo-przyrodniczy, w tym obszarów cennych przyrodniczo i zieleni urządzonej;**
3) **podjęcie działań na rzecz przywrócenia bioróżnorodności, w tym wzbogacenia różnorodności siedlisk, składu gatunkowego lasów oraz dostosowania ich do rodzaju siedliska;**
4) **doprowadzenie do właściwych parametrów stanu środowiska, w szczególności wód powierzchniowych i stanu czystości powietrza;**

5) **ograniczenie negatywnego wpływu podejmowanych prac melioracyjnych i związanych z regulacją potoków i rzek na funkcjonowanie przyrody i ostoi zwierząt;**
6) **podejmowanie odnowień i rekultywacji terenów zdegradowanych;**
7) **ochronę krajobrazu i utrwalenie zasad ładu przestrzennego w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.**

Podstawowym elementem ochrony gatunkowej roślin i zwierząt jest utrzymanie obszaru rolniczo- przyrodniczego, jako terenów otwartych, zgodnie z ustaloną strukturą przestrzenną gminy.

2.2.4.2. Ochrona obszaru SOOS Natura 2000.
Na obszarze gminy wyznaczono wstępnie Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Przełomowa Dolina Nysy Łużyckiej".
Postulowaną granicę obszaru (wg propozycji Ministerstwa Środowiska) oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.
Zasady ochrony środowiska przyrodniczego oraz zakazy i ograniczenia w użytkowaniu terenów określają przepisy odrębne.
Dodatkowe warunki mogą wynikać z planu ochrony obszaru, opracowanym w trybie przepisów odrębnych.
Ustala się zakaz działań inwestycyjnych i zmian w zagospodarowaniu terenów naruszających walory przyrodnicze obszaru.

2.2.4.3. Rezerwat przyrody „Grądy koło Posady".
Na obszarze gminy, w rejonie wsi Posada w północnej części Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 czerwca utworzono rezerwat przyrody „Grądy koło Posady" dla ochrony fragmentów naturalnych lasów grądowych.
Granice rezerwatu oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

2.2.4.4. Pomniki przyrody.
Na terenie gminy i miasta Bogatynia znajduje się następujące pomniki przyrody, wyznaczone Rozporządzeniem Nr 4/91 Wojewody Jeleniogórskiego z dnia 10 maja 1991 r. (Dz. U. Woj. Jel. Nr 20 z dnia 15 maja 1991 r. poz. 149):
- **lipa drobnolistna (lokalizacja: Wigancice Żytawskie) – Nr rejestru:292;**
- **dąb szypułkowy (lokalizacja: Wigancice Żytawskie) – Nr rejestru 295;**
- **kopalny pień drzewa iglastego (lokalizacja: Bogatynia) – Nr rejestru 290.**

2.2.4.5 Ochrona uzdrowisk.
Na terenie gminy uzdrowiska nie występują.

2.2.5. Kierunki i zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej.
Przyjmuje się za niezbędne zachowanie istniejących lasów oraz ich przebudowę na rzecz przywrócenia i odtworzenia ich naturalnego charakteru. Powiększenie lasów w granicach wskazanych terenów zalesień. Konieczność uznania za lasy ochronne wszystkich dotychczasowych lasów o funkcjach gospodarczych w obszarze projektowanego parku krajobrazowego.
Zgodnie z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej w utrzymaniu i przekształcaniu obszarów leśnych, należy:
1) **zapewnić funkcjonowanie ekosystemów leśnych w stanie zbliżonym do naturalnego,**
2) **odtworzyć zbiorowiska zdegradowane i zniekształcone poprzez wykorzystanie sukcesji naturalnej i wprowadzenie różnorodnych składów gatunkowych dostosowanych do warunków siedliskowych,**
3) **utrzymać i umocnić funkcje ochronne lasów,**
4) **zapewnić ochronę różnorodności biologicznej oraz bogactwa genetycznego zbiorowisk dziko żyjących roślin i zwierząt,**
5) **podjąć ochronę i kształtowanie strefy ekotonowej na rzecz funkcji ochrony przyrody.**

2.2.6. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
Ustala się ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej wchodzącej w skład obszaru rolniczo-przyrodniczego gminy.
Ochronie szczególnej winny podlegać gleby o najwyższej przydatności rolniczej oraz związane z terenami rolniczymi zadrzewienia, zakrzewienia i inne elementy środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu kulturowego.

Ustala się dodatkowo:
- **rekultywację zdegradowanych i przekształconych terenów (w tym rekultywację dzikich wysypisk, i wyrobisk);**
- **-potrzebę stosowania w produkcji rolnej zasady „dobrej praktyki rolnej", zgodnie z wymogami przepisów odrębnych oraz ustaleniami właściwych programów rolno-środowiskowych;**
- **stosowanie biologicznej obudowy cieków oraz zabezpieczenie ich dolin i koryt przed erozją przez zabudowę roślinną;**
- **zakaz lokalizacji elementów układu osadniczego, zarówno dotyczącego miasta, jak i poszczególnych wsi.**

Dopuszczone elementy zagospodarowania i zabudowy oraz zasady ich lokalizacji określone zostały w rozdziale 2.1.4.3.

Do obsługi rolnictwa mogą zostać wykorzystane dotychczasowe obiekty tę funkcję spełniające oraz w obszarach poszczególnych wsi (tereny zabudowy mieszkaniowej oraz usługowo-gospodarczej), jak i na nowych terenach – terenach obiektów produkcyjnych i terenach produkcyjno-usługowych.

2.2.7. Obszary szczególnego zagrożenia przed powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.
Na rysunku studium oznaczono:
- **obszary zagrożone zalaniem wodami powodziowymi Q 1% (woda stuletnia lub największa powódź historyczna zbliżona do Q1%) rzeki Nysy Łużyckiej;**
- **obszary powodzi (zalewu) rzeki Miedzianki z 2010 r. na terenie miasta Bogatynia.**

Przyjmuje się, że oznaczone granice wyznaczają obszary narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią (zasięg powodzi).

Zasięg obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i zasady ochrony obszaru miasta przed powodzią, określone zostaną w stosownych opracowaniach, ustalonych przepisami ustawy Prawo wodne.
Określone w w/w opracowaniach cele i działania, w tym zawarte w planie zarządzaniem ryzykiem powodziowym, powinny zapewnić ochronę przed powodzią terenów zainwestowania miejskiego, a w szczególności obszaru wpisanego do rejestru zabytków oraz terenów dróg i związanych z nimi mostów oraz infrastruktury technicznej i innych elementów zainwestowania miejskiego.

Tereny zrekultywowanego zwałowiska zewnętrznego nadkładu Kopalni Węgla Brunatnego Turów, stanowią teren o nieustabilizowanych warunkach geologicznych
Tereny, o których mowa wyżej, mogą stanowić tereny narażone osuwaniem się mas ziemnych.
W wyniku prowadzonej działalności górniczej mogą też powstać zjawiska zbliżone do omawianych na zboczach wyrobisk KWB Turów.

2.2.8. Obszary dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.
Na obszarze gminy znajduje się obszar górniczy „Turoszów – Bogatynia" utworzony decyzją M.O.Ś.Z.N.i L. nr GOsm/756/93/92 z dnia 30.06.1993 r. oraz w teren górniczy „Turoszów – Bogatynia I", utworzony decyzją M.O.Ś.Z.N.i L. nr BKk/PK/555/96 z dnia 21.03.1996 r.
Granice Obszaru Górniczego i Terenu Górniczego „Turoszów – Bogatynia I" oznaczono na rysunku planu.

Granicę obszaru górniczego, terenu górniczego, jak i granicę udokumentowanego złoża węgla brunatnego, oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.
Na obszarze miasta i gminy – ze względu na uwarunkowania środowiskowe i wynikające z projektu zagospodarowania złoża – nie określa się obszarów lub obiektów, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

2.2.9 Ochrona krajobrazu kulturowego.
Przyjmuje się ochronę cech krajobrazu kulturowego gminy, poprzez :
- **zachowanie ustalonej w studium struktury przestrzennej, jej zmian i określonych zasad jej kształtowania – z uwzględnieniem w szczególności granic docelowego rozwoju zabudowy (układów osadniczych), ochrony terenów otwartych i kształtowania systemu przyrodniczego gminy;**
- **zachowanie układów przestrzennych poszczególnych zespołów osadniczych (historycznie ukształtowanych układów wiejskich, jak i zespołów ruralistycznych i urbanistycznych miasta) oraz zasad rozplanowania zabudowy i innych elementów, tworzących te układy;**
- **utrzymanie w poszczególnych miejscowościach dominant (budynków zabytkowych) oraz architektonicznych cech zabudowy, odnoszących się w szczególności do ukształtowania bryły i jej skali oraz dachu i jego pokrycia;**
- **zachowanie panoram krajobrazowych (widoków) poszczególnych układów przestrzennych zespołów osadniczych, w zakresie nawarstwiających się elementów układu przestrzennego (brył budynków i ich elewacji), zieleni oraz niezabudowanego przedpola widokowego;**
- **ochronę zieleni oraz realizację jej nowych układów w otoczeniu terenów przemysłowych;**
- **korygowania obiektów dysharmonijnych w krajobrazie lub osłanianie ich zielenią;**
- **wprowadzania nowych elementów kompozycyjnych wiążących w całość strukturę architektoniczno-krajobrazową i otoczenia przyrodniczego zespołów zabudowy.**

Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, zawarte w rozdziale 2.3, stanowią jednocześnie uzupełnienie ustaleń w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego.

2.3. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

2.3.1. Elementy dziedzictwa kulturowego wymagające ochrony.
Określa się następujące elementy dziedzictwa kulturowego i zabytków, wymagające ochrony:
a) historyczny układ urbanistyczny miasta Bogatynia, ukształtowany na bazie wsi łańcuchowej w otoczeniu rz. Miedzianka, ze swobodnie i krajobrazowo usytuowanymi budynkami i związanymi z nimi elementami układu urbanistycznego (drogami, układami zieleni, elementami inżynierii miejskiej, Miedzianką i jej obudową) – obejmujący zespoły zabudowy typu łużyckiego (o konstrukcji przysłupowo-zrębowej, z częścią konstrukcji ryglowej lub murowanej) oraz zabudowy willowej i użyteczności publicznej o charakterze eklektycznym i modernistycznym – wpisany do rejestru zabytków zgodnie z decyzją nr 607/J z dnia 26.02.1980 r.;
b) układ przestrzenny d. wsi Markocice (typu łańcuchowego w otoczeniu rz. Miedzianka) ze swobodnie i luźno usytuowanymi budynkami – obejmujący reprezentacyjny zespół zabudowy typu łużyckiego, o konstrukcji przysłupowo-zrębowej, z częścią konstrukcji ryglowej lub murowanej – wpisany do rejestru zabytków zgodnie z decyzją nr 540/J z dnia 23.10.1979 r.;
c) układy ruralistyczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków, wsi: Lutogniewie, Krzewina, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów, Jasna Góra, Opolno Zdrój, Kopaczów, Porajów i Sieniawka;
d) układy urbanistyczne koloni mieszkaniowych o. Trzciniec i o. Zatonie – ujęte w gminnej ewidencji zabytków;
e) obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków;
f) obiekty zabytkowe objęte w gminnej ewidencji zabytków;
g) stanowisko archeologiczne, w tym wpisane do rejestru zabytków.

Nie ustala się ochrony dóbr kultury współczesnej.

2.3.2. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.
Za niezbędne uznaje się podjęcie ochrony charakterystycznych elementów dziedzictwa kulturowego i zabytków, nie tylko ze względu na wymogi prawne, ale na konieczność utrwalenia tożsamości i odrębności kulturowej Gminy oraz potrzebę wykształcenia jej widocznego kulturowego wizerunku jako podstawy korzystnych okoliczności sprzyjających realizacji celów rozwojowych, jak i warunków życia mieszkańców.

Nieodłącznym elementem ochrony większości obiektów zabytkowych winno być ich przystosowanie do współczesnych form użytkowania i funkcji odpowiadających celom rozwojowym przyjętych w dokumentach planistycznych. Dotyczy to szczególnie obszaru śródmiejskiego wpisanego do rejestru zabytków oraz charakterystycznych dla dziedzictwa kulturowego gminy budynków zabudowy typu łużyckiego i ich zespołów.
Charakterystyczne cechy układów urbanistycznych/ ruralistycznych, stanowiące również o odrębności kulturowej krajobrazu gminy, winny stanowić podstawę realizacji nowych zespołów zabudowy.

W związku z powyższym, polityka przestrzenna w odniesieniu do wartościowych historycznie obiektów i zespołów powinna polegać na:
- **bezwzględnym zachowaniu, przywróceniu walorów architektoniczno-użytkowych oraz właściwym kształtowaniu otoczenia i stosownym eksponowaniu zabytków;**
- **przystosowanie zabytków do współczesnych potrzeb rozwojowych gminy i na właściwym ich użyłkowaniu.**

Szczególnej uwagi wymaga ochrona krajobrazu kulturowego układów ruralistycznych gminy, którego elementami kształtowania i wartościowania, są w szczególności:
1) **ruralistyczny / urbanistyczny układ przestrzenny oraz zasady komponowania / rozplanowania zespołów zabudowy (budowlanych) tworzących ten układ,**
2) **charakterystyczne / wyróżniające się elementy układu: zabudowa typu łużyckiego, założenia parkowe i zespoły folwarczne, zespoły kościelne, zabytki techniki, obiekty przemysłowe,**
3) **budynki istniejące i projektowane oraz ich cechy architektoniczne odnoszące się do ukształtowania dachu i jego pokrycia oraz wysokości kalenicy / okapu,**
4) **zieleń, założenia parkowe, zespoły zieleni w obrębie zabudowy wsi oraz w otoczeniu dróg i cieków lub terenów przyrodniczych, jak i na wyniesieniach terenu – stanowiących tło układu ruralistycznego / urbanistycznego,**
5) **panoramy krajobrazowe (widoki) układu ruralistycznego wsi składającego się z nawarstwiających się elementów układu przestrzennego (brył budynków i ich elewacji), zieleni oraz niezabudowanego przedpola widokowego.**

2.3.3. Instrumenty polityki przestrzennej wobec dziedzictwa kulturowego i zabytków.
Podstawowymi instrumentami polityki będą:
1) **rejestr zabytków,**
2) **gminna ewidencja zabytków,**
3) **ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,**
4) **program ochrony zbytków.**

Wskazuje się dodatkowo na potrzebę uwzględnienia polityki przestrzennej wobec dziedzictwa kulturowego i zabytków w dokumentach strategicznych gminy (strategii rozwoju, Planie Rozwoju Lokalnego lub wieloletnich planach inwestycyjnych) oraz w programach i planach operacyjnych, dotyczących:
- **rewitalizacji i przekształceń obszarów wskazanych w studium,**
- **kształtowania przestrzeni publicznej,**
- **aktywizacji usług, turystyki i działalności gospodarczej;**
- **gminnej polityki architektonicznej.**

Wskazuje się na potrzebę aktualizacji dotychczasowego rejestru zabytków przez WUOZ, w szczególności obszarów zespołów zabudowy i ich układów przestrzennych oraz aktualizacji i weryfikacji gminnej ewidencji zabytków

2.3.4. Kierunki zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony zabytków.
Ustala się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony zabytków:

- **zapewnienie ochrony historycznej struktury przestrzennej układów osadniczych wraz z istniejącymi obiektami stanowiącymi dobra kultury (zabytki), a także z zespołami zieleni,;**
- **podjęcie rewitalizacji / rewaloryzacji historycznych zespołów, w tym obiektów tradycyjnego budownictwa wiejskiego, z dostosowaniem standardów użytkowych i wyposażenia tych obiektów do współczesnych potrzeb;**
- **eliminowanie w obiektach istniejących funkcji kolidujących z funkcjami obszaru i adaptowanie tych obiektów na cele z nimi niesprzeczne;**
- **dopuszczenie możliwość odtworzenia układu ruralistycznego wsi Wigancice Żytawskie, poprzez możliwość lokalizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN) na działkach nieistniejącej zabudowy zabytkowej;**
- **wdrożenie postanowień planu zarządzania ryzykiem powodziowym w obszarze miasta Bogatynia,**
- **korygowanie formy architektonicznej obiektów dysharmonijnie ukształtowanych w stosunku do otoczenia, w tym ich detalu i kolorystyki;**
- **eliminowanie obiektów dysharmonijnie ukształtowanych oraz porządkowanie i modernizowanie zespołów dawnych wielkotowarowych gospodarstw rolnych;**
- **wprowadzanie nowej zabudowy dostosowanej do zabytkowych wartości gminy – uzupełniającej i wiążącej w zharmonizowaną całość strukturę architektoniczno-krajobrazową obszaru rozbudowywanego / uzupełnianego nową zabudową – zgodnie z warunkami określonymi w rozdziale 2.1.4.6.**

Uzupełniające postanowienia zawiera rozdział 5.1.4.5. „Zasady zagospodarowania i przekształcenia obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków”.

2.3.5. Zabytki archeologiczne.
Stanowiska archeologiczne i inne zabytki archeologiczne podlegają ochronie na mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Na terenie gminy znajdują się:

- **stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:**
  Bogatynia-Trzciniec – zamek (XIII – XIV wiek) – nr rej.174/Arch/65 z dnia 06.12.1965 r.
  Bratków – grodzisko (XI – XIII wiek) – nr rej.163/Arch/65 z dnia 20.11.1965 r.
  Posada – grodzisko (XII – XIII wiek) – nr rej.221/Arch/66 z dnia 25.06.1966 r.
  Posada – grodzisko (X/XI – XII wiek) – nr rej.222/Arch/66 z dnia 04.07.1966 r.
- **udokumentowane stanowiska archeologiczne, ujęte w gminnej ewidencji zabytków;**
- **zabytkowe układy ruralistyczne oraz obszar ich najbliższe otoczenie, stanowiące obszar możliwego występowania śladów osadnictwa wczesnego średniowiecza i osadnictwa pradziejowego – wymagające ochrony poprzez wyznaczenie strefy ochrony archeologicznej.**

Stanowiska archeologiczne oraz granicę strefy ochrony archeologicznej oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia” w skali 1:10 000.

Zasady ochrony zabytków archeologicznych i zasady postępowania w związku ze zmianą zagospodarowania terenów, pracami ziemnymi oraz budową obiektów budowlanych w rejonie istniejących stanowisk archeologicznych i w strefie ochrony archeologicznej, jak i postępowania oraz prowadzenia ratowniczych badań archeologicznych w przypadku odkrycia w toku prac budowlanych obiektów lub przedmiotów o cechach zabytkowych, określają przepisy odrębne.
Również zasady prowadzenia nadzoru archeologicznego lub przeprowadzania badań archeologicznych na obszarach stref ochrony konserwatorskiej oraz obszarach występowania stanowisk archeologicznych, regulują przepisy odrębne

2.4. Kierunki rozwoju systemów komunikacji.

Drogi.
Ogólne zasady:
a) utrzymanie dotychczasowego układu funkcjonalnego sieci drogowej,
b) rozbudowa układu o niezbędne elementy sieci, stosowanie do potrzeb określonych przez rozbudowę układu osadniczego miasta i gminy, jak i rozwoju obszarów działalności gospodarczej i potrzeb ruchu tranzytowego i transgranicznego;
c) przebudowa i modernizacja dróg celem przystosowania ich do wymagań funkcjonalno-technicznych oraz potrzeb obsługi ruchu tranzytowego.

W zakresie modernizacji, przebudowy i budowy dróg, przyjmuje się:
- **przebudowę drogi wojewódzkiej nr 352 – do parametrów drogi klasy głównej – G, oraz zmianę jej przebiegu z wykorzystaniem obejścia między ul. Zgorzelecką i Pocztową;**
- **przebudowę drogi wojewódzkiej nr 354 – do parametrów drogi klasy głównej – G, łącznie z przebudową jej włączenia do drogi Zittau – Hradek nad Nisou;**
- **budowę i przebudowę drogi wojewódzkiej Zittau – Sieniawka – Hradek nad Nisou (łączącej drogę B-178 i R-35) – z zachowaniem docelowych parametrów jak dla drogi klasy głównej ruchu przyspieszonego – GP;**
- **budowę nowego obejścia południowego Bogatyni (łączącego przejście graniczne Bogatynia -Kunratice z drogą nr 2361D) wraz z przebudową drogi nr 2361D – jako planowanej drogi wojewódzkiej klasy głównej – G;**
- **modernizację, przebudowę lub budowę odcinków dróg powiatowych i gminnych, w tym drogi w rejonie Kopaczowa oraz dróg w rejonie przejść granicznych (drogi klasy zbiorczej – Z lub lokalnej – L);**
- **modernizację, przebudowę i budowę nowych dróg gminnych, związanych z rozwojem przestrzennym miasta i stref aktywności gospodarczej w rejonie wsi Sieniawka, Porajów, Kopaczów (drogi klasy lokalnej – L lub dojazdowej – D).**

Obsługę komunikacyjną terenów (istniejących i projektowanych) należy przewidzieć dragami powiatowymi i gminnymi.
Drogi wojewódzkie będą natomiast podlegać ochronie przed bezpośrednią dostępnością z terenów ich otaczających, z wyjątkiem sytuacji określonych w przepisach odrębnych, dotyczących w szczególności konieczności zachowania istniejących zjazdów lub lokalizacji zjazdów związanych z obsługą obiektów obsługi komunikacji.
Drogi będą jednocześnie podlegać ochronie poprzez zachowanie właściwych odległości zabudowy od pasa drogowego.
Odległości te powinny wynikać ze stref uciążliwości drogi – określonych na podstawie linii uciążliwości wyznaczonej negatywnym / szkodliwym oddziaływaniem na środowisko i ludzi, w tym na tereny zabudowy mieszkaniowej i zabudowy mieszkaniowo-usługowej (przeznaczonej na stały pobyt ludzi) – z uwzględnieniem badań lub prognozowanego natężenia średniodobowego ruchu samochodowego.

W kształtowaniu przekroju dróg, w obszarze zabudowanym ulicznym) i przewidzianym do zabudowy, dopuszcza się lokalizację:
- **chodników – jednostronnych lub dwustronnych,**
- **ścieżki rowerowej,**
- **pasów zieleni,**
- **pasów postojowych,**
- **sieci infrastruktury technicznej i elementów małej architektury, oraz innych, dopuszczonych przepisami odrębnymi.**

Na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000 przebieg dróg określony został w sposób orientacyjny.
Przebieg dróg może ulec zmianie i uszczegółowieniu w planach miejscowych oraz w decyzjach lokalizacyjnych.
W przypadku zmiany przebiegu drogi, w zakresie odpowiadającym jej korekcie w planie miejscowym lub w decyzji lokalizacyjnej, zmianie podlegają również usytuowania poszczególnych terenów wyznaczonych w studium.

Szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe.
Ustala się adaptację istniejących szlaków i dróg turystycznych przebiegających przez obszar gminy.
Uznaje się za niezbędne dalszą ich rozbudowę, w tym z uwzględnieniem istniejących dróg rolnych i leśnych.
Celem udostępnienia terenów gminy dla celów turystyczno-rekreacyjnych należy zapewnić rozbudowę istniejącego układu ścieżek rowerowych.
W miarę możliwości ścieżki rowerowe należy realizować w pasach drogowych dróg publicznych.
Główne kierunki szlaków rowerowych na terenie gminy, to:

- **północ – południe: doliną Nysy Łużyckiej od Krzewiny do Porajowa oraz w części wschodniej od Krzewiny przez Wyszków i Wolanów do Bogatyni;**
- **wschód – zachód: od przejścia granicznego Bogatynia – Kunratice, przez Jasną Górę i Opolno-Zdrój do Porajowa.**

Schemat przebiegu głównego docelowego układu ścieżek rowerowych określa rysunek „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

Miejsca obsługi podróżnych i obsługi komunikacji.
Wymagana jest realizacja obiektów i urządzeń obsługi podróżnych (w tym ruchu tranzytowego / transgranicznego i turystycznego), w zakresie obejmującym:

- **parkingi,**
- **miejsca wypoczynkowe,**
- **stacje paliw i obiekty usługowe.**

Dla realizacji powyższych usług mogą zostać wykorzystane następujące tereny:

- **tereny zabudowy produkcyjno-usługowe – PU,**
- **tereny zabudowy usługowej – U,**
- **tereny obiektów produkcyjnych – P,**
- **tereny zabudowy mieszkaniowej oraz usługowo-gospodarczej zainwestowania wiejskiego MU,**
- **tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej – UM.**

Lokalizacja miejsc obsługi podróżnych i obsługi komunikacji należy wyznaczyć w planach miejscowych.

Przejścia graniczne.
Na terenie gminy funkcjonują następujące przejścia graniczne:
z RFN:
Sieniawka – Zittau (drogowo-osobowe i towarowe);
Porajów – Zittau (drogowo-osobowe);
Krzewina – Ostritz (turystyczne);
z Republiką Czeską:
Bogatynia – Kunratice (drogowo-osobowe);
Porajów – Hradek (drogowo-osobowe);
Porajów – Hradek (turystyczne, na styku trzech granic);
Kopaczów – Ołdrzyczów, (turystyczne);
Markocice – Hermanie (turystyczne);
Bogatynia – Kunratice, (turystyczne);
Lutogniewice – Andelka (turystyczne);
Wyszków – Višniova (turystyczne);

W związku z realizacją drogi wojewódzkiej Zittau – Sieniawka – Hradek nad Nisou, przewiduje się funkcjonowanie następujących nowych przejść granicznych:

- **Sieniawka – Zittau Nord, osobowo-towarowe, do 12t, docelowo bez ograniczeń;**
- **Kopaczów – Hradek nad Nisou, osobowo-towarowe, do 12t, docelowo bez ograniczeń.**

Jako uzupełniające należy uwzględnić przejście graniczne Turoszów – Hirschfelde, osobowo-towarowe.

Celem rozwoju funkcji rekreacji i sportu oraz związanych ze współpracą trzech państw: Polski, Czech i Niemiec, uwzględnia się możliwość funkcjonowania przejścia pieszego na styku trzech granic, przejścia Porajów – Zittau, Turoszów – Arche Bricke oraz Posada – Marienthal.

Dotychczasowe istniejące obiekty kubaturowe służb celnych i granicznych należy przeznaczać – w drodze modernizacji i przebudowy – na cele usługowe lub mieszkalne.

Komunikacja kolejowa.
W zakresie komunikacji kolejowej powiązania w ruchu kolejowym zapewniają linie:
- **linia nr 290 relacji Mikułowa – Sulików – Wilka – Radomierzyce – Ręczyn – Trzciniec Zgorzelecki – Turoszów – Bogatynia, linia umożliwiającą obsługę komunikacyjną publiczną Worka Turoszowskiego – konieczna jest modernizacja tej linii;**
- **linia nr 348 relacji Trzciniec Zgorzelecki – Zittau, w przedłużeniu z linią 324 zapewni bezpośrednie połączenie południowej części Worka Turoszowskiego ze stacją Gőrlitz;**
- **linie nr 324, 290 (odcinek przygraniczny) i 348 po zaprzestaniu kontroli granicznej, mogą stać się istotnym elementem obsługi komunikacyjnej w rejonie Worka Turoszowskiego relacji Gőrlitz – Zgorzelec – Jerzmanki – Sulików – Radomierzyce (nie istniejący przystanek) – Ręczyn – Krzewina Zgorzelecka – Zittau/ Bogatynia lub Zgorzelec – Gőrlitz (zmiana kierunku jazdy) – Hagenwerder – Ręczyn – Krzewina Zgorzelecka – Zittau/Bogatynia.**

Lokalizacja przyszłych inwestycji w sąsiedztwie terenów kolejowych musi zapewnić sprawny i bezpieczny ruch kolejowy na linii oraz w momencie jej modernizacji. Przy lokalizacji nowych inwestycji należy brać pod uwagę takie zagrożenia wywołane ruchem kolejowym, jak: hałas oraz wstrząsy i wibracje.
Należy równocześnie uwzględnić możliwość funkcjonowanie następujących kolejowych przejść granicznych:
- **Turoszów – Hirschfelde (osobowe),**
- **Zittau – Porajów – Hradek nad Nisou (osobowo-towarowe).**

Komunikacja zbiorowa.
Podstawową formę przewozów zbiorowych na obszarze gminy zachowa komunikacja autobusowa (PKS) z głównymi relacjami: Zgorzelec – Bogatynia i Zgorzelec – Sieniawka oraz zakładowe przewozy zbiorowe KWB „Turów i Elektrowni „Turów". Postuluje się utrzymanie istniejącej gęstości i rozmieszczenia przystanków autobusowych.

2.5. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej.
Zaopatrzenie w wodę.
Ustala się trwałą adaptację istniejących wodociągowych sieci magistralnych i rozdzielczych oraz obiektów (źródeł wody) służących zaopatrzeniu gminy w wodę.
Do obiektów zaopatrujących gminę w wodę należą:
- **Stacja Uzdatniania Wody (SUW) Zatonie;**
- **Stacja Uzdatniania Wody (SUW) Posada;**
- **Ujęcie wody w Opolnie Zdroju – drenażowe (SUW Opolno Zdrój);**
- **Ujęcie wody w Jasnej Górze (SUW Jasna Góra);**
- **Ujęcie wody nr 5 i 6 w Bogatyni – Markowicach (SUW Bogatynia);**
- **Ujęcie wody w 1 i 4 Bogatyni (SUW Bogatynia).**

Do SUW-ów w Zatoniu oraz Posadzie woda doprowadzana jest ze sztucznego zbiornika „Jezioro Witka" w Niedowie, położonego na terenie gminy wiejskiej Zgorzelec. Dodatkowo do funkcjonowania systemu zaopatrzenia w wodę wykorzystywany jest zbiornik rezerwowy Zatonka i Plebanka.
Natomiast pozostałe, wymienione powyżej, ujęcia wody zlokalizowane na terenie gminy służą – zgodnie z wydanymi pozwoleniami wodno-prawnymi – do zaopatrzenia w wodę wsi Opolno Zdrój, Jasna Góra i Wolanów oraz części miasta Bogatynia.

Siecią wodociągową objęte są wszystkie miejscowości w gminie.
Ustala się dalszą rozbudowę i modernizację zbiorowego systemu zaopatrzenia w wodę gminy w oparciu o istniejące ujęcia, zgodnie z przyjętymi w ustalonym w studium zmianami układu przestrzennego miasta i poszczególnych jednostek osadniczych.
Ustala się jednocześnie konieczność wykorzystania do funkcjonowania systemu wodociągowego w gminie nowych ujęć wody, zlokalizowanych poza granicą gminy, jak i rozbudowę rurociągów przesyłowych.
Niezbędne jest też ustalenie stref ochronnych dla zbiorników Zatonka i Plebanka, w związku z ich istotnym znaczeniem dla funkcjonowania systemu zaopatrzenia gminy w wodę.

Kanalizacja sanitarna.
Przyjmuje się następujące zasady funkcjonowania systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych / bytowych na terenie gminy:

- **miasto Bogatynia, łącznie z osiedlami Zatonie i Trzciniec oraz wsiami (w południowej części gminy): Jasna Góra, Opolno Zdrój i Białopole – poprzez zmodernizowany i rozbudowany scentralizowany system kanalizacji sanitarnej (system odprowadzania ścieków), działający w oparci o istniejącą mechaniczno-biologiczno-chemiczną oczyszczalnię ścieków w Bogatyni przy ul. Turowskiej,**
- **wsie Porajów, Sieniawka i Kopaczów – poprzez przebudowany i rozbudowany zbiorczy system kanalizacji sanitarnej, działającego w oparciu o istniejącą mechaniczno-biologiczno-chemiczną oczyszczalnię ścieków Sieniawka;**
- **wsie Posada, Bratków, Krzewina, Lutogniewice, Działoszyn – poprzez zastosowanie następujących rozwiązań wariantowych:**
  1) **poprzez rozbudowany scentralizowany system kanalizacji sanitarnej (system odprowadzania ścieków), działający w oparciu o istniejącą mechaniczno-biologiczno-chemiczną oczyszczalnię ścieków w Bogatyni przy ul. Turowskiej,**
  2) **poprzez zbudowany zdecentralizowany system kanalizacji sanitarnej (system odprowadzania ścieków), działający w oparciu o planowaną mechaniczno-biologiczno-chemiczną oczyszczalnię ścieków w Krzewinie (przepustowość: 200m^3/d);**
  3) **poprzez – również w okresie przejściowym, do czasu realizacji zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej – instalacje i urządzenia indywidualne (szczelne zbiorniki bezodpływowe, przydomowe oczyszczalnie ścieków) lub lokalną / grupową oczyszczalnię ścieków dla poszczególnej miejscowości;**
- **wieś Wyszków – poprzez zbudowany lokalny system kanalizacji sanitarnej, działający w oparciu o planowaną lokalną oczyszczalnię ścieków w Wyszkowie o przepustowości 15m^3/d (Obr. Wigancice) lub instalacje i urządzenia indywidualne, obejmujące zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków.**

Realizacja określonych docelowych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków związana będzie z budową: kolektorów grawitacyjnych sanitarnych oraz tłocznych, przyłączy sanitarnych, pompowni ścieków oraz przebudową kolektorów sanitarnych lub ogólnospławnych.
Niezbędna też będzie modernizacja istniejących oczyszczalni jak i budowa – w zależności od przyjętych wariantów - nowych lokalnych oczyszczalni.
Ustala się jednocześnie dalszą sukcesywną rozbudowę sieci systemów kanalizacji (kolektorów i pompowni), zgodnie z przyjętą w studium rozbudową układu przestrzennego miasta Bogatynia oraz wsi: Jasna Góra, Kopaczów, Porajów i Sieniawka.
Dopuszcza się również zastosowanie rozwiązań indywidualnych odprowadzania i utylizacji ścieków (szczelnych zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni ścieków) na obszarze wsi Białopole, Wolanów, jaki na pozostałych wsiach, do czasu realizacji przewidzianego / wybranego dla nich wariantu systemu kanalizacji sanitarnej.

Kanalizacja deszczowa.
Przyjmuje się następujące zasady funkcjonowania kanalizacji deszczowej:

- **miasto Bogatynia (z osiedlami Trzciniec i Zatonie) oraz Sieniawka i Porajów – odprowadzenie wód deszczowych poprzez kanalizację deszczową , funkcjonującą na warunkach określonych w przepisach odrębnych;**
- **pozostałe jednostki układu osadniczego – poprzez instalacje i urządzenia indywidualne, umożliwiające gromadzenie i retencjonowanie wody deszczowe, jak i jej odprowadzenie do gruntu (poprzez wsiąkanie) lub do cieków.**

Zasady oczyszczania wód deszczowych z terenów dróg, terenów obsługi komunikacji i produkcyjnych, określają przepisy odrębne.

Elektroenergetyka.
Przewiduje się dostawę energii elektrycznej z sieci i urządzeń przedsiębiorstwa energetycznego zajmującego się przesyłem i dystrybucją energii zgodnie z ustawą Prawo Energetyczne oraz przyjętymi założeniami do planu zaopatrzenia w energię elektryczną na obszarze gminy, z uwzględnieniem następujących urządzeń:
- **linii elektroenergetycznych dystrybucyjnych 110kV i 20kV,**
- **rozdzielni 110/20kV i stacji transformatorowych,**
- **linii elektroenergetycznych nn (kablowych) z przyłączeniami.**

Przewiduje się trwałą adaptację oraz modernizację i przebudowę zlokalizowanych na terenie miasta i gminy rozdzielni 110/20kV (R-312, R-394, R-396 – zasilających miasto oraz R-313, R-314 – zasilających BOT KWB „Turów"), linii 110kV oraz systemu linii 20kV i stacji transformatorowych.
Dodatkowo przewiduje się budowę nowej linii elektroenergetycznej 110kV wraz z rozdzielnią 110/20 kV dla obsługi południowej części gminy. Proponowaną lokalizację linii oznaczono na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.
Ustala się dalszą sukcesywną rozbudowę systemu linii 20kV i stacji transformatorowych, zgodnie z przyjętą w studium rozbudową układu przestrzennego miasta i poszczególnych jednostek osadniczych.
Przyjmuje się, że rozbudowa istniejących sieci i urządzeń uwzględniać będzie:
- **ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym projektowanych obiektów i obszarów dotyczących stref aktywności gospodarczej, zespołów mieszkaniowych i usługowym, jak i innych, określonych w studium, planach miejscowych i programach inwestycyjnych „inwestycji celu publicznego"(rozdz. 2.1.5.) oraz przedsięwzięć – projektów realizowanych na rzecz rozwoju gminy (rozdz. 2.1.9.6.);**
- **ustalenia planu zaopatrzenia w energię elektryczną.**

Uznaje się jednocześnie z niezbędne realizację linii 20kV jako linii kablowych w obrębie terenów zabudowanych i przewidzianych do zabudowy, w tym istniejących odcinków linii kolidujących z projektowanymi przedsięwzięciami.
Dodatkowym elementem systemu będą sieci i urządzeń związanych z obsługą obiektów wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii, w tym sieci elektroenergetycznych i telekomunikacyjnych oraz sterowania.
Na obszarze całej gminy dopuszcza się lokalizację sieci i urządzeń związanych z obsługą obiektów wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii.
Jednocześnie dopuszcza się zasilanie zabudowy z indywidualnych urządzeń wytwarzających energię z ogniw fotowoltaicznych umieszczanych na budynku lub na działce, na której budynek jest zlokalizowany.

Elektroenergetyczne sieci przesyłowe.
Na terenie gminy znajdują się następujące odcinki elektroenergetycznej sieci przesyłowej, łączącej BOT Elektrownię „Turów" SA ze stacją systemową 400/220/100kV Mikułowa przewidziane do trwałej adaptacji:
- **fragment elektroenergetycznej linii jednotorowej o napięciu 400kV relacji Mikułowa – blok 10;**
- **fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220kV relacji Mikułowa – blok 9 i 8;**
- **fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220kV relacji Mikułowa – blok 7 i 6;**
- **fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220kV relacji Mikułowa – blok 5 i 4;**
- **fragment elektroenergetycznej linii dwutorowej o napięciu 220kV relacji Mikułowa – blok 3 i 2.**

Dopuszcza się możliwość modernizacji istniejących linii 400kV i 220kV oraz przebudowę istniejących linii elektroenergetycznych o napięciu 220kV na linie o napięciu 400kV, względnie na linie wielotorowe, wielonapięciowe.

Zaopatrzenie w ciepło.
Na obszarze miasta Bogatynia przewiduje się dostawę ciepła z sieci i urządzeń ciepłowniczych Przedsiębiorstwa Energetyki Cieplnej – zajmującego się przesyłem i dystrybucją ciepła, zakupionego z Elektrowni Turów.

Dopuszcza się dalszą sukcesywną rozbudowę systemu zaopatrzenia miasta w ciepło, zgodnie z przyjętą w studium rozbudową układu przestrzennego miasta.
Przyjmuje się, że rozbudowa istniejących sieci i urządzeń uwzględniać będzie:

- **ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,**
- **ustalenia założeń do planu zaopatrzenia w ciepło.**

Dodatkowy system zaopatrzenia w ciepło produkowane w Elektrowni Turów związany będzie z obsługą terenów produkcyjno – usługowych w gospodarstwach rolnych i ogrodniczych (na terenach oznaczonych RU – szklarnie), zlokalizowanych w północnej części miasta.
Dopuszcza się na obszarze miasta lokalizację wszelkich sieci ciepłowniczych obsługujących istniejącą i projektowaną zabudowę.
Dla części miasta nieobsługiwanego systemem zbiorowego zapatrzenia w ciepło przewiduje się utrzymanie lokalnych – dotychczas funkcjonujących kotłowni na paliwo stałe.
Nie przewiduje się realizacji zbiorowego systemu zaopatrzenia w ciepło dla jednostek osadnictwa wiejskiego.
Gospodarstwa domowe oraz instytucje i podmioty gospodarcze / przedsiębiorstwa – nie obsługiwane z sieci i urządzeń zbiorowego systemu zaopatrzenia w ciepło – będą ogrzewane indywidualnymi instalacjami grzewczymi, funkcjonującymi w oparciu o paliwo stałe, gaz płynny, olej opałowy i energię elektryczną oraz energię z odnawialnych źródeł energii.

Gospodarka odpadami.
W zakresie gospodarki odpadami przewiduje się:

- **eksploatację obecnego składowiska odpadów komunalnych oraz rozbudowę technologiczną Zakładu Unieszkodliwiania i Utylizacji Odpadów Komunalnych w Bogatyni;**
- **po zamknięciu składowiska odpadów w mieście, wdrożenie nowego systemu gospodarki odpadami, przyjętego przez Związek Komunalny („Zgorzelecki obszar wspólnej gospodarki odpadami"), z wykorzystaniem składowiska w Jędrzychowicach;**
- **rozbudowę systemów recyklingu materiałów organicznych w oparciu o Gminną Stację Przeróbki Osadów Ściekowych (GSPOŚ);**
- **wdrożenie systemu segregowania odpadów i ich powtórnego wykorzystania oraz zorganizowanie punktów odbioru odpadów niebezpiecznych, w tym sprzętu elektronicznego i żarówek.**

Zorganizowany system zbierania, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów obejmować będzie wszystkich mieszkańców miasta i gminy oraz wszystkie obiekty użyteczności publicznej i większość podmiotów gospodarczych.
Elementem realizacji docelowego systemu gospodarki odpadami powinna być likwidacja dzikich wysypisk i ich rekultywacja.
Dopuszcza się przetwarzanie odpadów powstałych w wyniku prowadzonej na obszarze gminy działalności usługowej i produkcyjnej na warunkach określonych w przepisach odrębnych.

Telekomunikacja.
Ustala się obsługę łączności ze stacjonarnej i ruchomej (mobilnej) sieci telekomunikacyjnej, przedsiębiorstw telekomunikacyjnych, w tym dotyczących sieci szerokopasmowych
Zachowuje się istniejącą stacjonarną sieć łączności; dopuszcza się jej przebudowę i rozbudowę stosownie do potrzeb.
Zachowuje się istniejące budowle i urządzenia telekomunikacyjne zlokalizowane na obszarze gminy. Dopuszcza się modernizację istniejących budowli i urządzeń telekomunikacyjnych oraz lokalizację nowych, zgodnie z przepisami odrębnymi.
Na terenach objętych ochroną konserwatorską zaleca się dostosowanie budowli i urządzeń telekomunikacyjnych do wymogów konserwatorskich. Wskazuje się też na potrzebę likwidacji sieci napowietrznych i zastąpienie ich sieciami podziemnymi.

Zasady rozbudowy sieci infrastruktury technicznej.
W przypadku remontów lub przebudowy istniejących odcinków sieci infrastruktury technicznej, jak i realizacji nowych zamierzeń w tym zakresie, dopuszcza się trasowanie nowych odcinków sieci na całym obszarze gminy i miasta (łącznie z terenami otwartymi – tworzących obszar rolniczo-przyrodniczy), przy zachowaniu następujących warunków:

- **sieci lokalizować zgodnie z przyjętymi i zatwierdzonymi programami i koncepcjami branżowymi, w tym koncepcją gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Bogatynia oraz założeniami do planu zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepło;**

- **wykluczyć negatywne oddziaływanie sieci i urządzeń na ludzi i na środowisko przyrodnicze oraz na określony w studium lub w planie miejscowym sposób przeznaczenia terenów przez który przebiegają lub z którymi sąsiadują;**
- **zapewnić warunki ochrony przyrody i zabytków.**

Dopuszcza się trasowanie sieci, w tym sieci przesyłowych, w sposób odmienny od określonego na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Bogatynia" w skali 1:10 000.

3. Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań.

3.1. Przesłanki ustaleń zmiany studium.

Podstawową przesłanką w konstrukcji zmian było utrzymanie dotychczasowych zasad zagospodarowania i kształtowania struktury przestrzennej obszaru gminy, w tym zasady zachowania ciągłości i zwartości układów zabudowy oraz ekonomicznego wykorzystania i funkcjonowania przestrzeni zabudowanej.

Z zasadami tymi wiąże się również potrzeba jednoznacznego oddzielenie terenów przeznaczonych do zabudowy i terenów tworzących obszar rolniczo-przyrodniczy, wykluczonych z lokalizacji zabudowy.

Zapisane zmiany ponad to uwzględniają:

- **potrzebę stworzenia podstaw i warunków do podejmowania aktywnych form gospodarki przestrzennej na rzecz rozwoju Gminy i ograniczenie zjawisk kryzysowych, w tym do podejmowanie działań związanych z wyznaczaniem terenów pod zabudowę mieszkaniową i usługową oraz pod działalność gospodarczą;**
- **postanawiania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obowiązujących na obszarze Gminy;**
- **liczne zrealizowane przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury, jak i przesądzenia związane z realizacją inwestycji celu publicznego (tereny sportu i rekreacji, drogi, obiekty infrastruktury technicznej związane z gospodarką odpadami, kanalizacją i wodociągami);**
- **walory i cechy gminy jako obszaru sprzyjającego funkcji zamieszkiwania, pracy i rozwoju gospodarczego,**
- **uwarunkowania sprzyjające wielofunkcyjnego rozwoju gminy z racji jej położenia i związków z otoczeniem (z Czechami i Niemcami),**
- **uwarunkowania wynikające z charakteru zmian w otoczeniu obszaru opracowania (obszar powiatu i województwa), jak i podstawowe uwarunkowania odnoszące się do wartości środowiska przyrodniczego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków;**
- **zmiany w sposobie zagospodarowania terenów zabudowanych i ich potencjalne możliwości przebudowy, w tym zaobserwowane procesy transformacji terenów przemysłowych;**
- **liczne wnioski Gminy oraz właścicieli terenów i inwestorów, dotyczące przedsięwzięć gospodarczych oraz związanych z realizacją zabudowy mieszkaniowej;**
- **wnioski inwestycyjne dotyczące lokalizacji elektrowni wiatrowych.**

Formułowane zapisy ustaleń odniesione zostały równocześnie do celów rozwojowych.

W związku z powyższym zapisane w zmianie Studium postanowienia zapewnią:

- **ustanowienie prawnych form ochrony środowiska;**
- **zapewnienie warunków ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej z podejmowaniem działań związanych z rekultywacją terenów zdegradowanych i przeciwdziałaniu zagrożeniom wynikającym z niewłaściwego wykorzystania gruntów rolniczych;**
- **ustanowienie właściwych form ochrony obiektów i obszarów urbanistycznych i ruralistycznych o wartości kulturowej oraz zapewnienie warunków właściwego ich wykorzystania i ekspozycji;**
- **przekształcenie i modernizację istniejących układów zabudowy gminy na rzecz utrzymania i wydobycia historycznie ukształtowanych walorów przestrzennych i kulturowych oraz poprawy warunków życia i wzmocnienia możliwości właściwego, wielofunkcyjnego ich zagospodarowania;**
- **wykształcenie obszarów przestrzeni publicznej, jako czynnika aktywizacji społecznej i gospodarczej;**
- **wykorzystanie obiektów zabytkowych na rzecz rozwoju funkcji usługowych i mieszkaniowych;**

- **stworzenie warunków przestrzennych dla kreowania miejsc pracy i zamieszkiwania oraz stworzenie podstaw do przygotowania ofert inwestycyjnych – poprzez adaptację istniejących terenów usługowo-produkcyjnych oraz przeznaczenie pod zagospodarowanie nowych terenów budowlanych;**
- **stworzenie warunków przestrzennych do wykreowania funkcji turystycznej jako funkcji rozwojowej obejmującej różnorodne jej formy, właściwe dla istniejących uwarunkowań i tradycji;**
- **stworzenie warunków przestrzennych umożliwiających organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych oraz wykształcenia nowych dziedzin społeczno-gospodarczej aktywności, kształtujących nowe, atrakcyjne oblicze gminy;**
- **stworzenie warunków przestrzennych do rozwoju funkcji mieszkaniowej, w tym poprawy warunków zamieszkiwania w istniejących obiektach, lokalizacji nowych obiektów oraz infrastruktury obsługującej;**
- **porządkowanie układu komunikacyjnego w obszarze gminy na rzecz wykształcenia niezbędnych elementów obsługi komunikacji (parkingi, przystanki) uwzględniających właściwą obsługę terenów zainwestowanych;**
- **rozwój i poprawa funkcjonowania infrastruktury technicznej, tym rozbudowa i budowa systemów kanalizacyjnych oraz zaopatrzenia w wodę;**
- **rozbudowa układu komunikacji zewnętrznej (drogi krajowej i powiatowych i innych związanych z dostępem do trasy autostrady A4);**
- **budowa systemu ścieżek rowerowych.**

3.2. Synteza ustaleń studium.

Zakres treści przedłożonych ustaleń dotyczących kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stanowi realizację wymogów art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i został przedstawiony w części graficznej na rysunku ustaleń studium w skali 1:10 000 oraz w części tekstowej: w część II, rozdział 2.

W postanowieniach zmiany studium utrzymany został istniejący układ struktury przestrzennej i funkcjonalnej gminy, obejmujący następujące docelowe jej elementy:

1) układ osadniczy miasta Bogatynia (tereny zainwestowania miasta Bogatynia);

2) układ osadniczy zabudowy wiejskiej i osiedlowej, obejmujący:
   - **wsie Krzewina, Lutogniewice, Bratków, Posada, Działoszyn, Wyszków, Wolanów, Opolno Zdrój, Jasna Góra – w północnej i południowej części Gminy,**
   - **wsie Sieniawka, Porajów, Kopaczów – w zachodniej części Gminy, z obszarami zwartego zainwestowania osiedlowego, jak i produkcyjno-usługowego,**
   - **założenia ruralistyczne Trzciniec i Zatonie oraz kolonie zabudowy osiedlowej – o. Trzciniec i o. Zatonie – zlokalizowane w północnej części miasta, w otoczeniu zespołu paliwowo-energetycznego;**

3) obszar związany z funkcjonowaniem zespołu paliwowo-energetycznego (Kopalnia Węgla Brunatnego Turów i Elektrownia Turów);

4) tereny otwarte, tworzące obszar rolniczo-przyrodniczy (z ustalonymi obszarami lokalizacji elektrowni wiatrowych i zespołami ogniw fotowoltaicznych);

5) układ komunikacyjny.

Dla zdefiniowanej docelowo struktury przestrzennej określono jednocześnie najistotniejsze kierunki zmian w jej ukształtowaniu.

Do najważniejszych kierunków zmian zawartych w ustaleniach studium, zaliczono:
- **rozwój przestrzenny oraz intensyfikacja i odnowa (w procesie rewitalizacji i przekształceń) zagospodarowania miasta Bogatynia;**
- **wykreowanie / wykształcenie nowego centrum miasta, zarówno na bazie historycznej struktury przestrzennych, jak i na terenach uzyskanych w wyniku rehabilitacji obszarów poprzemysłowych i kolejowych;**
- **odnowa oraz utrzymanie charakteru i skali układów przestrzennych wsi Działoszyn, Bratków, Posada, Krzewina, Lutogniewice, Wolanów, Wyszków, Jasna Góra, Opolno Zdrój, jak i położonych na terenie miasta ruralistycznych układów d. wsi Trzciniec i Zatonie – z dopuszczeniem ograniczonego obszarowo ich rozwoju przestrzennego;**
- **radykalna transformacja struktur przestrzennych zespołu wsi Porajów – Sieniawka – Kopaczów, z dopuszczeniem ich rozwoju / poszerzenia zabudowy, jak i intensyfikacja istniejącego zagospodarowania – jako zespołu / obszaru wielofunkcyjnego, w pełni wykształconego w**

zakresie struktur związanych z warunkami zamieszkiwania i wypoczynku oraz struktur związanych z nową aktywnością gospodarczą i obsługą transportu transgranicznego (ze szczególnym uwzględnieniem drogi Zittau – Sieniawka – Hradek nad Nisou), jak i przestrzenią publiczną (terenami rekreacyjnymi i zielenią parkową) u zbiegu trzech granic;

- **powiększenie obszaru eksploatacji powierzchniowej złoża węgla brunatnego w kierunku południowo-wschodnim, a w konsekwencji likwidację zachodniej części wsi Opolno-Zdrój;**
- **rehabilitacja, przekształcanie i (z odpowiednim do potrzeb) powiększeniem terenów Elektrowni Turów oraz terenów związanych z eksploatacją złoża węgla brunatnego, w tym dostosowanie ich do modernizacji, rozbudowy urządzeń całego zespołu paliwowo – energetycznego (Kopalnia Węgla Brunatnego Turów i Elektrownia Turów);**
- **wykształcenie i uczytelnienie docelowego zasięgu obszaru rolniczo-przyrodniczego, jako terenów otwartych, z nowym zagospodarowaniem obejmującym, między innymi: obiekty infrastruktury technicznej, obiekty budowlane wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii (farmy wiatrowe, zespół ogniw fotowoltaicznych);**
- **ukształtowanie – poprzez modernizację, przebudowę i rozbudowę układu komunikacyjnego, uwzględniającego funkcje transgranicze / gospodarcze i potrzeby rozwoju układ osadniczego gminy.**

Dodatkowo wprowadzono ustalenia obejmujące zasady kształtowania zagospodarowania (ustalone dla całego obszaru gminy, jak i dla poszczególnych elementów docelowej struktury przestrzennej) oraz szczegółowe przeznaczenie terenów wraz z wskaźnikami ich zagospodarowania terenów.
Zgodnie z wymogami określono też zasady zagospodarowania dla terenów objętych ochroną konserwatorską oraz zasady kształtowania zabudowy w obszarze całej gminy.
Podstawą tych zapisów jest przyjęta zasada utrzymania charakterystycznych dla gminy cech (skali) zabudowy i sposobu zagospodarowania terenów oraz ładu przestrzennego.
Do najistotniejszych w tym zakresie zasad, należy wymienić:

- **zapewnienie czytelne rozgraniczeni ustalonych elementów struktury przestrzennej gminy oraz użytkowania terenów ją definiującą, z zachowaniem hierarchii, zwartości i ciągłości przestrzennej układów osadniczych, zarówno miasta Bogatynia, stref aktywności gospodarczej w zachodniej części Gminy, jak i wszystkich historycznie ukształtowanych, zwartych i skupianych układów ruralistycznych;**
- **ochrona terenów otwartych przed zabudową; priorytet funkcji przyrodniczych i ochronnych na terenach otwartych;**
- **dostosowanie procesów transformacji układów osadniczych do wartości kulturowych gminy, określonych w szczególności tradycją zabudowy łużyckiej przysłupowo-zrębowej oraz sposobem rozplanowania, skalą, jaki i kompozycją historycznych układów ruralistycznych / układów urbanistycznych.**

Problemy związane z kształtowaniem struktury funkcjonalnej uzupełniają ustalenia, dotyczące:

- **obszarów przestrzeni publicznej;**
- **obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m^2;**
- **obszarów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego;**
- **obszarów, dla których gmina zamierza sporządzić plany miejscowe.**

Niezależnie od obszarów przestrzennego rozwoju, wskazane zostały obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji oraz innych działań w sferze gospodarki przestrzennej i rozwoju gminy, przybliżających warunki zagospodarowania do oczekiwanego sposobu zagospodarowania, określonego w celach rozwojowych Gminy.
Działania te powinny dotyczyć:

- **rewitalizacji wybranych obszarów (centrum miasta, terenów poprzemysłowych, obszarów zabytkowych, założeń ruralistycznych);**
- **przekształceń, przebudowy i rehabilitacji terenów poprzemysłowych i zdegradowanych, głównie w obszarze miasta Bogatynia;**
- **rekultywacji terenów zdegradowanych w wyniku eksploatacji złoża węgla brunatnego oraz działalności Elektrowni Turów;**
- **wykształcenia obszarów przestrzeni publicznej;**
- **aktywizacji usług i działalności gospodarczej w strefach rozwoju działalności gospodarczej na obszarze miasta, jak i w zachodniej części gminy;**

- **realizacji osiedli mieszkaniowych, usług turystyki i stref aktywności gospodarczej w obszarach wskazanych w ustaleniach studium, głownie poprzez stosownie aktywnych narzędzi gospodarki przestrzennej;**
- **działań związanych z modernizacja infrastruktury i dróg.**

Zgodnie z wymogami określono też zasady ochrony środowiska i przyrody oraz ochrony dziedzictwa kulturowego, biorąc pod uwagę szczególne uwarunkowania i warunki zagospodarowania gminy.
W szczególności określono:
- **system przyrodniczy gminy i tereny zieleni urządzonej;**
- **elementy prawnej ochrony przyrody, w tym obszar SOOS Natura 2000;**
- **kierunki i zasady kształtowania leśnej i rolniczej przestrzeni produkcyjnej;**
- **obszary szczególnego zagrożenia powodzią**

Ustalono jednocześnie, że określone w planie zarządzaniem ryzykiem powodziowym cele i działania, powinny zapewnić ochronę przed powodzią terenów zainwestowania miejskiego w Bogatyni, a w szczególności obszaru wpisanego do rejestru zabytków, terenów dróg i związanych z nimi mostów oraz infrastruktury technicznej, jak i innych elementów zainwestowania miejskiego.

Zakres postanowień dotyczących ochrony zabytków dostosowano do obowiązujących przepisów, poprzez określenie elementów i zasad ich ochrony oraz wskazanie instrumentów polityki przestrzennej wobec dziedzictwa kulturowego (rejestr zabytków, gminna ewidencja zabytków).
Wskazano jednocześnie na potrzebę ustalenia stref ochrony archeologicznej.

Postanowienia dotyczące infrastruktury uwzględniają postanowienia dotychczasowego studium oraz uwzględniają podjęte projekty i działania związane z jej modernizacją.
Ustalenia dotyczące telekomunikacji zmodyfikowano zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi.